

नालन्दा-बैद्यनागरी-पालि-ग्रन्थमालाय

सुत्तपिटके

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(मवक-वसक-एकावसकनिपाता)

पद्यानसंसोधको
भिक्षु जगदीशकत्सपो



बिहारराजकीयले पालिपकासनमण्डलेन

पकासिता

वु० २५०४

१९६०

वि० २०१७

वित्त रक
श्रीतीस्तास बनारसीवास,
नेपाली करण,
पोस्ट बक्स नं० ७५,
बाणेश्वरी,
(भारत)

Nālandā-Devanāgarī-Pāli-Series,

THE
ĀṄGUTTARA NIKĀYA
NAVAKANIPĀTA, DASAKANIPĀTA
&
EKĀDASAKANIPĀTA

General Editor
BHIKKHU J. KASHYAP



PĀLI PUBLICATION BOARD
(BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. K. 2017

1960

Sole Agents:
MOTI LAL BANARASI DAS,
Nepali Khapana,
Post Box No. 75,
Varanasi,
(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hīnayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life ? Why should I live ? Why should I do anything ? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death ?" Nijinzky summed up the whole problem in his *Diary* when he wrote : "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death ? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of *trṣṇā* or *taṇhā*. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upaniṣads declare, "That thou art", *tat tvam asi*, it is not a mere statement of fact It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace If few are chosen, it is because few choose to be chosen. The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him The ten veramaṇis or prohibitions or abstinences called *dakṣiṇa* or *dakṣiṇāpāda* which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words : "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth, (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver." The first five are the Buddhist *pañcaśīla*.

Pāṇātipātā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Adinnādānā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Kāmesu micchācārā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Musāvādā veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Surā-meyamajja-pamādatṭhānā

veramaṇi sikkhāpadaṃ samādiyāmi
 Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's *pañcaśīla* we will develop patience, courage, love

and unselfishness. The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇaṃ paramaṃ sukhaṃ : Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where *saṃsāra* and *nirvāṇa* are one. In *Mahā-saccaka Sutta*, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows :

“When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know : “Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself.” Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish

standard versions in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

General Editor's Preface

In this Volume we are publishing the *Navaka-niṣāta*, *Dasaka-niṣāta* and *Ekādasaka-niṣāta* of the Aṅguttara Nikāya. As we have already given an introduction to it in the first Volume of the book, it is not necessary to write any thing more at this place.

The present edition has been prepared co-ordinating the following versions of the text:—Burmese—Chaṭṭha-Saṅgāyana publication, 1955; Siamese—Mahāmakūṭa Government publication, 1926; Sinhalese—Siri Devamitta Mahānāyaka Thera, 1915; Roman—edited by Prof. E. Hardy (P. T. S. 1899, 1900).

**

**

**

The press copy has been finally revised and seen through the press by our learned Editor, Shri Birbal sharma, M. A. and his assistants.

Varanasi
25.6.60

Bhikkhu J. Kashyap

सम्पादकीय

इस भाग में अरुणोत्तरनिकाय के अन्तिम तीन निपात — नवक निपात, दसक निपात तथा एकादसक निपात — प्रकाशित किये जा रहे हैं। क्योंकि इनका परिचय पहले भाग की भूमिका में ही आ गया है, उनके विषय में यहाँ कुछ लिखना आवश्यक नहीं समझा।

यह संस्करण निम्नलिखित ग्रन्थों के आधारे पर तैयार किया गया है :—वर्मा-संस्करण, छद्म-सङ्गायन प्रकाशन (१९५५); स्वामी-संस्करण, महाभकुट राजकीय प्रकाशन (१९२६); सिंहली-संस्करण, सिरि देवमित्त महानायक थेर द्वारा सम्पादित (१९१५); रोमन-संस्करण, प्रो० ड० हार्डी द्वारा सम्पादित (पालि टेक्स्ट सोसाइटी १८९९, १९००)।

**

**

**

हमारे विद्वान् सम्पादक, श्री बीरबल शर्मा, एम० ए० ने अपने योग्य सहयोगियों के साथ ग्रन्थ की पाण्डुलिपि का अन्तिम रूप तैयार कर भुव्जण का कार्य सम्पन्न किया।

वाराणसी
२५-६-६०

भिक्षु जगदीश काव्यप

**THE PĀLI ALPHABET IN
DEVANĀGARĪ AND ROMAN CHARACTERS**

VOWELS

अ a आ ā इ i ई ī उ u ऊ ū ए e ओ o

CONSONANTS WITH VOWEL "A

क ka	ख kha	ग ga	घ gha	ङ ṅa
च ca	छ cha	ज ja	झ, ञ jha	ञ ña
ट ta	ठ ṭha	ड ḍa	ढ ḍha	ण ṇa
त ta	थ tha	द da	ध dha	न na
प pa	फ pha	ब ba	भ bha	म ma
य ya	र ra	ल la	व va	स sa
		ह ha	ळ ḷa	श śa

VOWELS IN COMBINATION

क ka का kā कि ki की kī कु ku कू kū के ke को ko
 ख kha खा khā खि khi खी khī खु khu खू khū खे khe खो kho

CONJUNCT—CONSONANTS

कक kka	ञ्च fīca	द्व dva	म्ब mba
कख kkha	ञ्छ fīcha	ध्व dhya	म्भ mbha
क्य kya	ञ्ज fīja	ध्व dhva	म्म mma
कि kri	ञ्झ, ञ्झ fījha	न्त nta	म्य mya
कल kla	ट्ट, ट्ट t̥ṭa	न्त्व ntva	म्ह mha
कव kva	ट्ठ, ट्ठ t̥ṭha	न्व ntha	य्य yya
क्य khya	ड्ड, ड्ड ḍḍa	न्द nda	म्ह yha
कव khva	ड्ढ, ड्ढ ḍḍha	न्द्र ndra	ल्ल lla
ग gga	ण्ट ṅṭa	न्ध ndha	ल्य lya
गघ gggha	ण्ठ ṅṭha	न्न, ञ nna	ल्ल् lha
ग्य gya	ण्ड ṅḍa	न्य nya	व्ह vha
ग gra	ण्ण ṅṇa	न्ह nha	स्त sta
ङ्क ṅka	ण्ह ṅha	पप ppa	स्त्र stra
ङ्क ṅkha	त्त tta	प्फ ppha	स्र sna
ङ्ग, ङग ṅga	त्थ ttha	प्य pya	स्य sya
ङ्ग, ङघ ṅgha	त्व tva	प्ल pla	स्स ssa
ञ्च cca	त्य tyā	ब्ब bba	स्म sma
ञ्छ ccha	त्र tra	ब्भ bbha	स्व sva
ञ्ज jja	द्द, द्द dda	ब्य bya	ह्य hma
ञ्झ, ञ्झ jjha	द्ध ddha	ब्र bra	ह्व hva
ञ्जा fījā	द्य dya	म्प mpa	ब्ह ḥha
ञ्ह fīhā	द्र dra	म्फ mpha	

ि=ā; ि=i; ि=ī; ु=u; ू=ū, े=e; ो=o

१	२	३	४	५	६	७	८	९	०
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

सूची

	पिट्ठङ्का		पिट्ठङ्का
६. नवकनिपातो		१०. वेलाभसुत्तं	३५
१. संबोधिवग्गो	३	तस्सुद्धानं	३८
१. सम्बोधिसुत्तं	३	३. सत्तावासवग्गो	३८
२. निस्सयसुत्तं	५	१. तिठानसुत्तं	३८
३. मेधियसुत्तं	६	२. अस्सखळुङ्कसुत्तं	३९
४. नन्दकसुत्तं	९	३. तण्हामूलकसुत्तं	४१
५. बलसुत्तं	१२	४. सत्तावाससुत्तं	४२
६. सेवनासुत्तं	१४	५. पञ्जासुत्तं	४३
७. सुत्तवासुत्तं	१७	६. सिलायूपसुत्तं	४३
८. सज्जसुत्तं	१८	७. पठमवेरसुत्तं	४६
९. पुग्गलसुत्तं	१९	८. दुत्तियवेरसुत्तं	४७
१०. आहुनेय्यसुत्तं	२०	९. आघातवत्थुसुत्तं	४८
तस्सुद्धानं	२०	१०. आघातपटिविनयसुत्तं	४९
२. सीहनादवग्गो	२०	११. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं	४९
१. सीहनादसुत्तं	२०	तस्सुद्धानं	५०
२. सउपाविसेससुत्तं	२४	४. महावग्गो	५०
३. कोट्टिकसुत्तं	२७	१. अनुपुब्बविहारसुत्तं	५०
४. समिद्धिसुत्तं	३०	२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिसुत्तं	५०
५. गण्डसुत्तं	३२	३. निब्बानसुखसुत्तं	५४
६. सञ्जासुत्तं	३२	४. गावीउपमासुत्तं	५७
७. कुलसुत्तं	३२	५. ज्ञानसुत्तं	६१
८. नवङ्गुपोसथसुत्तं	३३	६. आनन्दसुत्तं	६५
९. देवतासुत्तं	३४	७. लोकायतिकसुत्तं	६६

	पिठ्ठाना		पिठ्ठाना
८. देवागुरसङ्गाममुत्तं	६६	२. नीवरणमुत्तं	६१
९. नागमुत्तं	७२	३. कामगुणमुत्तं	६२
१०. तपुस्समुत्तं	७४	४. उपादानक्खन्वमुत्तं	६२
तत्सुद्धानं	८३	५. श्रोरम्भागियमुत्तं	६२
५. सामञ्जसवग्गो	८३	६. गतिमुत्तं	६३
१. सम्ब्राधमुत्तं	८३	७. मच्छरियमुत्तं	६३
२. कायराविसुत्तं	८५	८. उद्धम्भागियमुत्तं	६३
३. पञ्चाविमुत्तमुत्तं	८६	९. चेतोखीलमुत्तं	६३
४. उभतोभागविमुत्तमुत्तं	८६	१०. चेतसोविनिवन्वमुत्तं	६४
५. सन्दिट्टिकधम्ममुत्तं	८७	तत्सुद्धानं	६५
६. सन्दिट्टिकनिव्वानमुत्तं	८७	८. सम्मप्पधानवग्गो	६५
७. निव्वानमुत्तं	८८	१. सिक्खमुत्तं	६५
८. परिनिव्वानमुत्तं	८८	१०. चेतसोविनिवन्वमुत्तं	६६
९. तदङ्गनिव्वानमुत्तं	८८	९. इट्ठिपादवग्गो	६६
१०. दिट्ठधम्मनिव्वानमुत्तं	८८	१. सिक्खमुत्तं	६६
तत्सुद्धानं	८८	१०. चेतसोविनिवन्वमुत्तं	६७
६. खेमवग्गो	८९	१०. रागपेय्यालं	६७
१. खेममुत्तं	८९		
२. खेमप्पत्तमुत्तं	८९	१०. दसकनिपातो	
३. अमतमुत्तं	८९	१. आनिसंसवग्गो	६९
४. अमतप्पत्तमुत्तं	८९	१. किमत्थियमुत्तं	६९
५. अभयमुत्तं	८९	२. चेतनाकरणीयमुत्तं	१००
६. अभयप्पत्तमुत्तं	८९	३. पठमउपनिसमुत्तं	१०१
७. पस्सद्विसुत्तं	८९	४. दुतियउपनिसमुत्तं	१०२
८. अनुपुब्बपस्सद्विसुत्तं	९०	५. ततियउपनिसमुत्तं	१०३
९. निरोधमुत्तं	९०	६. सनाधिसुत्तं	१०४
१०. अनुपुब्बनिरोधमुत्तं	९०	७. सारिपुत्तमुत्तं	१०५
११. अभव्वमुत्तं	९०	८. ज्ञानमुत्तं	१०६
तत्सुद्धानं	९१	९. सन्तविमोक्खसुत्तं	१०७
७. सत्तिपट्ठानवग्गो	९१	१०. विज्जासुत्तं	१०८
१. सिक्खादुब्बल्यमुत्तं	९१	तत्सुद्धानं	१०९

२. नाथवग्नो	१०६	६. सामपोरसुत्तं	१५६
१. सेनासनसुत्तं	१०६	७. सङ्घभेदसुत्तं	१५७
२. पञ्चङ्गसुत्तं	१११	८. सङ्घसामग्रीसुत्तं	१५७
३. संयोजनसुत्तं	१११	९. पठमआनन्दसुत्तं	१५८
४. जेतोखीलसुत्तं	११२	१०. दुतियआनन्दसुत्तं	१५८
५. अप्पमादसुत्तं	११५	तस्सुद्धानं	१५९
६. आहुनेय्यसुत्तं	११६	५. अक्कोसवग्नो	१५९
७. पठमनाथसुत्तं	११७	१. विवादसुत्तं	१५९
८. दुतियनाथसुत्तं	११८	२. पठमविवादमूलसुत्तं	१६०
९. पठमअरियावाससुत्तं	१२१	३. दुतियविवादमूलसुत्तं	१६०
१०. दुतियअरियावाससुत्तं	१२२	४. कुत्तिनारसुत्तं	१६१
तस्सुद्धानं	१२४	५. राजन्तेपुरप्पवेसनसुत्तं	१६३
३. महावग्नो	१२४	६. सक्कसुत्तं	१६४
१. सीहनादसुत्तं	१२४	७. महात्तिसुत्तं	१६७
२. अविवृत्तिपदसुत्तं	१२७	८. पञ्चजितअभिष्णसुत्तं	१६८
३. कायसुत्तं	१२९	९. सरोरुद्धम्मसुत्तं	१६९
४. महाचुन्दसुत्तं	१३१	१०. भण्डनसुत्तं	१६९
५. कसिणसुत्तं	१३५	तस्सुद्धानं	१७२
६. कालीसुत्तं	१३५	६. सच्चित्तवग्नो	१७२
७. पठममहापञ्हासुत्तं	१३७	१. सच्चित्तसुत्तं	१७२
८. दुतियमहापञ्हासुत्तं	१४२	२. सारिपुत्तसुत्तं	१७४
९. पठमकोसलसुत्तं	१४५	३. ठित्तिसुत्तं	१७५
१०. दुतियकोसलसुत्तं	१५०	४. समथसुत्तं	१७७
तस्सुद्धानं	१५३	५. परिहानसुत्तं	१८०
४. उपालिवग्नो	१५४	६. पठमसञ्जासुत्तं	१८३
१. उपालिसुत्तं	१५४	७. दुतियसञ्जासुत्तं	१८३
२. पात्तिभोक्खट्टपनासुत्तं	१५४	८. मूलकसुत्तं	१८३
३. उब्बाहिकासुत्तं	१५४	९. पञ्चज्जासुत्तं	१८४
४. उपसम्पदासुत्तं	१५५	१०. गिरिमानन्दसुत्तं	१८५
५. निस्सयसुत्तं	१५६	तस्सुद्धानं	१८६

७. थमकवग्गो	पिट्ठुक्का	६. अधिमानसुत्तं	पिट्ठुक्का
१. अविज्जासुत्तं	१८६	७. नप्पियसुत्तं	२२६
२. तण्हासुत्तं	१८६	८. अक्कोसकसुत्तं	२३१
३. निट्ठुङ्गतसुत्तं	१९२	९. कोकालिकसुत्तं	२३५
४. अवेच्चप्पसन्नसुत्तं	१९५	१०. खीणासवबलसुत्तं	२३६
५. पठमसुखसुत्तं	१९५	तस्सुद्धानं	२३६
६. दुतियसुखसुत्तं	१९६	१०. उपालिवग्गो	२४०
७. पठमनळकपानसुत्तं	१९७	१. कामभोगीसुत्तं	२४१
८. दुतियनळकपानसुत्तं	१९६	२. भयसुत्तं	२४६
९. पठमकथावत्थुसुत्तं	२०१	३. किदिट्ठिकसुत्तं	२४८
१०. दुतियकथावत्थुसुत्तं	२०२	४. वज्जियमाहितसुत्तं	२५२
तस्सुद्धानं	२०४	५. उत्तियसुत्तं	२५५
८. आकङ्खवग्गो	२०४	६. कोकनुदसुत्तं	२५७
१. आकङ्खसुत्तं	२०४	७. आहुनेय्यसुत्तं	२६०
२. कण्ठकसुत्तं	२०६	८. थेरसुत्तं	२६२
३. इट्ठधम्मसुत्तं	२०७	९. उपालिसुत्तं	२६३
४. वड्ढिसुत्तं	२०८	१०. अभब्बसुत्तं	२६६
५. मिगसालासुत्तं	२०६	तस्सुद्धानं	२७०
६. तयोधम्मसुत्तं	२१४	११. समणसञ्जावग्गो	२७०
७. काकसुत्तं	२१८	१. समणसञ्जासुत्तं	२७०
८. निगण्ठसुत्तं	२१८	२. बोज्झङ्गसुत्तं	२७०
९. आघातवत्थुसुत्तं	२१६	३. मिच्छंतसुत्तं	२७१
१०. आघातपटिविनयसुत्तं	२१६	४. बीजसुत्तं	२७२
तस्सुद्धानं	२१६	५. विज्जासुत्तं	२७३
९. थेरवग्गो	२१६	६. निज्जरसुत्तं	२७३
१. वाहनसुत्तं	२१६	७. घोवनसुत्तं	२७५
२. आनन्दसुत्तं	२२०	८. तिकिच्छकसुत्तं	२७६
३. पुण्णियसुत्तं	२२२	९. वमनसुत्तं	२७८
४. ब्याकरणसुत्तं	२२३	१०. निद्धमनीयसुत्तं	२७६
५. कत्थीसुत्तं	२२५	११. पठमअसेखसुत्तं	२७६

१२. द्वुतियअसेखसुत्तं तस्सुदानं	पिड्डुक्का २८० २८०	४. अत्थसुत्तं	पिड्डुक्का २९७
१२. पच्चोरोहणिवग्गो	२८०	५. धम्मसुत्तं	२९७
१. पठमअधम्मसुत्तं	२८०	६. सासवसुत्तं	२९८
२. द्वुतियअधम्मसुत्तं	२८१	७. सावज्जसुत्तं	२९८
३. ततियअधम्मसुत्तं	२८३	८. तपनीयसुत्तं	२९८
४. अजितसुत्तं	२८७	९. आचयगामिसुत्तं	२९८
५. सङ्गारवसुत्तं	२८९	१०. दुक्खुद्वयसुत्तं	२९९
६. ओरिमतीरसुत्तं	२९०	११. दुक्खविपाकसुत्तं	२९९
७. पठमपच्चोरोहणीसुत्तं	२९०	१५. अरियवग्गो	२९९
८. द्वुतियपच्चोरोहणीसुत्तं	२९३	१. अरियमग्गसुत्तं	२९९
९. पुब्बज्जमसुत्तं	२९३	२. कण्हमग्गसुत्तं	३००
१०. आसवक्खयसुत्तं तस्सुदानं	२९३ २९४	३. सद्धम्मसुत्तं	३००
१३. परिसुद्धवग्गो	२९४	४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं	३००
१. पठमसुत्तं	२९४	५. उप्पादेतब्बसुत्तं	३००
२. द्वुतियसुत्तं	२९४	६. आसेवितब्बसुत्तं	३०१
३. ततियसुत्तं	२९४	७. भावेतब्बसुत्तं	३०१
४. चतुत्थसुत्तं	२९४	८. बहुलीकातब्बसुत्तं	३०१
५. पञ्चमसुत्तं	२९५	९. अनुस्सरित्तब्बसुत्तं	३०१
६. छद्दसुत्तं	२९५	१०. सच्चिकातब्बसुत्तं	३०२
७. सत्तमसुत्तं	२९५	१६. पुगलवग्गो	३०२
८. अट्ठमसुत्तं	२९५	१. सेवितब्बसुत्तं	३०२
९. नवमसुत्तं	२९६	२-१२. भजितब्बादिसुत्तानि	३०२
१०. दसमसुत्तं	२९६	१७. जाणुस्सोणिवग्गो	३०३
११. एकादसमसुत्तं	२९६	१. ब्राह्मणपच्चोरोहणीसुत्तं	३०३
१४. साधुवग्गो	२९६	२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं	३०५
१. साधुसुत्तं	२९६	३. सङ्गारवसुत्तं	३०६
२. अरियधम्मसुत्तं	२९७	४. ओरिमसुत्तं	३०७
३. अकुरुसलसुत्तं	२९७	५. पठमअधम्मसुत्तं	३०८
		६. द्वुतियअधम्मसुत्तं	३०९
		७. ततियअधम्मसुत्तं	३१४

८. कम्मनिदानसुत्तं	पिट्ठक्या		पिट्ठक्या
९. परिक्कमनसुत्तं	३१४	२१. करजकायवग्गो	३३३
१०. चुन्दसुत्तं	३१५	१. पठमनिरयसग्गसुत्तं	३३३
११. जाणुस्सोणिसुत्तं	३१६	२. दुत्तियनिरयसग्गसुत्तं	३३६
१८. साधुवग्गो	३२१	३. मातुगामसुत्तं	३३७
१. साधुसुत्तं	३२५	४. उपासिकासुत्तं	३३७
२. अरियघम्मसुत्तं	३२५	५. विसारदसुत्तं	३३७
३. कुसलसुत्तं	३२६	६. संसप्पनीयसुत्तं	३३८
४. अत्थसुत्तं	३२६	७. पठमसञ्चेतनिकसुत्तं	३४०
५. घम्मसुत्तं	३२६	८. दुत्तियसञ्चेतनिकसुत्तं	३४५
६. आसवसुत्तं	३२७	९. करजकायसुत्तं	३४७
७. वज्जसुत्तं	३२७	१०. अघम्मचरियासुत्तं	३४९
८. तपनीयसुत्तं	३२७	२२. सामञ्जवग्गो	३५०
९. आचयगामिसुत्तं	३२८	२३. रागपेब्बालं	३५५
१०. दुक्खुद्रयसुत्तं	३२८	११. एकादसकनिपातो	
११. विपाकसुत्तं	३२८	१. निस्तयवग्गो	३५७
१८. अरियमग्गवग्गो	३२९	१. किमत्थियसुत्तं	३५७
१. अरियमग्गसुत्तं	३२९	२. चेतनाकरणीयसुत्तं	३५८
२. कण्हमग्गसुत्तं	३२९	३. पठमउपनिसासुत्तं	३५९
३. सद्धम्मसुत्तं	३२९	४. दुत्तियउपनिसासुत्तं	३६१
४. सप्पुरिसघम्मसुत्तं	३२९	५. तत्तियउपनिसासुत्तं	३६२
५. उप्पादेतव्वघम्मसुत्तं	३३०	६. व्यसनसुत्तं	३६३
६. आसेवितव्वघम्मसुत्तं	३३०	७. सञ्जासुत्तं	३६४
७. भावेतव्वघम्मसुत्तं	३३१	८. मनसिकारसुत्तं	३६६
८. बहुलीकातव्वसुत्तं	३३१	९. सद्धसुत्तं	३६७
९. अनुस्सरितव्वसुत्तं	३३१	१०. मोरनिवापसुत्तं	३७०
१०. सच्चिकातव्वसुत्तं	३३१	तस्सुद्धानं	३७१
२०. अपरपुग्गलवग्गो	३३२	२. अनुस्सत्तिवग्गो	३७१
१-१२. नसेवितव्वादि-		१. पठममहानामसुत्तं	३७१
सुत्तानि	३३२	२. दुत्तियमहानामसुत्तं	३७५
		३. नन्दियसुत्तं	३७७

	पिढ्ङ्का		पिढ्ङ्का
४. सुभूतिसुत्तं	३७९	१०. ततियसमाधिसुत्तं	३९५
५. मेत्तासुत्तं	३८३	११. चतुत्थसमाधिसुत्तं	३९६
६. अट्टकनागरसुत्तं	३८४	तस्सुद्धानं	३९७
७. गोपालसुत्तं	३८८	३. सामञ्जावग्गो	३९७
८. पठमसमाधिसुत्तं	३९३	४. रागपेय्यालं	३९९
९. दुतियसमाधिसुत्तं	३९४		

मुत्तपिटके
अङ्गुत्तरनिकायो
(नवक-दसक-एकादसकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

९. नवकनिपातो

१. सम्बोधिवग्गो

१. सम्बोधिसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
अनाथपिण्डिकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि —

B vol.III,163,
R.vol IV,351

“सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं —
‘सम्बोधिपक्खिकानं’ आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति, एवं
पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं किन्ति ५
ब्याकरेय्याथा” ति ?

“भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा ... पे०... भगवतो सुत्वा भिक्खू
घारेस्सन्ती” ति ।

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासि-
स्सामी” ति ।

10

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच —

२. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं—
‘सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं का उपनिसा भावनाया’ ति,
एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं एवं
ब्याकरेय्याथ — ‘इधावुसो, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो
कल्याणसम्पवद्धो । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पठमा
उपनिसा भावनाय ।

15 B. 164

R. 352

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सीलवा होति, पात्तिभोक्खसंवर-
संवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, 20

१. सम्बोधिपक्खिकानं — सी०, स्या०, रो० ।

समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं दुतिया उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं – अप्पिच्छकथा सन्तुट्टिकथा पविवेककथा
5 असंसंगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्जाकथा
विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी
होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो,
धम्मानं अयं ततिया उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं
10 धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्भपरक्कमो
अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु । सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं
अयं चतुत्थी^१ उपनिसा भावनाय ।

‘पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पञ्चवा होति उदयत्थगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय^२ सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया ।
15 सम्बोधिपक्खिकानं, आवुसो, धम्मानं अयं पञ्चमी उपनिसा भावनाय^३ ।

३. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स – सीलवा भविस्सति, पातिमोक्खसंवर-
संबुतो विहरिस्सति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खिस्सति^३ सिक्खापदेसु ।

20 ४. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स – यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतोविवरण-
सप्पाया, सेय्यथीदं – अप्पिच्छकथा सन्तुट्टिकथा पविवेककथा असंसंग-
कथा चिरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्जाकथा विमुत्तिकथा
विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी भविस्सति
25 अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ।

5. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्गं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स – आरद्धविरियो विहरिस्सति अकुसलानं
R. 353 धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्भपरक्कमो
अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु ।

१. चतुत्था – सी०, स्या०, रो०. २. निब्बेधिकाय – स्या० । ३. सिक्खति – सी० ।

६. “कल्याणमित्तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स — पञ्जावा भविस्सति उदयत्थगामिनिया
पञ्जाय सम्मन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया ।

७. “तेन च पन, भिक्खवे, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि^१ भावेतब्बा — असुभा भावेतब्बा रागस्स 5
पहानाय, मेत्ता भावेतब्बा ब्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति^२
भावेतब्बा वितक्कुपच्छेदाय, अनिच्चसञ्जा भावेतब्बा अस्मिमान-
समुग्घाताय । अनिच्चसञ्जानो, भिक्खवे^३, अनत्तसञ्जा सण्ठाति ।
अनत्तसञ्जी अस्मिमानसमुग्घातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निब्बानं” ति ।

२. निस्सयसुत्तं

१. अथ खो अञ्जातरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 10
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो सो भिक्खु भगवन्तं
एतदवोच — “निस्सयसम्पन्नो निस्सयसम्पन्नो” ति, भन्ते, वुच्चति ।
कितावता नु खो, भन्ते, भिक्खु निस्सयसम्पन्नो होती” ति ?

“सद्धं चे, भिक्खु, भिक्खु” निस्साय अकुसलं पजहति कुसलं
भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । हिरिचे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय 15
... पे०... ओत्तपं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... विरियं चे,
भिक्खु, भिक्खु निस्साय ... पे०... पञ्चं चे, भिक्खु, भिक्खु निस्साय
अकुसलं पजहति कुसलं भावेति, पहीनमेवस्स तं अकुसलं होति । तं R. 954
हिस्स भिक्खुनो अकुसलं पहीनं होति सुप्पहीनं, यं अरियाय पञ्जाय
दिस्वा पहीनं ।

२. “तेन च पन, भिक्खु, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो^४ उपनिस्साय विहातब्बा^५ । कतमे चत्तारो ? इध,
भिक्खु, भिक्खु सङ्गायेकं पटिसेवति, सङ्गायेकं अधिवासेति, सङ्गायेकं
परिवज्जेति^६, सङ्गायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु निस्सय-
सम्पन्नो होती” ति ।

25

१. उत्तरि — सी०, स्या०, रो० । २. आनापानसति — सी०; आनापानसति —
रो० । ३. भिक्खवे भिक्खुनो — सी०, स्या०, रो० । ४. सी०, स्या०, रो० पीत्येकेसु नत्थि ।
५. यंस — सी०, रो०, यस्स — स्या० । ६. चत्तारो धम्मा — सी०, रो० । ७. विहरितब्बा —
स्या० । ८. परिवज्जति — सी० ।

३. मेघियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चालिकायं विहरति चालिकापण्डिते ।
तेन खो पन समयेन आयस्सा मेघियो भगवतो उपट्ठाको होति । अथ
खो आयस्सा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो आयस्सा मेघियो
5 भगवन्तं एतदवोच - “इच्छामहं, भन्ते, जन्तुगामं पिण्डाय पविसित्तु” ति ।
“यस्स दानि त्वं, मेघिय, कालं मञ्जसी” ति ।

२. अथ खो आयस्सा मेघियो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
मादाय जन्तुगामं पिण्डाय पाविसि । जन्तुगामे पिण्डाय चरित्वा
पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन किमिकाळाय नदिया तीरं तेनुप-
10 सङ्कमि । अट्ठासो खो आयस्सा मेघियो किमिकाळाय नदिया तीरे जञ्जा-
विहारं^१ अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो अम्बवन्तं पासादिकं रमणीयं ।
R. 355 दिस्वानस्स एतदहोसि - “पासादिकं वत्तिदं अम्बवन्तं रमणीयं, अलं
वत्तिदं कुलपुत्तस्स पघानत्थिकस्स पघानाय । सचे मं भगवा अनुजानेय्य,
आगच्छेय्याहं इमं अम्बवन्तं पघानाया” ति ।

३. अथ खो आयस्सा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिद्धो खो आयस्सा मेघियो भगवन्तं एतदवोच - “इच्छामहं, भन्ते,
पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय जन्तुगामं पिण्डाय पाविसि ।
जन्तुगामे पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन किमि-
20 काळाय नदिया तीरं तेनुपसङ्कमि । अट्ठासं खो अहं, भन्ते, किमिकाळाय
नदिया तीरे जञ्जाविहारं अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो अम्बवन्तं
पासादिकं रमणीयं । दिस्वान मे एतदहोसि - “पासादिकं वत्तिदं अम्बवन्तं
रमणीयं । अलं वत्तिदं कुलपुत्तस्स पघानत्थिकस्स पघानाय । सचे
मं भगवा अनुजानेय्य, आगच्छेय्याहं इमं अम्बवन्तं पघानाया” ति । सचे
B. 167 मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवन्तं पघानाया” ति ।
25 “आगमेहि ताव, मेघिय । एककम्हं ताव याव अञ्जो पि कोचि
भिक्खु आगच्छती” ति ।

१ चालिकाय पण्डिते - सी०, चालिकपण्डिते - त्या० । २ किमिकाळाय - सी०, रो० ।
३ जञ्जाविहार - त्या० । ४ अट्ठास - सी० । ५. एककम्ह - सी०, रो० । ६. दिस्सत्तु -
सी०, त्या०, रो० ।

४. दुतियं पि खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति ।

“आगमेहि ताव, मेघिय, एककम्हि ताव याव अञ्चो पि कोचि 5 भिक्खु आगच्छती” ति ।

५. ततियं पि खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — “भगवतो, भन्ते, नत्थि किञ्चि उत्तरि करणीयं, नत्थि कतस्स पटिचयो । मय्हं खो पन, भन्ते, अत्थि उत्तरि करणीयं, अत्थि कतस्स पटिचयो । सचे मं भगवा अनुजानेय्य, गच्छेय्याहं तं अम्बवनं पधानाया” ति । 10

R. 956

“पधानं ति खो, मेघिय, वदमानं किन्ति वदेय्याम ! यस्स दानि त्वं, मेघिय, कालं मञ्जसी” ति ।

६. अथ खो आयस्मा मेघियो उट्टायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन तं अम्बवनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं अम्बवनं अञ्जोगाहेत्वा^१ अञ्जतरस्मिं खस्समूले दिवाविहारं निसीदि । अथ 15 खो आयस्मतो मेघियस्स तस्मिं अम्बवने विहरन्तस्स येभुय्येन तयो पापका अकुसला वितक्का समुदाचरन्ति, सेय्यथीदं — कामवितक्को, ब्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को । अथ खो आयस्मतो मेघियस्स एतदहोसि — “अच्छरियं वत भो, अम्भुतं वत भो ! सद्दय च वतम्हा^२ अगारस्मा अनगारियं पब्बजिता^३; अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि 20 अकुसलेहि वितक्केहि अन्वासत्ता^४” — कामवितक्केन, ब्यापादवितक्केन, विहिंसावितक्केना” ति ।

७. अथ खो आयस्मा मेघियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा मेघियो भगवन्तं एतदवोच — 25

“इध मय्हं, भन्ते, तस्मिं अम्बवने विहरन्तस्स येभुय्येन तयो पापका अकुसला वितक्का समुदाचरन्ति, सेय्यथीदं — कामवितक्को, ब्यापादवितक्को, विहिंसावितक्को । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि —

B. 168

१ पतिचयो — सी० । २. अञ्जोगहेत्वा — सी० । ३. वतञ्चम्हि — सी०, रो०; तम्हा — स्या० । ४. पब्बजितो — सी०, रो० । ५. अन्वासत्तो — सी०, रो० ।

R. 357

‘अच्छरियं वत भो, अभुतं वत भो ! सद्वाय च वतम्हा अगारस्मा
अनगारियं पब्बजिता; अथ च पनिमेहि तीहि पापकेहि अकुसलेहि
वितक्केहि अन्वासत्ता - कामवितक्केन, ब्यापादवितक्केन, विहिसा-
वितक्केना ति” ।

5 द. “अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया पञ्च धम्मा परि-
पक्काय संवत्तन्ति । कतमे पञ्च ? इध, मेघिय, भिक्खु कल्याणमित्तो
होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं पठमो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

10 ६. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्ख-
संवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया
अयं दुतियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

15 १०. “पुन च परं, मेघिय, यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं - अप्पिच्छकथा सन्तुट्टिकथा पविवेककथा
असंसग्गकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्जाकथा
विमुत्तिकथा विमुत्तिआणदस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी
होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतो-
विमुत्तिया अयं ततियो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

20 ११. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु । अपरिपक्काय, मेघिय,
चेतोविमुत्तिया अयं चतुत्थो धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

25 १२. “पुन च परं, मेघिय, भिक्खु पञ्जवा होति उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्ख-
क्खयगामिनिया । अपरिपक्काय, मेघिय, चेतोविमुत्तिया अयं पञ्चमो
धम्मो परिपक्काय संवत्तति ।

B. 169

R. 358

१३. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकद्धं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवद्धस्स - ‘सीलवा भविस्सति ... पे०... समादाय
सिक्खिस्सति सिक्खापदेसु’ ।

१. मेघिय भिक्खु - सी०, स्या०, रो० ।

१४. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतो-
विवरणसप्पाया, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा ...पे०... विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनकथा, एवरूपिया कथाय निकामलाभी भविस्सति अकिच्छ-
लाभी अकसिरलाभी’ ।

5

१५. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘आरद्धविरियो विहरिस्सति ... पे०...
अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेषु’ ।

१६. “कल्याणमित्तस्सेतं, मेघिय, भिक्खुनो पाटिकङ्खं कल्याण-
सहायस्स कल्याणसम्पवङ्कस्स — ‘पञ्चावा भविस्सति ...पे०... सम्मा-
दुक्खक्खयगामिनिया’ ।

10

१७. “तेन च पन, मेघिय, भिक्खुना इमेसु पञ्चसु धम्मेषु
पतिट्ठाय चत्तारो धम्मा उत्तरि भावेतब्बा — असुभा भावेतब्बा रागस्स
पहानाय, मेत्ता भावेतब्बा ब्यापादस्स पहानाय, आनापानस्सति
भावेतब्बा वितक्कुपच्छेदाय, अनिच्चसञ्जा भावेतब्बा अस्मिमान-
समुग्घाताय । अनिच्चसञ्जानो, मेघिय, अनत्तसञ्जा सण्ठाति ।
अनत्तसञ्जी अस्मिमानसमुग्घातं पापुणाति दिट्ठेव धम्मे निब्बानं” ति ।

15

४. नन्दकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा नन्दको उपट्टान-
सालायं भिक्खू धम्मिया कथाय सन्दस्सेति समादपेति समुत्तेजेति सम्प-
हंसेति । अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना बुद्धितो येनुपट्टानसाला
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा वहिद्वारकोट्टके अट्ठासि कथापरियोसानं
आगमयमानो । अथ खो भगवा कथापरियोसानं विदित्वा उक्कासेत्वा^२
अग्गळं^३ आकोटेसि । विवरिसु खो ते भिक्खू भगवतो द्वारं ।

20

R. 359

२. अथ खो भगवा उपट्टानसालं पविसित्वा पञ्जत्तासने^४
निसीदि । निसज्ज खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच — “दीघो

25

B. 170

१. निव्वानं — सी० । २ उक्कासित्वा — सी०, रो० । ३ अग्गळं — सी० । ४. पञ्जत्तासने प्रासने — सी०, स्वा०, रो० ।

खो त्यायं, नन्दक, धम्मपरियायो भिक्खूनं पटिभासि । अपि^१ मे पिट्ठि आगिलायति^२ बहिद्वारकोट्टके ठितस्स कथापरियोसानं आगमय-मानस्सा^३ ति ।

३. एवं वुत्ते आयस्मा नन्दको सारज्जमानरूपो भगवन्तं^३ एतद-
 5 वोच - “न खो पन मयं, भन्ते, जानाम ‘भगवा बहिद्वारकोट्टके ठितो’
 ति । सचे हि मयं, भन्ते, जानेय्याम ‘भगवा बहिद्वारकोट्टके ठितो’ ति,
 एत्तकं पि धम्मं^४ नो नप्पटिभासेय्या” ति ।

४. अथ खो भगवा आयस्मन्तं नन्दकं सारज्जमानरूपं विदित्वा
 आयस्मन्तं नन्दकं एतदवोच - “साधु, साधु, नन्दक ! एतं खो, नन्दक,
 10 तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सद्धाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितानं,
 यं तुम्हे धम्मिया कथाय सन्निसेद्वेय्याथ । सन्निपतितानं वो, नन्दक,
 द्वयं करणीयं - धम्मी वा कथा अरियो वा तुण्हीभावो । सद्धो च, नन्दक,
 भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
 R. 360 तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - “किन्ताहं” सद्धो च अस्सं सीलवा चा’ ति ।
 15 यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन
 परिपूरो होति ।

५. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च, नो च लाभी
 अञ्जत्तं चेतोसमाधिस्स^५ । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन
 तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - “किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा च लाभी च अञ्जत्तं
 20 चेतोसमाधिस्सा’ ति । यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा
 च लाभी च अञ्जत्तं चेतोसमाधिस्स, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

६. “सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति सीलवा च लाभी च अञ्जत्तं
 ✓ चेतोसमाधिस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो तेनङ्गेन
 अपरिपूरो होति । सेय्यथापि, नन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स ।
 25 तस्स एको पादो ओमको लामको । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो अस्स ।
 एवमेव खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लाभी च अञ्जत्तं
 चेतोसमाधिस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय । एवं सो
 B. 171 तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - “किन्ताहं सद्धो

१ अपि च - सी० । २ आगिलायति - सी० । ३ श्रोतव्यमानो भगवन्तं - स्य० ।
 ४. सी०, स्या, रो० पीत्यकेसु नत्थि । ५ किन्ताह - स्या० । ६. चेतोसमधस्स - सी०, रो० ।

च अस्सं सीलवा च लाभी च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया' ति ।

७. "यतो च खो, नन्दक, भिक्खु सद्धो च होति सीलवा च लाभी च अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनञ्जेन परिपूरो होती" ति ।

८. इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्टायासना विहारं पाविसि । अथ खो आयस्मा नन्दको अचिरपक्कन्तस्स भगवतो भिक्खू आमन्तेसि — "इदानि, आवुसो, भगवा चतूहि पदेहि केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेत्वा उट्टायासना विहारं पविट्ठो — सद्धो च, नन्दक, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं सो तेनञ्जेन अपरिपूरो होति । तेन तं अज्झं परिपूरेतब्बं — किन्ताहं सद्धो च अस्सं सीलवा चा ति ... पे०... अज्झत्तं चेतोसमाधिस्स लाभी च अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, एवं सो तेनञ्जेन परिपूरो होती" ति ।

९. "पञ्चिमे, आवुसो, आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । कतमे पञ्च ? इधावुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा' सो' सत्थु' पियो च होति मनापो च गरु च भावनीयो च । अयं, आवुसो, पठमो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खून् धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा सो तस्मिं धम्मे अत्थप्पटिसंवेदी च होति धम्मप्पटिसंवेदी च । अयं, आवुसो, दुतियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

१-१. तथा तस्स तस्स - स्या०; तथात्स - सी०, रो० । २ सत्या च - सी०; सत्याव - रो० ।

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरि-
पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं
धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा तथा
5 सो तस्मिं धम्मं गम्भीरं अत्यपदं पञ्जाय अभिविज्झं' पस्सति । अयं,
आवुसो, ततियो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय ।

R. 362

१२. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु
भिक्खूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं ... पे०... ब्रह्मचरियं पकासेति, तथा
10 तथा नं सन्नह्मचारी उत्तरि सम्भावेन्ति - 'अट्ठा अयमायस्मा पत्तो वा
पज्जति वा' । अयं, आवुसो, चतुत्थो आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने
कालेन धम्मसाकच्छाय ।

B. 173

१३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु भिक्खूनं धम्मं देसेति आदि-
कल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरि-
15 पुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति । यथा यथा, आवुसो, भिक्खु
भिक्खूनं धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसानकल्याणं
सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति, तत्थ'
ये खो भिक्खू सेखा अप्पत्तमानसा अनुत्तरं योगक्खेमं पत्थयमाना विह-
रन्ति, ते तं धम्मं सुत्वा विरियं आरभन्ति अप्पत्तस्स पत्तिया अनवि-
20 गतस्स अविगमाय असञ्चिकत्तस्स सञ्चिकिरियाय । ये पन तत्थ भिक्खू
अरहन्तो खीणासवा वुसितवन्तो कतकरणीया ओहितभारा अनुप्पत्त-
सदत्था परिवखीणभवसंयोजना सम्मदञ्जाविमुत्ता, ते तं धम्मं सुत्वा
दिट्ठधम्ममुखविहारयेव अनुयुत्ता विहरन्ति । अयं, आवुसो, पञ्चमो
आनिसंसो कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय । इमे खो,
25 आवुसो, पञ्च आनिसंसा कालेन धम्मस्सवने कालेन धम्मसाकच्छाय'
ति ।

R. 363

५. वलसुत्तं

१. "चत्तारिमानि, भिक्खवे, वलानि । कतमानि चत्तारि ?
पञ्जावलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सज्जाहवलं । कतमं च, भिक्खवे,

१. पटिविज्झं - त्या०; पटिविज्झ - दो० । २. तत्थ तत्थ - सी०, दो० ।

पञ्चाबलं ? ये धम्मा कुसला कुसलसङ्घाता ये धम्मा अकुसला अकुसलसङ्घाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्घाता ये धम्मा अनवज्जा अनवज्जसङ्घाता ये धम्मा कण्हा कण्हसङ्घाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-
सङ्घाता ये धम्मा सेवितब्बा सेवितब्बसङ्घाता ये धम्मा असेवितब्बा
असेवितब्बसङ्घाता ये धम्मा नालमरिया नालमरियसङ्घाता ये धम्मा 5
अलमरिया अलमरियसङ्घाता, त्यास्स^१ धम्मा पञ्जाय वोदिट्ठा होन्ति
वोचरिता । इदं, वुच्चति, भिक्खवे, पञ्चाबलं ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, विरियबलं ? ये धम्मा अकुसला अकुसलसङ्घाता ये धम्मा सावज्जा सावज्जसङ्घाता ये धम्मा कण्हा
कण्हसङ्घाता ये धम्मा असेवितब्बा असेवितब्बसङ्घाता ये धम्मा नाल- 10
मरिया नालमरियसङ्घाता, तेसं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति
विरियं आरभति चित्तं पग्गह्हाति पदहति । ये धम्मा कुसला कुसल-
सङ्घाता ये धम्मा अनवज्जा अनवज्जसङ्घाता ये धम्मा सुक्का सुक्क-
सङ्घाता ये धम्मा सेवितब्बा सेवितब्बसङ्घाता ये धम्मा अलमरिया R. 364
अलमरियसङ्घाता, तेसं धम्मानं पटिलाभाय छन्दं जनेति वायमति विरियं 15
आरभति चित्तं पग्गह्हाति पदहति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विरियबलं ।

३. “कतमं च, भिक्खवे, अनवज्जबलं ? इध, भिक्खवे, अरिय-
सावको अनवज्जेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, अनवज्जेन वचीकम्मेन
समन्नागतो होति, अनवज्जेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । इदं
वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जबलं । 20

४. “कतमं च, भिक्खवे, सङ्गाहबलं ? चत्तारिमानि,
भिक्खवे, सङ्गहवत्थूनि — दानं, पेय्यवज्जं, अत्यचरिया, समानत्तता ।
एतदग्गं, भिक्खवे, दानानं यदिदं धम्मदानं । एतदग्गं, भिक्खवे, पेय्य-
वज्जानं यदिदं अत्यकस्स ओहितसोतस्स पुनप्पुनं धम्मं देसेति । एत-
दग्गं, भिक्खवे, अत्यचरियानं यदिदं अस्सद्धं सद्धासम्पदाय समादपेति 25
निवेसेति पतिट्ठापेति, दुस्सीलं सीलसम्पदाय ... मच्छरिं चागसम्पदाय
... दुप्पञ्चं पञ्जासम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिट्ठापेति । एत-
दग्गं, भिक्खवे, समानत्तानं यदिदं सोतापन्नो सोतापन्नस्स समानत्तो,
सकदागामी सकदागामिस्स समानत्तो, अनागामी अनागामिस्स समानत्तो,

अरह्णा अरहतो समान्तो । इदं वुच्चति, भिक्खवे, सङ्गाहवलं । इमानि खो, भिक्खवे, चत्तारि बलानि ।

५. “इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि बलेहि समन्नागतो अरिय-
सावको पञ्च भयानि समतिक्कन्तो होति । कत्तमानि पञ्च ? आ-
R. 365 5 जीविकभयं, असिलोकभयं, परिससारज्जभयं, मरणभयं, दुग्गतिभयं ।
स खो सो, भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति - ‘नाहं
आजीविकभयस्स भायामि । किस्साहं आजीविकभयस्स भायिस्सामि ?
अत्थि मे चत्तारि बलानि - पञ्जाबलं, विरियबलं, अनवज्जवलं, सङ्गाह-
वलं । दुप्पञ्चो खो आजीविकभयस्स भायेय्य । कुसीतो आजीविक-
10 भयस्स भायेय्य । सावज्जकायकम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकम्मन्तो^१ आ-
जीविकभयस्स^१ भायेय्य । असङ्गाहको आजीविकभयस्स भायेय्य । नाहं
असिलोकभयस्स भायामि ... पे०... नाहं परिससारज्जभयस्स भायामि
... नाहं मरणभयस्स भायामि ... पे०... नाहं दुग्गतिभयस्स भायामि
किस्साहं दुग्गतिभयस्स भायिस्सामि ? अत्थि मे चत्तारि बलानि
15 पञ्जाबलं, विरियवलं, अनवज्जवलं, सङ्गाहवलं^१ । दुप्पञ्चो इ
दुग्गतिभयस्स भायेय्य । कुसीतो दुग्गतिभयस्स भायेय्य । सावज्जकाय
कम्मन्तवचीकम्मन्तमनोकम्मन्तो दुग्गतिभयस्स भायेय्य । असङ्गाहव
दुग्गतिभयस्स भायेय्य । इमेहि खो, भिक्खवे, चतूहि बलेहि समन्नागत
अरियसावको इमानि पञ्च भयानि समतिक्कन्तो होती” ति ।

६. सेवनासुत्तं

20 १. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि ... पे००
आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -
B. 175 २. “पुग्गलो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि
असेवितव्वो पि । चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्व
पि असेवितव्वं पि । पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो -
25 सेवितव्वो पि असेवितव्वो पि । सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन
वेदितव्वं - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पि । गामनिगमो पि, आवुसो,

१. आजीवितनय - त्या० । २-२. कम्मन्तो । कम्मन्तो । कम्मन्तो । - सी० ;
कम्मन्तआजीविकभयस्स - त्या० । ३. सङ्गाहवलं - नी०, त्या०, रो० ।

दुविधेन वेदितब्बो - सेवितब्बो पि असेवितब्बो पि । जनपदपदेसो पि आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो - सेवितब्बो पि असेवितब्बो पि ।

R. 366

३. “पुग्गलो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो - सेवितब्बो पि असवितब्बो पी’ ति, इति खो मे पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - ‘इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा अभि- 5 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पब्बजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतब्बा’ चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च कसिरेन समुदागच्छन्ति”; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो सो च मे सामञ्जत्थो न भावनापारिपूरि गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो रत्तिभागं वा दिवसभागं वा सङ्घा पि 10 अनापुच्छा पक्कमित्तब्बं नानुबन्धितब्बो ।

“तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - ‘इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति; ये च खो मे पब्बजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतब्बा चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चय- 15 भेसज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो सो च मे सामञ्जत्थो न भावनापारिपूरि गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो सङ्घा पि अनापुच्छा^३ पक्कमित्तब्बं नानुबन्धितब्बो^३ ।

“तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - ‘इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे 20 पब्बजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतब्बा चीवरपिण्डपातसेनास- गिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च कसिरेन^४ समुदागच्छन्ति; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो सो च मे सामञ्जत्थो भावनापारिपूरि गच्छती’ ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो सङ्घा पि अनुबन्धितब्बो न पक्कमित्तब्बं । 25

R. 367

“तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - ‘इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति; ये च खो मे 30 पब्बजितेन जीवितपरिक्खारा समुदानेतब्बा चीवरपिण्डपातसेनास-

B. 176

१. समुदानेतत्त्वं - सी० । २. समुदाहरन्ति - स्या० । ३-३. यावजीवं अनुबन्धितब्बो न पक्कमित्तब्बो - स्या०; आपुच्छा० - रो० । ४. अप्पकसिरेन - सी०, स्या० रो० ।

गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारा ते च अप्पकसिरेन समुदागच्छन्ति; यस्स चम्हि अत्थाय अगारस्सा अनगारियं पव्वजितो सो च मे सामञ्जसो भावनापरिपूरि गच्छती' ति, तेनावुसो, पुग्गलेन सो पुग्गलो यावजीवं अनुवन्धितव्वो न पक्कमितव्व अपि पनुज्जमानेन । 'पुग्गलो 5 पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि असवितव्वो पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेत पटिच्च वुत्त ।

४. "चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि- 10 वड्डन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं । तत्थ यं जञ्जा चीवरं - 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्डन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं । R. 368 'चीवरं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्व पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

५. "पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपात सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्डन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं - 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो 20 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्डन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वो - सेवितव्वो पि असेवितव्वो पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

६. "सेनासनं पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्वं - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? 25 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासन सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्डन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि- तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं - 'इदं खो मे सेनासन सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्डन्ती' ति, एवरूप सेनासनं सेवितव्वं । 'सेनासन पि, आवुसो, दुविधेन वेदितव्व - सेवितव्वं पि 30 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेत पटिच्च वुत्तं ।

७. “गामनिगमो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवि-
 तब्बो पि असेवितब्बो पी’ त्ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च
 वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं – ‘इमं खो मे गामनिगमं सेवतो
 अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ त्ति, एवरूपो
 गामनिगमो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं – ‘इमं खो, 5
 मे गामनिगमं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ती’ त्ति, एवरूपो गामनिगमो सेवितब्बो । ‘गामनिगमो पि,
 आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ त्ति, इति
 यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 369

८. “जनपदपदेसो पि, आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवि- 10
 तब्बो पि असेवितब्बो पी’ त्ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च
 वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं – ‘इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो
 अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती’ त्ति, एवरूपो
 जनपदपदेसो न सेवितब्बो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं – ‘इमं खो
 मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभि- 15
 वड्ढन्ती’ त्ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितब्बो । ‘जनपदपदेसो पि,
 आवुसो, दुविधेन वेदितब्बो – सेवितब्बो पि असेवितब्बो पी’ त्ति, इति
 यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं” त्ति ।

७. सुतवासुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिञ्जकूटे पब्बते ।
 अथ खो सुतवा परिब्बाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा 20
 भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एक-
 मन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सुतवा परिब्बाजको भगवन्तं
 एतदवोच –

२. “एकमिदाहं, भन्ते, समयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि^१
 गिरिब्बजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुत्तं सम्मुखा पटिग्गहितं – 25
 ‘धो सो, सुतवा’, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो
 ओहितमारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जा-

B. 178

R. 370

१. एकमिद – सी०, रो० । २. विहरति – सी०, रो० । ३. सुतव – स्या० ।

विमुक्तो, अभब्बो सो पञ्च ठानानि अज्झाचरित्तुं - अभब्बो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वीरोपेतु, अभब्बो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं थ्य्यसङ्घातं आदातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुसा भासित्तुं, अभब्बो

5 खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुञ्जित्तुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो^१ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो सुस्सुत सुग्गहितं सुमनसिकतं सूपघारित्तं^२ ति ?

३. "तग्घ ते एतं", सुतवा, सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकत सूप-
घारित्तं । पुब्बे चाहं, सुतवा, एतरहि च एव वदामि - 'यो सो भिक्खु

10 अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुक्तो, अभब्बो सो नव ठानानि अज्झाचरित्तुं - अभब्बो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वीरोपेतु, अभब्बो खीणासवो भिक्खु अदिन्नं थ्य्यसङ्घातं आदातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु

15 सम्पजानमुसा भासित्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुञ्जित्तुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो, अभब्बो खीणासवो भिक्खु छन्दागतिं गन्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु दोसागतिं गन्तु, अभब्बो खीणासवो भिक्खु मोहागतिं गन्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु भयागतिं गन्तुं' । पुब्बे चाहं, सुतवा, एतरहि च एवं वदामि - 'यो सो भिक्खु

R. 371 20 अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिकखीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुक्तो, अभब्बो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरित्तुं^३ ति ।

८. सज्झसुत्तं

१. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति गिज्झकूटे पब्बते । अथ खो सज्झो परिब्बाजको येन भगवा तेनुपसङ्गमि, उपसङ्गमित्वा भगवता

B. 179 25 सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सज्झो परिब्बाजको भगवन्तं एतदवोच -

१ सन्निधिकारके - सी०, रो० । २ अगारिकभूतो - सी० । ३ इ - सी०, रो० ।

२. “एकमिदाहं, भन्ते, संमयं भगवा इधेव राजगहे विहरामि गिरिब्बजे । तत्र मे, भन्ते, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा पटिग्गहितं — ‘यो’ सो, सज्ज, भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहित-भारो अनुप्पत्तसदत्थो परिक्खीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभब्बो सो पच्च ठानानि अज्झाचरित्तुं — अभब्बो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु अदिञ्चं थेय्यसङ्घातं आदातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु मेथुनं धम्मं पटिसेवित्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सम्पजानमुसा भासित्तुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुञ्जित्तुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो’ ति । कच्चि मेतं, भन्ते, भगवतो सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकतं सूप-धारित्तं” ति ?

३. “तग्घ ते एतं, सज्ज, सुस्सुतं सुग्गहितं सुमनसिकतं सूप-धारित्तं । पुब्बे चाहं, सज्ज, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्तसदत्थो परिक्खीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभब्बो सो नव ठानानि अज्झाचरित्तुं — अभब्बो खीणासवो भिक्खु सञ्चिच्च पाणं जीविता वोरोपेतुं ... पे०... अभब्बो खीणासवो भिक्खु सन्निधिकारकं कामे परिभुञ्जित्तुं सेय्यथापि पुब्बे अगारियभूतो, अभब्बो खीणासवो भिक्खु बुद्धं पच्चक्खातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु धम्मं पच्चक्खातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सङ्घं पच्चक्खातुं, अभब्बो खीणासवो भिक्खु सिक्खं पच्चक्खातुं’ । पुब्बे चाहं, सज्ज, एतरहि च एवं वदामि — ‘यो सो भिक्खु अरहं खीणासवो वुसितवा कतकरणीयो ओहितभारो अनुप्पत्त-सदत्थो परिक्खीणभवसंयोजनो सम्मदञ्जाविमुत्तो, अभब्बो सो इमानि नव ठानानि अज्झाचरित्तुं” ति ।

R. 372

६. पुगलसुत्तं

१. “नवयिमे, भिक्खवे, पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकरिस्मि । कतमे नव ? अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफल-सच्छिकिरियाय पटिपन्नो, सकदागामी, सकदागामिफलसच्छिकिरियाय

B. 120

पटिपन्नो, सोतापन्नो, सोतापत्तिफलसञ्चिकिरियाय पटिपन्नो, पुथुञ्जयो
- इमे खो, भिक्खवे, नव पुग्गला सन्तो संविञ्जमाना लोकस्सि” ति ।

१०. आहुनेय्यसुत्तं

R. 373

१. “नवयिमे, भिक्खवे, पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खि-
नेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । कतमे नव ?
५ अरहा, अरहत्ताय पटिपन्नो, अनागामी, अनागामिफलसञ्चिकिरियाय
पटिपन्नो, सकदागामी, सकदागानिफलसञ्चिकिरियाय पटिपन्नो, सोता-
पन्नो, सोतापत्तिफलसञ्चिकिरियाय पटिपन्नो, गोत्रभू - इमे खो,
भिक्खवे, नव पुग्गला आहुनेय्या ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं
लोकस्सा” ति ।

सम्बोधिदग्गो पठमो ।

तत्सुद्धानं

10

सम्बोधि निस्सयो चेव, मेधियं^१ नन्दकं वलं ।

सेवना सुतवा सञ्जो, पुग्गलो आहुनेय्येन^१ चा ति ॥

२. सीहनादवग्गो

१. सीहनादसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
कस्स आरामे । अथ खो आयत्त्वा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
15 निसिन्नो खो आयस्सा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच - “वृत्थो” मे,
भन्ते, सावत्थियं वस्सावात्तो । इच्छामहं, भन्ते, जनपदचारिकं पक्क-
मित्तु” ति ।

“यस्सदानि त्वं, सारिपुत्त, कालं मञ्जसी” ति ।

- R. 374 20 २. अथ खो आयस्सा सारिपुत्तो उद्वायात्तना भगवन्तं अभि-
वादेत्वा पदक्खिण्णं कत्वा पक्कामि । अथ खो अञ्जतरो भिक्खु अचिर-

१. मेधियं - सी०, स्था०, रो० । २. आहुनेय्यो - सी०; आहुनेय्यो - स्था०, रो० ।
३ वृद्धो - स्था० ।

पक्कन्ते आयस्मन्ते सारिपुत्ते भगवन्तं एतदवोच - "आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज" अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कन्तो" ति । अथ खो भगवा अञ्जातरं भिक्खुं आमन्तेसि - "एहि त्वं, भिक्खु, मम वचनेन सारिपुत्तं आमन्तेहि - 'सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती'" ति । "एवं, भन्ते" ति खो सो भिक्खु भगवतो पटिस्सुत्वा येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच - "सत्था तं, आवुसो सारिपुत्त, आमन्तेती" ति । "एवमावुसो" ति खो आयस्मा सारिपुत्तो तस्स भिक्खुनो पच्चस्सोसि ।

B. 181

३. तेन खो पन समयेन आयस्मा च महामोग्गल्लानो आयस्मा च आनन्दो अवापुरणं^१ आदाय विहारे^२ आहिण्डन्ति^३ - "अभिककमथायस्मन्तो^४; अभिककमथायस्मन्तो ! इदानायस्मा सारिपुत्तो भगवतो सम्मुखा सीहनादं नदिस्सती" ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिद्धं खो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच - "इध ते, सारिपुत्त, अञ्जातरो सन्नहाचारी खीयनघम्म" आपन्नो - "आयस्मा मं, भन्ते, सारिपुत्तो आसज्ज अप्पटिनिस्सज्जचारिकं पक्कन्तो" ति ।

10

15

४. "यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जातरं सन्नहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

20

५. "सेय्यथापि, भन्ते, पथवियं सुच्चिं पि निक्खिपन्ति असुच्चिं पि निक्खिपन्ति गूधगतं पि निक्खिपन्ति मुत्तगतं पि निक्खिपन्ति खेळगतं^५ पि निक्खिपन्ति पुब्बगतं पि निक्खिपन्ति लोहितगतं पि निक्खिपन्ति, न च तेन पथवी अट्ठीयति^६ वा हरायति वा जिगुच्छति वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, पथवीसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अव्यापज्जेण । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जातरं सन्नहाचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

25 R. 375

१. आसज्ज - स्या० । २. अवापुरणं - सी०; अवापुरणं - न्या० । ३-३. विहारेण - स्या०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति - सी०; विहारेण विहारं अन्वाहिण्डन्ति - रो० । ४. अभिककमथायस्मन्तो - सी०, स्या०, रो० । ५. खीयनघम्मं - स्या०, रो० । ६. खेळगतं - सी० । ७. अट्ठियति - सी०, स्या०, रो० ।

६. "सेव्यथापि, भन्ते, आपस्मि सुचिं पि धोवन्ति असुचि पि धोवन्ति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुब्बगतं पि ... लोहितगतं पि धोवन्ति, न च तेन आपो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा ; एवमेव खो अहं, भन्ते, आपोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन
 B 182 5 अप्पमाणेन अवरेरेण अब्धापज्जेण । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्वाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

७. "सेव्यथापि, भन्ते, तेजो सुचिं पि ड्हति असुचि पि ड्हति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुब्बगतं पि ... लोहितगतं
 10 पि ड्हति, न च तेन तेजो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा ; एवमेव खो अहं, भन्ते, तेजोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेरेण अब्धापज्जेण । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्वाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

८. "सेव्यथापि, भन्ते, वायो सुचिं पि उपवायति असुचि पि उपवायति गूथगतं पि ... मुत्तगतं पि ... खेळगतं पि ... पुब्बगतं पि ... लोहितगतं पि उपवायति, न च तेन वायो अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा ; एवमेव खो अहं, भन्ते, वायोसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेरेण अब्धापज्जेण । यस्स नून, भन्ते,
 20 काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्वाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

९. "सेव्यथापि, भन्ते, रजोहरणं सुचिं पि पुञ्छति^१ असुचि पि पुञ्छति गूथगतं पि .. मुत्तगतं पि .. खेळगतं पि ... पुब्बगतं पि ... लोहितगतं पि पुञ्छति, न च तेन रजोहरणं अट्ठीयति वा हरायति वा जिगुच्छति वा ; एवमेव खो अहं, भन्ते, रजोहरणसमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवरेरेण अब्धापज्जेण । यस्स नून, भन्ते,
 25 काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्वाचारिं आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

१०. "सेव्यथापि, भन्ते, चण्डालकुमारको वा चण्डालकुमारिका

वा कळोपिहृत्यो^१ नन्तिकवासी^२ गामं वा निगमं वा पविसन्तो नीच-
चित्तयेव उपट्टपेत्वा पविसन्ति; एवमेव खो अहं, भन्ते, चण्डालकुमारक-
चण्डालकुमारिकासमेन चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन
अवेरेन अब्धापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्माचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं 5
पक्कमेय्य ।

B. 183

११. “सेय्यथापि, भन्ते, उसभो छिन्नविसाणो सूरतो^३ सुदन्तो
सुविनीतो^४ रथियाय रथियं सिञ्चाटकेन सिञ्चाटकं अन्वाहिण्डन्तो न
किञ्चि हिंसति पादेन वा विसाणेन वा; एवमेव खो अहं, भन्ते, उसभ-
छिन्नविसाणसमेन^५ चेतसा विहरामि विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन 10
अवेरेन अब्धापज्जेन । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति अनुपट्ठिता
अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्माचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं
पक्कमेय्य ।

१२. “सेय्यथापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा^६ मण्डनक-
जातिको सीसंनहातो अहिकुणपेन वा कुक्कुरकुणपेन वा मनुस्सकुणपेन वा 15
कण्ठे आसत्तेन^७ अट्ठीयेय्य हरायेय्य जिगुच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते,
इमिना पूतिकायेन अट्ठीयामि हरायामि जिगुच्छामि । यस्स नून, भन्ते,
काये कायगतासति अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्माचारि
आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज चारिकं पक्कमेय्य ।

R. 377

१३. “सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो मेदकथालिकं परिहरेय्य छिद्दाव- 20
छिद्दं उग्घरन्तं पग्घरन्तं; एवमेव खो अहं, भन्ते, इमं कायं परिहरामि
छिद्दावछिद्दं उग्घरन्तं पग्घरन्तं । यस्स नून, भन्ते, काये कायगतासति
अनुपट्ठिता अस्स, सो इध अञ्जतरं सन्नह्माचारि आसज्ज अप्पटिनिस्सज्ज
चारिकं पक्कमेय्या” ति ।

१४. अथ खो सो भिक्खु उट्ठायासना एकसं उत्तरासज्जं करित्वा 25
भगवतो पादेसु सिरसा निपतित्वा भगवन्तं एतदवोच — “अच्चयो मं,
भन्ते, अच्चगमा यथावालं यथामूहं यथाअकुसलं, यो अहं आयस्मन्तं

१. कळोपिहृत्यो - सी० । २. नन्तिकवासी - स्या०, रो० । ३. सूरतो - सी०, रो०;
सुरतो - स्या० । ४. सुविनितो - स्या० । ५. उसभच्छिन्न - सी० । ६. वा युवा वा -
सी०, रो०; वा युवा - स्या० । ७. आलम्बेन - स्या० । ८. छिद्दं विच्छिद्दं - सी०, रो० ।

सारिपुत्तं असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खि । तस्स मे, भन्ते,
भगवा अच्चयं अच्चयतो पटिग्गण्हतु आयति संवराया” ति ।

- “तग्घ तं”, भिक्खु, अच्चयो अच्चगमा यथाबालं यथामूब्धं
यथाअकुसलं, यो त्वं सारिपुत्तं असता तुच्छा मुसा अभूतेन अब्भाचिक्खि ।
B. 184 5 यतो च खो त्वं, भिक्खु, अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटि-
करोसि, तं ते मयं पटिग्गण्हाम” । वुड्ढि हेसा”, भिक्खु, अरियस्स
विनये यो अच्चयं अच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति आयति संवर
आपज्जती” ति ।

R. 978

१५. अथ खो भगवा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि — “खम,
10 सारिपुत्त, इमस्स मोघपुरिसस्स । पुरा तस्स तत्थेव” सत्तघा मुद्धा
फलती” ति ।

“खमामहं, भन्ते, तस्स आयस्मतो सचे म सो आयस्मा एवमाह —
‘खमतु च मे सो आयस्मा” ति ।

२. सउपादिसेसुत्तं

१. एकं समय भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
15 कस्स आरामे । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय सावत्थि पिण्डाय पाविसि । अथ खो आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स एतदहोसि — “अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तुं,
यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्य”
ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
20 आरामो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाज-
केहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथ सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं
निसीदि ।

२. तेन खो पन समयेन तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
सन्निसिन्नानं सन्नपत्तितानं अयमन्तराकथा उदपादि — “यो हि कौचि,
25 आवुसो, सउपादिसेसो कालं करोति, सब्बो सो अपरिमुत्तो निरया अपरि-

१ त्व - सी०, रो० । २ सारिपुत्त - सी० । ३-३ तन्त - स्या०, तन्ते - रो० ।
४. पटिग्गण्हाम - सी० । ५ एसा - सी० । ६-६ पुरास्स एत्थेव - सी०, पुनाय तत्थेव -
स्या०; पुरास्स तत्थेव - रो० । ७. फलित्स्सती - सी०, स्या०, रो० ।

मुत्तो तिरच्छानयोनिया अपरिमुत्तो पेंत्तिविसया' अपरिमुत्तो अपाय-
दुग्गतिविनिपाता' ति । अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो तेसं अञ्ज-
तित्थियानं परिब्बाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । अनभि-
नन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्टयासना पक्कामि - "भगवतो सन्तिके
एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति । अथ खो आयस्मा सारि- 5
पुत्तो सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिक्कन्तो येन
भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवन्तं एतदवोच -

R. 37

B. 185

३. "इघाहं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय
सावत्थियं पिण्डाय पार्विसि । तस्स मय्हं, भन्ते, एतदहोसि - 'अतिप्पभो 10
खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तुं, यन्नूनाहं येन अञ्जतित्थियानं
परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्य' ति । अथ खो अहं, भन्ते, येन
अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाजकेहि सिद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं
कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । तेन खो पन समयेन तेसं 15
अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं सन्निसिन्नानं सन्नपतितानं अयमन्तराकथा
उदपादि - 'यो हि कोचि, आवुसो, सउपादिसेसो कालं करोत्ति, सब्बो
सो अपरिमुत्तो निरया अपरिमुत्तो तिरच्छानयोनिया अपरिमुत्तो पेंत्ति-
विसया अपरिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता' ति । अथ खो अहं, भन्ते, तेसं
अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं भासितं नेव अभिनन्दि नप्पटिक्कोसि । 20
अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्टयासना पक्कामि - 'भगवतो
सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामी" ति ।

४. "के^२ च^१, सारिपुत्त, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका बाला
अव्यत्ता, के च सउपादिसेसं वा 'सउपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति,
अनुपादिसेसं वा 'अनुपादिसेसो' ति जानिस्सन्ति ! 25

५. "नवयिमे, सारिपुत्त, पुग्गला सउपादिसेसा कालं कुवमाना
परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छानयोनिया परिमुत्ता पेंत्तिविसया
परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपाता । कतमे नव ? इघ, सारिपुत्त,
एकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूरकारी^३ होत्ति, समाधिस्म परिपूरकारी,

R. 380

१ पित्तविसया - स्या०, रो० । २-२. केचि - स्या०, रो० । ३. परिपूरीकारी -
स्या० ।

B 186

पञ्चाय मत्तसो' कारी' । सो पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनान परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति । अयं, सारिपुत्त, पठमो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो तिरच्छान-
योनिया परिमुत्तो पेत्तिविसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

- 5 ६. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि परिपूरकारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया उपहृच्चपरिनिब्बायी
होति ... पे०... असङ्खारपरिनिब्बायी होति ... पे०... ससङ्खारपरि-
निब्बायी होति ... पे०... उद्धंसोतो होति अकनिट्टगामी । अयं, सारिपुत्त,
10 पञ्चमो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया परिमुत्तो
तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेत्तिविसया परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनि-
पाता ।

७. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूर-
कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
15 सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी
होति, सकिदेव इमं लोकं आगन्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारि-
पुत्त, छट्ठो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया
... पे०... परिमुत्तो अपायदुग्गतिविनिपाता ।

R. 381

- 20 ८. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परिपूर-
कारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी । सो
तिण्णं संयोजनानं परिक्खया एकबीजी होति, एकयेव मानुसकं भव निब्ब-
त्तेत्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारिपुत्त, सत्तमो पुग्गलो सउपादि-
सेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया . पे० परिमुत्तो अपायदुग्गति-
विनिपाता ।

- 25 ९. "पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्चाय मत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया कोलंकोलो होति, द्वे वा तीणि वा कुलानि
सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति । अयं, सारिपुत्त, अट्ठमो

पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो निरया ...पे०... परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपाता ।

१०. “पुन च परं, सारिपुत्त, इधेकच्चो पुग्गलो सीलेसु परि-
पूरकारी होति, समाधिस्मि मत्तसो कारी, पञ्जाय मत्तसो कारी ।
सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया सत्तक्खत्तुपरमो होति, सत्तक्खत्तु- 5 B. 187
परमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति ।
अयं, सारिपुत्त, नवमो पुग्गलो सउपादिसेसो कालं कुरुमानो परिमुत्तो
निरया परिमुत्तो तिरच्छानयोनिया परिमुत्तो पेत्तिविसया परिमुत्तो
अपायदुग्गतिविनिपाता ।

११. “के च, सारिपुत्त, अञ्जतिस्थिया परिब्बाजका बाला 10
अव्यत्ता, के च सउपादिसेसं वा ‘सउपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति, अनु-
पादिसेसं वा ‘अनुपादिसेसो’ ति जानिस्सन्ति ! इमे खो, सारिपुत्त, नव
पुग्गला सउपादिसेसा कालं कुरुमाना परिमुत्ता निरया परिमुत्ता तिरच्छान-
योनिया परिमुत्ता पेत्तिविसया परिमुत्ता अपायदुग्गतिविनिपाता ।
न तावायं, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पटिभासि भिक्खूनं भिक्खुनीनं 15
उपासकानं उपासिकानं । तं किस्स हेतु ? मायिमं धम्मपरियायं सुत्वा
पमादं आहारिस्सु ति । अपि च मया, सारिपुत्त, धम्मपरियायो पञ्हा-
धिप्पायेन भासितो” ति । R. 382

३. कोट्टिकसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा महाकोट्टिको^१ येनायस्सा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदि । 20
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्सा महाकोट्टिको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच -- “कि
नु खो, आवुसो सारिपुत्त, थं कम्मं दिट्ठधम्मवेदनीयं, तं मे कम्मं
सम्परायवेदनीयं होतू” ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं
वुस्सती” ति ? 25

“नो हिदं, आवुसो” ।

१. महाकोट्टितो - सी०, स्या०, दो० ।

२. "किं पनावुसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं सम्परायवेदनीयं, तं मे कम्मं दिट्ठघम्मवेदनीयं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

"नो हिदं, आवुसो" ।

5 ३. "किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं सुखवेदनियं, तं मे कम्मं दुक्खवेदनियं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

"नो हिदं आवुसो" ।

B. 188

४. "किं पनावुसो, सारिपुत्त, 'यं कम्मं दुक्खवेदनियं', तं मे कम्मं सुखवेदनियं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

"नो हिदं, आवुसो" ।

५. "किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं परिपक्कवेदनीयं', तं मे कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

15

"नो हिदं, आवुसो" ।

६. "किं पनावसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं अपरिपक्कवेदनीयं, तं मे कम्मं परिपक्कवेदनीयं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

20

"नो हिदं, आवुसो" ।

७. "किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं बहुवेदनीयं, तं मे कम्म अप्पवेदनीयं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

"नो हिदं, आवुसो" ।

R. 383 25

८. "किं पनावुसो सारिपुत्त, 'यं कम्मं अप्पवेदनीयं, तं मे कम्मं बहुवेदनीयं होतू' ति, एतस्स अत्थाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

"नो हिदं, आवुसो" ।

वुस्सती' ति, इति पुट्ठो समानो 'नो हिदं, आवुसो' ति वदेसि । अथ किमत्थं चरहावुसो', भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ?

१२. "यं स्वस्स', आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्चिककत्तं अनभिसमेतं, तस्स ज्ञाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्चिकिरियाय अभि-
5 समयाय^३ भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

B. 190

"किं* पनस्सावुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्चिककत्तं अनभिसमेतं, यस्स ज्ञाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्चिकिरियाय अभि-
नमयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति* ?

R. 385

"इदं दुक्खं' ति स्वस्स, आवुसो, अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं
10 असच्चिककत्तं अनभिसमेत । तस्स ज्ञाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्चि-
किरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सति । अयं 'दुक्ख-
समुदयो' ति स्वस्स आवुसो ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधो' ति स्वस्स
आवुसो ... पे०... 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति स्वस्स आवुसो
अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्चिककत्तं अनभिसमेतं । तस्स ज्ञाणाय
15 दस्सनाय पत्तिया सच्चिकिरियाय अभिसमयाय भगवति ब्रह्मचरियं
वुस्सति । इदं स्वस्स आवुसो अञ्जातं अदिट्ठं अप्पत्तं असच्चिककत्तं
अनभिसमेतं । तस्स ज्ञाणाय दस्सनाय पत्तिया सच्चिकिरियाय अभि-
समयाय भगवति ब्रह्मचरियं वुस्सती" ति ।

४. समिद्धिसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा समिद्धि येनायस्सा सारिपुत्तो तेनुपसङ्गमि;
20 उपसङ्गमित्वा आयस्सन्त सारिपुत्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्सन्तं समिद्धि आयस्सा सारिपुत्तो एतदवोच -
"किमारम्मणा, समिद्धि, पुरिसस्स सङ्कप्पवितक्का उप्पज्जन्ती" ति ?

"नामरूपारम्मणा, भन्ते" ति ।

२. "ते पत्त, समिद्धि, क्व नानत्तं गच्छन्ती" ति ?

25 "धातूसु, भन्ते" ति ।

३. "ते पत्त, समिद्धि, किसमुदया" ति ?

"फत्ससमुदया, भन्ते" ति ।

१ चरहावुसो - त्या० । २ स्वस्स - सी०, वोस्स - त्या० । ३ अभिसमाय - सी० ।

४. अदिट्ठ - सी० । * - * त्या० पोत्यके नत्थि ।

४. "ते पन, समिद्धि, किसमोसरणा" ति ?
 "वेदनासमोसरणा, भन्ते" ति ।
५. "ते पन, समिद्धि, किपमुखा" ति ?
 "समाधिप्पमुखा, भन्ते" ति ।
६. "ते पन, समिद्धि, किअधिपतेय्या" ति ? 5
 "सताधिपतेय्या, भन्ते" ति ।
७. "ते पन, समिद्धि, किउत्तरा" ति ?
 "पञ्चुत्तरा, भन्ते" ति ।
८. "ते पन, समिद्धि, किसारा" ति ?
 "विमुत्तिसारा, भन्ते" ति । 10
९. "ते पन, समिद्धि, किओगघा" ति ?
 "अमतोगघा, भन्ते" ति ।

१०. "किमारम्मणा, समिद्धि, पुरिसस्स सच्चुप्पवितक्का उप्प-
 ज्जन्ती" ति, इति पुट्टो समानो 'नामरूपारम्मणा, भन्ते' ति वदेसि ।
 'ते पन, समिद्धि, क्व नानत्तं गच्छन्ती' ति, इति पुट्टो समानो 'धातूसु, 15 R. 386
 भन्ते' ति वदेसि । 'ते पन, समिद्धि, किसमुदया' ति, इति पुट्टो समानो
 'फस्ससमुदया, भन्ते' ति वदेसि । 'ते पन, समिद्धि, किसमोसरणा'
 ति, इति पुट्टो समानो 'वेदनासमोसरणा, भन्ते' ति वदेसि । 'ते पन,
 समिद्धि, किपमुखा' ति, इति पुट्टो समानो 'समाधिप्पमुखा, भन्ते' ति
 वदेसि । 'ते पन, समिद्धि, किअधिपतेय्या' ति, इति पुट्टो समानो 20
 'सताधिपतेय्या, भन्ते' ति वदेसि । 'ते पन, समिद्धि, किउत्तरा' ति,
 इति पुट्टो समानो 'पञ्चुत्तरा, भन्ते' ति वदेसि । 'ते पन, समिद्धि,
 किसारा' ति, इति पुट्टो समानो 'विमुत्तिसारा, भन्ते' ति वदेसि ।
 'ते पन, समिद्धि, किओगघा' ति, इति पुट्टो समानो 'अमतोगघा, भन्ते'
 ति वदेसि । साधु साधु, समिद्धि ! साधु खो त्वं, समिद्धि, पुट्टो^३ पुट्टो 25
 विस्सज्जेसि, तेन च^४ मा मञ्जी" ति ।

१ किआधिपतेय्या - सी०, स्या० । २. पञ्चं - सी०, स्या०, रो० । ३ वा -
 स्या० ।

५. गण्डसुत्तं

१. "सेय्यथापि, भिक्खवे, गण्डो अनेकवस्सगणिको । तस्ससु गण्डस्स^१ नव वणमुखानि नव अभेदनमुखानि । ततो यं किञ्चि पग्घरेय्य - असुचियेव पग्घरेय्य, दुग्गन्धयेव पग्घरेय्य, जेगुच्छिययेव पग्घरेय्य; यं किञ्चि पसवेय्य - असुचियेव पसवेय्य, दुग्गन्धयेव पसवेय्य, जेगुच्छिययेव पसवेय्य ।

२. "गण्डो ति खो, भिक्खवे, इमस्सेत चातुमहाभूतिकस्स^२ कायस्स अघिवचन मातापेत्तिकसम्भवस्स ओदनकुम्मासूपचयस्स अनिच्चुच्छादनपरिमदनभेदनविद्धसनधम्मस्स । तस्ससु गण्डस्स नव वणमुखानि नव अभेदनमुखानि । ततो यं किञ्चि पग्घरति - असुचियेव पग्घरति, दुग्गन्धयेव पग्घरति, जेगुच्छिययेव पग्घरति; यं किञ्चि पसवति - असुचियेव पसवति, दुग्गन्धयेव पसवति, जेगुच्छिययेव पसवति । तस्मात्तिह, भिक्खवे, इमस्मिं काये निव्विन्दथा" ति ।

६. सञ्जासुत्तं

१. "नवयिमा, भिक्खवे, सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा नव ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा^१, सव्वलोके अनभिरतिसञ्जा^२, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा - इमा खो, भिक्खवे, नव सञ्जा, भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना" ति ।

७. कुलसुत्तं

१. "नवहि, भिक्खवे, अज्जेहि समन्नागतं कुल अपगन्त्वा वा नालं उपगन्तु, उपगन्त्वा वा नालं निसीदितु" । कतमेहि नवहि ? न मनापेन पच्चुट्टेन्ति, न मनापेन अभिवादेन्ति, न मनापेन आसन देन्ति, सन्तमस्स परिगुहन्ति^३, बहुकं पि थोकं देन्ति, पणीतं पि लूखं देन्ति,

१. सी०, स्वा०, रो० पीत्यनेसु वरिष । २ चातुमहाभूतिकस्स - सी०, स्वा०, रो० । ३ पटिकूलसञ्जा - सी०, स्वा०, रो० । ४ अनभिरतिसञ्जा - सी०, स्वा०, रो० । ५ उपनिसीदितु - सी० । ६ पतिगुहन्ति - सी०, परिगुहन्ति - स्वा०, परिगुहन्ति - रो० ।

असक्कच्चं देन्ति नो सक्कच्चं, न उपनिसीदन्ति घम्मस्सवनाय', भासित-
मस्स' न सुस्सुसन्ति^१ । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं
कुलं अनुपगन्त्वा वा नालं उपगन्तुं उपगन्त्वा वा नालं निसीदितुं ।

२. "नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा वा
अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं । कतमेहि नवहि ? मनापेन 5
पच्चुट्ठेन्ति, मनापेन अभिवादेन्ति, मनापेन आसनं देन्ति, सन्तमस्स न
परिगुहन्ति, बहुकं पि बहुकं देन्ति, पणीतं पि पणीतं देन्ति, सक्कच्चं
देन्ति नो असक्कच्चं, उपनिसीदन्ति घम्मस्सवनाय, भासितमस्स सुस्सु-
सन्ति । इमेहि खो, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतं कुलं अनुपगन्त्वा
वा अलं उपगन्तुं, उपगन्त्वा वा अलं निसीदितुं" ति । 10

R. 388

10

८. नवङ्गुपोसथसुत्तं

१. "नवहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो उपवुत्थो
महप्फलो होति महानिसंसो महाजुतिको महाविप्फारो । कथं उपवुत्थो
च, भिक्खवे, नवहङ्गेहि समन्नागतो उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो
महाजुतिको महाविप्फारो ? इध, भिक्खवे, अरियसावको इति पटि-
सञ्चिक्खति — 'यावजीवं अरहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता 15
पटिविरता निहितदण्डा निहितसत्था लज्जी दयापन्ना सब्बपाणभूत-
हितानुकम्पिनो^३ विहरन्ति; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं पाणाति-
पातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरामि । इमिनापङ्गेन अरहतं
अनुकरोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना पठमेन 20
अङ्गेन समन्नागतो होति ... पे०... । 'यावजीवं अरहन्तो उच्चासयनमहा-
सयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति —
मञ्चके वा तिणसन्थारके^४ वा; अहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं
उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चासयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं
कप्पेमि — मञ्चके वा तिणसन्थारके वा । इमिनापङ्गेन अरहतं अनु-
करोमि; उपोसथो च मे उपवुत्थो भविस्सती' ति । इमिना अट्टमेन
अङ्गेन समन्नागतो होति । 25

B. 193

R. 389

R. 390

१-१. वम्मसवनाय भासितस्स - सी०, रो० । २ रतीयन्ति - सी०, रो०, रमिस्सन्ति
- त्या० । ३. ० हितानुकम्पी - सी०, रो० । ४. तिणसन्थारके - त्या० ।

२. “मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति, तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताया सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेण अब्ब्यापज्जेण फरित्वा विहरति । इमिना^१ नवमेण अज्जेन^२ समन्नागतो होति । एवं उपवुत्थो खो, भिक्खवे, नवहज्जेहि^३ समन्नागतो^४ उपोसथो महप्फलो होति महानिसंसो महाजुतिको महाविप्फारो^५” ति ।

६. देवतासुत्तं

१. “इमं च, भिक्खवे, रत्तिं सम्बहुला देवता अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्तवण्णा केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाह तेनुप-
सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठंसु । एकमन्तं
10 ठिता खो, भिक्खवे, ता देवता^३ मं एतदवोचु - ‘उपसङ्कमिसु नो, भन्ते,
पुब्बे मनुस्सभूतानं पब्बजिता अगारानि । ते^४ मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह,
नो च खो अभिवादिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मत्ता विप्पटि-
सारिनियो पच्चानुतापिनियो^५ हीन कायं उपपन्ना’ ति ।

B. 194,
R 391

२. “अपरा^१ पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा
15 एतदवोचु - ‘उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पब्बजिता
अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह^२, नो च तेसं^३
आसनं अदम्ह^४ । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्णकम्मन्ता विप्पटिसारिनियो
पच्चानुतापिनियो हीन कायं उपपन्ना’ ति ।

३. “अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा
20 एतदवोचु - ‘उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पब्बजिता
अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह आसनं^१ अदम्ह,
नो च खो यथासत्ति^२ यथाबल सविभजिम्ह ... पे०. . यथासत्ति यथाबल
सविभजिम्ह, नो च खो उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय पे० .. उपनिसी-
दिम्ह धम्मस्सवनाय, नो च खो ओहितसोता धम्मं सुणिम्ह पे०.
25 ओहितसोता च धम्मं सुणिम्ह, नो च खो सुत्वा धम्म धारयिम्ह पे० .

१-१. इति इमिना नवमेण चज्जेण - स्या० । २-२ नवज्जसमन्नागतो - सी०, स्या०,
रो० । ३ स्या० पोत्थके नत्थि । ४. ता - सी०, रो० । ५ पच्चानुतापिनियो - सी०, स्या०,
रो० । ६ च अभिवादिम्ह च - स्या० । ७ खो - सी०, स्या०, रो० । ८. अदिम्ह -
स्या० । ९. च आसनं च - स्या०, रो० । १०. यथासत्ति - रो० ।

सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, नो च खो धातानं धम्मानं अत्थ उपपरिक्खिम्ह
 .. पे०... धातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिक्खिम्ह, नो च खो अत्थमञ्जाय
 धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटिपज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, अपरिपुण्ण-
 कम्मन्ता विप्पाटिसारिनियो पच्चानुतापिनियो हीनं कायं उपपन्ना' ति ।

४. “अपरा पि मं, भिक्खवे, सम्बहुला देवता उपसङ्कमित्वा 5
 एतदवोचुं — ‘उपसङ्कमिसु नो, भन्ते, पुब्बे मनुस्सभूतानं पब्बजिता
 अगारानि । ते मयं, भन्ते, पच्चुट्ठिम्ह अभिवादिम्ह, आसनं अदम्ह,
 यथासत्ति, यथाबलं संविभजिम्ह, उपनिसीदिम्ह धम्मस्सवनाय, ओहित-
 सोता च धम्मं सुणिम्ह, सुत्वा च धम्मं धारयिम्ह, धातानं च धम्मानं
 अत्थं उपपरिक्खिम्ह, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मं पटि- 10
 पज्जिम्ह । ता मयं, भन्ते, परिपुण्णकम्मन्ता अविप्पाटिसारिनियो
 अपच्चानुतापिनियो पणीतं कायं उपपन्ना’ ति । एतानि, भिक्खवे,
 रुक्खमूलानि एतानि सुञ्जागारानि । शायथ, भिक्खवे, मा पमादत्थ,
 मा पच्छा विप्पाटिसारिनो अहुवत्थ सेय्यथापि ता पुरिमिका देवता” ति ।

R. 392

10

१०. बेलासुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि- 15 B 195
 कस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुप-
 सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच —

२. “अपि नु ते, गहपति, कुले दानं दीयती” ति ?

“दीयति मे, भन्ते, कुले दानं; तं च खो लूखं कणाजकं 20
 बिळङ्गदुतियं” ति ।

“लूखं चे^२ पि, गहपति, दानं देति पणीतं वा; तं च
 असक्कच्चं देति, अचित्तीकत्वा^३ देति, असहत्था देति, अपविद्धं^४ देति,
 अनागमनदिट्ठिको देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निब्ब-
 त्तति, न उळाराय भत्तभोगाय चित्तं नमति, न उळाराय वत्थभोगाय 25
 चित्तं नमति, न उळाराय यानभोगाय चित्तं नमति, न उळारेसु पञ्चसु
 कामगुणेषु भोगाय चित्तं नमति । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा

R. 393

१. दिव्यती - स्या०, रो० । २ वा - स्या० । ३. अपचित्ति कत्वा - स्या०; अचित्ति-
 कत्वा - रो० । ४. अपविद्धं - स्या० ।

ति वा दासा ति वा पेस्सा ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि न सुस्सुसन्ति न सोतं ओदहन्ति न अञ्जा चित्तं उपट्टपेन्ति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, गहपति, होति असक्कच्चं कतानं कम्मान विपाको ।

३. “लूखं चे पि, गहपति, दानं देति पणीतं वा ; तं च सक्कच्च
 5 देति, चित्तीकत्वा देति, सहत्था देति, अनपविद्धं^३ देति, आगमनदिट्ठिको
 देति । यत्थ यत्थ तस्स तस्स दानस्स विपाको निब्बत्तति, उळ्ळाराय
 भत्तभोगाय चित्तं नमति, उळ्ळाराय वत्थभोगाय चित्तं नमति, उळ्ळाराय
 यानभोगाय चित्तं नमति, उळ्ळारेसु पञ्चसु कामगुणेषु भोगाय चित्त
 नमति । ये पिस्स ते होन्ति पुत्ता ति वा दारा ति वा दासा ति वा पेस्सा
 10 ति वा कम्मकरा ति वा, ते पि सुस्सुसन्ति सोतं ओदहन्ति अञ्जा चित्तं
 उपट्टपेन्ति । तं किस्स हेतु ? एवं हेतं, गहपति, होति सक्कच्चं कतानं
 कम्मानं विपाको ।

४. “भूतपुब्बं, गहपति, वेलामो नाम ब्राह्मणो अहोसि । सो
 एवरूपं दानं अदासि महादानं - चतुरासीति सुवण्णपातिसहस्सानि
 B 196 15 अदासि रूपियपूरानि, चतुरासीति रूपियपातिसहस्सानि अदासि सुवण्ण-
 पूरानि, चतुरासीति कंसपातिसहस्सानि अदासि हिरञ्ज्यापूरानि, चतुरा-
 सीति हत्थिसहस्सानि अदासि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णधजानि^३
 हेमजालप्पटिच्छन्नानि^४, चतुरासीति रथसहस्सानि अदासि सीहचम्म-
 परिवारानि ब्यग्घचम्मपरिवारानि दीपिचम्मपरिवारानि पण्डुकम्बल-
 20 परिवारानि सोवण्णालङ्कारानि सोवण्णधजानि हेमजालप्पटिच्छन्नानि,
 चतुरासीति धेनुसहस्सानि अदासि दुकूलसन्धनानि^५ कंसूपधारणानि;
 चतुरासीति कञ्जासहस्सानि अदासि^६ आमुत्तमणिकुण्डलायो, चतुरा-
 सीति पल्लङ्कसहस्सानि अदासि गोनकत्थतानि पटिकत्थतानि पटलि-
 कत्थतानि कदलिमिगपवरपच्चत्थरणानि^६ सउत्तरच्छदानि उभतोलोहित-
 25 कूपधानानि, चतुरासीति वत्थकोटिसहस्सानि अदासि खोमसुखुमानं
 कोसेय्यसुखुमानं कम्बलसुखुमानं कप्पासिकसुखुमानं, को पन वादो
 अन्नस्स पानस्स खज्जस्स भोजस्स^७ लेय्यस्स पेय्यस्स^७, नज्जो मञ्जे
 विस्सन्दन्ति^७ ।

R. 394

१ चेत - स्या० । २. अनुपविट्ठ - स्या० । ३ सोवण्णधजानि - स्या० । ४. हेम-
 जालसञ्चनानि - सी०, रो०, हेमजालपटिच्छन्नानि - स्या० । ५. दुकूलसन्धनानि -
 सी०; दुकुलसञ्चनानि - स्या०; दुकूलसन्धनानि - रो० । ६. कादति० - सी० ।
 ७-७ भोजनस्स लेपनस्स सेय्यस्स - स्या० । ८. विस्सन्दन्ति - सी०, रो० ।

५. “सिया खो पन ते, गहपति, एवमस्स - ‘अञ्चो नून तेन समयेन वेलामो ब्राह्मणो अहोसि, सो तं दानं अदासि महादानं’ ति । न खो पनेतं, गहपति, एवं दट्टुब्बं । अहं तेन समयेन वेलामो ब्राह्मणो अहोसि । अहं तं दानं अदासि महादानं । तस्मिं खो पन, गहपति, दाने न कोचि दक्खिण्यो अहोसि, न तं कोचि दक्खिणं विसोघेति । 5

“यं, गहपति, वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदागामिं भोजेय्य, इदं ततो महप्फलतरं* ।

“यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामिं भोजेय्य 10

... पे०... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य B 197

... पे०... यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य R 395

... पे०... यो च सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं

सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य ... पे०... यो च बुद्धप्पमुखं भिक्खुसङ्घं भोजेय्य

... पे०... यो च चातुद्दिसं सङ्घं उद्दिस्स विहारं कारापेय्य ... पे०... 15

च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च सरणं गच्छेय्य ... पे०... यो च

पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य - पाणात्तिपाता वेरमणि^१,

अदिन्नादाना वेरमणिं, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिं, मुसावादा वेरमणिं,

सुरामेरयमज्जपमादट्टाना वेरमणिं, यो च अन्तमसो गन्धोहनमत्तं^२ पि

मत्तचित्तं भावेय्य, इदं ततो महप्फलतरं । 20

“यं च, गहपति, वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं, यो चेकं

दिट्ठिसम्पन्नं भोजेय्य ... यो च सतं दिट्ठिसम्पन्नानं भोजेय्य, यो चेकं सकदा-

गामिं भोजेय्य ... यो च सतं सकदागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अनागामिं

भोजेय्य ... यो च सतं अनागामीनं भोजेय्य, यो चेकं अरहन्तं भोजेय्य ...

यो च सतं अरहन्तानं भोजेय्य, यो चेकं पच्चेकबुद्धं भोजेय्य ... यो च 25

सतं पच्चेकबुद्धानं भोजेय्य, यो च तथागतं अरहन्तं सम्मासम्बुद्धं भोजेय्य

... यो च बुद्धप्पमुखं^३ भिक्खुसङ्घं भोजेय्य, यो च चातुद्दिसं सङ्घं उद्दिस्स

विहारं कारापेय्य ... यो च पसन्नचित्तो बुद्धं च धम्मं च सङ्घं च

सरणं गच्छेय्य, यो च पसन्नचित्तो सिक्खापदानि समादियेय्य - पाणात्ति-

* एत्य सी०, रो० पीत्यकेसु ‘यं च गहपति वेलामो ब्राह्मणो दानं अदासि महादानं’ इति अधिको पाठो दिस्सति । १. वेरमणि - स्या० । २. गन्धोहनमत्तं - सी०, गद्दोहनमत्तं - स्या०, रो० । ३. सतं बुद्धप्पमत्तं - स्या० ।

R. 396

पाता वेरमणिं ... पे०... सुरामोरयमज्जपमादट्टाना वेरमणिं, यो च
अन्तमसो गन्धोहनमत्तं पि भेत्तचित्तं भावेय्य, यो च अच्चरसञ्जातमत्त
पि अनिच्चसञ्जां भावेय्य, इदं ततो महप्फलतर” ति ।

सीहनादवग्गो दुत्तियो ।

तस्सुद्धानं

5

नादो^१ सउपादिसो^१ च, कोट्टिकेन^२ समिद्धिना ।

गण्डसञ्जा कुल^३ भेत्ता^३, देवता वेलाभेन चा ति ॥

— ० —

३. सत्तावासवग्गो

१. तिठानसुत्तं

B. 198

१ “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि उत्तरकुरुके मनुस्सा देवे च ।
तावत्तिसे अधिग्गहन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ?
अममा, अपरिग्गहा, नियतायुका, विसेसगुणा^४ - इमेहि खो, भिक्खवे,
तीहि ठानेहि उत्तरकुरुके मनुस्सा देवे च तावत्तिसे अधिग्गहन्ति जम्बु-
दीपके च मनुस्से ।

२. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च
मनुस्से अधिग्गहन्ति जम्बुदीपके च मनुस्से । कतमेहि तीहि ? दिब्बेन
आयुना, दिब्बेन वण्णेन, दिब्बेन सुखेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
ठानेहि देवा तावत्तिसा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिग्गहन्ति जम्बुदीपके
च मनुस्से ।

३. “तीहि, भिक्खवे, ठानेहि जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके
च मनुस्से अधिग्गहन्ति देवे च तावत्तिसे । कतमेहि तीहि ? सुरा,
सतिमन्तो, इध ब्रह्मचरियवासो - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि
जम्बुदीपका मनुस्सा उत्तरकुरुके च मनुस्से अधिग्गहन्ति देवे च ताव-
त्तिसे” ति ।

१-१. उल्लो सउपादिसो - सी०, वल्लो सउपादिसो - स्या०, वल्लो स-
उपादिसो - रो० । २. कोट्टिकेन - स्या०, रो० । ३-३. कुले भेत्ता - सी०, रो०, कुले सत्ता
- स्या० । ४. विसेसगुणो - सी०, स्या०, रो० ।

२. अस्सखळुङ्कुपुत्तं

१. "तयो च, भिक्खवे, अस्सखळुङ्के देसेस्सामि तयो च पुरिसखळुङ्के तयो च अस्सपरस्से^१ तयो च पुरिसपरस्से^१ तयो च भदे अस्साजानीये तयो च भदे पुरिसाजानीये । तं सुणाथ ... पे०. ।

R. 397

२. "कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-
परिणाहसम्पन्नो^३ । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-
परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सखळुङ्का ।

5

३. "कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसखळुङ्का ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-
परिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

10 B 199

15

४. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध^२, भिक्खवे, भिक्खु 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति, 'अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभि-
घम्मे खो पन अभिविनये पञ्चं पुट्ठो संसादेति^३, नो विस्सज्जेति । इदमस्स न वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-
सेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरि-
णाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो होति, न वण्णसम्पन्नो न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

20 R. 398

25

५. "कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु

१. अस्सखळुङ्के - सी०, स्या०, रो० । २. पुरिसखळुङ्के - सी०, स्या०, रो० । ३. आरोह-
परिणाहसम्पन्नो - सी० । ४. इध पन - स्या० । ५. सम्पादेति - स्या० ।

‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अग्निधम्मो खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । न खो पन लाभो होति चीवरपिण्डपात-
 5 सेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

६. “कथं च, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
 10 ‘इदं दुक्खं’ ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ‘अयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा’ ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अग्निधम्मो खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति चीवर-
 पिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स आरोह-
 15 परिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखल्लुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुरिसखल्लुङ्का ।

७. “कतमे च, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च
 20 आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो अस्सपरस्सा ।

८. “कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च
 आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

९. “कथं च, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो ... पे०... जवसम्पन्नो
 25 च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति, तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । अग्निधम्मो खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति
 30 चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स

आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो,
भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ।

१०. “कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा अस्साजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो अस्साजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति 5
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो
भद्दा अस्साजानीया । R. 400

११. “कतमे च, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया ? इध,
भिक्खवे, एकच्चो भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति
वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । 10

१२. “कथं च, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो ... पे०... जव-
सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव
धम्मे सयं अभिञ्जा सञ्चिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदमस्स B. 201
जवस्मि वदामि । अभिधम्मे खो पन अभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, 15
नो संसादेति । इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभी खो पन होति
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स
आरोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, भद्दो पुरिसाजानीयो
जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे
खो, भिक्खवे, तयो भद्दा पुरिसाजानीया” ति । 20

३. तण्हामूलकसुत्तं

१. “नव, भिक्खवे, तण्हामूलके धम्मे देसेस्सामि, तं सुणाथ ...
कतमे च, भिक्खवे, नव तण्हामूलका धम्मा ? तण्हं पटिच्च परियेसना,
परियेसनं पटिच्च लाभो, लाभं पटिच्च विनिच्छयो, विनिच्छयं पटिच्च
छन्दरागो, छन्दरागं पटिच्च अज्झोसानं, अज्झोसानं पटिच्च परिग्गहो,
परिग्गहं पटिच्च मच्छरियं, मच्छरियं पटिच्च आरक्खो, आरक्खाधिकरणं 25
दण्ढादानं^१ सत्थादानं^१ कलहविग्गहविवाद-नुवंतुवं-पेसुञ्ज-मुसावादा^१
R. 401

१ दण्ढादानसत्थादान ० - सी०, स्या०, रो० । २ ० विवादा० - जी०, स्या०, रो० ।
अ०४-६

अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति । इमे खो, भिक्खवे, नव तण्हामूलका धम्मा" ति ।

४. सत्तावासुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, सत्तावासा । कतमे नव ? सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया नानत्तसञ्चिनो, सेय्यथापि मनुस्सा, एकच्चे
5 च देवा, एकच्चे च विनिपातिका । अयं पठमो सत्तावासो ।

२. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता नानत्तकाया एकत्तसञ्चिनो, सेय्यथापि देवा ब्रह्मकायिका पठमाभिनिव्वत्ता । अयं दुतियो सत्तावासो ।

३. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया नानत्तसञ्चिनो,
10 सेय्यथापि देवा आभस्सरा । अयं ततियो सत्तावासो ।

४. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता एकत्तकाया एकत्तसञ्चिनो, सेय्यथापि देवा सुभकिण्हा । अयं चतुत्थो सत्तावासो ।

५. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता असञ्चिनो अप्पटिसंबेदिनो, सेय्यथापि देवा असञ्चिसत्ता" । अयं पञ्चमो सत्तावासो ।

B. 202 15 ६. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो रूपसञ्चानं समतिक्कया पटिघसञ्चानं^१ अत्थङ्गमा नानत्तसञ्चानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनूपगा । अयं छट्ठो सत्तावासो ।

७. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनूपगा । अयं सत्तमो
20 सत्तावासो ।

८. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनूपगा । अयं अट्ठमो सत्तावासो ।

९. "सन्ति, भिक्खवे, सत्ता सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं
25 समतिक्कम्म नेवसञ्चानासञ्चायतनूपगा । अयं नवमो सत्तावासो । इमे खो, भिक्खवे, नव सत्तावासा" ति ।

५. पञ्जायुत्तं

१. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु नो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

R. 402

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति ? ‘वीतरागं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; 5
‘वीतदोसं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘वीतमोहं मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असारागधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असदोसधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘असमोहधम्मं’ मे चित्तं’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया’ ति पञ्जाय 10
चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति; ‘अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया’ ति पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पञ्जाय चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय —
‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति 15
पजानामी” ति ।

६. सिलायूपसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा च चन्दिकापुत्तो राजगहे विहरन्ति^१ वेळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा चन्दिका-
पुत्तो भिक्खू आमन्तेसि^२ — “देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं
देसेति — ‘यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति^३, तस्सेतं 20
भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं,
कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी” ति ।

B. 203

R. 403

२. एवं वुत्ते^४ आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतद-
वोच — “न खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति

१. पजानाती — स्या० । २. असारागधम्मं — सी० । ३. असन्दोसधम्मं — सी० ।
४. असमोहधम्मं — सी० । ५. कामभवाया — स्या० । ६. विहरति — म० । ७. एत्थ
‘आवुसो ... पे० .. एतदवोच’ सी० पीत्यके अधिको पाठो दिस्सति । ८-८. चित्तं सुपरिचित्तं
होति — सी०, स्या०, रो० । ९-९. अथ खो — सी० ।

— 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति । एवं च खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

३. दुतियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — "देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

दुतियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — "न खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति । एवं च खो, आवुसो, चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

B. 204

४. ततियं पि खो आयस्मा चन्दिकापुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — "देवदत्तो, आवुसो, भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

ततियं पि खो आयस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं चन्दिकापुत्तं एतदवोच — "न खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खूनं एवं धम्मं देसेति — 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं,

30

नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति । एवं च खो, आवुसो चन्दिकापुत्त, देवदत्तो भिक्खुनं धम्मं देसेति - 'यतो खो, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति, तस्सेतं भिक्खुनो कल्लं वेय्याकरणाय - खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

5

५. "कथं च, आवुसो, भिक्खुनो चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति ? 'वीतरागं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'वीतदोसं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'वीतमोहं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'असरागधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'असदोसधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'असमोहधम्मं मे चित्तं' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं कामभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं रूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति; 'अनावत्तिधम्मं मे चित्तं अरूपभवाया' ति चेतसा चित्तं सुपरिचित्तं होति । एवं सम्मा विमुत्तचित्तस्स खो, आवुसो, भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठित्तं आनेञ्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सति ।

R. 404

10

15

"सेय्यथापि, आवुसो, सिलायूपो सोळसकुक्कुको^१ । तस्सस्सु^२ अट्ट कुक्कू हेट्ठा नेमङ्गमा^३, अट्ट कुक्कू उपरि नेमस्स । अथ पुरत्थिमाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य^४ न सम्पवेधेय्य; अथ पच्छिमाय ... अथ उत्तराय ... अथ दक्खिणाय चे पि दिसाय आगच्छेय्य भुसा वातवुट्ठि, नेव नं सङ्कम्पेय्य न सम्पवेधेय्य । तं किस्स हेतु ? गम्भीरत्ता, आवुसो, नेमस्स, सुनिखातत्ता सिलायूपस्स । एवमेव खो, आवुसो, सम्मा^५ विमुत्तचित्तस्स भिक्खुनो भुसा चे पि चक्खुविञ्जेय्या रूपा चक्खुस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठित्तं आनेञ्जप्पत्तं, वयं चस्सानुपस्सति ।

20

R. 405

B. 205

25

१ आनेञ्जप्पत्त - सी०, रो० । २. सोळसकुक्कुको - सी०; सोळसकुक्कु- स्या० ।
३. तस्स - स्या० । ४. नेमस्स - सी०, रो० । ५-५. नं कम्पेय्य न सङ्कम्पेय्य - सी०, रो०;
सङ्कम्पेय्य न सम्पक्पेय्य - स्या० । ६. एव सम्मा - सी०, स्या०, रो० ।

“भुसा चे पि सोतविञ्जेय्या सद्दा ... घानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा .. कायविञ्जेय्या फोटुब्बा .. मनो-विञ्जेय्या घम्मा मनस्स आपाथं आगच्छन्ति, नेवस्स चित्तं परियादियन्ति; अमिस्सीकतमेवस्स चित्तं होति ठितं आनेञ्जप्यत्तं, वयं चस्सानु-
5 पस्सती” ति ।

७. पठमवेरसुत्तं.

१ अथ खो अनाथपिण्डको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्घमि; उपसङ्घमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चं खो अनाथपिण्डक गहर्पाति भगवा एतदवोच -

२ “यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स पञ्च भयानि वेरानि
10 वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य - ‘खीणनिरयोमिह खीण-तिरच्छानयोनि’ खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो, सोता-पन्नोहमस्मि अविनिपातघम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो” ति ।

406

३. “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
15 यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपञ्चया दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्ख दोमनस्सं पटिसंबेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंबेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं
20 वूपसन्तं होति ।

B. 206

४. “यं, गहपति, अदिस्सादायी ... पे०.. कामेसुमिच्छाचारी ... मुसावादी ... सुरामेरयमज्जपमादट्टायी सुरामेरयमज्जपमादट्टानपञ्चया दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंबेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना
25 पटिविरतो नेव दिट्ठघम्मिकं पि भयं वेरं पसवति, न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंबेदेति । सुरा-

मेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति ।
इमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ।

५. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो 5
लोकविद् अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’
ति । धम्मे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘स्वावखातो भगवता
धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिप्पस्सिको ओपनेय्यिको’ पञ्चत्तं
वेदितब्बो विञ्जूही’ ति । सङ्घे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो 10
ज्जायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो सामीच्चिप्पटिन्नो भगवतो सावक-
सङ्घो; यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला एस भगवतो
सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं
पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा’ ति । अरियकन्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति
अखण्डेहि अछिदेहि असबलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विञ्जुप्पसत्थेहि 15
अपरामट्ठेहि समाधिसवत्तनिकेहि । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि
समन्नागतो होति ।

R. 407

६. “यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो
होति, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं ब्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह् 20
खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो;
सोतापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’” ति ।

८. द्वितीयवेरसुत्तं

१. “यतो खो, भिक्खवे, अरियसावकस्स पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति,
सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं ब्याकरेय्य — ‘खीणनिरयोमिह् खीण- 25
तिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो; सोता-
पन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो’ ति ।

B 207

१ ओपनयिको — सी०, स्या०, रो० । २ सम्बोधिपरायणो — सी०, स्या०, रो० ।

२. “कतमानि पञ्च भयानि बेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
यं, भिक्खवे, पाणातिपाती पाणातिपातपञ्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति, सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो ... पे० . एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं
5 होति ।

३. “य, भिक्खवे, अदिञ्जादायी .. पे०.. सुरामेरयमज्जपमाद-
ट्टायी सुरामेरयमज्जपमादट्टानपञ्चया दिट्ठधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति,
सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटि-
सवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतो नेव दिट्ठधम्मिकं पि भयं
10 वेरं पसवति, न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति, न चेतसिकं पि दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविरतस्स एव
तं भयं वेरं वूपसन्तं होति । इमानि पञ्च भयानि बेरानि वूपसन्तानि
होन्ति ।

४. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
15 इध, भिक्खवे, अरियसावको बुद्धे अवैच्चप्पसादेन समन्नागतो होति -
'इति पि सो भगवा ... पे०... सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति ।
धम्मे ... पे०... सङ्घे ... अरियकन्तोहि सीलेहि समन्नागतो होति
अखण्डेहि अखिद्देहि असबलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि विञ्जुप्पसत्थेहि
अपरामट्ठेहि समाधिसवत्तनिकेहि । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि
20 समन्नागतो होति ।

R 408 ५. “यतो खो, भिक्खवे, अरियसावकस्स इमानि पञ्च भयानि
वेरानि वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो
होति, सो आकङ्खमानो अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य - ‘खीणनिरयोन्धि
B 208 खीणतिरच्छानयोनि खीणपेत्तिविसयो खीणापायदुग्गातिविनिपातो;
25 सोतापन्नोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो” ति ।

६. आघातवत्थुसुत्तं

१. “नवथिमानि, भिक्खवे, आघातवत्थूनि । कतमानि नव ?
'अनत्थं मे अचरी' ति आघातं बन्धति; 'अनत्थं मे चरती' ति आघातं
बन्धति; 'अनत्थं मे चरिस्सती' ति आघातं बन्धति; 'पियस्स मे मनापस्स

अनत्थं अचरी' ति ... पे०... 'अनत्थं चरती' ति ... पे०... 'अनत्थं चरि-
स्सती' ति आघातं बन्धति; 'अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरी'
ति ... पे०... 'अत्थं चरती' ति ... पे०... 'अत्थं चरिस्सती' ति आघातं
बन्धति । इमानि खो, भिक्खवे, नव आघातवत्थूनी' ति ।

१०. आघातपटिविनयसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे नव ? 5
'अनत्थं मे अचरि', तं कुत्तेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनत्थं
मे चरति, तं कुत्तेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; 'अनत्थं मे चरिस्सति,
तं कुत्तेत्य लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; पियस्स मे मनापस्स अनत्थं
अचरि ... पे०... अनत्थं चरति ... पे०... 'अनत्थं चरिस्सति, तं कुत्तेत्य
लब्भा' ति आघातं पटिविनेति; अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि 10
... पे०... अत्थं चरति ... पे०... 'अत्थं चरिस्सति, तं कुत्तेत्य लब्भा' ति
आघातं पटिविनेति । इमे खो, भिक्खवे, नव आघातपटिविनया'
ति ।

R. 409

10

११. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं

१. "नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुब्बनिरोधा । कतमे नव ? पठमं^२
ज्ञानं समापन्नस्स कामसञ्जा^१ निरुद्धा होति; दुतियं ज्ञानं समापन्नस्स 15
वितक्कविचारा निरुद्धा होन्ति; ततियं ज्ञानं समापन्नस्स पीति निरुद्धा
होति; चतुत्थं ज्ञानं समापन्नस्स अस्सासपस्सासा निरुद्धा होन्ति; आकासा-
नञ्चायतनं समापन्नस्स रूपसञ्जा निरुद्धा होति; विञ्जाणञ्चा-
यतनं समापन्नस्स अकासानञ्चायतनसञ्जा निरुद्धा होति; आकिञ्च-
ञ्जायतनं समापन्नस्स विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुद्धा होति; नेव 20 B. 209
सञ्जानासञ्जायतनं समापन्नस्स आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुद्धा
होति; सञ्जावेदयितनिरोधं समापन्नस्स सञ्जा च वेदना च निरुद्धा
होन्ति । इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बनिरोधा' ति ।

सत्तावासवग्गो ततियो ।

१. अचरी ति - म्या० । २-२. पठमज्ज्ञानं - सी०, स्या० । ३. आमिस्ससञ्जा
- स्या० ।

तत्सुद्धानं

तिष्ठानं^१ खलुङ्को^२ तण्हा, सत्तपञ्जा^३ सिलायुपो^४ ।
द्वे वेरा^५ द्वे आघातानि, अनुपुब्बनिरोधेन चा ति ॥

— ० —

४. महावग्गो

१. अनुपुब्बविहारसुत्तं

R. 410

१. “नवयिमे, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारा । कतमे नव^१ ?
पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासानञ्चायतनं,
5 विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसञ्जानासञ्चायतनं,
सञ्जावेदयितनिरोधो — इमे खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारा” ति ।

२. अनुपुब्बविहारसमापत्तिसुत्तं

R 411 10

B 210 15

१. “नवयिमा, भिक्खवे, अनुपुब्बविहारसमापत्तियो देसेस्सामि,
तं सुणायथ ... पे०... कतमा च, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो ?
यत्थ कामा निरुज्झन्ति, ये च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति,
‘अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता’ तदङ्गेना^१
ति वदामि । ‘कत्थ कामा निरुज्झन्ति, के च कामे निरोधेत्वा निरोधेत्वा
विहरन्ति — अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी’ ति, इति यो एवं वदेय्य,
सो एवमस्स वचनीयो — ‘इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च
अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ कामा निरुज्झन्ति, ते च कामे निरोधेत्वा
निरोधेत्वा विहरन्ती’ ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी ‘साधू’
ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; ‘साधू’ ति भासितं अभिनन्दित्वा
अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

२. “यत्थ वितक्कविचारा निरुज्झन्ति, ये च वितक्कविचारे
20 निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, ‘अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता

१-१. ठानकलुङ्को - सी०, ठानखलुङ्को - स्या०, ठानखलुङ्को - रो० । २-२
सत्तपञ्जा सिलायुपो - सी०, रो०, ववत्थसञ्जा सिलायुपो - स्या० । ३ वेरा - स्या० ।
४ एत्थ सी०, रो० पौत्यकेसु ‘इध भिक्खवे भिक्खु विविच्चेव कामेहि’ ति आदिना वित्थारेण
पाठो विस्सति । ५. पारगता - सी०, स्या०, रो० ।

तिष्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं वितक्कविचारा
निरुञ्जन्ति, के च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति -
अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो
एवमस्स वचनीयो - 'इधानुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थ वितक्कविचारा 5
निरुञ्जन्ति, ते च वितक्कविचारे निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति ।
अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनु-
मोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो
पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

३. "यत्थ पीति निरुञ्जति, ये च पीतिं निरोधेत्वा निरोधेत्वा 10
विहरन्ति, 'अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिष्णा पारङ्गता
तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं पीति निरुञ्जति, के च पीतिं निरोधेत्वा
निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति,
इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधानुसो, भिक्खु पीतिया
च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति; एत्थ पीति 15
निरुञ्जति, ते च पीतिं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा,
भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य;
'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको
पयिरुपासेय्य ।

R. 412

४. "यत्थ उपेक्खासुखं^१ निरुञ्जति, ये च उपेक्खासुखं निरो- 20
धेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता
तिष्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कथं उपेक्खासुखं निरु-
ञ्जति, के च उपेक्खासुखं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं
न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स
वचनीयो - 'इधानुसो, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं 25
उपसम्पज्ज विहरति; एत्थ उपेक्खासुखं निरुञ्जति, ते च उपेक्खासुखं
निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमा-
यावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं
अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

B. 211

१. उपेक्खासुखा - सी०; उपेक्खासुख - रो० ।

५. "यत्थ रूपसञ्जा निरुञ्जति", ये च रूपसञ्जं' निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा ते आर्यस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ रूपसञ्जा निरुञ्जति, के च रूपसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि
 5 अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ रूपसञ्जा निरुञ्जति, ते च रूपसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे,
 10 असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

R. 413

६. "यत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुञ्जति, ये च आकासानञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा
 15 ते आर्यस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुञ्जति, के च आकासानञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म अनन्तं
 20 विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा निरुञ्जति, ते च आकासानञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्धा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

25

७. "यत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुञ्जति, ये च विञ्जाणञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्धा
 ते आर्यस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना'
 ति वदामि । 'कत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुञ्जति, के च विञ्जाणञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न

B. 212

जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च विञ्जाणञ्चायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 5 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

८. "यत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 10 'कत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि 15 अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज, विहरति । एत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च आकिञ्चञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पयिरुपासेय्य ।

R. 414

९. "यत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ये च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति, 'अद्वा ते आयस्मन्तो निच्छाता निब्बुता तिण्णा पारङ्गता तदङ्गेना' ति वदामि । 'कत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, के च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ति - अहमेतं न जानामि अहमेतं न पस्सामी' ति, इति यो एवं वदेय्य, सो एवमस्स 25 वचनीयो - 'इधावुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति । एत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा निरुज्झति, ते च नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जं निरोधेत्वा निरोधेत्वा विहरन्ती' ति । अद्वा, भिक्खवे, असठो अमायावी 'साधू' ति भासितं अभिनन्देय्य अनुमोदेय्य; 'साधू' ति भासितं 30

B 213

अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा नमस्समानो पञ्जलिको पथिरूपासेथ्य ।
इमा खो, भिक्खवे, नव अनुपुब्बविहारसमापत्तियो” ति ।

३. निब्बानसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्सा सारिपुत्तो राजगहे विहरति वेळुवने
कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्सा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि -
5 “सुखमिदं, आवुसो, निब्बान । सुखमिदं, आवुसो, निब्बान” ति ।
R. 415 एवं वुत्ते आयस्सा उदायी^१ आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच - “किं
पनेत्थ, आवुसो सारिपुत्त, सुखं यदेत्थ नत्थि वेदयित्त” ति ?

२. “एतदेव ख्वेत्य^२, आवुसो, सुखं यदेत्थ नत्थि वेदयित्तं ।
पञ्चमे, आवुसो, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चवखुविञ्जेथ्या रूपा
10 इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, सोतविञ्जेथ्या
सद्दा ... पे०... धानविञ्जेथ्या गन्धा ... जिब्हाविञ्जेथ्या रसा ...
कायविञ्जेथ्या फोट्टुब्बा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता
रजनीया - इमे खो, आवुसो, पञ्च कामगुणा । य खो, आवुसो, इमे
पञ्च कामगुणे पटिच्च उप्पज्जति सुखं सोमनस्सं, इदं वुच्चतावुसो,
15 कामसुखं ।

३. “इध्धावुसो, भिक्खु विविच्चवेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेन
विहरतो कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति
आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो, दुक्खं उप्पज्जेय्य थावदेव
20 आबाधाय ; एवमेवस्स ते कामसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति ।
स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं
भगवता । इमिना पि खो एत , आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा
सुखं निब्बानं ।

४. “पुन च पर, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
25 ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो
इमिना विहारेन विहरतो वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदा-
चरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं

उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

R. 416

B. 214

५. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... 5
ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं 10
वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सुखस्स च पद्धाना ... पे०...
चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो उपेक्खासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, 15
स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते उपेक्खासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं । 20

७. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा अनन्तो आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो रूपसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, 25
सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते रूपसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एतं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

R. 417

८. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं 30
समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज

B. 215

विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्ख उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते आकासानञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एत्तं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

६. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म, नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्ख उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते विञ्जाणञ्चायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एत्तं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

१०. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तस्स चे, आवुसो, भिक्खुनो इमिना विहारेण विहरतो आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति, स्वास्स होति आबाधो । सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स ते आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स होति आबाधो । यो खो पनावुसो, आबाधो दुक्खमेतं वुत्तं भगवता । इमिना पि खो एत्तं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं ।

R. 418

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स' दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । इमिना पि खो एत्तं, आवुसो, परियायेन वेदितब्बं यथा सुखं निब्बानं" ति ।

४. गावीउपमासुत्तं

B. 216

१. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पब्बतेय्या बाला अब्यत्ता
 अखेत्तञ्जू अकुसला विसमे पब्बते चरित्तुं । तस्सा एवमस्स — ‘यञ्जनाहं
 अगतपुब्बं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्यं,
 अपीतपुब्बानि च पानीयानि पिवेय्यं’ ति । सा पुरिसं पादं न सुप्पतिट्ठितं
 पतिट्ठापेत्वा पच्छिमं पादं उद्धरेय्य । सा न चेव अगतपुब्बं दिसं गच्छेय्य, 5
 न च अखादितपुब्बानि तिणानि खादेय्य, न च अपीतपुब्बानि पानीयानि
 पिवेय्य; यस्मिं चस्सा’ पदेसे’ ठिताय एवमस्स — ‘यञ्जनाहं अगतपुब्बं
 चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुब्बानि
 च पानीयानि पिवेय्यं’ ति तं च पदेसं न सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं
 किस्स हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पब्बतेय्या बाला अब्यत्ता 10
 अखेत्तञ्जू अकुसला विसमे पब्बते चरित्तुं । एवमेव खो, भिक्खवे,
 इधेकच्चो भिक्खु बालो अब्यत्तो अखेत्तञ्जू अकुसलो विविच्चेव कामेहि
 विविच्च अकुसलोहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं
 पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति’; सो तं निमित्तं न आसेवति न भावेति
 न बहुलीकरोति न स्वाधिट्ठितं अधिट्ठाति । 15

२. “तस्स एवं होति — ‘यञ्जनाहं वितक्कविचारानं वूपसमा
 अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अविक्कं अविचारं समाधिजं
 पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्य’ ति । सो न सक्कोति
 वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०. . दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरित्तुं ।
 तस्स एवं होति — ‘यञ्जनाहं विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलोहि 20
 धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज
 विहरेय्यं’ ति । सो न सक्कोति विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
 उपसम्पज्ज विहरित्तु । अयं वुच्चति, भिक्खवे, ‘भिक्खु उभतो भट्ठो
 उभतो परिहीनो, सेय्यथापि सा गावी पब्बतेय्या बाला अब्यत्ता अखेत्तञ्जू
 अकुसला विसमे पब्बते चरित्तुं’ । 25

R. 41

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, गावी पब्बतेय्या पण्डिता ब्यत्ता^३
 खेत्तञ्जू कुसला विसमे पब्बते चरित्तुं । तस्सा एवमस्स — ‘यञ्जनाहं
 अगतपुब्बं चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्यं,

१-१ चत्सा पदे - सी०, पत्सा देसे - त्या०, चत्सा पादे - रो० । २ विहरित्तु -
 सी०, त्या०, रो० । ३ ब्यत्ता - सी०, रो० ।

B 217

अपीतपुब्बानि च पानीयानि पिबेय्य' ति । सा पुरिमं पादं सुप्पत्तिद्धितं पतिट्ठापेत्वा पच्छिम पादं उद्धरेय्य । सा अगतपुब्बं चेव दिसं गच्छेय्य, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्य, अपीतपुब्बानि च पानीयानि पिबेय्य । यस्मि चस्सा पदेसे, ठिताय एवमस्स - 'यन्नूनाह् अगतपुब्बं 5 चेव दिसं गच्छेय्यं, अखादितपुब्बानि च तिणानि खादेय्यं, अपीतपुब्बानि च पानीयानि पिबेय्यं' ति तं च पदेसं सोत्थिना पच्चागच्छेय्य । तं किस्स हेतु ? तथा हि सा, भिक्खवे, गावी पव्वतेय्या पण्डिता ब्यत्ता खेतञ्जू कुसला विसमे पव्वते चरित्तुं । एवमेव खो, भिक्खवे, इवेकच्चो भिक्खु पण्डितो ब्यत्तो खेतञ्जू कुसलो विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि 10 धम्मोहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्धितं अधिद्धाति ।

४. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं वितक्कविचारानं वूपसमा अञ्जत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचार समाधिजं 15 पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो दुतिय ज्ञानं अनभिहिंसमानो' वितक्कविचारानं वूपसमा दुतियं ज्ञान उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्धितं अधिद्धाति ।

R. 420

५. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरेय्यं सतो च सम्पजानो, सुखं च काथेन पटिसवेदेय्यं यं तं अरिया 20 आचिक्खन्ति - उपेक्खको सतिमा सुखविहारी ति ततिय ज्ञान उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो ततियं ज्ञानं अनभिहिंसमानो पीतिया च विरागा ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्धितं अधिद्धाति ।

६. "तस्स एवं होति - 'यन्नूनाहं सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च 25 पहाना पुब्बेच सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । सो चतुत्थं ज्ञानं अनभिहिंसमानो सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्धितं अधिद्धाति ।

७. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं सब्बसो रूपसञ्जानं समति-
क्कमा पटिघसञ्जानं अत्थज्झमा नानत्तसेञ्जानं अननत्तो
आकासो ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्य’ ति । सो
आकासानञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो रूपसञ्जानं समति-
क्कमा ... पे०... आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं 5
निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्विति ।

B. 218

८. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं सब्बसो आकासानञ्चायतनं
समतिक्कम्म अनन्तं विञ्जाणं ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरेय्य’ ति । सो विञ्जाणञ्चायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो
आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाण-
ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति 10
बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्विति ।

९. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं
समतिक्कम्म नत्थि किञ्ची ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्य’
ति । सो आकिञ्चञ्जायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो विञ्जाण-
ञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति । सो तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति 15
स्वाधिद्वितं अधिद्विति ।

१०. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं
समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्य’ ति । 20
सो नेवसञ्जानासञ्जायतनं अनभिहिंसमानो सब्बसो आकिञ्चञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो
तं निमित्तं आसेवति भावेति बहुलीकरोति स्वाधिद्वितं अधिद्विति ।

R. 421

११. “तस्स एवं होति — ‘यन्नूनाहं सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरेय्य’ ति । 25
सो सञ्जावेदयितनिरोधं अनभिहिंसमानो सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति ।

१२. “यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु तं तदेव समापत्तिं चरुपज्जति
पि वृद्धति पि, तस्स मुदु चित्तं होति कम्मञ्जं । मुदुना कम्मञ्जेन
चित्तेन अप्पमाणो समाधि होति सुभावितो । सो अप्पमाणेन समाधिना 30

B. 219

सुभावितेन यस्स' यस्स' अभिञ्जासच्छिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं
अभिनिन्नामेति अभिञ्जासच्छिकरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१३. "सो सचे आकह्वति - 'अनेकविहितं इद्विविधं पच्चनु-
5 भवेय्यं, एको पि हुत्वा बहुधा यस्सं, बहुधा पि हुत्वा एको यस्सं ... पे०...
याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेय्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

१४. "सो सचे आकह्वति - दिव्वाय सोतधातुया ... पे०... सति
सति आयतने ।

10 १५. "सो सचे आकह्वति - 'परसत्तानं परपुग्गलानं चेतसा
चेतो परिच्च पजानेय्यं, मरागं वा चित्तं सरागं चित्तं ति पजानेय्यं, वीत-
रागं वा चित्तं वीतरागं चित्तं ति पजानेय्यं, सदोसं वा चित्तं सदोसं चित्तं
ति पजानेय्यं, वीतदोसं वा चित्तं वीतदोसं चित्तं ति पजानेय्यं, समोहं
वा चित्तं समोहं चित्तं ति पजानेय्यं, वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्घित्तं वा
15 चित्तं ... विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं
... सउत्तरं वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं .. समाहितं वा चित्तं ...
असमाहितं वा चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं
अविमुत्तं चित्तं ति पजानेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वत पापुणाति
सति सति आयतने ।

20 १६. "सो सचे आकह्वति - 'अनेकविहितं पुव्वेविनासं अनुस्स-
रेय्यं, सेय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं
सउद्देसं अनेकविहितं पुव्वेविनासं अनुस्सरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्वतं
पापुणाति सति सति आयतने ।

R. 422

१७. "सो सचे आकह्वति - 'दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन
25 अतिक्कन्तमानुसकेन . पे०. . यथाकम्मूपगे सत्ते पजानेय्यं' ति, तत्र
तत्रेव सक्खिभव्वतं पापुणाति सति सति आयतने ।

१८. "सो सचे आकह्वति - 'आसवान खया अनासवं चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उप-

सम्पज्ज विहरेय्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बतं पापुणाति सति सति
आयतने' ति ।

५. ज्ञानसुक्तं

१. "पठमं पाहं", भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं
वदामि; दुतियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि;
ततियं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; चतुत्थं 5
पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकासानञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; विञ्जाणञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; आकिञ्चञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; नेवसञ्जाना-
नासञ्जायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि; सञ्जाना- 10
वेदयितनिरोधं^१ पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामि^१ ।

B. 220

२. "पठमं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी'
ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु विविञ्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति ।
सो यदेव तत्थ हीति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं 15
विञ्जाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो
आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि
धम्मोहि चित्तं पटिवापेति^३ । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय
धातुया चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खार-
समथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो^४ विरागो निरोधो निब्बानं' 20
ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं
पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिद्या पञ्चन्नं ओरम्भागियानं
संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी
अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

R. 423

"सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण- 25
पुरिसरूपके^५ वा मत्तिकापुञ्जे वा योग्गं करित्वा, सो अपरेण समयेन

१. पठं - सी०, रो० । २-२. अय पाठो सी०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । ३. पटिद्वा-
पेति - स्या० । ४. तण्हाक्खयो - सी०, स्या०, रो० । ५. तिणपुरिसके - सी०, रो० ।

B 221

दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता'; एवमेव
 खो, भिक्खवे, भिक्खु विविच्चेव कामेहि .. पे०... पठमं ज्ञानं उप-
 सम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं
 सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मो अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो
 5 सल्लतो अघतो आवाघतो परतो पलोक्तो सुञ्जतो अनत्ततो समनु-
 पस्सति । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मोहि
 चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति -- 'एतं सन्तं एतं
 पणीतं यदिदं सब्वसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
 विरागो निरोधो निव्वानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति ।
 10 नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया
 पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखथा ओपपातिको होति तत्थ
 परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'पठम पाहुं, भिक्खवे,
 ज्ञानं निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च
 वुत्तं ।

R. 424

15 ३. "दुतियं पाहु, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... ततियं पाहुं,
 भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय ... पे०... 'चतुत्थं पाहुं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय
 आसवानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्त । किञ्चेतं पटिच्च
 वुत्तं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना
 पुव्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासत्ति-
 20 पारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 रूपगतं वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विञ्जाणगतं, ते धम्मो अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाघतो परतो पलोक्तो
 सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति --
 25 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्वसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखथा ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिव्वायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

30

"सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-

पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेण समयेन
दूरेपाती^१ च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । सो यदेव तत्थ होति रूपगतं वेदनागतं ... पे०... अनावत्ति-
धम्मो तस्मा लोका । 'चतुत्थं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आसवानं
खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B 222

5 R. 425

४. "आकासानञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, ज्ञानं निस्साय आस-
वानं खयं वदामी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासा-
नञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागत
सञ्ज्ञागतं सङ्खारगतं विञ्ज्ञाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो
गण्हतो सल्लतो अघतो आबाधतो परतो पलोकतो सुञ्जातो अनत्ततो
समनुपस्सति । सो तेहि धम्मोहि चित्तं पटिवापेति । सो तेहि धम्मोहि
चित्तं पटिवापेत्वा अमताय घातुया चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं
पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापु-
णाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्म-
नन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको
होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।

10

15

20

"सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेण समयेन
दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
खो, भिक्खवे, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं
अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति
आकासानञ्चायतन उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति वेदनागतं
सञ्ज्ञागतं ... पे०... अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'आकासानञ्चाय-
तनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं,
इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

25

५. "विज्ञाणञ्चायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय ... पे०...
 आकिञ्चञ्जायतनं पाहं, भिक्खवे, निस्साय आसवानं खयं वदामी'
 ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? इध, भिक्खवे,
 भिक्खु सव्वसो विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति
 5 आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव तत्थ होति
 वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्ञाणगतं, ते धम्मे अनिच्चतो
 दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो पलोकतो
 सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेति ।
 सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया चित्तं उपसंहरति -
 10 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सव्वसङ्खारसमथो सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो
 तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति । सो तत्थ ठितो आसवानं
 खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन
 ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ओप-
 पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
 15 "सेय्यथापि, भिक्खवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिण-
 पुरिसरूपके वा मत्तिकापुञ्जे वा योगं करित्वा, सो अपरेण समयेण
 दूरेपाती च होति अक्खणवेधी च महतो च कायस्स पदालिता; एवमेव
 खो, भिक्खवे, भिक्खु सव्वसो विज्ञाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि
 किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो यदेव
 20 तत्थ होति वेदनागतं सञ्जागतं सङ्खारगतं विज्ञाणगतं, ते धम्मे
 अनिच्चतो दुक्खतो रोगतो गण्डतो सल्लतो अघतो आवाधतो परतो
 पलोकतो सुञ्जतो अनत्ततो समनुपस्सति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं
 पटिवापेति । सो तेहि धम्मेहि चित्तं पटिवापेत्वा अमताय धातुया
 चित्तं उपसंहरति - 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सव्वसङ्खारसमथो
 25 सव्वूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं' ति ।
 सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति । नो चे आसवानं खयं
 पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भा-
 गियानं संयोजनानं परिक्खया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी
 अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । 'आकिञ्चञ्जायतनं पाहं, निस्साय
 30 आसवानं खयं वदामी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।
 ६. "इति खो, भिक्खवे, यावता सञ्जासमापत्ति तावता

अञ्जापटिवेधो । यानि च खो इमानि, भिक्खवे, निस्साय^१ द्वे^१
 आयतनानि — नेवसञ्जानासञ्जायतनसमापत्तिं च सञ्जावेदयित-
 निरोधो च, ज्ञायीहेते^२, भिक्खवे, भिक्खूहि^३ समापत्तिकुसलेहि
 समापत्तिवुट्टानकुसलेहि समापज्जित्वा वुट्टहित्वा सम्मा^४ अक्खातब्बानी^५
 ति वदामी” ति ।

B. 224

5

६. आनन्दसुतं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसिता-
 रामे । तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो
 भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
 पच्चस्सोसुं । आयस्मा आनन्दो एतदवोच —

२. “अच्छरियं, आवुसो, अब्भुत्त, आवुसो ! यावञ्चिद तेन 10
 भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्बाधे ओकासाधि-
 गमो अनुबुद्धो सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्रमाय
 दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय आयस्स अधिगमाय निब्बानस्स सच्छि-
 किरियाय । तदेव नाम चक्खु^६ भविस्सति ते रूपा तं चायतन नो
 पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम सोतं भविस्सति ते सद्दा तं चायतनं 15
 नो पटिसंवेदिस्सति । तदेव नाम घानं^७ भविस्सति ते गन्धा तं
 चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सा व नाम जिह्वा भविस्सति ते रसा
 तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सति । सो व नाम कायो भविस्सति ते
 फोट्टव्वा तं चायतनं नो पटिसंवेदिस्सती” ति ।

R. 427

15

३. एवं वुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच — 20
 “सञ्जीमेव नु खो, आवुसो आनन्द, तदायतनं नो पटिसंवेदेति उदाहु
 असञ्जी” ति ?

“सञ्जीमेव खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति, नो
 असञ्जी” ति ।

“किसञ्जी पनावुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ?

25

१-१. सी०, रो० पोत्यकेषु नस्यि । २. ज्ञायी सीते - स्या० । ३. म० पोत्यके
 नस्यि । ४-४. सम्मदक्खातब्बानी - स्या० । ५. भिक्खवो - सी०, रो० । ६. चक्खु -
 सी० । ७. घानं - सी० ।

४. “इधावुसो, भिक्खु, सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं” अत्थञ्जमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्ची पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

B. 225 5

५. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्मं ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्ची पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेति ।

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मं ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एवंसञ्ची पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ।

R. 428

७. “एकमिदाहं, आवुसो, समयं साकेते विहरामि अञ्जनवने मिगदाये । अथ खो, आवुसो, जटिलवासिका” भिक्खुनी येनाह तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्टासि । एकमन्तं ठिता खो, आवुसो, जटिलवासिका भिक्खुनी मं एतदवोच -
15 ‘यायं, भन्ते आनन्द, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-
निग्गह्वारितगतो’, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसि-
तत्ता नो परितस्सति । अयं, भन्ते आनन्द, समाधि किम्फलो वुत्तो भगवता’ ति ?

“एव वुत्ते, सोहं”, आवुसो, जटिलवासिक भिक्खुनि एतद-
20 वोचं - ‘यायं, भगिनि, समाधि न चाभिनतो न चापनतो न च ससङ्खार-
निग्गह्वारितगतो, विमुत्तत्ता ठितो, ठितत्ता सन्तुसितो, सन्तुसितत्ता
नो परितस्सति । अयं, भगिनि, समाधि अञ्जाफलो’ वुत्तो भगवता’
ति । एवंसञ्ची पि खो, आवुसो, तदायतनं नो पटिसंवेदेती” ति ।

७. लोकायतिकसुत्तं

१. अथ खो द्वे लोकायतिका ब्राह्मणा येन भगवा तेनुपसङ्क-
25 मिसु; उपसङ्कमित्वा भगवता सिद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं

१. ० सञ्ज्ञाण - सी० । २. समतिक्कमा - सी० । ३. जटिलागाहिया - सी०, रो०,
जटिलवागिका - स्या० । ४. ० वास्तिवतो - सी०, स्या०, रो० । ५. अह - सी०, रो०,
ताहं - स्या० । ६. अञ्जो फलो - स्या० ।

सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो
ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोचुं -

२. "पूरणो, भो गोतम, कस्सपो सब्बञ्जू सब्बदस्सावी
अपरिसेसं आणदस्सनं पटिजानाति - 'चरतो च मे तिट्ठतो च सुत्तस्स
च जागरस्स च सततं समितं आणदस्सनं पच्चुपट्ठितं' ति । सो 5 B. 226
एवमाह - 'अहं अनन्तेन आणेन अनन्तं^१ लोकं जानं पस्सं विहरामी'
ति । अयं पि^२, भो गोतम, निगण्ठो नाटपुत्तो^३ सब्बञ्जू सब्ब-
दस्सावी अपरिसेसं आणदस्सनं पटिजानाति - 'चरतो च मे तिट्ठतो
च सुत्तस्स च जागरस्स च सततं समितं आणदस्सनं पच्चुपट्ठितं' ति ।
सो एवमाह - 'अहं अनन्तेन आणेन अनन्तं लोकं जानं पस्सं विहरामी' 10
ति । इमेसं, भो गोतम, उभिन्नं आणवादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं
विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह^४ को मुसा^५" ति ?

३. "अलं, ब्राह्मणा ! तिट्ठतेतं - 'इमेसं उभिन्नं आण-
वादानं उभिन्नं अञ्जमञ्जं विपच्चनीकवादानं को सच्चं आह को
मुसा' ति । धम्मं वो, ब्राह्मणा, देसेस्सामि^६, तं सुणाय, साधुकं मनसि- 15
करोथ; भासिस्सामी' ति । "एवं, भो" ति खो ते ब्राह्मणा भगवतो
पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

४. "सेय्यथापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा चतुद्दिसा ठिता परमेन^१
जवेन, च समन्नागता परमेन च पदवीतिहारेन । ते एवरूपेन जवेन
समन्नागता अस्सु, सेय्यथापि नाम दब्बहम्मो^२ धनुग्गहो सिक्खित्तो 20
कतहत्थो कतूपासनो लहुकेन असनेन अप्पकसिरेन तिरियं तालच्छायं^३
अतिपातेय्य; एवरूपेन च पदवीतिहारेन, सेय्यथापि नाम पुरत्थिमा
समुद्दा पच्छिम्भो समुद्दो अथ पुरत्थिमाय दिसाय ठित्तो पुरिसो एवं
वदेय्य - 'अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिस्सामी' ति । सो अञ्ज-
त्रेव असितपीतखायितसायिता^४ अञ्जत्र^५ उच्चारपस्सावकम्मा अञ्जत्र 25
निद्दाकिलमथपटिचिनोदना वस्ससतायुको वस्ससतजीवी वस्ससतं
गन्त्वा अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं करेय्य । अथ पच्छिमाय

R. 430

१ अन्तवन्त - सी० । २ हि - सी०, पि हि - स्या० । ३. नायपुत्तो - सी० ।
४ स्या० पोत्यके नत्थि । ५ वेसिस्सामि - सी०, स्या०, रो० । ६. परमाय गतिया च -
सी०, रो०, पुरिसगतिथा च - स्या० । ७. दब्बहम्मो - सी०, स्या०, रो० । ८. ताल-
च्छायं - सी०, स्या०, रो० । ९ असितखायितसायिता - स्या० । १०. अञ्जत्रेव - सी० ।

दिसाय ... पे०... अथ उत्तराय दिसाय ... अथ दक्षिणाय दिसाय
ठितो पुरिसो एवं वदेय्य - 'अहं गमनेन लोकस्स अन्तं पापुणिससामी'
ति । सो अञ्जत्रेव असितपीतखायितसायिता अञ्जत्र उच्चार-
पस्सावकम्मा अञ्जत्र निट्ठाकिलमथपट्टिविनोदना वस्ससतायुको
5 वस्समतजीवी वस्ससतं गन्त्वा अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं अन्तरा कालं
करेय्य । तं किस्स हेतु ? नाहं, ब्राह्मणा, एवरूपाय सन्धावनिकाय
लोकस्स अन्तं ज्ञातेय्यं दद्वेय्यं पत्तेय्यं' ति वदामि । न चाहं, ब्राह्मणा,
अप्पत्वा व लोकस्स अन्तं दुक्खस्स अन्तकिरियं वदामि ।

५. "पञ्चमे, ब्राह्मणा, कामगुणा अरियस्स विनये लोको
10 ति बुच्चति । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता
मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; सोतविञ्जेय्या सट्ठा .पे०
घानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या
फोट्ठवा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया; इमे
सो, ब्राह्मणा, पञ्च कामगुणा अरियस्स विनये लोको ति बुच्चति ।

15 ६. "इध, ब्राह्मणा, भिक्खु विविच्चेव कामेहि विविच्च
अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स
अन्तमागम्य', लोकस्स अन्ते विहरति' । तमञ्जे एवमाहंसु - 'अयं
पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि',
20 ब्राह्मणा, एवं वदामि - 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो
लोकम्हा' ति ।

R 431

७. "पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा
... पे०... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्यं ज्ञानं उपसम्पज्ज
विहरति । अयं बुच्चति, ब्राह्मणा, 'भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्य
25 लोकस्स अन्ते विहरति' । तमञ्जे एवमाहंसु - 'अयं पि लोक-
परियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा' ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा,
एवं वदामि - 'अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा'
ति ।

१ दद्वेय्यं - सी०, रो०; दिद्वेय्यं - स्या० । २ पत्तेय्यं - सी०, रो० । ३. अन्तमगमा -
स्या० । ४ सी०, रो० पोत्येसु नरिथि ।

८. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहुंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति ।

B. 228

९. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘नत्थि किञ्ची’ ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति’ । तमञ्जे एवमाहुंसु — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति । अहं पि हि, ब्राह्मणा, एवं वदामि — ‘अयं पि लोकपरियापन्नो, अयं पि अनिस्सटो लोकम्हा’ ति ।

१०. “पुन च परं, ब्राह्मणा, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । अयं वुच्चति, ब्राह्मणा, ‘भिक्खु लोकस्स अन्तमागम्म लोकस्स अन्ते विहरति तिण्णो लोके विसत्तिकं’ ति ।

R. 432

८. देवासुरसङ्ग्रामसुक्तं

१. “भूतपुब्बं, भिक्खवे, देवासुरसङ्ग्रामो समुपब्बुब्धो अहोसि । तस्मि खो पन, भिक्खवे, सङ्ग्रामे असुरा जिनिंसु, देवा पराजयिंसु^१ । पराजिता च, भिक्खवे, देवा अपयिसुयेव^२ उत्तरेनाभिमुखा^३, अभियंसु^४ असुरा । अथ खो, भिक्खवे, देवान एतदहोसि —

१ समुपब्बुब्धो — सी०; समुपब्बुब्धो — रो० । २ पराजयिंसु — सी०, स्या०, रो० । ३ अपयस्वेव — सी०; अपयिस्वेव — रो०; अपस्सिस्वेव — स्या० । ४ उत्तरेण मुखा — सी०, उत्तराभिमुखा — स्या० । ५ अभियंसु — सी०, अभिर्भयिंसु — स्या० ।

- ‘अभियन्तेव’ खो असुरा । यन्नून मयं दुतियं पि असुरेहि सङ्गामे-
 य्यामा’ ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, देवा असुरेहि सङ्गामेसुं ।
 दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिस्सु, देवा परार्जयिस्सु । पराजिता
 च, भिक्खवे, देवा अपरियिस्सुयेव उत्तरेनाभिमुखा, अभियिस्सु असुरा ।
 5 अथ खो, भिक्खवे, देवानं एतदहोसि - ‘अभियन्तेव खो असुरा । यन्नून
 B. 229 मयं ततियं पि असुरेहि सङ्गामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे,
 देवा असुरेहि सङ्गामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा व जिनिस्सु,
 देवा परार्जयिस्सु । पराजिता च, भिक्खवे, देवा भीता देवपुरयेव’
 पर्विसिस्सु । देवपुरगतानं च पन, भिक्खवे, देवान एतदहोसि -
 R. 438 10 ‘भीरुत्तानगतेन’ खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
 असुरेही’ ति । असुरानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि - ‘भीरुत्तानगतेन
 खो दानि देवा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया’ अम्हेही’ ति ।

२. “भूतपुब्बं, भिक्खवे, देवासुरसङ्गामो समुपब्यूब्हो
 अहोसि । तस्मि खो पन, भिक्खवे, सङ्गामे देवा जिनिस्सु, असुरा
 15 परार्जयिस्सु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा अपरियिस्सुयेव दक्खिणेनाभि-
 मुखा, अभियिस्सु देवा । अथ खो, भिक्खवे, असुरान एतदहोसि -
 ‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मयं दुतियं पि देवेहि सङ्गामेय्यामा’
 ति । दुतियं पि खो, भिक्खवे, असुरा देवेहि सङ्गामेसुं । दुतियं पि
 खो, भिक्खवे, देवा जिनिस्सु, असुरा परार्जयिस्सु । पराजिता च, भिक्खवे,
 20 असुरा अपरियिस्सुयेव दक्खिणेनाभिमुखा, अभियिस्सु देवा । अथ खो,
 भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि - ‘अभियन्तेव खो देवा । यन्नून मय
 ततियं पि देवेहि सङ्गामेय्यामा’ ति । ततियं पि खो, भिक्खवे, असुरा
 देवेहि सङ्गामेसुं । ततियं पि खो, भिक्खवे, देवा जिनिस्सु, असुरा
 परार्जयिस्सु । पराजिता च, भिक्खवे, असुरा भीता असुरपुरयेव
 25 पर्विसिस्सु । असुरपुरगतानं च पन, भिक्खवे, असुरानं एतदहोसि -
 ‘भीरुत्तानगतेन खो दानि मयं एतरहि अत्तना विहराम अकरणीया
 देवेही’ ति । देवानं पि, भिक्खवे, एतदहोसि - ‘भीरुत्तानगतेन खो
 दानि असुरा एतरहि अत्तना विहरन्ति अकरणीया अम्हेही’ ति ।

३. “एवमेव खो, भिक्खवे, यस्मि समये भिक्खु विविच्चेव

१ अभियन्ते च - सी० । २ देवपुरयेव - स्या० । ३ भीरुत्तानगतेन - स्या० ।

कामेहि विविच्च अक्रुसलोहि धम्मोहि सवितवकं सविचारं विवेकंजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति - 'भीरुत्तानगतेन खो दानाहं एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा' ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति - 'भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति अकरणीयो मय्हं' ति ।

B 230,
R 494

४. "यस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे० ... दुतियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, तस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति - 'भीरुत्तानगतेन खो दानाह एतरहि अत्तना विहरामि अकरणीयो मारस्सा' ति । मारस्सा पि, भिक्खवे, पापिमतो एवं होति - 'भीरुत्तानगतेन खो दानि भिक्खु एतरहि अत्तना विहरति, अकरणीयो मय्हं' ति ।

५. "यस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खु सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं^१ अत्थज्जमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, 'भिक्खु अन्तमकासि मारं, अपदं वधित्वा^२ मारचक्खुं अदस्सन गतो पापिमतो तिण्णो^३ लोके विसत्तिक' ति^३ ।

६. "यस्मि, भिक्खवे, समये भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्मं 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति .. सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, 'भिक्खु अन्तमकासि मारं, अपदं वधित्वा मारचक्खुं अदस्सनं गतो पापिमतो तिण्णो लोके विसत्तिक' ति ।

१ पटिघसञ्जाना - सी० । २ वधित्वा - स्या० । ३-३ सी०, स्या०, रो० पोत्यकेणु नत्थि ।

६. नागसुत्तं

R. 435

१. "यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स गोचर-
पसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलभा^१ पि हत्थिच्छापा पि पुरतो

पुरतो गन्त्वा तिणग्गानि छिन्दन्ति, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको नागो

५ नागस्स गोचरपसुतस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थिकलभा पि हत्थि-
च्छापा पि ओभग्गोभग्गं साखाभङ्गं खादन्ति, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको

D. 231

नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति । यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्ज-
कस्स नागस्स ओगाहं ओत्तिण्णस्स हत्थी पि हत्थिनियो पि हत्थि-

कलभा पि हत्थिच्छापा पि पुरतो पुरतो गन्त्वा सोण्डाय उदक

१० आलोच्छेन्ति^३, तेन, भिक्खवे, आरञ्जको नागो अट्ठीयति हरायति
जिगुच्छति । यस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स ओगाहा^४

उत्तिण्णस्स^५ हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो^६ गच्छन्ति, तेन, भिक्खवे,
आरञ्जको नागो अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति ।

२. "तस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स एव होति

१५ - 'अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
कलभेहि हत्थिच्छापेहि । छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादामि, ओभग्गो-

भग्गं च मे साखाभङ्गं खादन्ति^१, आविलानि च पानीयानि पिवाभि,
ओगाहा^२ च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो गच्छन्ति ।

यन्ननाहं एको गणस्सा वूपकट्ठो विहरेय्य^३ ति । सो अपरेन समयेन

२० एको गणस्सा वूपकट्ठो विहरति, अच्छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादति,
ओभग्गोभग्गं चस्स^४ साखाभङ्गं न^५ खादन्ति^६, अनाविलानि च पानी-

R 436

यानि पिवति, ओगाहा चस्स उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो काय उप-
निघंसन्तियो गच्छन्ति । तस्मिं, भिक्खवे, समये आरञ्जकस्स नागस्स

एवं होति- 'अहं खो पुब्बे आकिण्णो विहासि हत्थीहि हत्थिनीहि हत्थि-
कलभेहि हत्थिच्छापेहि, छिन्नग्गानि चेव तिणानि खादि, ओभग्गोभग्गं

२५ च मे साखाभङ्गं खादि^७, आविलानि च पानीयानि अपायि^८, ओगाहा

१. हत्थिकुब्भा - स्या० । २. अट्ठीयति - स्या० । ३. आलोच्छेन्ति - सी० ।
४-५. ओगाहं ओत्तिण्णस्स - सी०, स्या०, रो० । ६. उपनिघंसन्तियो - स्या० । ७. खादित -
स्या० । ८. ओगाहा - सी०, रो०, ओगाहा पि - स्या० । ९-१०. च ओभग्गोभग्गं च -
स्या० । ११. साखाभङ्गं - सी० । १०-१०. खादति - स्या० । ११. खादित - स्या० ।
१२. अपायि - स्या० ।

च मे उत्तिण्णस्स हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो अगमंसु । सोहं एतरहि एको गणस्सा वूपकट्टो विहरामि, अच्चिन्नग्गानि चैव तिणानि खादामि, ओभग्गोभग्गं च मे साखाभङ्गं न खादन्ति, अनाविलानि च पानीयानि पिवामि, ओगाहा च मे उत्तिण्णस्स न हत्थिनियो कायं उपनिघंसन्तियो गच्छन्ती' ति । सो सोण्डाय साखाभङ्गं भञ्जित्वा 5 साखाभङ्गेन कायं परिमज्जित्वा^१ अत्तमनो सोण्डं^२ संहरति^३ ।

३. “एवमेव खो, भिक्खवे, तस्मिं समये भिक्खु आकिण्णो विहरति भिक्खुहि भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रञ्जा राज-महामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि, तस्मिं, भिक्खवे, समये भिक्खुस्स एवं होति — ‘अहं खो एतरहि आकिण्णो विहरामि भिक्खुहि 10 भिक्खुनीहि उपासकेहि उपासिकाहि रञ्जा राजमहामत्तेहि तित्थियेहि तित्थियसावकेहि । यन्ननाहं एको गणस्सा वूपकट्टो विहरेरय्यं’ ति । सो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रुक्खमूलं पब्बतं कन्दरं गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अम्मोकासं पलालपुञ्जं । सो अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्गं आभुजित्वा 15 उज्जुं कायं पणिघाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा । सो अभिज्झं लोके पहाय विगताभिज्झेन चेतसा विहरति, अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति; ब्यापादपदोसं पहाय अब्यापन्नचित्तो विहरति सब्बपाणभूतहितानुकम्पी, ब्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति; थीनमिद्धं^४ पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्जी सतो सम्पजानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति; 20 उद्धच्चकुक्कुच्चं पहाय अनुद्धतो विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्च-कुक्कुच्चा चित्तं परिसोधेति; विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथङ्कथी कुसलेसु धम्मसे, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति । सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो^५ उपक्किलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलोहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं 25 विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं संहरति । वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... ततियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं संहरति । सब्बसो रूपसञ्जानं समतित्कमा^६ पटिघसञ्जानं अत्थज्जमा

B. 292

R. 437

१. परिमहित्वा — सी०, रो० । २-२ कण्ठं संहरति — सी०, रो०; कण्ठं संहरति — स्या० । ३. थिनिमिद्धं — म० । ४. चेतसा — सी०, स्या० । ५. समतित्कम्म — सी० । अ०४-१०

चान्तसञ्जानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चा-
 यतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो अत्तमनो सोण्डं संहरति । सब्बसो
 आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण-
 ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं
 5 समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज
 विहरति ... सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जा-
 नासञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
 यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयित्तनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय
 चत्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । सो अत्तमनो सोण्डं
 10 संहरती" ति ।

B. 235,
R. 438

१०. तपुस्ससुत्तं

१. एकं समयं भगवा मल्लेसु^१ विहरति उरुवेलकप्यं नाम
 मल्लानं निगमो । अथ खो भगवा पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-
 मादाय उरुवेलकप्यं पिण्डाय पाविसि । उरुवेलकप्ये पिण्डाय चरित्वा
 पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो आयस्मन्तं आनन्दं आमन्तेसि - "इधेव
 15 ताव त्वं, आनन्द, होहि, यावाहं महावनं अञ्जोगाहामि दिवाविहाराया"
 ति । "एवं, भन्ते" ति खो आयस्मा आनन्दो भगवतो पच्चस्सोसि ।
 अथ खो भगवा महावनं अञ्जोगाहेत्वा अञ्जतरस्मि रुवखमूले दिवा-
 विहारं निसीदि ।

२. अथ खो तपुस्सो गहपति येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि;
 20 उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नो खो तपुस्सो गहपति आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -
 "मयं, भन्ते आनन्द, गिही कामभोगिनो^२ कामाराभा कामरता
 कामसम्ममुदिता । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं गिहीनं कामभोगीनं कामा-
 रामानं कामरतानं कामसम्मुदितानं पपातो विय खायति, यदिदं
 25 नेक्खम्मं । सुतं मेतं, भन्ते, इमस्मि घम्मविनये दहरानं दहरानं भिक्खूनं
 नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं
 ति पस्सतो । तयिदं, भन्ते, इमस्मि घम्मविनये भिक्खूनं बहुना जनेन
 विसभागो, यदिदं नेक्खम्मं" ति ।

१. मल्लेसु - सी०; मल्लकेसु - स्या० । २. कामभोगी - सी०, रो० ।

३. “अत्थि खो एतं, गृहपति, कथापाभतं भगवन्तं दस्सनाय ।
आयाम, गृहपति, येन भगवा तेनुपसङ्कमिस्साम; उपसङ्कमित्वा भगवतो
एतमत्थं आरोचेस्साम । यथा नो भगवा ब्याकरिस्सति तथा नं
घारेस्सामा^२” ति ।

R. 499

“एवं, भन्ते”- ति खो तपुस्सो गृहपति आयस्मतो आनन्दस्स 5
पच्चस्सोसि ।

४. अथ खो आयस्मा आनन्दो तपुस्सेन गृहपतिना सद्धि येन
भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

B 234

“अयं, भन्ते, तपुस्सो गृहपति एवमाह - ‘मयं, भन्ते आनन्द,
गिही कामभोगिनो ... तयिदं, भन्ते, इमास्मि धम्मविनये मिक्खूनं
बहुना जनेन विसभागो यदिदं नेक्खम्मं” ति ।

५. “एवमेतं, आनन्द, एवमेतं, आनन्द ! मय्हं पि खो, आनन्द,
पुब्बेव सम्बोधा अनभिसम्बुद्धस्स बोधिसत्तस्सेव सतो एतदहोसि - ‘साधु
नेक्खम्मं, साधु पविक्केको’ ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे चित्तं 15
न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो ।
तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - ‘को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे
नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति
एतं सन्तं ति पस्सतो ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - ‘कामेसु खो 20
मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, नेक्खम्मे च आनिसंसो
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेक्खम्मे चित्तं न पक्खन्दति
नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ । तस्स
मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - ‘सचे खो अहं कामेसु आदीनवं दिस्वा तं
बहुलं^३ करेय्यं^३, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो
पनेतं विज्जति यं मे नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य 25
विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन
कामेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, नेक्खम्मे आनिसंसं अधिगम्म
तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेक्खम्मे चित्तं पक्खन्दति पसीदति
सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द,

R. 440

१. तं - रो० । २. तथा करिस्सामा - स्या० । ३-३. बहुली० - सी०, स्या०, रो० ।

विविच्चेव^१ कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मोहि सवितक्कं सविचारं
विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं,
आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो कामसहगता सञ्जामनसिकारा
समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द,
B. 235 सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स^२ मे काम-
सहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।

६. “तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - ‘यन्नूनाहं वितक्क-
विचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं’ ति ।
तस्स मय्हं, आनन्द, अवितक्के चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न
सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द,
10 एतदहोसि - ‘को नु खो हेतु को पच्चथो, येन मे अवितक्के चित्तं न
पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’?
तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - ‘वितक्केसु खो मे आदीनवो अदिट्ठो,
R. 441 सो च मे अबहुलीकतो, अवितक्के च आनिसंसो अनधिगतो, सो च
15 मे अनासेवितो’ । तस्मा मे अवितक्के चित्तं न पक्खन्दति नप्पसी-
दति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो’ । तस्स मय्हं,
आनन्द, एतदहोसि - ‘सचे खो अहं वितक्केसु आदीनवं दिस्वा तं
बहुलं करेय्यं, अवितक्के आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो
पनेतं विज्जति यं मे अवितक्के चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
20 विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो’ । सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेण
वितक्केसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, अवितक्के आनिसंसं
अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, अवितक्के चित्तं पक्ख-
न्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो
खो अहं, आनन्द, वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे० . दुतियं ज्ञानं
25 उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण
विहरतो वितक्कसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स
मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्प-
ज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स मे वितक्कसहगता सञ्जा-
मनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।

१. अपरेण समयेण विविच्चेव - सी०, रो० । २. एवमेवस्स - स्या० । ३. अनासेविता -
सी० ।

७. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यञ्जुनाहं पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरेय्यं सतो च सम्पजानो सुखं च कायेन पटिसंवेदेय्यं यं तं अरिया आचिक्खन्ति - उपेक्खको सतिमा सुख-विहारी ति ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'पीतिया खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, निप्पीतिके च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे निप्पीतिके चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं पीतिया आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, निप्पीतिके आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं', ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे निप्पीतिके चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन पीतिया आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, निप्पीतिके आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, निप्पीतिके चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनोऽदुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स मे पीतिसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।

B. 236

R. 442

25

८. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यञ्जुनाहं सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्थञ्जमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धिं चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, अदुक्खमसुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स

30

- मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे अदुक्खमसुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'उपेक्खासुखे खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, अदुक्खमसुखे च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे अदुक्खमसुखे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं उपेक्खासुखे आदीनवं दिस्वा तं बहुल करेय्यं, अदुक्खमसुखे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति थं मे अदुक्खमसुखे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेण उपेक्खासुखे आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि अदुक्खमसुखे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, अदुक्खमसुखे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सुखस्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो उपेक्खासहगता^१ सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिणो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आवाधाय; एवमेवस्स मे उपेक्खासहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।
- २० ६. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्थज्जमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, आकासानञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे आकासानञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'रूपेसु खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च^२ अबहुलीकतो, आकासानञ्चायतने च आनिसंसो अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे आकासानञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति

१. उपेक्खासुखसहगता - सी० । २. च मे - सी०, स्या०, रो० ।

न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतद-
 होसि — 'सचे खो अहं रूपेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, आकासा-
 नञ्चायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति
 यं मे आकासानञ्चायतने चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
 विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन 5
 समयेन रूपेसु आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, आकासानञ्चायतने
 आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, आकासानञ्चा-
 यतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति
 पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समतिक्कमा
 पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा 'अनन्तो 10
 आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरामि । तस्स मय्हं,
 आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो रूपसहगता सञ्ज्ञामनसिकारा
 समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो
 दुक्खं उपपज्जेय्य यावदेव आबाधाय; एवमेवस्स मे रूपसहगता सञ्ज्ञा-
 मनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । 15

R. 444

B. 238

१०. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'यन्नूनाहं सब्बसो
 आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाण-
 ञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, विञ्जाण-
 ञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति
 एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'को नु खो 20
 हेतु को पच्चयो, येन मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्प-
 सीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं,
 आनन्द, एतदहोसि — 'आकासानञ्चायतने खो मे आदीनवो अदिट्ठो,
 सो च अबहुलीकतो, विञ्जाणञ्चायतने च आनिसंसो अनधिगतो,
 सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं न पक्खन्दति 25
 नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' । तस्स
 मय्हं, आनन्द, एतदहोसि — 'सचे खो अहं आकासानञ्चायतने आदीनवं
 दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, विञ्जाणञ्चायतने आनिसंसं अधिगम्म
 तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे विञ्जाणञ्चायतने चित्तं
 पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । 30
 सो खो अहं, आनन्द, अपरेन समयेन आकासानञ्चायतने आदीनवं

R. 445

दिन्वा तं दहन्मयासि. चिञ्जानञ्जायतने धानिगणं धानिगण
 तमानेयि । तस्म मय्हं, आनन्द, चिञ्जानञ्जायतने मित्तं पण्डित
 पत्नीदति मन्तिद्वृति विमुच्चति एतं मन्ति नि पण्णतो । सो सो पणु,
 आनन्द, मय्दयो आनानञ्जायतने मय्दित्तमन् 'यत्तमा चिञ्जान'
 5 ति चिञ्जानञ्जायतने उपनम्पज्ज विहरामि । तस्म मय्हं, आनन्द,
 इमिना विहारेण विहरतो आनानञ्जायतनेमय्दित्तं मञ्जानमन्नि-
 कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होनि आयाधो । मय्दयमि, पानन्द,
 नुत्तित्तो दुत्तं उपपज्जेय्य यावदेव आयाधाय; एदमेवन्म मे आनाम-
 नञ्जायतनेमहगतो मञ्जाननसिताराण समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होनि
 10 आयाधो ।

R. 227

६१. "तस्म मय्हं, पानन्द, एतदहोमि - 'यत्तमाहं मय्दयो
 चिञ्जानञ्जायतने समतित्तमन् मय्यि चिञ्जो ति आतिञ्जानञ्जा-
 यतने उपनम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्म मय्हं, आनन्द, धानिञ्जानञ्जा-
 यतने चित्तं न पक्खन्दति नपत्नीदति न मन्तिद्वृति न विमुच्चति एतं
 15 सत्तं ति पण्णतो । तस्म मय्हं, आनन्द, एतदहोमि - 'सो नू सो हेतु
 को पच्चयो, येन मे आकिञ्जानञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नपत्नीदति
 न मन्तिद्वृति न विमुच्चति एतं मन्ति ति पण्णतो ? तस्म मय्हं, आनन्द,
 एतदहोमि - 'चिञ्जानञ्जायतने सो मे आदीनदो यत्तित्तो सो न
 मे अब्बहुलीवत्तो, आकिञ्जानञ्जायतने न धानिगणो यत्तित्तित्तो. सो
 20 च मे यनानेवित्तो । तस्मा मे आकिञ्जानञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति
 नपत्नीदति न मन्तिद्वृति न विमुच्चति एतं मन्ति ति पण्णतो' । तस्म
 मय्हं, आनन्द, एतदहोमि - 'मने सो पणु चिञ्जानञ्जायतने पत्ती-
 नदं दिस्वा नं यदुदं तरेय्यं, आकिञ्जानञ्जायतने धानिगणं धानिगण
 तमानेवेय्यं, धानं सो पणुदं विज्जति नं मे धानिगणञ्जायतने ति

R. 445

पक्खन्देय्यं पत्तीदेय्यं मन्तिद्वृय्यं चित्तमन्वेय्यं एतं मन्ति ति पण्णतो' । सो
 25 सो पणु, आनन्द, मय्दयेण मय्दयेण चिञ्जानञ्जायतने पत्तीदेय्यं ति
 तं दहन्मयासि, आकिञ्जानञ्जायतने धानिगणं धानिगण मय्दयो ।
 तस्म मय्हं, आनन्द, आकिञ्जानञ्जायतने चित्तं पक्खन्दति पत्तीदे-
 न्तिद्वृति विमुच्चति एतं मन्ति ति पण्णतो । सो सो पणु, आनन्द,
 30 मय्दयो चिञ्जानञ्जायतने मय्दित्तमन् 'मी' ति चिञ्जो' ति धानि-
 ञ्जानञ्जायतने उपनम्पज्ज विहरामि । तस्म मय्हं, आनन्द, इमिना

विहारेण विहरतो विञ्जानाञ्जायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय ; एवमेवस्स मे विञ्जानाञ्जायतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो ।

१२. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं' सब्बसो 5

आकिञ्चञ्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, नेवसञ्जानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु को पच्चयो, येन मे नेवसञ्जानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्प- 10 सीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो ? तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'आकिञ्चञ्जायतने खो मे आदीनवो अदिट्ठो, सो च मे अबहुलीकतो, नेवसञ्जानासञ्जायतने च आनिसंसो अनधि- गतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे नेवसञ्जानासञ्जायतने चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति 15 ' पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं आकिञ्च- ज्जातने आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, नेवसञ्जानासञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति यं मे नेव- सञ्जानासञ्जायतने चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेण समयेन 20 R. 447 आकिञ्चञ्जायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि, नेवसञ्जा- नासञ्जायतने आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं, आनन्द, नेव- सञ्जानासञ्जायतने चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सब्बसो आकिञ्च- ज्जायतनं समतिक्कम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विह- 25 रामि । तस्स मय्हं, आनन्द, इमिना विहारेण विहरतो आकिञ्चञ्जा- यतनसहगता सञ्जामनसिकारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य यावदेव आबाधाय ; एवमेवस्स मे आकिञ्चञ्जायतनसहगता सञ्जामनसि- कारा समुदाचरन्ति । स्वास्स मे होति आबाधो । 30

१३. "तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'यन्नूनाहं नेव- ४०४-११

सञ्जानासञ्जायतन समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरेय्यं' ति । तस्स मय्हं, आनन्द, सञ्जावेदयितनिरोधे
चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एत सन्तं
ति पस्सतो । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'को नु खो हेतु,
5. को पच्चयो, येन मे सञ्जावेदयितनिरोधे चित्तं न पक्खन्दति नप्पसी-
दति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो' ? तस्स मय्हं,
आनन्द, एतदहोसि - 'नेवसञ्जानासञ्जायतने खो मे आदीनवो
अदिट्ठो, सो च मे अवहुलीकतो, सञ्जावेदयितनिरोधे च आनिसंसो
अनधिगतो, सो च मे अनासेवितो । तस्मा मे सञ्जावेदयितनिरोधे
B 241 चित्तं न पक्खन्दति नप्पसीदति न सन्तिट्ठति न विमुच्चति एत सन्त
10 ति पस्सतो' । तस्स मय्हं, आनन्द, एतदहोसि - 'सचे खो अहं नेव-
सञ्जानासञ्जायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलं करेय्यं, सञ्जावेद-
यितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवेय्यं, ठानं खो पनेतं विज्जति
यं मे सञ्जावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्देय्य पसीदेय्य सन्तिट्ठेय्य
15 विमुच्चेय्य एतं सन्तं ति पस्सतो' । सो खो अहं, आनन्द, अपरेन
R 448 समयेन नेवसञ्जानासञ्जायतने आदीनवं दिस्वा तं बहुलमकासि,
सञ्जावेदयितनिरोधे आनिसंसं अधिगम्म तमासेवि । तस्स मय्हं,
आनन्द, सञ्जावेदयितनिरोधे चित्तं पक्खन्दति पसीदति सन्तिट्ठति
विमुच्चति एतं सन्तं ति पस्सतो । सो खो अहं, आनन्द, सब्बसो
20 नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उप-
सम्पज्ज विहरामि, पञ्जाय च मे दिस्वा आसंवा परिवक्खयं अगमंसु ।

१४. "यावकीवञ्चाहं, आनन्द, इमा नव अनुपुब्बविहार-
समापत्तियो न एवं अनुलोमपटिलोमं समापज्जि पि वुट्ठहि पि, नेव
तावाहं, आनन्द, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समण्णाहणिया
25 पजाय सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति
पच्चञ्जासि । यतो च खो अह, आनन्द, इमा नव अनुपुब्बविहार-
समापत्तियो एवं अनुलोमपटिलोमं समापज्जि पि वुट्ठहि पि, अथाहं,
आनन्द, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समण्णाहणिया पजाय
सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि अभिसम्बुद्धो' ति पच्चञ्जासि ।
30 आणं च पन मे दस्सन उदपादि - 'अकुप्पा मे चेतोविमुत्ति, अयमन्तिमा
जाति, नत्थि दानि पुनब्भवो'" ति ।

महावयो चतुत्थो ।

तस्सुद्धानं

द्वे विहार^१ च निब्बानं^२, गावी^३ ज्ञानेन पञ्चमं ।

आनन्दो ब्राह्मणा^४ देवो^५, नागेन तपुस्सेन चा ति ॥

— ० —

५. सामञ्जवग्गो

१. सम्बाधसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बियं विहरति घोसितारामे । अथ खो आयस्मा उदायी येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं 5 कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच —

२. “वुत्तमिदं, आवुसो, पञ्चालचण्डेन देवपुत्तेन —

‘सम्बाधे गतं^६ ओकासं, अविद्धा^७ भूरिमेषसो ।

यो ज्ञानमबुज्झि^८ बुद्धो^९, पटिलीननिसमो^{१०} मुनी^{११} ति ॥ 10

“कतमो^{१२}, आवुसो, सम्बाधो, कतमो सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता” ति ?

३. “पञ्चमे, आवुसो, कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता । कतमे पञ्च ? चक्खुविञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया, सोतविञ्जेय्या सद्दा ... पे०... धानविञ्जेय्या 15 गन्धा ... जिब्हाविञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोट्टब्बा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, आवुसो, पञ्च कामगुणा सम्बाधो वुत्तो भगवता ।

४. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे 20 ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि^{१३} सम्बाधो ।

१. विहारे — स्या० । २. निब्बान — सी० । ३. गावी — स्या० । ४-४. ब्राह्मणा देवा — सी०, रो०, ब्राह्मणी देवा — स्या० । ५. पञ्चालवग्गो — स्या० । ६. वत — सी० । ७. अविद्धा — सी०, स्या०, रो० । ८-८. ज्ञानमबुद्धा बुद्धो — सी०; ज्ञानमनुबुद्धि बुद्धो — स्या० । ९. पटिलीन० — सी० । १०. कतमो नु खो — सी०, रो० । ११. तत्त्व पत्थि — सी०, रो० ।

R 450

किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ वितक्कविचारा अनिरुद्धा होन्ति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

५. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुत्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ पीति अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

B 249

६. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... त्तियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ उपेक्खासुखं अनिरुद्धं होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

७. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सुखत्स च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ रूपसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

८. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्जानं समतिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्जानं अभनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ आकासानञ्चायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

९. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो आकासानञ्चायतनं समतिक्कम्म ‘अनन्तं विञ्जाणं’ ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा अनिरुद्धा होति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

30

१०. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं

समतिककम्म 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होत्ति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

5

११. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिककम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता परियायेन । तत्रापत्थि सम्बाधो । किञ्च तत्थ सम्बाधो ? यदेव तत्थ नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा अनिरुद्धा होत्ति, अयमेत्थ सम्बाधो ।

B. 244

10

१२. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिककम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सम्बाधे ओकासाधिगमो वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

15

२. कायसखिसुत्तं

१. "कायसखि कायसक्खी" ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता परियायेन ।

20

३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ...पे०... दुत्तियं ज्ञानं ... तत्तियं ज्ञानं ... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, कायसखि वुत्तो भगवता परियायेन ।

R. 452

25

४. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सव्वसो रूपसञ्जानं

समतिक्कमा पटिघसञ्चानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्चानं अमनसिकारा
'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । यथा
यथा च तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, कायसक्खि वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

- 5 ५. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्चानासञ्चा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्चावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय
चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । यथा यथा च तदायतनं तथा
तथा नं कायेन फुसित्वा विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो,
कायसक्खि वुत्तो भगवता निप्परियायेना" ति ।

३. पञ्चाविमुत्तसुत्तं

B 245 10 १. "पञ्चाविमुत्तो पञ्चाविमुत्तो' ति, आवुसो, वुच्चति ।
कित्तावता नु खो, आवुसो, पञ्चाविमुत्तो वुत्तो भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय च नं पजानाति । एत्तावता
पि खो, आवुसो, पञ्चाविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

R 453 15 ३. "पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्चा-
नासञ्चायतनं समतिक्कम्म सञ्चावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति, पञ्चाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, पञ्चाविमुत्तो वुत्तो भगवता
निप्परियायेना" ति ।

४. उभतोभागविमुत्तसुत्तं

20 १. "उभतोभागविमुत्तो उभतोभागविमुत्तो' ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो
भगवता" ति ?

२. "इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि .. पे०... पठमं
ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । यथा यथा च तदायतनं तथा तथा नं
25 कायेन फुसित्वा विहरति, पञ्चाय च नं पजानाति । एत्तावता पि
खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । यथा यथा च
तदायतनं तथा तथा नं कायेन फुत्तित्वा विहरति, पञ्जाय च नं
पजानाति । एत्तावता पि खो, आवुसो, उभतोभागविमुत्तो वुत्तो 5
भगवता निप्परियायेना” ति ।

५. सन्दिट्टिकधम्मसुत्तं

१. “सन्दिट्टिको धम्मो सन्दिट्टिको धम्मो’ ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिट्टिको धम्मो वुत्तो
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं 10
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिट्टिको धम्मो
वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

B. 246

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, 15
सन्दिट्टिको धम्मो वुत्तो भगवता निप्परियायेना” ति ।

६. सन्दिट्टिकनिब्बानसुत्तं

१. “सन्दिट्टिकं निब्बानं सन्दिट्टिकं निब्बानं’ ति, आवुसो,
वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्बानं वुत्तं
भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... पठमं ज्ञानं 20
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्बानं
वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, 25
आवुसो, सन्दिट्टिकं निब्बानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

७. निब्बानसुत्तं

R 454

१. निब्बानं निब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

८. परिनिब्बानसुत्तं

१. परिनिब्बानं परिनिब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

९. तदङ्गनिब्बानसुत्तं

१. तदङ्गनिब्बानं तदङ्गनिब्बानं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. दिट्ठधम्मनिब्बानसुत्तं

5 १. “दिट्ठधम्मनिब्बानं दिट्ठधम्मनिब्बानं” ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता” ति ?

B. 247

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि .पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

10 ३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिवक्खीणा होन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, दिट्ठधम्मनिब्बानं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।
सामञ्जावग्गो^१ पच्चमो ।

तस्सुद्धानं

R 455 15

सम्बाधो^१ कायसक्खि पञ्जा^२, उभतोभागो^३ सन्दिट्ठिका द्वे^४ ।
निब्बानं परिनिब्बानं, तदङ्गदिट्ठधम्मिकेन^५ चा ति^६ ॥

पठमो पण्णासको समत्तो ।

१ पञ्चावग्गो - सी०, स्या०, रो० । २-२ पञ्चालो कामसक्खि च - सी०, रो० ; पञ्चालो कामहेसञ्च - स्या० । ३. उभो - सी०, स्या०, रो० । ४. द्वे - सी० । ५-५. ० न्यिकेना ति - सी० ।

६. खेमवग्गो

१. खेमसुत्तं

१. “खेमं खेमं” ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता” ति ?

B 248

२. “इधावुसो, भिवखु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता परियायेन ... पे०... ।

5

३. “पुन च परं, आवुसो, भिवखु सव्वसो नेवसञ्जानासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति, पञ्चाय चस्स दिस्वा आसवा परिक्वीणा ह्योन्ति । एत्तावता पि खो, आवुसो, खेमं वुत्तं भगवता निप्परियायेना” ति ।

२. खेमप्पत्तसुत्तं

१. खेमप्पत्तो खेमप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... । 10

३. अमतसुत्तं

१. अमतं अमतं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

४. अमतप्पत्तसुत्तं

१. अमतप्पत्तो अमतप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

५. अभयसुत्तं

१. अभयं अभयं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

६. अभयप्पत्तसुत्तं

१. अभयप्पत्तो अभयप्पत्तो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

७. पस्तद्विसुत्तं

१. पस्तद्वि पस्तद्वी ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

15

द. अनुपुब्बपस्सद्धिसुत्तं

B. 249,
R. 456

१. अनुपुब्बपस्सद्धिं अनुपुब्बपस्सद्धीं ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

६. निरोधसुत्तं

१ निरोधो निरोधो ति, आवुसो, वुच्चति ... पे०... ।

१०. अनुपुब्बनिरोधसुत्तं

१. “अनुपुब्बनिरोधो अनुपुब्बनिरोधो’ ति, आवुसो, वुच्चति ।
5 कित्तावता नु खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो वुत्तो भगवता” ति ?

२. “इधावुसो, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... पठमं ज्ञानं
उपसम्पज्ज विहरति । एत्तावता पि खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो
वुत्तो भगवता परियायेन ... पे०... ।

३. “पुन च परं, आवुसो, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जा-
10 नासञ्जायतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति,
पञ्जाय चस्स दिस्वा आसवा परिकखीणा होन्ति । एत्तावता पि
खो, आवुसो, अनुपुब्बनिरोधो वुत्तो भगवता निप्परियायेना” ति ।

११. अभब्बसुत्तं

१. “नव, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरहत्तं
सच्छिकातुं । कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं,
15 पलासं, इस्सं, मच्छरियं - इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मे अप्पहाय
अभब्बो अरहत्तं सच्छिकातुं ।

२. “नव, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अरहत्तं सच्छिकातुं ।
कतमे नव ? रागं, दोसं, मोहं, कोषं, उपनाहं, मक्खं, पलासं, इस्सं,
मच्छरियं - इमे खो, भिक्खवे, नव धम्मे पहाय भब्बो अरहत्तं
20 सच्छिकातुं” ति ।

खेमवगो छट्ठो ।

तत्सुद्धानं

खेमो च अमतं चैव, अमयं^१ पस्सद्धियेन^१ च ।
निरोधो अनुपुब्बो च^२, धम्मं पहाय भब्बेन चा ति ॥

R. 457

७. सतिपट्टानवग्गो

१. सिक्खादुब्बल्यसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो, अदिग्घादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, सुरामेरयमज्जपमादद्धानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खा- 5
दुब्बल्यानि ।

B. 250

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहाणाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेसु धम्मानु- 10
पस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा-
दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहाणाय इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

२. नीवरणसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, नीवरणानि । कतमानि पञ्च ?
क्कामच्छन्दनीवरणं, ब्यापादनीवरणं, थीनिमिद्धनीवरणं^३, उद्धच्च- 15
कुक्कुच्चनीवरणं, विचिकिच्छानीवरणं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च
नीवरणानि ।

R. 458

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं नीवरणानं पहाणाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य 20
लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मेसु धम्मा-

१-१ अमय० - स्या० । २. चैव - सी०, स्या०, रो० । ३. धिनमिद्ध० - म० ।

नुपस्ती विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिञ्जा-
दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं नीवरणानं प्हानाय इमे
चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

३. कामगुणसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, कामगुणा । कतमे पञ्च ? चक्खु-
5 विञ्जेय्या रूपा इट्ठा कन्ता मनापा पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया,
सोतविञ्जेय्या सद्दा ... पे०... घानविञ्जेय्या गन्धा ... जिह्वा-
R 251 विञ्जेय्या रसा ... कायविञ्जेय्या फोट्टब्बा इट्ठा कन्ता मनापा
पियरूपा कामूपसंहिता रजनीया । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च काम-
गुणा ।
- १० २. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं कामगुणानं प्हानाय ... पे०...
इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

४. उपादानकखन्धसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, उपादानकखन्धा । कतमे पञ्च ?
रूपुपादानकखन्धो, वेदनुपादानकखन्धो, सञ्जुपादानकखन्धो, सङ्खार-
R 459 पादानकखन्धो, विञ्जाणुपादानकखन्धो - इमे खो, भिक्खवे, पञ्च-
15 पादानकखन्धा ।
२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उपादानकखन्धानं प्हानाय
... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

५. श्रोरम्भागियसुत्तं

१. “पञ्चिमानि, भिक्खवे, श्रोरम्भागियानि संयोजनानि ।
कतमानि पञ्च ? सक्कायदिट्ठि, विचिकिञ्छा, सीलव्वतपरमासो,
20 कामच्छन्दो, व्यापादो - इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चोरम्भागियानि
संयोजनानि ।
२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं श्रोरम्भागियान संयोजनानं
प्हानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

६. गतिसुत्तं

१. "पञ्चिमा, भिक्खवे, गतियो । कतमा पञ्च ? निरयो, तिरच्छानयोनि, पेत्तिविसयो, मनुस्सा, देवा — इमा खो, भिक्खवे, पञ्च गतियो ।

२. "इमासं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं गतीनां पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा" ति ।

5

७. मच्छरियसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, मच्छरियानि । कतमानि पञ्च ? आवासमच्छरियं, कुलमच्छरियं, लाभमच्छरियं, वण्णमच्छरियं, धम्ममच्छरियं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च मच्छरियानि ।

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं मच्छरियानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा" ति ।

B 252

10

८. उद्धम्भागियसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, उद्धम्भागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्च ? रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्धच्चं, अविज्जा — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि ।

R. 460

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं उद्धम्भागियानं संयोजनानं पहानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा" ति ।

15

९. चेतोखीलसुत्तं

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतोखीला । कतमे पञ्च ? इध भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कल्लति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय' पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पठमो चेतोखीलो ।

20

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मो कङ्कति ... पे०... सङ्गे कङ्कति ... सिक्खाय कङ्कति ... सन्नहाचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहाचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पञ्चमो चेतोखीलो । इमे^१ खो, भिक्खवे, पञ्च चेतोखीला ।

३. “इमेसं, खो, भिक्खवे, पञ्चघं चेतोखीलानं पधानाय ... पे०... इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतव्वा” ति ।

१०. चेतसोविनिवन्धसुत्तं

R. 461 10

१. “पञ्चमे, भिक्खवे, चेतसोविनिवन्त्वा । कतमे पञ्च ?

B. 253

इव, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो^२ अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो^३ । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय, अयं पठमो चेतसोविनिवन्धो ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति ... पे०... रूपे अवीतरागो होति ... यावदत्यं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा 20 सेव्यसुखं पस्ससुखं^४ मिद्धमुखं अनूयुत्तो विहरति ... अञ्जतरं देव-निकायं पणिषाय ब्रह्मचरियं चरति - ‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा’ ति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिषाय ब्रह्मचरियं चरति - ‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो 25 वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा’ ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

१-१. त्या०, न० पात्यकेसु नत्थि । २-२. अवीतच्छन्दो अवीतपेमो अवीत० अवीत० अवीततण्हो - त्या०, रो० । ३. फस्समुखं - ती० ।

अनुयोगाय सातञ्चाय पद्धानाय, अयं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो । इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पद्धानाय चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झादोमनस्सं; वेदनासु ... पे०... चित्ते ... धम्मोसु धम्मानु-पस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके अभिज्झा-दोमनस्सं । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पद्धानाय इमे चत्तारो सतिपट्टाना भावेतब्बा” ति ।

सतिपट्टानवग्गो सत्तमो ।

तस्सुद्धानं

सिक्खा नीवरणाकामा^१, खन्धा च ओरम्भागिया गति । 10 R.462
मच्छेरं^३ उद्धम्भागिया^३ अट्टमं, चेतोखीला^४ विनिबन्धा^४ ति ॥

८. सम्पपधानवग्गो

१. सिक्खसुत्तं

१. “पञ्चमानि, भिक्खवे, सिक्खादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे०... सुरामेरयमज्जपमादट्टानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिक्खादुब्बल्यानि । B. 254

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पद्धानाय चत्तारो सम्पपधाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पद्धानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति; उप्पन्नानं

१. नीवारणा कामा — स्या० । २. मच्छेरं वेव — सी०, रो०, मच्छरियञ्चेव — स्या० । ३. उद्धम्भागिया — स्या० । ४-४ चेतोखिल ० — सी०, रो०; चेतोखीलविनिबन्धो — स्या० ।

कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिकखादुब्बल्यानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा" ति ।

(यथा सतिपट्टानवग्गे तथा सम्मप्पधानवसेन वित्थारेतब्बा ।)

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

R 463 5

१. "पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च ? इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

10

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति, उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय ... अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय ... उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्यो- भावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिपूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभति चित्तं पग्गण्हाति पदहति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय इमे चत्तारो सम्मप्पधाना भावेतब्बा" ति ।

B 255 15

सम्मप्पधानवग्गे अट्ठमो ।

— ० —

६. इद्धिपादवग्गो

१. सिकखसुत्तं

१. "पञ्चिमानि, भिक्खवे, सिकखादुब्बल्यानि । कतमानि पञ्च ? पाणातिपातो ... पे०... सुराम्भेरयमज्जपमादट्टानं — इमानि खो, भिक्खवे, पञ्च सिकखादुब्बल्यानि ।

20

२. "इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिकखादुब्बल्यानं पहानाय चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-

R 464

समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं इद्धि-
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं सिक्खादुब्बल्यानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

(यथा सतिपट्टानवग्गो तथा इद्धिपादवसेन वित्थारेतब्बा ।)

१०. चेतसोविनिबन्धसुत्तं

१. “पञ्चिमे, भिक्खवे, चेतसोविनिबन्धा । कतमे पञ्च ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु अवीतरागो होति ... पे०... इमे खो, 5
भिक्खवे, पञ्च चेतसोविनिबन्धा ।

२. “इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा । कतमे चत्तारो ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु छन्दसमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति, विरिय-
समाधि ... चित्तसमाधि ... वीमंसासमाधिपधानसङ्घारसमन्नागतं इद्धि- 10
पादं भावेति । इमेसं खो, भिक्खवे, पञ्चन्नं चेतसोविनिबन्धानं पहानाय
इमे चत्तारो इद्धिपादा भावेतब्बा” ति ।

इद्धिपादवग्गो नवमो ।

यथेव^१ सतिपट्टाना, पधाना चतुरो पि^२ च^३ ।

चत्तारो इद्धिपादा च^३, तथेव^४ सम्पयोजये” ति ॥

B. 256

—०—

१०. रागपैय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 15 R 465
कतमे नव ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा,
दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा — रागस्स, भिक्खवे
अभिञ्जाय इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय नव धम्मा भावेतब्बा । 20
कतमे नव ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं, आकासा-
नञ्चायतनं, विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्चायतनं, नेवसञ्जा-

१ चत्तारो — सी०, स्या० । २ पदे — सी०, स्या०, रो० । ३. पि — सी०, स्या०,
रो० । ४. पुरिमेहि च योजये — सी०, रो०, पुरिमेहेतेहि योजये — स्या० ।

नासञ्जायतनं, सञ्जावेदयितनिरोधो - रागस्स, भिक्खवे, अभि-
ञ्जाय इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

३-२०. “रागस्स भिक्खवे, परिञ्जाय .. पे०... परिक्खयाय
... पे०... पहानाय ... पे०... खयाय ... पे०... वयाय ... पे०... विरागाय
5 ... पे०... निरोधाय ... पे० .. चागाय ... पे०... पटिनिस्सग्गाय ... पे०...
इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

२१-३४०. “दोसस्स ... पे०... भोहस्स ... कोघस्स ... उप-
नाहस्स ... मक्खस्स .. पळासस्स ... इस्साय . मच्छरियस्स ... मायाय
... साठेय्यस्स ... थम्भस्स . सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
10 मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय पे० .. परिञ्जाय ... परिक्खयाय ..
R 466 पहानाय ... खयाय .. वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे० . इमे नव धम्मा भावेतब्बा” ति ।

रागपेय्याल निट्ठित ।

नक्कनियालो निट्ठितो ।

१०. दसकनिपातो

१. आनिसंसवग्गो

१. किमत्थियसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 257,
R. vol V, 1

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानिसंसाणी” 5
ति ?

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अवि-
प्पटिसारानिसंसाणी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ?
“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो” 10
ति ।

४ “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?

“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ति ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?

“पीति खो, आनन्द, पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा” ति । 15

६. “पस्सद्धि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ति ?

B. 258

“पस्सद्धि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” ति ।

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ति ?

“सुखं खो, आनन्द, समाघत्थं समाघानिसंसं” ति ।

R 2

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ति ?

20

“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथाभूतञ्जाण-
दस्सनानिसंसो” ति ।

९. “यथाभूतञ्जाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं”
ति ?

“यथाभूतञ्जाणदस्सनं खो, आनन्द, निब्बिदाविरागत्यं निब्बिदा-
विरागानिसंसं” ति ।

१०. “निब्बिदाविरागो पन, भन्ते किमत्थियो किमानिसंसो”
ति ?

5 “निब्बिदाविरागो खो, आनन्द, विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्ति-
ञ्जाणदस्सनानिसंसो ।

११ “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसार-
त्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि; अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जा-
निसंसो; पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं; पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धा-
10 निसंसा, पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा; सुखं समाघत्थं समाधानिसंसं;
समाधि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथाभूतञ्जाणदस्सनानिसंसो; यथाभूत-
ञ्जाणदस्सनं निब्बिदाविरागत्यं निब्बिदाविरागानिसंसं; निब्बिदा-
विरागो विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो । इति
खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुब्बेन अग्गायं परेत्ती” ति ।

२. चेतनाकरणियसुत्तं

15 १. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं
— ‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं
सीलवतो सीलसम्पन्नस्स अविप्पटिसारो उप्पज्जति । अविप्पटिसारिस्स,
भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पामोज्जं मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटिसारिस्स पामोज्जं जायति” । पमुदितस्स,
भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘पीति मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता
20 एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति । पीतिमनस्स, भिक्खवे,
R 3 न चेतनाय करणीयं — ‘कायो मे पस्सम्मत्तू’ ति । धम्मता एसा,
भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो पस्सम्मति । पस्सद्धकायस्स, भिक्खवे,
B 259 न चेतनाय करणीयं — ‘सुखं वेदियामी’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे,
यं पस्सद्धकायो सुखं वेदियति । सुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं
25 — ‘चित्तं मे समाधियतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सुखिनो चित्तं
समाधियति । समाहितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं — ‘यथा-

भूतं जानामि पस्सामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथाभूतं जानाति पस्सति । यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं - 'निब्बिन्दामि विरज्जामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं निब्बिन्दति विरज्जति । निब्बिन्नस्स', भिक्खवे, विरत्तस्स न चेतनाय करणीयं - 'विमुत्तिञ्जाण- 5 दस्सनं सच्छिकरोमी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निब्बिन्नो विरत्तो विमुत्तिञ्जाणदस्सनं सच्छिकरोति ।

२. "इति खो, भिक्खवे, निब्बिदाविरागो विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो; यथाभूतञ्जाणदस्सनं निब्बिदा- विरागत्यं निब्बिदाविरागानिसंसं; समाधि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथा- 10 भूतञ्जाणदस्सनानिसंसो; सुखं समाधत्थं समाधानिसंसं; पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा; पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा; पामोज्जं पीतत्थं पीता- निसंसं; अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो; कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति खो, भिक्खवे, धम्मा' धम्मे अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपूरेन्ति अपारा 15 R. 4 पारं गमनाया' ति ।

३. पठमउपनिषदसुक्तं

१. "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं; पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि; 20 पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं; यथा- भूतञ्जाणदस्सने असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो; निब्बिदाविरागे असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स 25 B. 260 हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका' पि न पारिपूर्ं गच्छति, तच्चो

१. निब्बिन्दस्स - सी०, रो० । २ धम्माव - सी०, रो० । ३. पपटिका - स्या० ।

पि ... फेगु पि ... सारो पि न पारिपूर्ँरि गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

- 5 २. "सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं; पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्वि; पस्सद्विया सति पस्सद्विसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं, सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिविहू सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं, यथाभूतञ्जाणदस्सने सति यथाभूतञ्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति निव्विदाविरागो, निव्विदाविरागे सति निव्विदाविरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्ँरि गच्छति, तचो पि ... फेगु पि .. सारो पि पारिपूर्ँरि गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं" ति ।

४. दुत्तियउपनिससुत्तं

- 20 १. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति .. पे०.. विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका पि न पारिपूर्ँरि गच्छति, तचो पि .. फेगु पि ... सारो पि न पारिपूर्ँरि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति ... पे०.. विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।
- B. 261 २. "सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, रक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूरि गच्छति, तचो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि पारिपूरि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति 5 ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं” ति ।

५. ततियउपनिषसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि - “दुस्सी-
लस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अवि-
प्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं;
पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति; पीतिया 10
असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि; पस्सद्धिया असति
पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं; सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूप-
निसो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतजाणदस्सनं; यथाभूतजाणदस्सने
असति यथाभूतजाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसो होति निब्बिदाविरागो; 15
निब्बिदाविरागे असति निब्बिदाविरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्ति-
जाणदस्सनं । सेय्यथापि, आवुसो, रक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स
पपटिका पि न पारिपूरि गच्छति, तचो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि न
पारिपूरि गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स
हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो; अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसार- 20
विपन्नस्स हतूपनिस होति ... पे०... विमुत्तिजाणदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति पामोज्ज, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति पीति; पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति पस्सद्धि; 25
पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं; सुखे सति
सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि; सम्मासमाधिम्हि
सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतजाण-
दस्सनं, यथाभूतजाणदस्सने सति यथाभूतजाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिस-

B 262

R 7

सम्पन्नो होति निम्बिदाविरागो; निम्बिदाविरागे सति निम्बिदा-
विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं । सेव्यथा-
पि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्ति
गच्छति, तच्चो पि ... फेणु पि ... सारो पि पारिपूर्ति गच्छति । एवमेव
5 खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटि-
सारो; अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं” ति ।

६. समाधिसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि .. पे०...
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्सा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

10 २. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपस्मि आपोसञ्ची अस्स,
न तेजस्मि तेजोसञ्ची अस्स, न वायस्मि वायोसञ्ची अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
15 ञ्जायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न
परलोके परलोकसञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ?

“सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपस्मि आपोसञ्ची अस्स, न
20 तेजस्मि तेजोसञ्ची अस्स, न वायस्मि वायोसञ्ची अस्स, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
ञ्जायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न
25 परलोके परलोकसञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

३. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपस्मि आपो-

सञ्जी अस्स ... न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

R 8,
B 263

“इघानन्द, भिक्खु एवंसञ्जी होति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विराग्गो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो’ समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

७. सारिपुत्तसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा आनन्दो येनायस्सा सारिपुत्तो तेनुप-सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोद-नीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्सा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधि-पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाण-ञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेव-सञ्जानासञ्चायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स, न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ?

“सिया, आवुसो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-लाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स ... पे०... न परलोके परलोकसञ्जी अस्स; सञ्जी च पन अस्सा” ति ।

B 264

३. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स . पे०.. सञ्ची च पन अस्सा” ति ?

“एकमिदाहं, आवुसो आनन्द, समयं इधेव सावत्थियं विहरामि
5 अन्धवनस्मि । तत्थाहं तथारूपं समाधि समापज्जि यथा नेव पथविय
पथविसञ्ची अहोसिं, न आपस्मि आपोसञ्ची अहोसिं, न तेजस्मि
तेजोसञ्ची अहोसिं, न वायस्मि वायोसञ्ची अहोसिं, न आकासा-
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अहोसिं, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अहोसिं, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्च-
10 ञ्चायतनसञ्ची अहोसिं, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जा-
नासञ्चायतनसञ्ची अहोसिं, न इधलोके इधलोकसञ्ची अहोसिं, न
परलोके परलोकसञ्ची अहोसिं; सञ्ची च पन अहोसिं” ति ।

४. “किंसञ्ची पनायस्मा सारिपुत्तो तस्मिं समये अहोसी”
ति ?

15 “भवनिरोधो निब्बानं भवनिरोधो निब्बानं” ति खो मे, आवुसो,
अञ्जा व सञ्जा उप्पज्जति अञ्जा व सञ्जा निरुज्जति । सेय्यथा-
पि, आवुसो, सकलिकग्गिस्स ज्ञायमानस्स अञ्जा व अञ्चि उप्पज्जति
अञ्जा व अञ्चि निरुज्जति; एवमेव खो, आवुसो, ‘भवनिरोधो निब्बान
R. 10 भवनिरोधो निब्बानं’ ति अञ्जा व सञ्जा उप्पज्जति अञ्जा व सञ्जा
20 निरुज्जति । ‘भवनिरोधो निब्बानं’ ति सञ्ची च पनाहं, आवुसो,
तस्मिं समये अहोसिं” ति ।

द. ज्ञानसुत्तं

१. “सद्धो च”, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा; एवं
सो तेन ज्जेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं — ‘किन्ताह सद्धो
च अस्सं, सीलवा चा’ ति ! यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च
25 होति सीलवा च, एवं सो तेन ज्जेन परिपूरो होति ।

B. 265 २. “सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहु-
स्सुतो ... पे०... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्मकथिको च,

१. मे आवुसो—स्या०, रो० । २-२. निब्बानं—सी०, रो० । ३. स्या० पोत्थके नास्ति ।

नो च परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं
 देसेत्ति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेत्ति, नो च विनयधरो ... विनय-
 धरो च, नो च आरञ्जको पन्तसेनासनो ... आरञ्जको च पन्तसेनासनो,
 नो च चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं^१ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकाम-
 लाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ... चतुस्रं च ज्ञानानं आभिचेत- 5
 सिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अक-
 सिरलाभी, नो च आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति
 दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं
 सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं — 'किन्ताहं
 सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो 10
 च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनयधरो च, आरञ्जको च
 पन्तसेनासनो, चतुस्रं च ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं
 निकामलाभी अस्सं अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया
 अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छि-
 क्त्वा उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति । 15

R 11

३. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्मं देसेत्ति, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, चतुस्रं च
 ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति
 अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति 20
 पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज
 विहरति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको च होति सब्बाकारपरिपूरो
 चा" ति ।

६. सन्तविमोक्खसुत्तं

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा ... पे०... 25
 सीलवा च, नो च बहुस्सुतो ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... धम्म-
 कथिको च, नो च परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो
 परिसाय धम्मं देसेत्ति ... विसारदो च परिसाय धम्मं देसेत्ति, नो च

B. 266

१. अभिचेतसिकानं — सी०, रो० । २. परिसावचरे — सी० ।

R. 12

विनयधरो ... विनयधरो च, नो च आरञ्जको पन्तसेनासनो ... आर-
 ञ्जको च पन्तसेनासनो, नो च ये ते सन्ता विमोक्खा' अतिक्कम्म रूपे
 आरुप्पा ते कायेन फुसित्वा^१ विहरति ... ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म
 रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरति, नो च आसवानं खया अना-
 5 सवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा
 उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं
 परिपूरेतब्बं - 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो च, धम्म-
 कथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं, विनय-
 धरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता विमोक्खा अतिक्कम्म
 10 रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरेय्यं, आसवानं च खया अनासवं
 चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा
 उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति ।

२. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 15 धम्मं देसेति, विनयधरो च, आरञ्जको च पन्तसेनासनो, ये ते सन्ता
 विमोक्खा अतिक्कम्म रूपे आरुप्पा ते च कायेन फुसित्वा विहरति, आस-
 वानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं
 अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति; एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो
 होति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु समन्त-
 20 पासादिको च होति सब्बाकारपरिपूरो चा" ति ।

१०. विञ्जासुत्तं

R. 13

१. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति, नो च सीलवा । एवं
 सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । तेन तं अङ्गं परिपूरेतब्बं - 'किन्ताहं
 सद्धो च अस्सं सीलवा चा' ति । यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो
 च होति, सीलवा च, एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।

25

२. "सद्धो च, भिक्खवे, भिक्खु होति सीलवा च, नो च बहुस्सुतो
 ... बहुस्सुतो च, नो च धम्मकथिको ... पे०... धम्मकथिको च, नो च
 परिसावचरो ... परिसावचरो च, नो च विसारदो परिसाय धम्मं देसेति
 .. विसारदो च परिसाय धम्मं देसेति, नो च विनयधरो ... विनयधरो

B. 267

१. विमोक्खा - सी०, रो० । २. फुसित्वा - सी० ।

च, नो च अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 नो च दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-
 कम्मूपगे सत्ते पजानाति दिब्बेन च चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन
 ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, नो च आसवानं खया ... पे०...
 सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन अपरिपूरो होति । 5
 तेन तं अङ्गं परिपूरेतव्वं - 'किन्ताहं सद्धो च अस्सं, सीलवा च, बहुस्सुतो
 च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय धम्मं देसेय्यं,
 विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं ... यथाकम्मूपगे
 सत्ते पजानेय्यं, आसवानं च खया ... पे०... सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज
 विहरेय्यं' ति ।

R. 14

३. "यतो च खो, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो च होति, सीलवा च,
 बहुस्सुतो च, धम्मकथिको च, परिसावचरो च, विसारदो च परिसाय
 धम्मं देसेति, विनयधरो च, अनेकविहितं च पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
 सय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्हेसं
 अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, दिब्बेन च चक्खुना विसुद्धेन अति- 15
 क्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, आसवानं च
 खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्चाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा
 सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । एवं सो तेनङ्गेन परिपूरो होति ।
 इमेहि, खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु समन्तपासादिको
 च होति सब्बाकारपरिपूरो चा" ति ।

20

आनिसंसवग्गो पठमो

तस्सुद्धानं

किमत्थियं चेतना च^१, तयो^१ उपनिसा पि च^२ ।
 समाधि सारिपुत्तो च, झानं^३ सन्तेन विज्जया ति ॥

२. नाथवग्गो

१. सेनासनसुप्तं

१. "पञ्चङ्गसमन्नागतो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं
 सेनासनं सेवमानो भजमानो नचिरस्सेव आसवानं खया अनासवं चेतो-

B. 268,
R. 15

१. सीलं - सी०, स्या०, रो० । २-२. उपनिसा आनन्द पञ्चमं - सी०, स्या०,
 रो० । ३. सद्धो - सी०, स्या०, रो० ।

विमुक्तिं पञ्चाविमुक्तिं दिद्देव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्चिकत्वा उप-
सम्पज्ज विहरेय्य ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु सद्धो होति, सद्धति तथागतस्स बोधि - ‘इति
5 पि सो भगवा .. पे० .. भगवा’ ति; अप्पाबाधो होति अप्पातद्धो, सम-
वेपाकिनिया गहणिया समन्नागतो नातिसीताय नाच्चुण्हाय मज्झिमाय
पधानक्खमाय; असठो होति अमायावी, यथाभूतं अत्तानं आविकत्ता
सत्थरि वा विञ्चूसु वा सन्नह्यचारीसु; आरद्धविरियो विहरति,
अकूसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय; थामवा
10 दब्धपरक्कमो अनिक्खत्तधुरो कुसलेसु धम्मेसु; पञ्जवा होति, उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति ?
इध, भिक्खवे, सेनासनं नातिदूरं होति नाच्चासन्नं गमनागमनसम्पत्तं
15 दिवा अप्पाकिण्णं^१ रत्ति अप्पसद्दं अप्पनिग्घोसं अप्पडंसमकसवातातप-
सिरिसपसम्फत्स^२; तस्मिं खो पन सेनासने विहरन्तस्स अप्पकसिरेन^३
उपपज्जन्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलातप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारा;
तस्मिं खो पन सेनासने थेरा भिक्खू विहरन्ति बहुस्तुता आगतागमा
R. 16 धम्मधरा विनयधरा भातिकाधरा; ते कालेन कालं उपसङ्कमित्त्वा
20 परिपुच्छति परिपञ्हति - ‘इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो’ ति; तस्स
ते आयस्मान्तो अविटं चेव विवरन्ति अनुत्तानीकत्तं च उत्तानि करोन्ति
अनेकविहितेसु च कङ्काठानियेसु^४ धम्मेसु कङ्कं पटिविनीदेन्ति । एवं
खो, भिक्खवे, सेनासनं पञ्चङ्गसमन्नागतं होति । पञ्चङ्गसमन्नागतो
खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतं सेनासनं सेवमानो भजमानो
B. 269 25 नाचिरस्सेव आसवानं खया ... पे०... सच्चिकत्वा उपसम्पज्ज विह-
रेय्या” ति ।

१. अप्पाकिण्ण - स्था०, रो० । २. वातातपसरीसपसम्फत्स - म० ।

३. अप्पकसिरेनेव - स्था०, रो० । ४. कङ्काठानियेसु - स्था०, कङ्काठानियेसु -
रो० ।

२. पञ्चङ्गसुत्तं

१. “पञ्चङ्गविप्पहीनो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति । कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति, थीनमिद्धं पहीनं होति, उद्धच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना होति । ५ एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।

२. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खू असेखेन सीलक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन सभाधिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन पञ्जाक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्तिक्खन्धेन समन्नागतो होति, असेखेन विमुत्ति- 10 ज्ञाणदस्सनक्खन्धेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो होति ।

३. “पञ्चङ्गविप्पहीनो खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गसमन्नागतो इमस्मिं धम्मविनये ‘केवली वुसितवा उत्तमपुरिसो’ ति वुच्चति ।

“कामच्छन्दो च व्यापादो, थीनमिद्धं च भिक्खुनो । 15

उद्धच्चं विचिकिच्छा च, सब्बसो व न विज्जति ॥

“असेखेन च सीलेन, असेखेन समाधिना । R. 17

विमुत्तिया च सम्पन्नो, ज्ञाणेन च तथाविधो ॥

“स वे पञ्चङ्गसम्पन्नो, पञ्च अङ्गे विवज्जयं ।

इमस्मिं धम्मविनये, केवली इति वुच्चती” ति ॥ 20

३. संयोजनसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, संयोजनानि । कतमानि दस ? पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि, पञ्चुद्धम्भागियानि संयोजनानि । कतमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ? सक्कायविट्ठि, विचिकिच्छा, सीलब्बतपराभासो, कामच्छन्दो, व्यापादो - इमानि पञ्चोरम्भागियानि संयोजनानि ;

B. 270

25

१. यिनमिद्धं - म० । २-२. पञ्चङ्गानि - त्या० । ३. सवे इमस्मिं - त्या० ।

२. “कतमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि ? रूपरागो, अरूपरागो, मानो, उद्वचं, अविज्जा - इमानि पञ्चद्वम्भागियानि संयोजनानि । इमानि खो, भिक्खवे, दस संयोजनानी” ति ।

४. चेतोखीलसुत्तं

१. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा पञ्च चेतोखीला^१ अप्पहीना पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि^२ ।

२. “कतमस्स पञ्च चेतोखीला अप्पहीना होन्ति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कह्वति विचिकिच्छति नाधिमुच्चति न सम्प-
सीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि कह्वति विचिकिच्छति
नाधिमुच्चति न सम्पसीदति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय
अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो अप्पहीनो
होति ।

R. 18

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मे कह्वति ... पे०... सद्धे
कह्वति ... सिक्खाय कह्वति ... सब्रह्मचारीसु कुपितो होति अनत्तमनो
आहतचित्तो खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सब्रह्मचारीसु
कुपितो होति अनत्तमनो आहतचित्तो खीलजातो, तस्स चित्तं न नमति
आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय । यस्स चित्तं न नमति
आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय, एवमस्सायं पञ्चमो
चेतोखीलो अप्पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला अप्पहीना
होन्ति ।

20

४. “कतमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेषु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगत-
पेमो अविगतपिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो । यो सो, भिक्खवे,
भिक्खु कामेषु अवीतरागो होति अविगतच्छन्दो अविगतपेमो अविगत-
पिपासो अविगतपरिळाहो अविगततण्हो, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय

B. 271

१. चेतोखीला - स्वा०, रो० । २. वुद्धि - स्वा० ।

अनुयोगाय सातच्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पधानाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिबन्धो
असमुच्छिन्नो होति ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये अवीतरागो होति
... पे०... रूपे अवीतरागो होति... पे०... यावदत्थं उदरावदेहकं भुञ्जित्वा 5
सेय्यसुखं पस्ससुखं मिद्धसुखं अनुयुत्तो विहरति ... अञ्जतरं देवनिकायं
पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति — ‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा
ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि देवञ्जतरो वा’ ति । यो सो,
भिक्खवे, भिक्खु अञ्जतरं देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति —
‘इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि 10
देवञ्जतरो वा’ ति, तस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सात-
च्चाय पधानाय । यस्स चित्तं न नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पधानाय, एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो असमुच्छिन्नो होति ।
इमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना होन्ति ।

R. 19

६. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 15
इम पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा असमुच्छिन्ना,
तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु
धम्मेषु नो वुद्धि ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति 20
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला अप्पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा
असमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति हानियेव पाटिकङ्खा
कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि ।

७. “यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा 25
पञ्च चेतोखीला पहीना पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना^१, तस्स
या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु
नो परिह्वानि ।

८. “कतमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना होन्ति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि न कङ्कति न विचिकिच्छति, अधिमुच्चति 30

B. 272

१. समुच्छिन्ना - त्या०, दो० ।

सम्पसीदति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु सत्थरि न कङ्कति न विचि-
किञ्छति अधिमुच्चति सम्पसीदति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनु-
योगाय सातच्चाय पघानाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय
सातच्चाय पघानाय, एवमस्सायं पठमो चेतोखीलो पहीनो होति ।

5 ६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु घम्मे न कङ्कति ... पे०...
R. 20 सङ्घे न कङ्कति ... सिक्खाय न कङ्कति ... सन्नह्वाचारीसु न कुपितो
होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
सन्नह्वाचारीसु न कुपितो होति अत्तमनो न आहतचित्तो न खीलजातो,
तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय । यस्स
10 चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय, एवमस्सायं
पञ्चमो चेतोखीलो पहीनो होति । इमस्स पञ्च चेतोखीला पहीना
होन्ति ।

१०. "कतमस्स पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो
15 विगतपिपासो विगतपरिळाहो विगततण्हो । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु
कामेसु वीतरागो होति विगतच्छन्दो विगतपेमो विगतपिपासो विगत-
परिळाहो विगततण्हो, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय
पघानाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघा-
नाय, एवमस्सायं पठमो चेतसोविनिबन्धो सुसमुच्छिन्नो होति ।

20 ११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु काये वीतरागो होति
... पे०... रूपे वीतरागो होति ... पे०... न यावदत्थं उदरावदेहकं
शुञ्जित्वा सेय्यसुखं पस्ससुखं मिद्धसुखं अनुयुत्तो विहरति, न अञ्जतरं
देवनिकायं पणिघाय ब्रह्मचरियं चरति - 'इमिनाहं सीलेन वा वतेन वा
तपेन वा ब्रह्मचरियेन वा देवो वा भविस्सामि. देवञ्जतरो वा' ति । यो
25 सो, भिक्खवे, भिक्खु न अञ्जतरं देवनिकायं पणिघाय . पे०... देवञ्ज-
तरो वा ति, तस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघा-
नाय । यस्स चित्तं नमति आतप्पाय अनुयोगाय सातच्चाय पघानाय,
एवमस्सायं पञ्चमो चेतसोविनिबन्धो सुसमुच्छिन्नो होति । इमस्स
B. 273 पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना होन्ति ।

30 १२. "यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खुस्स वा भिक्खुनिया वा

इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा सुसमुच्छिन्ना,
तस्सा या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकङ्का कुसलेसु
धम्मेषु नो परिहानि ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
वा आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति 5
आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सचि भिक्खुस्स वा
भिक्खुनिया वा इमे पञ्च चेतोखीला पहीना इमे पञ्च चेतसोविनिबन्धा
सुसमुच्छिन्ना, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति बुद्धियेव पाटिकङ्का
कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

५. अप्यमादसुत्तं

१. “यावता, भिक्खवे, सत्ता अपदा वा द्विपदा वा चतुप्पदा 10
वा बहुप्पदा वा रूपिनो वा अरूपिनो वा सञ्चिन्नो वा असञ्चिन्नो वा
नेवसञ्चिन्नासञ्चिन्नो वा, तथागतो तेसं अगमक्खायति अरहं सम्मा-
सम्बुद्धो; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते
अप्यमादमूलका अप्यमादसमोसरणा । अप्यमादो तेसं अगमक्खायति ।

२. “सेय्यथापि, भिक्खवे, यानि कानिचि जङ्गलानि पाणानं 15
पदजातानि, सब्बानि तानि हत्थिपदे समोधानं गच्छन्ति, हत्थिपदं तेसं
अगमक्खायति, यदिदं महन्तत्तेन; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला
धम्मा, सब्बे ते अप्यमादमूलका अप्यमादसमोसरणा । अप्यमादो तेसं
अगमक्खायति ।

३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो 20
सब्बा ता कूटङ्गमा कूटनिन्ना कूटसमोसरणा, कूटो तासं अगमक्खायति;
एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते अप्यमादमूलका
अप्यमादसमोसरणा । अप्यमादो तेसं अगमक्खायति ।

४. “सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि मूलगन्धा, काळानुसारियं 25
तेसं अगमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्यमादो तेसं
अगमक्खायति ।

५. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि सारगन्धा, लोहितचन्दनं तेसं अग्गमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

६. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि पुप्फगन्धा, वस्सिकं तेसं अग्गमक्खायति; एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ये केचि खुद्दराजानो, सब्बे ते रञ्जो चक्कवत्तिस्स अनुयन्ता भवन्ति, राजा तेसं चक्कवत्ती अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

८. "सेय्यथापि, भिक्खवे, या काचि तारकरूपानं पमा, सब्बा ता चन्दप्पमाय कलं नाग्घन्ति सोळ्ळिसं, चन्दप्पमा तासं अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

९. "सेय्यथापि, भिक्खवे, सरदसमये विद्धे विगतवलाहके देवे आदिच्चो नभं अब्भुस्सक्कमानो^१ सब्बं आकासगतं तमगतं अभिविहच्च भासते च तपते च विरोचति च; एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायति ।

१०. "सेय्यथापि, भिक्खवे, या काचि महानदियो, सेय्यथीदं - गङ्गा, यमुना, अचिरवती, सरभू, मही, सब्बा ता समुद्दङ्गमा समुद्दिन्ना समुद्दपोणा समुद्दपम्भारा, महासमुद्दो तासं अग्गमक्खायति; एवमेव खो, भिक्खवे, ये केचि कुसला धम्मा, सब्बे ते अप्पमादमूलका अप्पमाद-समोसरणा । अप्पमादो तेसं अग्गमक्खायती" ति ।

६. आहुनेय्यसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, पुग्गला आहुनेय्या पाहुनेय्या दक्खिणेय्या अञ्जलिकरणीया अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमे दस ? तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो, पच्चेकबुद्धो, उभतोभागविमुत्तो, पञ्चाविमुत्तो, कायसक्खि, दिट्ठिप्पत्तो, सद्धाविमुत्तो, सद्धानुसारी, बम्मानुसारी,

१. खुद्दराजानो - सी०, रो०; कुद्दराजा - स्वा० । २. वत्ति - स्वा० । ३. अब्भुस्सक्कमानो - सी०, रो० । ४. पच्चेकसम्बुद्धो - स्वा०, रो० ।

गोत्रभू — इमे खो, भिक्खवे, दस पुग्गला आहुनेय्या ... पे०... अनुत्तरं पुञ्जकखेतं लोक्कसा” ति ।

७. पठमनाथसुक्तं

१. “सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा घम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंबुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेशु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेशु, अयं पि घम्मो नाथकरणो ।

२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते घम्मा आदिकल्याणा मज्झोकल्याणा परियोसान-कल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुणं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-वदन्ति, तथारूपास्स घम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता^१ वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहु-स्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि घम्मो नाथकरणो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवद्धो । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो, अयं पि घम्मो नाथकरणो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि घम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति ... पे०... अनुसासनि, अयं पि घम्मो नाथकरणो ।

५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविधातुं । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं ... पे०... अलं कातुं अलं संविधातुं, अयं पि घम्मो नाथकरणो ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु घम्मकामो होति पियसमुदा-हारो, अभिघम्मे अभिविनये उळारपामोज्जो^३ । यं पि, भिक्खवे,

१-१. सात्था सव्यञ्जना - सी० । २. घता - स्या०, रो० । ३. उळारपामुज्जो - स्या०, रो० ।

B. 276

भिक्षु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिघम्मे अभिविनये उल्लार-
पाभोज्जो, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

७. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, धामवा
5 दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, भिक्षवे, भिक्षु
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय, धामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु,
अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 25

८. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवर-
10 पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेन । यं पि, भिक्षवे,
भिक्षु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चय-
भेसज्जपरिक्खारेन, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

९. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सति-
नेपक्केन समन्नागतो चिरकत्तं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
15 यं पि, भिक्षवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो
चिरकत्तं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो नाथ-
करणो ।

१०. “पुन च परं, भिक्षवे, भिक्षु पञ्चवा होति उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्ख-
20 क्खयगामिनिया । यं पि, भिक्षवे, भिक्षु पञ्चवा होति उदयत्य-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया, अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

“सनाथा, भिक्षवे, विहरथ, सा अनाथा । दुक्खं, भिक्षवे,
अनाथो विहरति । इमे खो, भिक्षवे, दस नाथकरणा धम्मा” ति ।

८. दुतियनाथसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने
25 अनाथपिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्षू आमन्तेसि -
“भिक्षवो” ति । “मदन्ते” ति ते भिक्षू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच -

२. "सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । दसयिमे, भिक्खवे, नाथकरणा धम्मा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खा-पदेसु । 'सीलवा वतायं भिक्खु पात्तिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचार-गोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खा-पदेसु' ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

B. 277

R. 26

३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०... विट्ठिया सुप्पटिविद्धा । 'बहुस्सुतो वतायं भिक्खु सुतच्चरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा' ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

10

15

४. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवङ्को । 'कल्याणमित्तो वतायं भिक्खु कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवङ्को' ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा पि भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेसु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

20

25

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणगाही अनुसासिनि । 'सुवचो वतायं भिक्खु सोवचस्सकरणेहि धम्मेहि समन्नागतो, खमो पदक्खिणगाही अनुसासिनि' ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति,

30 R. 27

B. 278

मज्झिमा पि भिक्खू . . नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति ।
तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव
पाटिकङ्गा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

६. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं
उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो होति अनलसो, तन्नूपायाय
वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविघातुं । ‘यानि तानि सब्रह्म-
चारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि, तत्थ दक्खो वतायं भिक्खु अनलसो,
तन्नूपायाय वीमंसाय समन्नागतो, अलं कातुं अलं संविघातुं’ ति थेरा पि
नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू ... नवा
पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स
मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्गा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

७. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पिय-
समुदाहारो, अभिधम्मो अभिविनये उच्चारपामोज्जो । ‘धम्मकामो वतायं
भिक्खु पियसमुदाहारो, अभिधम्मो अभिविनये उच्चारपामोज्जो’ ति
थेरा पि नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
... नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पि-
तस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्गा कुसलेसु
धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

R. 28

८. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति
अकुसलानं धम्मनं पहानाय, कुसलानं धम्मनं उपसम्पदाय, थामवा
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु ‘आरद्धविरियो वतायं
भिक्खु विहरति अकुसलानं धम्मनं पहानाय, कुसलानं धम्मनं
उपसम्पदाय, थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु’
ति थेरा पि नं भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्खू
... नवा पि भिक्खू वत्तव्वं अनुसासितव्वं मञ्जन्ति । तस्स थेरानु-
कम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स बुद्धियेव पाटिकङ्गा
कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

९. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवर-
पिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभ्रेसज्जपरिक्खारेण । ‘सन्तुट्ठो वतायं

30

भिक्षु इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेना' ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

B. 279

5

१०. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु सतिमा होति परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता । ‘सतिमा वतायं भिक्षु परमेन सतिनेपक्केन समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता’ ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स मज्झिमानुकम्पितस्स नवानुकम्पितस्स वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मेषु, नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

10

११. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्षु पञ्चवा होति उदयत्यगाग्निनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगाग्निनिया । ‘पञ्चवा वतायं भिक्षु उदयत्यगाग्निनिया पञ्चाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगाग्निनिया’ ति थेरा पि नं भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति, मज्झिमा पि भिक्षू ... नवा पि भिक्षू वत्तब्बं अनुसासितब्बं मञ्जन्ति । तस्स थेरानुकम्पितस्स ... पे०... नो परिहानि । अयं पि धम्मो नाथकरणो ।

15

R. 29

20

१२. “सनाथा, भिक्खवे, विहरथ, मा अनाथा । दुक्खं, भिक्खवे, अनाथो विहरति । इमे खो, भिक्खवे, दस नाथकरणा धम्मा” ति ।

१३. इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्षू भगवतो भासितं अभिनन्दुं ति ।

६. पठमअरियावाससुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आवासिसु वा आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्षु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति, छळङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो, पनुणपच्चैकसच्चो, समवयसद्वेसनो, अनाविलसङ्कप्पो, पस्सद्वकाय-

25

B. 280

सङ्घारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो । इमे खो, भिक्खवे, दस
अरियावासा, ये अरिया आर्वासिणु वा आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति
वा" ति ।

१०. दुतियअरियावाससुत्तं

R. 30

१. एकं समयं भगवा कुरूसु विहरति कम्मासघम्मं नाम कुरूं
5 निगमो । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि ... पे०... एतदवोच -

२. "दसयिमे, भिक्खवे, अरियावासा, ये अरिया आर्वासिणु वा
आवसन्ति वा आवसिस्सन्ति वा । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु
पञ्चङ्गविप्पहीनो होति, छळङ्गसमन्नागतो, एकारक्खो, चतुरापस्सेनो,
पनुण्णपच्चेकसच्चो, समवयसट्टेसनो, अनाविलसङ्कप्पो, पस्सद्वकाय-
10 सङ्घारो, सुविमुत्तचित्तो, सुविमुत्तपञ्चो ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खुनो कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति,
थीनभिद्धं पहीनं होति, उद्धच्चकुक्कुच्चं पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना
होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चङ्गविप्पहीनो होति ।

४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो होति ?
15 इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा नेव सुमनो होति न दुम्मनो,
उपेक्खको विहरति सतो सम्पजानो । सोतेन सद्दं सुत्वा ... पे०...
धानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोट्ठब्बं
फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय नेव सुमनो होति न दुम्मनो, उपेक्खको
20 विहरति सतो सम्पजानो । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु छळङ्गसमन्नागतो
होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु एकारक्खो होति ? इध, भिक्खवे,
भिक्खु सतारक्खेन चेतसा समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
एकारक्खो होति ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु चतुरापस्सेनो होति ? इध,
25 भिक्खवे, भिक्खु सङ्घायेकं पटिसेवति, सङ्घायेकं अधिवासति, सङ्घायेकं
परिवज्जेति, सङ्घायेकं विनोदेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु चतुरा-
पस्सेनो होति ।

७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुनो यानि तानि पुथुसमणब्राह्मणानं पुथुपच्चेक-
सच्चानि, सेय्यथीदं -- 'सस्सतो लोको' ति वा, 'असस्सतो लोको' ति वा,
'अन्तवा लोको' ति वा, 'अनन्तवा लोको' ति वा, 'तं जीवं तं सरीरं' ति
वा, 'अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं' ति वा, 'होति तथागतो परं मरणा' ति
वा, 'न होति तथागतो परं मरणा' ति वा, 'होति च न च होति तथागतो
परं मरणा' ति वा, 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा' ति वा,
सब्बानि तानि नुण्णानि होन्ति पनुण्णानि चत्तानि यन्तानि मुत्तानि पही-
नानि पटिनिस्सट्ठानि । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु पनुण्णपच्चेकसच्चो
होति ।

5

10

८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खुनो कामेसना पहीना होति, भवेसना पहीना होति, ब्रह्म-
चरियेसना पटिप्पसद्धा । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु समवयसट्ठेसनो
होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनाविलसङ्कप्पो होति ? इध, 15
भिक्खवे, भिक्खुनो कामसङ्कप्पो पहीनो होति, ब्यापादसङ्कप्पो पहीनो
होति, विहिंसासङ्कप्पो पहीनो होति । एवं खो; भिक्खवे, भिक्खु अना-
विलसङ्कप्पो होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु पस्सद्धकायसङ्कारो होति ? इध, 20
भिक्खवे, भिक्खु सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुब्बेव
सोमनस्सदोभनस्सानं अत्थङ्गमा अदुक्खमसुखं उपेक्खासतिपारिसुद्धि
चतुत्थं क्षानं उपसम्पज्ज विहरति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
पस्सद्धकायसङ्कारो होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खुनो रागा चित्तं विमुत्तं होति, दोसा चित्तं विमुत्तं होति,
मोहा चित्तं विमुत्तं होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तचित्तो
होति ।

25

१२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्तपञ्चो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु 'रागो मे पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्थुकतो अन-
भावङ्कतो आर्याति अनुप्पादवम्मो' ति पजानाति, दोसो मे पहीनो ...पे०... 30

B 282

‘मोहो मे पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अनभावद्धतो आर्याति
अनुप्यादधम्मो’ ति पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु सुविमुत्त-
पञ्चो होति ।

१३. “ये हि केचि, भिक्खवे, अतीतमद्धानं अरिया अरियावासे’
5 आर्यासिं सु, सब्बे ते इमेव दस अरियावासे आर्यासिं सु; ये हि केचि, भिक्खवे,
अनागतमद्धानं अरिया अरियावासे’ आवसिं सन्ति, सब्बे ते इमेव दस
अरियावासे आवसिं सन्ति; ये हि केचि, भिक्खवे, एतरहि अरिया
अरियावासे आवसिं सन्ति, सब्बे ते इमेव दस अरियावासे आवसिं सन्ति । इमे
खो, भिक्खवे, दस अरियावासा, ये अरिया आवसिं सु वा आवसिं सन्ति वा
10 आवसिं सन्ति वा” ति ।

नाथवग्गो^३ दुत्तियो ।

तत्सुद्धानं

सेनासनं^३ च पञ्चङ्गं^३, संयोजनाखिलेन च ।
अप्पमादो आहुनेय्यो, द्वे नाथा द्वे अरियावासा^५ ति ॥

— ० —

३. महावग्गो

१. सीहनादसुत्तं

१. “सीहो, भिक्खवे, मिगराजा सायन्हुसमयं आसया निवसमति ।
आसया निवसमित्वा विजम्भति । विजम्भित्वा समन्ता चतुद्दि^३”
R 33 15 अनुविलोकेति । समन्ता चतुद्दि^३ अनुविलोकेत्वा तिकखत्तुं सीहनादं
नदति । तिकखत्तुं सीहनादं नदित्वा गोचराय पक्कमति । तं किस्स
हेतु ? ‘माहं खुदके पाणे विसमगते सङ्घातं आपादेसिं’ ति !

२. “सीहो’ ति, भिक्खवे, तथागतस्सेतं अधिचचनं अरहतो
सम्मासम्बुद्धस्स । यं खो, भिक्खवे, तथागतो परिसाय धम्मं देसेति,
20 इदमस्स होति सीहनादस्सिं ।

- B. 283 ३. “दसयिमानि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतवलानि, येहि

१. अरियावासे - स्या०, रो० । २. नाथकरणवग्गो - स्या० । ३-३. सेनासना च
अङ्गा च - स्या०; सेनासना च अङ्गानि - रो० । ४. वसेन वा - स्या०; अरियावासेन वा -
रो० । ५. चतुद्दि^३ - स्या०, रो० ।

बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दसं? इध, भिक्खवे, तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सब्बत्थगामिनि^१ पटिपदं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सब्बत्थगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकघातुं^१ नानाघातुं लोकं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो अनेकघातुं नानाघातुं लोकं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

७. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

१-१. सब्बत्थगामिनि ० - सी०, रो० । २-२ अनेकघातु-नानाघातु-लोकं - सी०, रो० ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो ज्ञानविमोक्खसमाधिस्सा-
पत्तीनं सङ्किलेसं वोदानं बुट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यं पि ... पे०...
पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति ... पे०...
ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- 5 १०. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं
अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो
चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो
R. 35 तिसं पि जातियो चत्तालीसं' पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जाति-
सतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि सबट्टकप्पे अनेके
10 पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविबट्टकप्पे, 'अमुत्रासि एवंनामो एवगोत्तो
एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो
चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो
एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो' ति,
इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि
15 भिक्खवे, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं —
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं
पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं होति,
यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं
नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

- 20 ११. "पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — इमे वत
भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनो-
दुच्चरितेन समन्नागता अरियाणं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टि-
25 कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
B. 285 निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुच्चरितेन समन्नागता
वचीसुच्चरितेन समन्नागता मनोसुच्चरितेन समन्नागता अरियाणं अनुप-
वादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं
मरणा सुग्गतिं सम्गं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन

अतिककन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं ह्योति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

R. 36

१२. “पुन च परं, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव घम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भिक्खवे, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव घम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि, भिक्खवे, तथागतस्स तथागतबलं ह्योति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

10

“इमानि खो, भिक्खवे, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेती” ति ।

15

२. अधिवृत्तिपदसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चं खो आयस्समन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच —

“ये ते, आनन्द, घम्मा तेसं तेसं अधिवृत्तिपदानं” अभिञ्जा सच्छिक्किरियाय संवत्तन्ति, विसारदो अहं, आनन्द, तत्थ^१ पटिजानामि । तेसं तेसं तथा तथा घम्मं देसेत्तुं यथा यथा पटिपन्नो सन्तं वा अत्थी ति अस्सति, असन्तं वा नत्थी ति अस्सति, हीनं वा हीनं ति अस्सति, पणीतं वा पणीतं ति अस्सति, सउत्तरं वा सउत्तरं ति अस्सति, अनुत्तरं वा अनुत्तरं ति अस्सति; यथा यथा वा पन तं आतेय्यं^२ वा दट्ठेय्यं वा सच्छिक्करेय्यं^३ वा, तथा तथा अस्सति वा दक्खति वा सच्छिक्करिस्सति

20

B. 286

R. 37

१. अधिवृत्तिपदानं — त्या०, रो० । २. तत्र — सी० । ३-३. ० दट्ठय्यं वा सच्छिक्कतय्यं — सी०; आतय्यं वा दट्ठय्यं वा सच्छिक्कतय्यं — त्या०; ० विट्ठेय्यं वा सच्छिक्कतय्यं — रो० ।

वा' ति ठानमेतं विज्जति । एतदानुत्तरियं, आनन्द, आणानं यदिदं तत्थ तत्थ यथाभूतआणं । एतस्मा चाहं, आनन्द, आणा अञ्जं आणं उत्तरितरं वा पणीतरं वा नत्थी ति वदामि ।

२. "दसयिमानि, आनन्द, तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति । कतमानि दस ? इधानन्द, तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द, तथागतो ठानं च ठानतो अट्टानं च अट्टानतो यथाभूतं पजानाति, इदम्पानन्द, तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आग्म्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

३. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अतीतानागतपच्चुप्पन्नानं कम्मसमादानानं ठानसो हेतुसो विपाकं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

४. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सब्बत्थगामिनि पटिपदं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

५. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अनेकघातुं नानाघातुं लोकं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

R. 38 20 ६. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो सत्तानं नानाधिमुत्तिकतं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

७. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो परसत्तानं परपुग्गलानं इन्द्रियपरोपरियत्तं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

८. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो ज्ञानविभोक्खसमाधिसमापत्तीनिं सङ्किलेसं बोदानं वुट्ठानं यथाभूतं पजानाति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचक्कं पवत्तेति ।

९. "पुन च परं, आनन्द, तथागतो अनेकविहितं पुब्बेनिवासं

अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यम्पानन्द ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचककं पवत्तेति ।

१०. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यम्पानन्द 5 ... पे०... इदम्पानन्द ... पे०... ब्रह्मचककं पवत्तेति ।

११. “पुन च परं, आनन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । यम्पानन्द, तथागतो आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्तिं ... पे०... सच्छिक्त्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदम्पानन्द, 10 तथागतस्स तथागतबलं होति, यं बलं आगम्म तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचककं पवत्तेति ।

“इमानि खो, आनन्द, दस तथागतस्स तथागतबलानि, येहि बलेहि समन्नागतो तथागतो आसभं ठानं पटिजानाति, परिसासु सीहनादं नदति, ब्रह्मचककं पवत्तेती” ति । 15

३. कायसुत्तं

१. “अत्थि, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन । अत्थि, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा^१ पहातब्बा ।

R. 39

२. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि^२ देसं कायेन । 20 तमेनं अनुविच्च विञ्जू सन्नह्माचारी एवमाहंसु — ‘आयस्मा खो अकुसलं आपन्नो किञ्चि देसं कायेन । साधु वतायस्मा कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेतू’ ति । सो अनुविच्च विञ्जूहि सन्नह्माचारीहि वुच्चमानो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा कायेन पहातब्बा, नो वाचाय । 25

३. “कतमे च, भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अकुसलं आपन्नो होति किञ्चि देसं वाचाय । तमेनं

B 288

१. दिस्वा दिस्वा — सी०, स्था०, रो० । २. कचिदेव — सी०, स्था०, रो० ।

अनुविच्च विञ्चू सन्नहाचारी एवमाहंसु - 'आयस्मा लो अकुसलं
 आपन्नो किञ्चि देसं वाचाय । साधु वतायस्मा वचीदुच्चरितं पहाय
 वचीसुचरितं भावेत्' ति । सो अनुविच्च विञ्चूहि सन्नहाचारीहि
 बुच्चमानो वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति । इमे बुच्चन्ति,
 5 भिक्खवे, धम्मा वाचाय पहातब्बा, नो कायेन ।

४. "कतमे च, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय,
 पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा ? लोभो, भिक्खवे, नेव कायेन पहातब्बो
 नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बो । दोसो, भिक्खवे ... पे०...
 मोहो ... कोषो ... उपनाहो ... मक्खो ... पळासो ... मच्छरियं, भिक्खवे,
 10 नेव कायेन पहातब्बं नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बं ।

५. "पापिका, भिक्खवे, इस्सा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय,
 पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका इस्सा ?
 इध, भिक्खवे, इञ्जति गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा धनेन वा धञ्जेन
 वा रजतेन वा जातरूपेन वा । तत्राञ्जतरस्स^१ दासस्स वा उपवासस्स^२
 15 वा एवं होति - 'अहो वतिमस्स गहपतिस्स वा गहपतिपुत्तस्स वा न
 इञ्जेय्य धनेन वा धञ्जेन वा रजतेन वा जातरूपेन वा' ति । समणो
 वा पन ब्राह्मणो वा लाभो होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चय-
 भेसज्जपरिक्खारानं । तत्राञ्जतरस्स समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा एवं
 होति - 'अहो वत अयमायस्सा न लाभो अस्स चीवरपिण्डपातसेनासन-
 20 गिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं' ति । अयं बुच्चति, भिक्खवे, पापिका
 इस्सा^३ ।

६. "पापिका, भिक्खवे, इच्छा नेव कायेन पहातब्बा नो
 वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा । कतमा च, भिक्खवे, पापिका
 इच्छा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सद्धो समानो 'सद्धो ति मं जानेय्युं'
 25 ति इच्छति; दुस्सीलो समानो 'सीलवा ति मं जानेय्युं' ति इच्छति;
 अप्पस्सुतो समानो 'बहुस्सुतो ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; सङ्गणिकारामो
 समानो 'पविवित्तो ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; कुसीतो समानो 'आरद्ध-
 विरियो ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; मुट्ठस्सति समानो 'उपट्ठितस्सती
 ति मं जानेय्युं' ति इच्छति; असमाहितो समानो 'समाहितो ति मं

१. तत्राञ्जतरस्स - सी०, स्या०, रो० । २. उपवासस्स - सी० । ३. एत्थ 'पापिका
 भिक्खवे इस्सा ... पहातब्बा' ति सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु अपिको पाठो विस्सति ।

जानेय्यु' ति इच्छति; दुष्पञ्चो समानो 'पञ्चवा ति मं जानेय्यु' ति इच्छति; अखीणासवो समानो 'खीणासवो ति मं जानेय्यु' ति इच्छति । अयं वुच्चति, भिक्खवे, पापिका इच्छा । इमे वुच्चन्ति, भिक्खवे, धम्मा नेव कायेन पहातब्बा नो वाचाय, पञ्जाय दिस्वा पहातब्बा ।

R. 41

७. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य इरियति", दोसो 5
... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो^१ ... मच्छरियं ...
पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियति । सो एवमस्स
वेदितब्बो - 'नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति,
तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य इरियति; नायमायस्सा तथा
पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो 10
... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा
न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य इरियती' ति ।

८. "तं चे, भिक्खवे, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य इरियति, दोसो
... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ...
पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियति, सो एवमस्स 15
वेदितब्बो - 'तथा अयमायस्सा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति,
तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य इरियति; तथा अयमायस्सा
पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा
न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य इरियती'" ति । 20

४. महाचुन्दसुतं

१. एकं समयं आयस्सा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातिर्यं ।
तत्र खो आयस्सा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे"
ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्च-
स्सोसुं । आयस्सा महाचुन्दो एतदवोच -

R. 42

"जाणवादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो - 'जानामिमं धम्मं, 25
पस्सामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति,

१. इरियति - स्था० । २. पळासो - स्था०, रो० । ३. भिक्खवो - सी०,
स्था०, रो० ।

B 290

दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो - 'नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

२. "भावनावादं, आवुसो, भिक्खु वदमानो - 'भावितकायोमिह् भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो - 'नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

३. "आणवादं च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादं च - 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह् भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खु लोभो अभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो - 'नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमायस्सा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

B. 291

४. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो दल्लिहो व समानो अणुवादं वदेय्य, अन्नो व समानो धनवावादं वदेय्य, अन्नो व समानो भोगवावादं वदेय्य । सो किस्मिच्चिदेव धनकरणीये समुप्पन्ने न सक्कुण्येय्य

उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेनं एवं जानेय्युं
 — 'दलित्वो व अयमायस्मा समानो अद्भुवादं वदेति, अधनो व अयमायस्मा
 समानो धनवावादं वदेति, अभोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादं
 वदेति । तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धन-
 करणीये समुप्पन्ने न सबकोति उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं 5
 वा जातरूपं वा' ति ।

“एवमेव खो, आवुसो, ज्ञाणवादं च भिक्खुं वदमानो भावनावादं
 च — 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
 भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो अभि-
 भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो 10
 ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठति, सो
 एवमस्स वेदितब्बो — 'नायमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो
 लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो अभिभुय्य तिट्ठति; नायमा-
 यस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका 15 R. 44
 इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा अभिभुय्य तिट्ठती'
 ति ।

५. “ज्ञाणवादं, आवुसो, भिक्खुं वदमानो — 'जानामिमं धम्मं,
 पस्सामिमं धम्मं' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति,
 दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं 20
 ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स
 वेदितब्बो — 'अयमायस्मा तथा पजानाति यथा पजानतो लोभो न
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा
 पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो
 ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न 25
 होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

६. “भावनावादं, आवुसो, भिक्खुं वदमानो — 'भावितकायोमिह
 भावितसीलो भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो,
 भिक्खुं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ...

उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो एवमस्स वेदितब्बो - 'तथा अयमायस्मा
पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्त लोभो
नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो
5 न होति .. मोहो .. कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरिय
... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्त
पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठती' ति ।

७. "जाणवादां च, आवुसो, भिक्खु वदमानो भावनावादां च -
'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
10 भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खु लोभो नाभि-
भुय्य तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो
एवमस्स वेदितब्बो - 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो
R. 45 न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमा-
यस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ...
15 उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका
इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभिभुय्य
तिट्ठती' ति ।

८. "सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो अड्ढो व, समानो अड्ढवादा
20 वदेय्य, धनवा व समानो धनवावादां वदेय्य, भोगवा व समानो भोगवावादा
वदेय्य । सो किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये समुप्यन्ने सक्कुण्ण्य उपनीहातु
धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा । तमेतं एव जानेध्मुं - 'अड्ढो
व अयमायस्मा समानो अड्ढवादां वदेति, धनवा व अयमायस्मा समानो
धनवावादां वदेति, भोगवा व अयमायस्मा समानो भोगवावादा वदेति ।
25 तं किस्स हेतु ? तथा हि अयमायस्मा किस्मिञ्चिदेव धनकरणीये
समुप्यन्ने ण्कोति उपनीहातुं धनं वा धञ्जं वा रजतं वा जातरूपं वा'
B 293 ति; एवमेव खो, आवुसो, जाणवादां च भिक्खु वदमानो भावनावादा
च - 'जानामिमं धम्मं, पस्सामिमं धम्मं, भावितकायोमिह भावितसीलो
भावितचित्तो भावितपञ्चो' ति । तं चे, आवुसो, भिक्खु लोभो नाभिभुय्य
90 तिट्ठति, दोसो ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो
... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा नाभिभुय्य तिट्ठति, सो

एवमस्स वेदितब्बो — 'तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो लोभो न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं लोभो नाभिभुय्य तिट्ठति; तथा अयमायस्मा पजानाति यथा पजानतो दोसो न होति ... मोहो ... कोधो ... उपनाहो ... मक्खो ... पलासो ... मच्छरियं ... पापिका इस्सा ... पापिका इच्छा न होति, तथा हिमं आयस्मन्तं पापिका इच्छा नाभि- 5 भुय्य तिट्ठती" ति ।

५. कसिणसुत्तं

१. "दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कत्तमानि दस ? पथवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अघो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं; आपोकसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ... वायोकसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ... 10 पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ... ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ... विञ्जाणकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अघो तिरियं अद्वयं अप्पमाणं । इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानी" ति ।

R. 46

६. काळीसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाकच्चानो अवन्तीसु विहरति 15 कुलघरे' पवत्ते पव्वते । अथ खो काळी उपासिका कुलघरिका येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो काळी उपासिका कुलघरिका आयस्मन्तं महाकच्चानं एत्तदवोच —

B. 294

२. "वुत्तमिदं, भन्ते, भगवता कुमारिपञ्हेसु — 20
 'अत्थस्स पत्ति^१ हृदयस्स सन्ति^२,
 जेतवान सेनं पियसातरूपं ।
 एकोहं^३ श्वायं^४ सुखमानुबोधिं^५,
 तस्मा जनेन न करोमि सखि^६ ।
 सखी^६ न सम्पज्जति केनचि मे' ति ॥ 25

१ कुलघरे — सी०, स्या०, रो० । २-२. पत्ति हृदयस्स सन्ति — स्या० ।
 ३-३. एकोहं श्वायी — स्या०; एकोहं श्वायी — रो० । ४. सुखमानुबोधिं — स्या० । ५. सखि —
 सी०, स्या०, रो० । ६. सखी — सी०, स्या०, रो० ।

R. 47

“इमस्स खो”, भन्ते, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स कथं
वित्थारेण अत्थो दट्ठव्वो” ति ?

३. “पथवीकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि, एके समण-
ब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसुं । यावता खो, भग्नि, पथवीकसिण-
समापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तदभिञ्जाय भगवा अस्साद-
मद्दस^१ आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्गञ्जाणदस्सनमद्दस ।
तस्स अस्साददस्सनहेतु^२ आदीनवदस्सनहेतु निस्सरणदस्सनहेतु मग्गा-
मग्गञ्जाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता होति ।

४. “आपोकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि ... पे०. तेजो-
कसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि ... वायोकसिणसमापत्तिपरमा खो,
भग्नि ... नीलकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि .. पीतकसिण-
समापत्तिपरमा खो, भग्नि ... लोहितकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि
... ओदातकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि ... आकासकसिणसमा-
पत्तिपरमा खो, भग्नि .. विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमा खो, भग्नि,
एके समणब्राह्मणा ‘अत्थो’ ति अभिनिव्वत्तेसुं । यावता खो, भग्नि,
विञ्जाणकसिणसमापत्तिपरमता, तदभिञ्जासि भगवा । तद-
भिञ्जाय भगवा अस्सादमद्दस आदीनवमद्दस निस्सरणमद्दस मग्गामग्ग-
ञ्जाणदस्सनमद्दस । तस्स अस्साददस्सनहेतु आदीनवदस्सनहेतु निस्सरण-
दस्सनहेतु मग्गामग्गञ्जाणदस्सनहेतु अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति विदिता
होति । इति खो, भग्नि, यं तं वुत्तं भगवता कुमारिपच्चेसु -

B. 295

‘अत्थस्स पत्ति हृदयस्स सन्ति ,
जेत्वान सेनं पियसातरूपं ।
एकोहं ज्ञायं सुखमनुबोधिं ,
तस्मा जनेन न करोमि सखि ।
सखी न सम्पज्जति केणचि मे’ ति ॥

R. 48

25

“इमस्स खो, भग्नि, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स एवं
वित्थारेण अत्थो दट्ठव्वो” ति ।

१. नू खो - सी०, स्या०, रो० । २-२. अत्थामि० - सी०, स्या०, रो० ।
३. आदिमद्दस - सी०, स्या०, रो० । ४. आदिदस्सनहेतु - सी०, स्या०, रो० ।

७. पठममहापञ्चासुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डकस्स आरामे । अथ खो सम्बहुला भिक्खू पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय सावत्थिं^१ पिण्डाय पविंसिसु^२ । अथ खो तेसं भिक्खून्
एतदहोसि — “अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तुं; यन्नून
मयं येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यामा”^३ 5
ति ।

२. अथ खो ते भिक्खू येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
आरामो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
ब्बाजकेहि सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं^४ वीतिसारेत्वा
एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो ते भिक्खू ते अञ्जतित्थिया 10
परिब्बाजका एतदवोचुं —

३. “समणो, आवुसो, गोतमो सावकानं एवं धम्मं देसेति —
‘एथ तुम्हे, भिक्खवे, सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय’
विहरथा’ ति; मयं पि खो, आवुसो, सावकानं एवं धम्मं देसेम — ‘एथ
तुम्हे, आवुसो, सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय 15
विहरथा’ ति । इध नो, आवुसो, को विसेसो को अधिप्पायो” कि
नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा
धम्मदेसनं अनुसासनिया वा अनुसासनिं” ति ? R. 49

४. अथ खो ते भिक्खू तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं
भासितं नेव अभिनिन्दिसु नप्पटिकोसिसु । अनभिनिन्दित्वा अप्पटि- 20
क्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कमिसु — “भगवतो सन्तिके एतस्स भासितस्स
अत्थं आजानिस्सामा” ति । B. 296

५. अथ खो ते भिक्खू सावत्थियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं
पिण्डपातपटिकन्ता येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू 25
भगवन्तं एतदवोचुं —

१. सावत्थियं — सी०, स्या०, रो० । २. पविंसिसु — रो० । ३. सारणीयं — सी०,
स्या०, रो० । ४. अभिञ्जाय अभिञ्जाय — सी०, स्या०, रो० । ५. अधिप्पायो — सी०;
अधिप्पायो — स्या०; अधिप्पायोसी — रो० ।

६. “इध मयं, भन्ते, पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय सावत्थि पिण्डाय पविसिम्हा । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि - ‘अतिप्पगो खो ताव सावत्थियं पिण्डाय चरित्तुं; यन्नून मयं येन अञ्ज-
 5 तित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यामा’ ति । अथ खो मयं, भन्ते, येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमिम्हा; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाजकेहि सिद्धि सम्मोदिम्हा । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिम्हा । एकमन्तं निसिन्ने खो, भन्ते, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका अम्हे एतदवोचु - ‘समणो, आवुसो, गोतमो सावकानं एवं धम्मं देसेति - एथ तुम्हे, भिक्खवे,
 10 सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति; मयं पि खो, आवुसो, सावकानं एवं धम्मं देसेम- एथ तुम्हे, आवुसो, सब्बं धम्मं अभिजानाथ, सब्बं धम्मं अभिञ्जाय विहरथा ति । इध नो, आवुसो, को वित्सेसो को अधिप्पयासो किं नानाकरणं समणस्स वा गोतमस्स अम्हाकं वा, यदिदं धम्मदेसनाय वा धम्मदेसनं अनुसासनिया वा अनुसासनि’ ति ?
 15 “अथ खो मयं, भन्ते, तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं भासितं नेव अभिनन्दिम्हा नप्पटिक्कोसिम्हा । अनभिनन्दित्वा अप्पटिक्कोसित्वा उट्ठायासना पक्कमिम्हा - ‘भगवतो सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थं आजानिस्सामा’” ति ।
 20 ७. “एवंवादिनो, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एव मस्सु वचनीया - ‘एको, आवुसो, पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं, द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानि, तथो पञ्हा तथो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानि, चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानि, पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानि, छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानि, सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानि, अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानि, दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी’ ति । एवं पुट्ठा, भिक्खवे, अञ्ज-
 25 तित्थिया परिब्बाजका न^१ चैव^१ सम्पायिस्सन्ति, उत्तरि^२ च^३ विधातं आपज्जिस्सन्ति । तं किस्स हेतु ? यथा तं, भिक्खवे, अविसयस्सि ।
 30 नाहं तं, भिक्खवे, पस्सामि सदेवके लोके समारके सन्नह्कि सस्समण-

ब्राह्मणिष्या पजाय सदेवमनुस्साय यो इमेसं पञ्चानं वेय्याकरणेन चित्तं
आराधेय्य, अञ्चत्र तथागततेन वा तथागतसावकेन वा इतो वा पन
सुत्वा ।

८. “एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं” ति, इति खो
पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? एकधम्मो, भिक्खवे, भिक्खु सम्मा 5
निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्त-
दस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमस्मि एकधम्मो ? ‘सब्बे सत्ता आहारट्टितिका’ — इमस्मि खो, R. 51
भिक्खवे, एकधम्मो भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव 10
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं’
ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

९. “द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी” ति, इति खो पनेतं
वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु सम्मा 15
निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परि-
यन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति ।
कतमेषु द्वीसु ? नामे च रूपे च — इमेषु खो, भिक्खवे, द्वीसु धम्मेषु
भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो
होति । ‘द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं 20
पटिच्च वुत्तं ।

१०. “तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानी” ति,
इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तीसु, भिक्खवे, धम्मेषु
भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो
सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्त- 25
करो होति । कतमेषु तीसु ? तीसु वेदनासु — इमेषु खो, भिक्खवे,
तीसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा
विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । ‘तयो पञ्हा तयो उद्देसा तीणि वेय्या-
करणानी’ ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 30

R. 52

११. "चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चत्तसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु चत्तसु ? चत्तसु आहारेसु - इमेसु खो, भिक्खवे, चत्तसु धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । 'चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१२. "पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु पञ्चसु ? पञ्चसु उपादानक्खन्धेषु - इमेसु खो, भिक्खवे, पञ्चसु धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । 'पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१३. "छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? छसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु छसु ? छसु अज्जत्तिकेसु आयतनेसु - इमेसु खो, भिक्खवे, छसु धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मो दुक्खस्सन्तकरो होति । 'छ पञ्हा छ उद्देसा छ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 53

१४. "सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? सत्तसु, भिक्खवे, धम्मेषु भिक्खु मग्गमा निच्चिन्दमानो मग्गमा विरज्जमानो मग्गमा विमुच्चमानो मग्गमा

B. 299

30

परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेषु सत्तसु ? सत्तसु विञ्जाणट्ठित्तिसु - इमेषु खो,
 भिक्खवे, सत्तसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च
 दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्या- 5
 करणानी' ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१५. "अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति खो
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? अट्ठसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो 10
 होति । कतमेषु अट्ठसु ? अट्ठसु लोकधम्मेसु - इमेषु खो, भिक्खवे,
 अट्ठसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो ... पे०... दुक्खस्सन्तकरो
 होति । 'अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं
 इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१६. "नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो 15
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा-
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेषु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु - इमेषु खो, भिक्खवे,
 नवसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा 20
 विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव
 धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्याकरणानी'
 ति, इति यं तं वुत्तं इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१७. "दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो
 पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, भिक्खवे, धम्मेसु भिक्खु 25
 सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
 परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
 होति । कतमेषु दससु ? दससु अकुसलेसु कम्मपथेसु - इमेषु खो,
 भिक्खवे, दससु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो
 सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च 30

B. 300

दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्या-
करणानी' ति, इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं" ति ।

८. दुतियमहापञ्हासुत्तं

१. एकं समयं भगवा कजङ्गलायं विहरति वेळुवने । अथ खो
सम्बहुला कजङ्गलका' उपासका येन कजङ्गलिका भिक्खुनी तेनुप-
५ सङ्गमिसु; उपसङ्गमित्वा कजङ्गलिकं भिक्खुनिं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो कजङ्गलका उपासका कजङ्गलिकं
भिक्खुनिं एतदवोचुं -

२. "वृत्तमिदं, अय्ये, भगवता महापञ्हेसु - 'एको पञ्हो एको
उद्देसो एकं वेय्याकरणं, द्वे पञ्हा द्वे उद्देसा द्वे वेय्याकरणानि, तथो पञ्हा
१० तथो उद्देसा तीणि वेय्याकरणानि, चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देसा चत्तारि
वेय्याकरणानि, पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देसा पञ्च वेय्याकरणानि, छ पञ्हा
छ उद्देसा छ वेय्याकरणानि, सत्त पञ्हा सत्तुद्देसा सत्त वेय्याकरणानि,
अट्ठ पञ्हा अट्ठुद्देसा अट्ठ वेय्याकरणानि, नव पञ्हा नवुद्देसा नव वेय्या-
करणानि, दस पञ्हा दसुद्देसा दस वेय्याकरणानी' ति । इमस्स नु खो,
१५ अय्ये, भगवता सङ्घित्तेन भासितस्स कथं वित्थारेन अत्थो दट्ठव्वो" ति ?

३. "न खो पनेतं, आवुसो, भगवतो सम्मुखा सुतं सम्मुखा
पटिग्गहितं, न पि मनोभावनीयानं भिक्खूनं सम्मुखा सुतं सम्मुखा
पटिग्गहितं; अपि च, यथा मेत्थ खायति तं सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ,
भासिस्सामी" ति । "एवं, अय्ये" ति, खो कजङ्गलका उपासका
२० कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया पञ्चस्सोसुं । कजङ्गलिका भिक्खुनी
एतदवोच -

४. "एको पञ्हो एको उद्देसो एकं वेय्याकरणं' ति, इति खो
पनेतं वृत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वृत्तं ? एकधम्मे, आवुसो, भिक्खु
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा
२५ परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो
होति । कतमस्मिं एकधम्मे ? सब्बे सत्ता आहारट्टितिका - इमस्मि
खो, आवुसो, एकधम्मे भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो

सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'एको पञ्चो एको उद्देशो एकं वेय्याकरणं ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 301

५. "द्वे पञ्हा द्वे उद्देशा द्वे वेय्याकरणानी' ति इति, खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? द्वीसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु 5
सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु द्वीसु ? नामे च रूपे च ... पे०... कतमेसु तीसु ? तीसु वेदनासु — इमेसु खो, आवुसो, तीसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी 10
सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'तयो पञ्हा तयो उद्देशा तीणि वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 56

६. "चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देशा चत्तारि वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? चतूसु, आवुसो, 15
धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु चतूसु ? चतूसु सतिपट्टानेसु — इमेसु खो, आवुसो, चतूसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'चत्तारो पञ्हा चत्तारो उद्देशा चत्तारि 20
वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

७. "पञ्च पञ्हा पञ्चुद्देशा पञ्च वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? पञ्चसु, आवुसो, धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिट्ठेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु पञ्चसु ? 25
पञ्चसु इन्द्रियेसु ... पे०... कतमेसु छसु ? छसु निस्सरणीयासु घातूसु ... पे०... कतमेसु सत्तसु ? सत्तसु बोज्झङ्गेषु ... पे०... कतमेसु अट्ठसु ? अट्ठसु अरियअट्ठङ्गिकमग्गेषु' — इमेसु खो, आवुसो, अट्ठसु धम्मेसु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं

R. 57

अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'अहु पञ्हा अट्टुहेसा अट्ट वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 302

८. "नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? नवसु, आवुसो, धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु नवसु ? नवसु सत्तावासेसु - इमेसु खो, आवुसो, नवसु धम्मेषु भिक्खु सम्मा निब्बिन्दमानो सम्मा विरज्जमानो सम्मा विमुच्चमानो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'नव पञ्हा नवुहेसा नव वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

R. 58

९. "दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं भगवता । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? दससु, आवुसो, धम्मेषु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । कतमेसु दससु ? दससु कुसलेसु कम्मपथेषु - इमेसु खो, आवुसो, दससु धम्मेषु भिक्खु सम्मा सुभावितचित्तो सम्मा परियन्तदस्सावी सम्मदत्थं अभिसमेच्च दिद्वेव धम्मे दुक्खस्सन्तकरो होति । 'दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इति यं तं वुत्तं भगवता इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१०. "इति खो, आवुसो, यं तं वुत्तं भगवता सङ्घित्तं' भासितासु' महापञ्हासु - 'एको पञ्हा एको उहेसो एकं वेय्याकरणं ... पे० . . दस पञ्हा दसुहेसा दस वेय्याकरणानी' ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्घित्तं भासितस्स एव वित्थारेन अत्थ आजानामि । आकङ्कमाना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तञ्जेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ' । यथा नो नं' भगवा ब्याकरोति तथा नं धारेय्याथा" ति । "एव, अय्ये" ति खो कजङ्गलका उपासका कजङ्गलिकाय खो भिक्खुनिया भासितं अभिनन्दित्वा अनुसोदित्वा उट्टायासना कजङ्गलिकं भिक्खुनिं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमित्तु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं

१-१. सी०, स्वा०, रो० पीत्यकेसु नत्थि । २ पुच्छेय्याथ - सी०, परिपुच्छेय्याथ - स्वा० । ३. सी०, स्वा०, रो० पीत्यकेसु नत्थि ।

निसिन्हा खो कजङ्गलका उपासका यावतको अहोसि कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया सद्धि कथासल्लापो, तं सब्बं भगवतो आरोचेसुं ।

११. “साधु साधु, गहपतयो ! पण्डिता, गहपतयो, कजङ्गलिका भिक्खुनी । महापञ्जा, गहपतयो, कजङ्गलिका भिक्खुनी । मं^१ चे^२ पि तुम्हे, गहपतयो, उपसङ्कमित्वा^३ एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं^४ पि चेतं एवमेव व्याकरेय्यं यथा तं कजङ्गलिकाय भिक्खुनिया व्याकतं । एसो चेव तस्स अत्थो । एवं च नं धारेय्याथा” ति ।

B. 303

5

R. 59

६. पठमकोसलसुत्तं

१. “यावता, भिक्खवे, कासिकोसला, यावता रञ्जो पसेनदिस्स कोसलस्स विजितं^१, राजा तत्थ पसेनदि कोसलो अग्गमक्खायति । रञ्जो पि खो, भिक्खवे, पसेनदिस्स कोसलस्स अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि पि निब्बिन्दति । तस्मि निब्बिन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पग्गेव हीनस्मि ।

10

२. “यावता, भिक्खवे, चन्दिमसुरिया परिहरन्ति दिसा भन्ति विरोचमाना^२, ताव सहस्सघा लोको । तस्मि सहस्सघा लोके सहस्सं चन्दानं सहस्सं सुरियानं सहस्सं सिनेरुपब्बतराजानं सहस्सं जम्बुदीपानं सहस्सं अपरगोयानानं सहस्सं उत्तरकुरुनं सहस्सं पुब्बविदेहानं चत्तारि महासमुद्दसहस्सानि चत्तारि महाराजसहस्सानि सहस्सं चातुमहाराजिकानं सहस्सं तावर्तिसानं सहस्सं यामानं सहस्सं तुसितानं सहस्सं निम्मानरतीनं^३ सहस्सं परनिम्मितवसवत्तीनं सहस्सं^४ ब्रह्मलोकानं । यावता, भिक्खवे, सहस्सी^५ लोकघातु^६, महाब्रह्मा तत्थ अग्गमक्खायति । महाब्रह्मानो पि खो, भिक्खवे, अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मि पि निब्बिन्दति । तस्मि निब्बिन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पग्गेव हीनस्मि ।

15

20

R. 60

३. “होति सो, भिक्खवे, समयो यं अयं लोको संबट्टति । संबट्टमाने, भिक्खवे, लोके येभ्युयेन सत्ता आभस्सरसंवत्तनिका^७ भवन्ति ।

30

१-१. सचे - सी०, स्या०, रो० । २ मं० - सी०, स्या०, रो० । ३ विजिते - सी० ।

४. विरोचना - सी० । ५-५ स्या० पोत्यके न दिस्सति । ६-६ सहस्स० - स्या०, रो० ।

७ आभस्सरवत्तनिका - सी०, स्या०, रो० ।

B. 304

ते तत्थ ह्येवन्ति मनोमया पीतिभक्खा सयम्पभा अन्तलिकखेचरा सुभद्धानि
चिरं दीघमद्धानं तिद्दन्ति । संवट्टमाने, भिक्खवे, लोके आभस्सरा
देवा अग्गमक्खायन्ति । आभस्सरानं पि खो, भिक्खवे, देवानं अत्येव
अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुतवा अरिय-
5 सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति,
पगेव हीनस्मिं ।

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कसिणायतनानि । कतमानि दस ?
पथवीकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अघो तिरियं अद्दयं अप्पमाणं; आपो-
कसिणमेको सञ्जानाति ... पे०... तेजोकसिणमेको सञ्जानाति ...
10 वायोकसिणमेको सञ्जानाति ... नीलकसिणमेको सञ्जानाति ...
पीतकसिणमेको सञ्जानाति ... लोहितकसिणमेको सञ्जानाति ...
ओदातकसिणमेको सञ्जानाति ... आकासकसिणमेको सञ्जानाति ...
विञ्जाणकसिणमेको सञ्जानाति उद्धं अघो तिरियं अद्दयं अप्पमाणं ।
इमानि खो, भिक्खवे, दस कसिणायतनानि ।

R. 61

15 “एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं दसत्तं कसिणायतनानं यदिदं विञ्जाण-
कसिणं एको सञ्जानाति उद्धं अघो तिरियं अद्दयं अप्पमाणं । एवं-
सञ्जनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवसञ्जीनं पि खो,
भिक्खवे, सत्तानं अत्येव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं,
भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं
20 निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मिं ।

५. “अट्ठिमानि, भिक्खवे, अभिभायतनानि । कतमानि अट्ठ ?
अज्झत्तं रूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि सुवण्ण-
दुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी हीति ।
इदं पठमं अभिभायतनं ।

25 “अज्झत्तं रूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि
सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी
हीति । इदं दुतियं अभिभायतनं ।

30 “अज्झत्तं अरूपसञ्जी एको वहिद्धा रूपानि पस्सति परित्तानि
सुवण्णदुव्वण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्जी
हीति । इदं ततियं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति अप्पमाणानि सुवण्णदुब्बण्णानि; ‘तानि अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची होति । इदं चतुत्थं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । सेय्यथापि नाम उमा- 5 पुप्फं^१ नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नीलनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं बाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं नीलं नीलवण्णं नीलनिदस्सनं नीलनिभासं; एवमेव अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि; ‘तानि अभि- 10 भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची होति । इदं पञ्चमं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि । सेय्यथापि नाम कण्ठि- 15 कारपुप्फं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं पीतनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं बाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं पीतं पीतवण्णं पीतनिदस्सनं पीतनिभासं; एवमेव अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभासानि; ‘तानि अभि- 20 भुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची होति । इदं छट्ठं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि । सेय्यथा- 25 पि नाम बन्धुजीवकपुप्फं लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं लोहितकनिभासं, सेय्यथा वा पन तं वत्थं बाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं लोहितकं लोहितकवण्णं लोहितकनिदस्सनं लोहितकनिभासं; एवमेव^२ अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति लोहितकानि लोहितकवण्णानि लोहितकनिदस्सनानि लोहितकनिभासानि; ‘तानि 30 अभिभुय्य जानामि पस्सामी’ ति, एवंसञ्ची होति । इदं सत्तमं अभिभायतनं ।

“अञ्जत्तं अरूपसञ्ची एको बहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि । सेय्यथापि नाम ओसधितारका ओदाता ओदातवण्णा ओदातनिदस्सना ओदात- 30

१. उम्मापुप्फं - सी०, रो०; उम्मारपुप्फं - स्या० । २. एवमेव - सी०, स्या०, रो० ।

B. 306

निभासा, सेय्यथा वा पन तं वत्थं बाराणसेय्यकं उभतोभागविमट्ठं
ओदातं ओदातवण्णं ओदातनिदस्सनं ओदातनिभासं; एवमेव अञ्जत्तं
अरूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि
5 पस्सामी' ति, एवंसञ्जी होति । इदं अट्ठमं अभिभायतनं । इमानि
खो, भिक्खवे, अट्ठ अभिभायतनानि ।

R. 63

"एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं अट्ठमं अभिभायतनानं यदिदं अञ्जत्तं
अरूपसञ्जी एको बहिद्धा रूपानि पस्सति ओदातानि ओदातवण्णानि
ओदातनिदस्सनानि ओदातनिभासानि; 'तानि अभिभुय्य जानामि
10 पस्सामी' ति, एवंसञ्जी होति । एवंसञ्जिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति
सत्ता । एवंसञ्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं
अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुत्तवा अरियसावको तस्मि
पि निब्बिन्दति । तस्मि निब्बिन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

६. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, पटिपदा । कतमा चतस्सो ?
15 दुक्खा पटिपदा दग्धाभिञ्जा, दुक्खा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा, सुखा
पटिपदा दग्धाभिञ्जा, सुखा पटिपदा खिप्पाभिञ्जा - इमा खो,
भिक्खवे, चतस्सो पटिपदा ।

"एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं चतस्सन्नं पटिपदानं यदिदं सुखा
पटिपदा खिप्पाभिञ्जा । एवम्पटिपत्ता पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता ।
20 एवम्पटिपत्तानं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि
विपरिणामो । एव पस्सं, भिक्खवे, सुत्तवा अरियसावको तस्मि
पि निब्बिन्दति । तस्मि निब्बिन्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मि ।

७. "चतस्सो इमा, भिक्खवे, सञ्जा । कतमा चतस्सो ?
परित्तमेको सञ्जानाति, महग्गतमेको सञ्जानाति, अप्पमाणमेको
25 सञ्जानाति, 'नत्थि किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनमेको सञ्जानाति -
इमा खो, भिक्खवे, चतस्सो सञ्जा ।

"एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं चतस्सन्नं सञ्जानं यदिदं 'नत्थि
किञ्ची' ति आकिञ्चञ्जायतनमेको सञ्जानाति । एवंसञ्जिनो पि खो,
भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंसञ्जीनं पि खो, भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव
30 अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे, सुत्तवा अरिय-

सावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे विरज्जति,
पगेव हीनस्मिं ।

८. “एतदग्गं, भिक्खवे, बाहिरकानं दिट्ठिगतानं यदिदं ‘नो
चस्सं, नो च मे सिया, न भविस्सामि, न मे भविस्सती’ ति । एवंदिट्ठिनो,
भिक्खवे, एतं पाटिकह्वं – ‘या चायं भवे’ अप्पटिकुल्यता, सा चस्स न
भविस्सति; या चायं भवनरोधे पाटिकुल्यता, सा चस्स न भविस्सती’
ति । एवंदिट्ठिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंदिट्ठिनं पि खो,
भिक्खवे, सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं,
भिक्खवे, सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्वि-
न्दन्तो अग्गे विरज्जति, पगेव हीनस्मिं ।

B. 307

R. 64

10

९. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमत्थविसुद्धिं
पञ्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमत्थविसुद्धिं पञ्जापेन्तानं यदिदं
सब्बसो आकिञ्चञ्जायतनं समतिकम्म नेवसञ्जानासञ्जायतनं उप-
सम्पज्ज विहरति । ते तदभिञ्जाय तस्स सच्चिकिरियाय धम्मं देसेन्ति ।
एवंवादिनो पि खो, भिक्खवे, सन्ति सत्ता । एवंवादीनं पि खो, भिक्खवे,
सत्तानं अत्थेव अञ्जथत्तं अत्थि विपरिणामो । एवं पस्सं, भिक्खवे,
सुतवा अरियसावको तस्मिं पि निव्विन्दति । तस्मिं निव्विन्दन्तो अग्गे
विरज्जति, पगेव हीनस्मिं ।

15

१०. “सन्ति, भिक्खवे, एके समणब्राह्मणा परमदिट्ठधम्मनिव्वानं
पञ्जापेन्ति । एतदग्गं, भिक्खवे, परमदिट्ठधम्मनिव्वानं पञ्जापेन्तानं
यदिदं छन्नं फत्सायतनानं समुदयं च अत्थङ्गमं च अत्सादं च आदीनवं
च निस्सरणं च यथाभूतं विदित्वा अनुपादाविमोक्खो । एवंवादि खो
मं, भिक्खवे, एवमक्खायि एके समणब्राह्मणा असता तुच्छा मुसा अभूतेन
अब्भाचिक्खन्ति – ‘समणो गोतमो न कामानं परिञ्जं पञ्जापेति,
न रूपानं परिञ्जं पञ्जापेति, न वेदनानं परिञ्जं पञ्जापेती’ ति ।
कामानं चाहं, भिक्खवे, परिञ्जं पञ्जापेमि, रूपानं च परिञ्जं
पञ्जापेमि, वेदनानं च परिञ्जं पञ्जापेमि, दिट्ठेव धम्मे निच्छातो
निव्वुतो सीतिभूतो अनुपादापरिनिव्वानं पञ्जापेमी” ति ।

R. 65

१०. द्रुतियकोसलसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्ड-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन राजा पसेनदि कोसलो उच्चोधिकी
निवत्तो ह्येति विजितसङ्गामो लद्धाधिप्पायो । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो येन आरामो तेन पायासि । यावतिका यानस्स भूमि, यानेन
5 गन्त्वा याना पच्चोरोहित्वा पत्तिको व आरामं पाविसि । तेन खो पन
B. 308 समयेन सम्बहुला भिक्खू अन्नोकासे च च्छम्भन्ति । अथ खो राजा
पसेनदि कोसलो येन ते भिक्खू तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ते भिक्खू
एतदवोच -

२. “कहं नु खो, भन्ते, भगवा एतरहि विहरति अरहं
10 सम्मासम्बुद्धो । दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, तं भगवन्तं अरहन्तं सम्मा-
सम्बुद्धं” ति ।

“एसो, महाराज, विहारो संवुतद्वारो । तेन अप्पसद्दो उप-
सङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा अगळं
आकोटेहि; विवरिस्सति ते भगवा द्वारं” ति ।

३. अथ खो राजा पसेनदि कोसलो येन सो विहारो संवुतद्वारो,
तेन अप्पसद्दो उपसङ्कमित्वा अतरमानो आलिन्दं पविसित्वा उक्कासित्वा
अगळं आकोटेसि । विवरि भगवा द्वारं । अथ खो राजा पसेनदि
कोसलो विहारं पविसित्वा भगवतो पादेषु सिरसा निपत्तित्वा भगवतो
पादानि मुखेन च परिचुम्बति पाणीहि च परिसम्बाहति नामं च सावेति -
R. 66 20 “राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो; राजाहं, भन्ते, पसेनदि कोसलो” ति ।

४. “कं पन त्वं, महाराज, अत्यवसं सम्पस्समानो इमस्मि
सरीरे एवरूपं परमनिपच्चकारं करोसि, मेत्तूपहारं उपदंसेसी” ति ?

५. “कतञ्चुत्तं खो अहं, भन्ते, कतवेदितं सम्पस्समानो भगवति
एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि । भगवा हि,
25 भन्ते, बहुजनहिताय पटिपन्नो बहुजनसुखाय बहूना जनस्स अरिये ज्ञाये
पत्तिट्ठापिता थदिदं कल्याणधम्मताय कुसलधम्मताय । थं पि, भन्ते,
भगवा बहुजनहिताय पटिपन्नो बहुजनसुखाय बहूना जनस्स अरिये ज्ञाये

पतिद्वापिता यदिदं कल्याणघम्मताय कुसलघम्मताय, इदं^१ पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

६. “पुन च परं, भन्ते, भगवा सीलवा वुद्धसीलो^२ अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो । यं पि, भन्ते, भगवा सीलवा वुद्धसीलो अरियसीलो कुसलसीलो कुसलसीलेन समन्नागतो, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

७. “पुन च परं, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति । यं पि, भन्ते, भगवा दीघरत्तं आरञ्जको, अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

B. 309

10

R. 67

८. “पुन च परं, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेण । यं पि, भन्ते, भगवा सन्तुट्ठो इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

15

९. “पुन च परं, भन्ते, भगवा आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्य्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स । यं पि, भन्ते, भगवा आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिण्य्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्स, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

20

१०. “पुन च परं, भन्ते, भगवा यायं कथा अभिसल्लेखिका चेतोविवरणसप्पाया^३, सेय्यथीदं — अप्पिच्छकथा सन्तुट्ठिकथा पविवेककथा असंसगकथा विरियारम्भकथा सीलकथा समाधिकथा पञ्जाकथा विमुत्तिकथा विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपाय^४ कथाय निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी । यं पि, भन्ते, भगवा यायं कथा अभि-

25

१. इमं - रो० । २ वुद्धसीलो - स्या०, रो० । ३ चेतोविवरणसप्पाया - स्या० । ४ एवरूपिया - सी०, रो० ।

सल्लेखिका चेतोविवरणसप्पाया, सेय्यथीदं - अप्पिच्छकथा ... पे०...
विमुत्तिञ्जाणदस्सनकथा, एवरूपाय कथाय निकामलाभी अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति
एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

5 ११. "पुन च परं, भन्ते, भगवा चतुस्रं ज्ञानानं^१ आभिचेतसि-
कानं^२ दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिर-
लाभी । यं पि, भन्ते, भगवा चतुस्रं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठधम्म-
सुखविहारानं निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, इदं पि खो
अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो भगवति^३ एवरूपं परमनिपच्चकारं
10 करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

B. 310

१२. "पुन च परं, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्स-
रति, सेय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो
पि जातियो पच्च पि जातियो दस पि जातियो बीसं पि जातियो तिसं
पि जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि
15 जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्ट-
कप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे - "अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंचणो
एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो
अमुत्र उदपादि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंचणो एवमाहारो
एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो"^४
20 ति । इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।
यं पि, भन्ते, भगवा अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं -
एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं
पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्यवसं सम्पस्समानो
भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

25 १३. "पुन च परं, भन्ते, भगवा दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अति-
क्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवग्णे
दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाक्म्मूपगे सत्ते पजानाति - 'इमे वत भोन्तो
सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनो-

१. स्या० पोत्यके नत्थि । २. अभिचेतसिकानं - सी०, रो० । ३. भगवतो -
स्या० । ४. इधूपपन्नो - स्या०, इधूपपन्नो - रो० ।

दुच्चरितेन समन्नागता अरियाणं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छादिट्टि-
कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपन्ना; इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता
दचीसुचरितेन समन्नागता मनोसुचरितेन समन्नागता अरियाणं अनुप-
वादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं 5
मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपन्ना' ति, इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकैण सत्ते पस्सति ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।
यं पि, भन्ते, भगवा दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकैण
... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति, इदं पि खो अहं, भन्ते, अत्थवसं
सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं करोमि, मेत्तूपहारं 10
उपदंसेमि ।

R. 69

१४. "पुन च परं, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं पञ्चाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मो सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यं पि, भन्ते, भगवा आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्तिं ... पे०... सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति, इदं पि खो 15
अहं, भन्ते, अत्थवसं सम्पस्समानो भगवति एवरूपं परमनिपच्चकारं
करोमि, मेत्तूपहारं उपदंसेमि ।

B. 311

१५. "हन्द च^१ दानि मयं, भन्ते, गच्छाम । बहुकिच्चा मयं
बहुकरणीया" ति ।

"यस्स दानि त्वं, महाराज, कालं मञ्जसी" ति ।

20

अथ खो राजा पसेनदि कोसलो उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा
पदक्खिणं कत्वा पक्कामी ति ।

महावग्गो त्तियो ।

तस्सुहानं

सीहाधिवुत्तिं^२ कायेन^१, चुन्देन^३ कसिणेन च ।

काळीं च^४ द्वे महापञ्हा, कोसलेहि परे दुवे ति ॥

R. 70

१. सी०, स्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २-२. सीहाधिवुत्तिं - सी०, स्या०, रो० ।

३. चन्दे - स्या० । ४-४. कालि - सी०, रो०; काळी - स्या० ।

४. उपाखिवग्गो

१. उपाखिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसच्छुमि; उपसच्छु-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो
खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच -

२. “कति नु खो, भन्ते, अत्यवसे^१ पटिच्च तथागतेन सावकानं
५ सिक्खापदं पञ्जत्तं, पात्तिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ?

३. “दस खो, उपालि, अत्यवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं
सिक्खापदं पञ्जत्तं, पात्तिमोक्खं उद्दिट्ठं । कतमे दस ? सङ्खसुद्धुताय,
सङ्खफासुताय, दुम्मङ्कलूनं पुगलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्खूनं फासु-
विहाराय, दिट्ठवम्मिकानं आसवानं संवराय, सम्परायिकानं आसवानं
१० पटिघाताय, अप्पसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय, सद्धम्म-
ट्ठित्तिया, विनयानुग्गहाय - इमे खो, उपालि, दस अत्यवसे पटिच्च
तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जत्तं, पात्तिमोक्खं उद्दिट्ठं” ति ।

२. पात्तिमोक्खट्ठपनासुत्तं

B. ११२ १. “कति नु खो, भन्ते, पात्तिमोक्खट्ठपना” ति ?

२. “दस खो, उपालि, पात्तिमोक्खट्ठपना । कतमे दस ?
१५ पाराजिको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, पाराजिककथा विप्पकता^२
होति, अनुपसम्पन्नो तस्सं परिसायं निसिन्नो होति, अनुपसम्पन्नकथा
विप्पकता होति, सिक्खं पच्चक्खातको तस्सं परिसायं निसिन्नो होति,
सिक्खं पच्चक्खातककथा विप्पकता होति, पण्डको तस्सं परिसायं निसिन्नो
होति, पण्डककता विप्पकता होति, भिक्खुनिट्ठसको तस्सं परिसायं
२० निसिन्नो होति, भिक्खुनिट्ठसककथा विप्पकता होति - इमे खो, उपालि,
दस पात्तिमोक्खट्ठपना” ति ।

३. उब्बाहिकासुत्तं

१. “कत्तीहि नु खो, भन्ते, धम्महि समन्नागतो भिक्खु उब्बा-
हिकाय सम्मन्नित्तव्वो” ति ?

१. अत्यवसेन - नी० । २. विप्पकथा - वी० ।

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उब्बाहि-
 काय सम्मन्नितब्बो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा
 होति; पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु
 वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति
 सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियो- 5
 सानकल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
 वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; उभयानि खो पनस्स पाति-
 मोक्खानि वित्थारेण स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुवि-
 निच्छित्तानि सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो; विनये खो पन ठितो होति असंहीरो; 10
 पटिबलो होति उभो अत्तपच्चत्थिके^१ सञ्जापेतुं पञ्जापेतुं निज्जापेतुं
 पेक्खेतुं पसादेतुं; अधिकरणसमुप्पादवूपसमकुसलो^२ होति — अधिकरणं
 जानाति; अधिकरणसमुदयं जानाति; अधिकरणनिरोधं जानाति;
 अधिकरणनिरोधगामिनिं^३ पटिपदं^३ जानाति । इमेहि खो, उपालि, दसहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु उब्बाहिकाय सम्मन्नितब्बो” ति । 15

R. 72

15

४. उपसम्पदासुतं

१. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना
 उपसम्पादेतब्बं” ति ?

B. 313

२. “दसहि खो, उपालि, धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना उप-
 सम्पादेतब्बं । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति,
 पातिमोक्खसंवरसंवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु 20
 भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति सुतघरो
 सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसान-
 कल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
 वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता
 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पातिमोक्खं खो पनस्स वित्थारेण 25
 स्वागतं होति सुविभत्तं सुप्पवत्तं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुब्यञ्जनसो;

25

१. अत्यपच्चत्थिके — सी०, स्या०, रो० । २. ० समुप्पाद-वूपसम० — सी० ।
 ३-३. ० गामिनीपटिपदं — स्या० । ४. धता — सी०, स्या०, रो० ।

- पटिवलो होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिर-
रतिं वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं
धम्मतो विनोदेतुं; पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं;
पटिवलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिवलो होति अधिन्नित्ते समादपेतुं;
5 पटिवलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि
धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना उपसम्पादेतब्बं" ति ।

५. निस्सयसुत्तं

R. 73

१. "कत्तीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना
निस्सयो दातब्बो" ति ?

२. "दसहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो
19 दातब्बो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति ... पे०...
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया
सुप्पटिविद्धा; पात्तिमोक्खं खो पनस्स वित्थारेन स्वागतं होति सुविभत्तं
सुप्पन्नं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो होति गिलानं
उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरतिं वूपकासेतुं वा
15 वूपकासापेतुं वा; पटिवलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं;
पटिवलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिवलो होति
अधिसीले ... पे०... अधिन्नित्ते ... अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो,
उपालि, दसहि धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना निस्सयो दातब्बो" ति ।

६. सामणेरसुत्तं

B. 514

१. "कत्तीहि नु खो, भन्ते, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना
20 सामणरो उपट्ठापेतब्बो" ति ?

२. "दसहि खो, उपालि, धम्मेहि समन्नागतेन भिक्खुना साम-
णरो उपट्ठापेतब्बो । कतमेहि दसहि ? इधुपालि, भिक्खु सीलवा होति
... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु; बहुस्सुतो होति ... पे०...
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा; पात्तिमोक्खं खो पनस्स वित्थारेन स्वागतं होति
25 सुविभत्तं सुप्पन्नं सुविनिच्छित्तं सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो; पटिवलो
होति गिलानं उपट्ठातुं वा उपट्ठापेतुं वा; पटिवलो होति अनभिरतिं

वूपकासेतुं वा वूपकासापेतुं वा; पटिबलो होति उप्पन्नं कुक्कुच्चं धम्मतो विनोदेतुं; पटिबलो होति उप्पन्नं दिट्ठिगतं धम्मतो विवेचेतुं; पटिबलो होति अधिसीले समादपेतुं; पटिबलो होति अधिचित्ते समादपेतुं; पटिबलो होति अधिपञ्जाय समादपेतुं । इमेहि खो, उपालि, दसहि धम्मोहि समन्नागतेन भिक्खुना सामणेरो उपट्ठापेतब्बो” ति ।

5

७. सङ्खभेदसुत्तं

१. “सङ्खभेदो सङ्खभेदो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो भिन्नो होती” ति ?

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्चत्तं तथागतेन पञ्चत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्चत्तं तथागतेन अपञ्चत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अवकस्सन्ति अपकस्सन्ति” आवेनि कम्मालि करोन्ति आवेनि” पातिमोक्खं” उद्दिसन्ति । एत्तावता खो, उपालि, सङ्खो भिन्नो होती” ति ।

R. 74

10

15

८. सङ्खसामगीसुत्तं

१. “सङ्खसामगी सङ्खसामगी” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो समग्गो होती” ति ?

B. 315

२. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं अविनयो ति दीपेन्ति, विनयं विनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन

20

१. अवकस्सन्ति - सी०, रो०; पवकस्सन्ति - स्या० । २-२. आवेनिकपातिमोक्खं - स्या० ।

आचिण्णं तथागतेना त्ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना त्ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना त्ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि न अबकस्सन्ति न अपकस्सन्ति न आवेनि कम्मणि करोन्ति न आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, उपाणि, सङ्खो समग्गो होती” त्ति ।

६. पठमआनन्दसुत्तं

R. 75

१. अथ खो आयस्सा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिण्णो खो आयस्सा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच — “सङ्खभेदो सङ्खभेदो” त्ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो भिण्णो होती” त्ति ?

२. “इवानन्द, भिक्खू अघम्मं घम्मो त्ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो त्ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो त्ति दीपेन्ति ... पे०... पञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना त्ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि अबकस्सन्ति अपकस्सन्ति आवेनि कम्मणि करोन्ति आवेनि पातिमोक्खं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, आनन्द, सङ्खो भिण्णो होती” त्ति ।

३. “समग्गं पन, भन्ते, सङ्खं भिन्दित्वा” किं सो पसवती” त्ति ? “कप्पट्टिकं”, आनन्द, किञ्चिसं पसवती” त्ति ।

“किं पन, भन्ते, कप्पट्टिकं किञ्चिसं” त्ति ?

“कप्पं, आनन्द, निरयमिह पच्चती त्ति —

R. 76. 20

“आपायिको नेरयिको, कप्पट्टो सङ्खभेदको । वनरतो अघम्मट्टो, योगक्खेमा पवंसति । सङ्खं समग्गं भिन्दित्वा”, कप्पं निरयमिह पच्चती” त्ति ॥

१०. दुतियआनन्दसुत्तं

B. 316

१. “सङ्खसामग्गी सङ्खसामग्गी” त्ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, सङ्खो समग्गो होती” त्ति ?

१. नेत्वा — ची०, त्या०, रो० । २ कप्पट्टियं — ची०, त्या०, रो० । ३-३. योगक्खेमतो वंसति — ची०, त्या०, रो० । ४. नेत्वान — ची०, त्या०, रो० ।

२. “इधानन्द, भिक्खू अघम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति, धम्मं धम्मो ति दीपेन्ति, अविनयं अविनयो ति दीपेन्ति, विनयं विनयो ति दीपेन्ति, अभासितं अलपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन 5 आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्जत्तं तथागतेन अपञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्जत्तं तथागतेन पञ्जत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । ते इमेहि दसहि वत्थूहि न अवकस्सन्ति न अपकस्सन्ति न आवेनि कम्मामि करोन्ति न आवेनि पात्तिमोक्खं उद्दिस्सन्ति । एत्तावता खो, आनन्द, सङ्घो समग्गो होती” ति । 10

३. “भिन्नं पन, भन्ते, सङ्घं समग्गं कत्वा किं सो पसवती” ति ?
 “ब्रह्मं, आनन्द, पुञ्जं पसवती” ति ।
 “किं पन, भन्ते, ब्रह्मं पुञ्जं” ति ?
 “कप्पं, आनन्द, सग्गमिह मोदती ति -

“सुखा सङ्खस्स सामग्गी, समग्गानं च अनुग्गहो । 15 R. 77
 समग्गरतो धम्मट्ठो, योगक्खेमा न धंसति ।
 सङ्घं समग्गं कत्वान, कप्पं सग्गमिह मोदती” ति ॥
 उपालिवग्गो चतुत्थो ।

तस्सुद्धानं

उपालि ठपना उब्बाहो, उपसम्पदनस्सया २ ।
 सामणेरो च द्वे भेदा, आनन्देहि ३ परे ४ दुवे ति ॥

५. अक्कोसवग्गो

१. विवादसुत्तं

१. अथ खो आयस्सा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप- 20
 सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्नो खो आयस्सा उपालि भगवन्तं एतदवोच -

B. 317

१. ठपन - सी०, रो०; पन - स्या० । २. ० निस्सयेन च - सी०, स्या०, रो० ।
 ३. आनन्देन - सी० । ४-५. अपरे द्वेति - सी०, रो०; अपरे द्वे - स्या० ।

२. “को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो, येन सङ्घे भण्डनकलह-
विग्गह्विवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ?

३. “इधुपालि, भिक्खू अघम्मं घम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो
ति दीपेन्ति, अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति,
5 अभासितं अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
भासितं लपितं तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति,
अनाचिण्णं तथागतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथा-
गतेन अनाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्चत्तं तथागतेन पञ्चत्तं
10 तथागतेना ति दीपेन्ति, पञ्चत्तं तथागतेन अपञ्चत्तं तथागतेना ति
दीपेन्ति । अयं खो, उपालि, हेतु अयं पच्चयो, येन सङ्घे भण्डनकलह-
विग्गह्विवादा उप्पज्जन्ति, भिक्खू च न फासु विहरन्ती” ति ।

R. 78

२. पठमविवादमूलसुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दस खो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दस ?
इधुपालि, भिक्खू अघम्मं घम्मो ति दीपेन्ति, घम्मं अघम्मो ति दीपेन्ति,
15 अविनयं विनयो ति दीपेन्ति, विनयं अविनयो ति दीपेन्ति, अभासितं
अलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, भासितं लपितं
तथागतेन अभासितं अलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति, अनाचिण्णं तथा-
गतेन आचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति, आचिण्णं तथागतेन अनाचिण्णं
20 तथागतेना ति दीपेन्ति, अपञ्चत्तं तथागतेन पञ्चत्तं तथागतेना ति
दीपेन्ति, पञ्चत्तं तथागतेन अपञ्चत्तं तथागतेना ति दीपेन्ति । इमानि
खो, उपालि, दस विवादमूलानी” ति ।

३. दुतियविवादमूलसुत्तं

१. “कति नु खो, भन्ते, विवादमूलानी” ति ?

२. “दस खो, उपालि, विवादमूलानि । कतमानि दस ?
इधुपालि, भिक्खू अनापत्तिं आपत्ती ति दीपेन्ति, आपत्तिं अनापत्ती
B. 318 25 ति दीपेन्ति, लहकं आपत्तिं गस्कापत्ती ति दीपेन्ति, गस्कं आपत्तिं
लहकापत्ती ति दीपेन्ति, दुट्ठुल्लं आपत्तिं अदुट्ठुल्लापत्ती ति दीपेन्ति,

अदुट्टुल्लं आपत्तिं दुट्टुल्लापत्तीं ति दीपेन्ति, सावसेसं आपत्तिं अनव-
सेसापत्तीं ति दीपेन्ति, अनवसेसं आपत्तिं सावसेसापत्तीं ति दीपेन्ति,
सप्पटिकम्मं आपत्तिं अप्पटिकम्मापत्तीं ति दीपेन्ति, अप्पटिकम्मं आपत्तिं
सप्पटिकम्मापत्तीं ति दीपेन्ति । इमानि खो, उपालि, दस विवाद-
मूलानी” ति ।

R. 79

5

४. कुसिनारसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरति बलिहरणे वनसण्डे ।
तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भवन्ते” ति ते
भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन पच्च धम्मे
अज्झत्तं पच्चवेक्खित्वा पच्च धम्मे अज्झत्तं उपट्ठापेत्वा परो चोदेतब्बो । 10
कतमे पच्च धम्मा अज्झत्तं पच्चवेक्खितब्बा ? चोदकेन, भिक्खवे,
भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पच्चवेक्खितत्त्वं — ‘परिसुद्धकायसमाचारो
नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह कायसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटि-
मंसेन । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्धकायसमाचारो होति परिसुद्धेन कायसमाचारेण 15
समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इद्धं ताव
आयस्मा कायिकं सिक्खस्सु’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन
एवं पच्चवेक्खितत्त्वं — ‘परिसुद्धवचीसमाचारो नु खोमिह, परिसुद्धेनमिह
वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन अप्पटिमंसेन । संविज्जति नु 20
खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परिसुद्ध-
वचीसमाचारो होति परिसुद्धेन वचीसमाचारेण समन्नागतो अच्छिद्देन
अप्पटिमंसेन, तस्स भवन्ति वत्तारो — ‘इद्धं ताव आयस्मा वाचसिकं
सिक्खस्सु’ ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन 25 R. 80
एवं पच्चवेक्खितत्त्वं — ‘मेत्तं नु खो मे चित्तं पच्चुपट्ठितं सन्नहाचारीसु
अनाघातं । संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो’ ति ? नो चे,
भिक्खवे, भिक्खुनो मेत्तं चित्तं पच्चुपट्ठितं होति सन्नहाचारीसु अना-

B. 319

घातं, तस्स भवन्ति वत्तारो - 'इच्च ताव आयस्सा सब्बहाचारीसु मेत्तं चित्तं उपट्ठापेही' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं - 'बहुस्सुतो नु खोमिह सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथाह्मा' मे धम्मा बहुस्सुता ह्येति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । सविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथाह्मास्स धम्मा बहुस्सुता ह्येति घाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, तस्स भवन्ति वत्तारो - 'इच्च ताव आयस्सा आगमं परियापुणस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, चोदकेन भिक्खुना परं चोदेतुकामेन एवं पञ्चवेक्खितव्वं - 'उभयानि खो^३ पन^३ मे पात्तिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि ह्येति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो । सविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो' ति ? नो चे, भिक्खवे, भिक्खुनो उभयानि पात्तिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि ह्येति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, 'इदं पनायस्सा, कत्थ वुत्तं भगवता' ति, इति पुट्ठो न सम्पायिस्सति' । तस्स भवन्ति वत्तारो - 'इच्च ताव आयस्सा विनयं सिक्खस्सू' ति, इतिस्स भवन्ति वत्तारो । इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं पञ्चवेक्खितव्वा ।

७. "कतमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं उपट्ठापेतव्वा ? 'कालेन वक्खामि, नो अकालेन; भूतेन वक्खामि, नो अभूतेन; सण्हेन वक्खामि, नो फरसेन; अत्थसहितेन वक्खामि, नो अनत्थसहितेन; मेत्तचित्तो वक्खामि, नो दोसन्तरो' ति - इमे पञ्च धम्मा अज्झत्तं उपट्ठापेतव्वा । चोदकेन, भिक्खवे, भिक्खुना परं चोदेतुकामेन इमे पञ्च धम्मे

१ तथाह्मास्स - स्या० । २ सात्था - सी० । ३-३ नु खो - सी०, रो०, खो - स्या० । ४. सम्पायति - सी०, स्या०, रो० ।

अञ्जत्तं पञ्चवेक्खत्वा इमे पञ्च धम्मं अञ्जत्तं उपट्ठापेत्वा' परो चोदेतब्बो' ति ।

५. राजन्तेपुरप्पवेसनसुत्तं

१. "दसथिमे, भिक्खवे, आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने । कतमे दस ? इध, भिक्खवे, राजा महेसिया सद्धि निसिन्नो होति । तत्र भिक्खु पविसति । महेसी वा भिक्खुं दिस्वा सितं पातुकरोति, भिक्खु वा महेसिं दिस्वा सितं पातुकरोति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'अट्ठा इमेसं कत्तं वा करिस्सन्ति वा' ति ! अयं, भिक्खवे, पठमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

B. 320

२. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा बहुकिच्चो बहुकरणीयो अञ्ज-तरं इत्थि गन्त्वा न सरति — 'सा तेन गम्भं गण्हाति' । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविसति, अञ्जत्र पब्बजितेन । सिया नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, दुतियो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

10

R. 82

३. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अञ्जतरं रत्तं नस्सति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविसति, अञ्जत्र पब्बजितेन । सिया नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, ततियो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

15

४. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे अब्भन्तरा गुय्हमन्ता बहिद्धा सम्भेदं गच्छन्ति । तत्थ रञ्जो एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविसति, अञ्जत्र पब्बजितेन । सिया नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, चतुत्थो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

20

५. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरे पिता वा पुत्तं पत्थेति पुत्तो वा पितरं पत्थेति । तेसं एवं होति — 'न खो इध अञ्जो कोचि पविसति, अञ्जत्र पब्बजितेन । सिया नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, पञ्चमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

25

६. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा नीचट्टानियं उच्चे ठाने ठपेति । येसं तं अमनापं तेसं एवं होति — 'राजा खो पब्बजितेन संसट्ठो । सिया

नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, छट्ठो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

R. 321

७. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा उच्चट्टानियं नीचे ठाने ठपेति ।
येसं तं अमनापं तेसं एवं होति - 'राजा खो पब्बजितेन संसट्ठो । सिया
5 नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, सत्तमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा अकाले सेनं उय्योजेति । येसं
तं अमनापं तेसं एवं होति - 'राजा खो पब्बजितेन संसट्ठो । सिया नु
खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं, भिक्खवे, अट्ठमो आदीनवो राजन्ते-
10 पुरप्पवेसने ।

R. 83

९. "पुन च परं, भिक्खवे, राजा काले सेनं उय्योजेत्वा अन्तरा-
मगतो निवत्तापेति । येसं तं अमनापं तेसं एवं होति - 'राजा खो
पब्बजितेन संसट्ठो । सिया नु खो पब्बजितस्स कम्म' ति । अयं,
भिक्खवे, नवमो आदीनवो राजन्तेपुरप्पवेसने ।

15 १०. "पुन च परं, भिक्खवे, रञ्जो अन्तेपुरं हत्थिसम्मदं^१
अस्ससम्मदं^२ रथसम्मदं^३ रजनीयानि रूपसद्दगन्धरसफोटुब्बानि, यानि न
पब्बजितस्स^४ सारुप्पानि^५ । अयं, भिक्खवे, दसमो आदीनवो राजन्ते-
पुरप्पवेसने । इमे खो, भिक्खवे, दस आदीनवा राजन्तेपुरप्पवेसने^६ ति ।

६. सक्कसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि
20 निग्गोधारामे । अथ खो सम्बहुला सक्का^१ उपासका^२ तदहुपोसथे येन
भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं
निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ने खो सक्के उपासके भगवा एतदवोच -

२. "अपि नु तुम्हे, सक्का, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथा"
ति ?

25 "अप्येकदा मयं, भन्ते, अट्ठङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसाम,
अप्येकदा न उपवसामा" ति ।

१-१ हत्थिसम्मद ०सम्मद ०सम्मद - सी०, रो०, हत्थिसम्माव ०राम्माव
०सम्माव - स्था० । २-२ पब्बजितसारुप्पानि - सी०, स्था०, रो० । ३-३. सक्कउपासका -
सी० ।

“तेसं वो, सक्का, अलाभा तेसं दुल्लब्धं, ये तुम्हे एवं सोकसभये जीविते मरणसभये जीविते अप्पेकदा अट्टुङ्गसमन्नागतं उपोसथं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथ ।

“तं किं मञ्जथ, सक्का, इध पुरिसो येन केनचि कम्मट्टानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं अट्टुकहापणं निब्बिसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्टानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ? 5 R. 84

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जथ, सक्का, इध पुरिसो येन केनचि कम्मट्टानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं कहापणं निब्बिसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्टानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ? 8. 322

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं, मञ्जथ, सक्का, इध पुरिसो येन केनचि कम्मट्टानेन अनापज्ज अकुसलं दिवसं द्वे कहापणे निब्बिसेय्य ... तयो कहापणे निब्बिसेय्य ... चत्तारो कहापणे निब्बिसेय्य ... पञ्च कहापणे निब्बिसेय्य ... छ कहापणे निब्बिसेय्य ... सत्त कहापणे निब्बिसेय्य ... अट्ट कहापणे निब्बिसेय्य ... नव कहापणे निब्बिसेय्य ... दस कहापणे निब्बिसेय्य ... वीस कहापणे निब्बिसेय्य ... तिस कहापणे निब्बिसेय्य ... चत्तारीस कहापणे निब्बिसेय्य ... पञ्चास कहापणे निब्बिसेय्य ... कहापणसतं निब्बिसेय्य । दक्खो पुरिसो उट्टानसम्पन्नो ति अलं वचनाया” ति ? 15

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जथ, सक्का, अपि नु सो पुरिसो दिवसे दिवसे कहापणसतं कहापणसहस्सं निब्बिसमानो लद्धं लद्धं निक्खिपन्तो वस्ससतायुको वस्ससतजीवी महन्तं भोगक्खन्धं अधिगच्छेय्या” ति ? 20

“एवं, भन्ते” ।

“तं किं मञ्जथ, सक्का, अपि नु सो पुरिसो भोगहेतु भोगनिदानं भोगाधिकरणं एकं वा रत्ति एकं वा दिवसं उपडुं वा रत्ति उपडुं वा दिवसं एकन्तसुखप्पटिसवेदी विहरेय्या” ति ? 25

१. स्या० पीत्यके नत्थि । २. अट्टुकहापणे - सी० । ३. अनापज्ज - सी० । ४. वीसति - सी०; वीस - स्या० । ५. तिसं - स्या० । ६. चत्तारीसं - सी०, स्या० । ७-७. दिवसे - स्या० । ८. स्या० पीत्यके नत्थि । ९. एकन्तसुखप्पटिसवेदी - सी०, स्या०, रो० ।

“नो हेतं, भन्ते” ।

“तं किस्स हेतु” ?

“कामा हि, भन्ते, अनिच्चा तुच्छा मुसा भोसघम्मा” ति ।

३. “इध पन वो, सक्का, मम सावको दस वस्सानि अप्पमत्तो
- R. 85 5 आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं तथा पटिपज्जमानो सत्तं
पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि वस्ससहस्सानि एकन्तसुखप्पटि-
संवेदी विहरेय्य । सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं
वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, दस वस्सानि । इध मम सावको नव
वस्सानि ... अट्ठ वस्सानि ... सत्तं वस्सानि ... छ वस्सानि ... पञ्च वस्सानि
- 10 चत्तारि वस्सानि ... तीणि वस्सानि ... द्वे वस्सानि ... एकं वस्सं अप्पमत्तो
आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं तथा पटिपज्जमानो सत्तं
पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि वस्ससहस्सानि एकन्तसुखप्पटि-
B. 323 संवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं
वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, एकं वस्सं । इध मम सावको दस
- 15 मासे अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं तथा पटि-
पज्जमानो सत्तं पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि वस्ससहस्सानि
एकन्तसुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी
वा अपण्णकं वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, दस मासा । इध मम
सावको नव मासे ... अट्ठ मासे .. सत्तं मासे ... छ मासे ... पञ्च मासे
- 20 चत्तारो मासे ... तयो मासे ... द्वे मासे ... एकं मासं ... अट्ठमासं अप्पमत्तो
आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं तथा पटिपज्जमानो सत्तं
पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि वस्ससहस्सानि एकन्त-
सुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा
अपण्णकं सोतापन्नो । तिट्ठन्तु, सक्का, अट्ठमासो । इध मम सावको
- 25 दस रत्तिन्दिवे अप्पमत्तो आतापी पहित्तो विहरन्तो यथा मयानुसिद्धं
तथा पटिपज्जमानो सत्तं पि वस्सानि सत्तं पि वस्ससत्तानि सत्तं पि
वस्ससहस्सानि एकन्तसुखप्पटिसंवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स
सकदागामी वा अनागामी वा अपण्णकं वा सोतापन्नो । तिट्ठन्तु,
सक्का, दस रत्तिन्दिवा । इध मम सावको नव रत्तिन्दिवे ... अट्ठ
- R. 86 30 रत्तिन्दिवे ... सत्तं रत्तिन्दिवे ... छ रत्तिन्दिवे ... पञ्च रत्तिन्दिवे ...

चत्तारो रत्तिन्दिवे ... तयो रत्तिन्दिवे ... द्व रत्तिन्दिवे ... एकं रत्तिन्दिवं
 अप्पमत्तो आतापी पहितत्तो विहरन्तो यथा मयानुसिट्ठं तथा पटिपज्ज-
 मानो सतं पि वस्सानि सतं पि वस्ससतानि सतं पि वस्ससहस्सानि एकन्त-
 सुखप्पटिसवेदी विहरेय्य, सो च ख्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा
 अप्पण्णकं वा सोत्तापन्नो । तेसं वो, सक्का, अलाभा तेसं दुल्लखं, ये तुम्हे ४
 एवं सोकसभये जीविते मरणसभये जीविते अप्पेकदा अट्टुङ्गसमन्नागतं
 उपोसथं उपवसथ, अप्पेकदा न उपवसथा” ति ।

“एते भयं, भन्ते, अज्जतग्गे अट्टुङ्गसमन्नागतं उपोसथं
 उपवसिस्सामा” ति ।

७. महालिसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागार- 10 B. 324
 सालायं । अथ खो महालि लिच्छवि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
 मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
 महालि लिच्छवि भगवन्तं एतदवोच -

२. “को नु खो, भन्ते हेतु, को पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
 पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ? 15

“लोभो खो, महालि, हेतु, लोभो पच्चयो पापस्स कम्मस्स
 किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । दोसो खो, महालि, हेतु, दोसो
 पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया । मोहो
 खो, महालि, हेतु, मोहो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स
 कम्मस्स पवत्तिया । अयोनिस्सो मनसिकारो खो, महालि, हेतु, अयोनिस्सो 20
 मनसिकारो पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स
 पवत्तिया । मिच्छापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, मिच्छापणिहितं
 चित्तं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय पापस्स कम्मस्स पवत्तिया
 ति । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पच्चयो पापस्स कम्मस्स किरियाय
 पापस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति । 25

३. “को पन, भन्ते, हेतु को पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
 किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया” ति ?

“अलोभो खो, महालि, हेतु, अलोभो पच्चयो कल्याणस्स कम्मस्स
 किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अदोसो खो, महालि, हेतु,

- अदोसो पञ्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अमोहो खो, महालि, हेतु, अमोहो पञ्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । योनिसो मनसिकारो खो, महालि, हेतु, योनिसो मनसिकारो पञ्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । सम्मापणिहितं खो, महालि, चित्तं हेतु, सम्मापणिहितं चित्तं पञ्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । अयं खो, महालि, हेतु, अयं पञ्चयो कल्याणस्स कम्मस्स किरियाय कल्याणस्स कम्मस्स पवत्तिया । इमे चे, महालि, दस धम्मा लोके न सविज्जेय्युं, नयिध'पञ्जायेथ अघम्म-
 10 चरिया विसमचरिया ति वा धम्मचरिया समचरिया ति वा । यस्मा च खो, महालि, इमे दस धम्मा लोके सविज्जन्ति, तस्मा पञ्जायति अघम्मचरिया विसमचरिया ति वा धम्मचरिया समचरिया ति वा" ति ।
- B. 325

८. पब्बजितअभिण्हसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बा । कतमे दस ? 'वेवण्णियमिह् अज्झूपगतो' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'परपटिबद्धा मे जीविका' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'अञ्जो मे आकप्पो करणीयो' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'कच्चि नु खो मे अत्ता सीलतो न उपवदती' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'कच्चि नु खो मं अनुविच्च विञ्जू सन्नह्माचारी सीलतो न उपवदन्ती' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'सब्बेहि मे पियेहि मनापेहि नानाभावो विनाभावो' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'कम्मस्सकोमिह् कम्मदायादो कम्मधोमि कम्मबन्धु कम्मपटिसरणो, य कम्मं करिस्सामि कल्याणं वा पापकं वा तस्स दायादो भविस्सामी' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'कथंभूतस्स मे रत्तिन्दिवा वीतितवत्तती' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'कच्चि नु खो अहं सुञ्जागारे अभिरमामी' ति पब्बजितेन अभिण्हं पञ्चवेक्खित्तब्बं; 'अत्थि नु खो मे उत्तरिमनुस्सधम्मो' अलमरियञ्जाण-
- R. 88

दस्सनविसेसो अघिगतो, योहं पच्छिमे काले सन्नह्वाचारीहि पुट्टो न मज्झकु भविस्सामी' ति पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितत्तब्बं । इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा पब्बजितेन अभिण्हं पच्चवेक्खितत्तब्बा" ति ।

६. सरीरट्ठधम्मसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सरीरट्ठा । कतमे दस ? सीतं, उण्हं, जिघच्छा, पिपासा, उच्चारो, पस्सावो, कायसंवरो, वचीसंवरो, 5
आजीवसंवरो, पोणोब्भविको^१ भवसङ्कारो - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा सरीरट्ठा" ति ।

१०. भण्डनसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पच्छामत्तं R. 89
पिण्डपातपटिककन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता भण्डनजाता 10 B. 326
कलहजाता^३ विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना बुद्धितो येन
उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि ।
निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - "काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना सन्नपतिता, का च पन वो अन्तराकथा 15
विप्पकता" ति ?

३. "इध मयं, भन्ते, पच्छामत्तं पिण्डपातपटिककन्ता उपट्टान-
सालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना
अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरामा" ति ।

४. "न खो पनेतं, भिक्खवे, तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सद्धाय^४ 20
अगारस्मा अनगारियं पब्बजितानं, यं तुम्हे भण्डनजाता कलहजाता
विवादापन्ना अञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरेय्याथ ।

५. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा सारणीया पियकरणा गरुकरणा
सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तन्ति । कतमे दस ?

१. सीहं - सी०, स्था०, रो० । २. पोणोब्भविकी - सी०, रो० । ३. स्था० पोत्थके
नत्थि । ४. सद्धा - सी०, स्था०, रो० ।

इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंबुतो विहरति, आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गस्करणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संबत्तति ।

R 90 ६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसञ्चियो, ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसान-कल्याणा सात्थं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभि-
वदन्ति, तथारूपास्स धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता
10 मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गस्करणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संबत्तति ।

B. 327 ७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-सहायो कल्याणसम्पवङ्को । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
15 कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गस्करणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संबत्तति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मोहि समन्नागतो खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सुवचो होति सोवचस्सकरणेहि धम्मोहि समन्नागतो खमो
20 पदक्खिणग्गाही अनुसासनि, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गस्करणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संबत्तति ।

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि - तत्थ दक्खो होति अनलसो, तन्नूपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं सविधातुं । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु
25 यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि - तत्थ दक्खो होति अनलसो तन्नूपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातुं अलं सविधातुं, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गस्करणो सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संबत्तति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पिय-

समुदाहारो, अभिघम्मे अभिविनये उच्छारपामोज्जो^१ । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो, अभिघम्मे अभिविनये उच्छार-
पामोज्जो, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

११. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति 5
अकुसलानं धम्मानं पहाणाय कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा
दब्हुपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेसु । यं पि, भिक्खवे,
भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहाणाय कुसलानं R 91
धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्हुपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु
धम्मेसु, अयं पि धम्मो सारणीयो पियकरणो गरुकरणो सङ्गहाय 10
अविवादाय सामग्गिया एकीभावाय संवत्तति ।

१२. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतर- B. 328
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण । यं पि,
भिक्खवे, भिक्खु सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपातसेनासन-
गिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... 15
संवत्तति ।

१३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेण सति-
नेपक्केण समन्नागतो, चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता ।
यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सतिमा होति, परमेण सतिनेपक्केण समन्नागतो,
चिरकतं पि चिरभासितं पि सरिता अनुस्सरिता, अयं पि धम्मो 20
सारणीयो ... पे०... संवत्तति ।

१४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवां होति, उदयत्थ-
गामिनिया पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खय-
गामिनिया । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पञ्जवा होति, उदयत्थगामिनिया
पञ्जाय समन्नागतो अरियाय निब्बेधिकाय सम्मा दुक्खक्खयगामिनिया, 25
अयं पि धम्मो सारणीयो ... पे०... संवत्तति । इमे खो, भिक्खवे, दस
धम्मा सारणीया पियकरणा गरुकरणा सङ्गहाय अविवादाय सामग्गिया
एकीभावाय संवत्तन्ती” ति ।

अक्कोसवग्गो पञ्चमो ।

तत्सुद्धानं

R. 92

विवादा^१ द्वे च मूलानि^२, कुसिनारपवेसने^३ ।
 सक्को^४ महालि अभिण्हं^५, सरीरद्धा च भण्डना ति ॥
 पठमो^६ पण्णासको समत्तो^७ ।

६. सचित्तवग्गो

१. सचित्तसुत्तं

B. 329

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डकस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो”
 5 ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —
 २. “नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
 अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो’ भविस्सामी” ति — एवं हि वो, भिक्खवे,
 सिक्खितब्बं ।

R. 93

३. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
 10 सेय्यथापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको^१
 आदासे वा परिसुद्धे परियोदात्ते अच्चे वा उदकपत्ते” सक्ं भुखनिमित्तं
 पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स
 वा अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा
 अङ्गणं वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं
 15 वत मे’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा
 होति कुसलेसु धम्मोसु — ‘अभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, अनभि-
 ज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि,
 अब्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, थीनमिद्धपरियुद्धितो नु खो
 बहुलं विहरामि, विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु
 20 खो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्चो नु
 खो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्चो^२ नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो

१-१. विवादञ्चेव मूलानि - सी० । २ कुसिनारपवेसने - सी०, स्या०, रो० ।
 ३-३ सक्का महालि धम्मा च - सी०, स्या०, रो० । ४-४. आनिससपण्णासको पठमो - सी०,
 स्या०, रो० । ५-५. कुसला भविस्सामी - स्या० । ६ मण्डनकजातियो - सी०;
 मण्डनकजातियो - रो० । ७. उदपत्ते - सी०, रो० । ८. वेचिकिच्चो - स्या० ।

नु खो बहुलं विहरामि, अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ट-
चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो नु खो बहुलं विह-
रामि, सारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं
विहरामि, कुसीतो नु खो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं
विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो नु खो बहुलं 5
विहरामी' ति ।

४. "सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
'अभिज्झालु बहुलं विहरामि, ब्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, थीनमिद्ध-
परियुट्ठितो बहुलं विहरामि, उद्धतो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो बहुलं
विहरामि, कोधनो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्टचित्तो बहुलं विहरामि, 10
सारद्धकायो बहुलं विहरामि, कुसीतो बहुलं विहरामि, असमाहितो
बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं
धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं । सेय्यथापि,
भिक्खवे, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसिस्स 15
वा निब्बापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च
अप्पटिवानि च सति च सम्पजञ्जं च करेय्य । एवमेव खो तेन,
भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय
अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी
च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं । 20

५. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति —
'अनभिज्झालु बहुलं विहरामि, अब्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, विगत-
थीनमिद्धो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो
बहुलं विहरामि, अक्कोधनो बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्टचित्तो बहुलं
विहरामि, असारद्धकायो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो बहुलं 25
विहरामि, समाहितो बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना
तेसुयेव कुसलेषु धम्मेषु पत्तिट्ठाय उत्तरि' आसवानं खयाय योषो
करणीयो" ति ।

२. सारिपुत्तसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "नो चे, आवुसो, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
 5 अथ 'सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी' ति - एवं हि वो, आवुसो, सिक्खित्तब्बं ।

B. 331

३. "कथं च, आवुसो, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ? सेय्यथापि, आवुसो, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
 आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अञ्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं पच्च-
 10 वेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा अङ्ग-
 णस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा,
 तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो - 'लामा वत्त मे, परिसुद्धं वत्त मे'
 ति । एवमेव खो, आवुसो, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति

R. 95

कुसलेसु धम्मेषु - 'अभिञ्जालु नु खो बहुलं विहरामि, अभिञ्जालु
 15 नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, अव्यापन्न-
 चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, धीनमिद्धपरियुद्धितो नु खो बहुलं विहरामि,
 विगतधीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
 अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि,
 तिण्णविचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो नु खो बहुलं विहरामि,
 20 अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि,
 असङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, सारद्धकायो नु खो बहुलं
 विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, कुसीतो नु खो बहुलं
 विहरामि, आरद्धचिरियो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो नु खो
 बहुलं विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामी' ति ।

४. "सचे, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
 25 'अभिञ्जालु बहुलं विहरामि ... पे० .. असमाहितो बहुलं विहरामी' ति,
 तेनावुसो, भिक्खुना तेसंयेव पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय अचि-
 मत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति
 च सम्यज्जञ्जं च करणीयं । सेय्यथापि, आवुसो, आदित्तचेलो वा

आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्तं
छन्दं च वायामं च उस्साह च उस्सोब्धि च अप्पटिवानि च सति च सम्प-
जञ्जं च करेय्य । एवमेव खो, आवुसो, तेन भिक्खुना तेसंयेव पापकानं
अकुसलानं धम्मानं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च
उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं ।

5

५. “सचे पनावुसो, भिक्खु पच्चवेवखमानो एवं जानाति —
‘अनभिञ्जालु बहुलं विहरामि ... पे०... समाहितो बहुलं विहरामी’ ति,
तेनावुसो, भिक्खुना तेसुयेव कुसलेसु धम्मेसु पतिट्ठाय उत्तरि आसवानं
खयाय योगो करणीयो” ति ।

B. 332

३. ठितिसुत्तं

१. “ठिति पाहं”, भिक्खवे, न वण्णयामि कुसलेसु धम्मेसु,
पगेव परिहानि । वुड्ढिं च खो अहं, भिक्खवे, वण्णयामि^१ कुसलेसु धम्मेसु,
नो ठितिं नो हानिं ।

10 R. 96

२. “कथं च, भिक्खवे, हानिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं
नो वुड्ढिं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्दाय सीलेन सुतेन
चागेन पञ्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव तिट्ठन्ति नो वड्ढन्ति ।
हानिमेतं, भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं नो वुड्ढिं । एवं
खो, भिक्खवे, हानिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं नो वुड्ढिं ।

15

३. “कथं च, भिक्खवे ठितिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो हानिं
नो वुड्ढिं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्दाय सीलेन सुतेन
चागेन पञ्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव हायन्ति नो वड्ढन्ति ।
ठितिमेतं, भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो हानिं नो वुड्ढिं । एवं
खो, भिक्खवे, ठितिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो वुड्ढिं नो हानिं ।

20

४. “कथं च, भिक्खवे, वुड्ढिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं नो
हानिं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु यत्तको होति सद्दाय सीलेन सुतेन चागेन
पञ्जाय पटिभानेन, तस्स ते धम्मा नेव तिट्ठन्ति नो हायन्ति । वुड्ढिमेतं,
भिक्खवे, वदामि कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं नो हानिं । एवं खो, भिक्खवे,
वुड्ढिं होति कुसलेसु धम्मेसु, नो ठितिं नो हानिं ।

25

१. पहं - सी०, स्या०, रो० । २. वुड्ढिं - सी०, रो० । ३. वण्णमि - स्या० ।

५. "नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति, अथ 'सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी' ति - एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खित्तव्वं ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ?
- R 97 5 सेय्यथापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्ढनकजातिको
B. 333 आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं
पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स
वा अङ्गणस्स वा पहाणाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं
वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो - 'लाभा वत मे, परिसुद्धं वत
मे' ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
10 कुसलेसु घम्मेसु - 'अभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, अनभिज्जालु
नु खो बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, अव्यापन्न-
चित्तो नु खो बहुलं विहरामि, धीनमिद्धपरियुद्धितो नु खो बहुलं विहरामि,
विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि, उद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
15 अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो नु खो बहुलं विह-
रामि, तिण्णविचिकिच्छो नु खो बहुलं विहरामि, कोधनो नु खो बहुलं
विहरामि, अक्कोधनो नु खो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठित्तो नु खो
बहुलं विहरामि, असङ्किलिट्ठित्तो नु खो बहुलं विहरामि, सारद्धकायो
नु खो बहुलं विहरामि, असारद्धकायो नु खो बहुलं विहरामि, कुसीतो
20 नु खो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो नु खो बहुलं विहरामि, समाहितो
नु खो बहुलं विहरामि, असमाहितो नु खो बहुलं विहरामी' ति ।

७. "सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
- 'अभिज्जालु बहुलं विहरामि, व्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, धीनमिद्ध-
परियुद्धितो बहुलं विहरामि, उद्धतो बहुलं विहरामि, विचिकिच्छो बहुलं
25 विहरामि, कोधनो बहुलं विहरामि, सङ्किलिट्ठित्तो बहुलं विहरामि,
सारद्धकायो बहुलं विहरामि, कुसीतो बहुलं विहरामि, असमाहितो
बहुलं विहरामी' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसंयंच पापकानं अकुसलानं
घम्मानं पहाणाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
R. 98 च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्जञ्चं च करणीयं । सेय्यथापि, भिक्खवे,
30 आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा
निब्बापणाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च

अप्पटिवानि च सति च सम्पज्जं च करेय्य; एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसंथेव पापकानं अकुसलानं धम्मनं पहानाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्जं च करणीयं ।

८. “सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति — 5 B.334
 ‘अनभिज्जालु बहुलं विहरामि, अव्यापन्नचित्तो बहुलं विहरामि, विगत-
 थीनमिद्धो बहुलं विहरामि, अनुद्धतो बहुलं विहरामि, तिण्णविचिकिच्छो
 बहुलं विहरामि, अक्कोधनो बहुलं विहरामि, असङ्कलिट्टुचित्तो बहुलं
 विहरामि, असारद्धकायो बहुलं विहरामि, आरद्धविरियो बहुलं विहरामि,
 समाहितो बहुलं विहरामी’ ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसुयेव कुसलेसु 10
 धम्मेषु पतिट्ठाय उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो” ति ।

४. समयसुत्तं

१. “नो चे, भिक्खवे, भिक्खु परचित्तपरियायकुसलो होति,
 अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, भिक्खवे,
 सिक्खितव्वं ।

२. “कयं च, भिक्खवे, भिक्खु सचित्तपरियायकुसलो होति ? 15
 सेय्ययापि, भिक्खवे, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
 आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं
 पच्चवेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा
 अङ्गणस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं
 वा, तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं 20 R.99
 वत मे’ ति । एवमेव खो, भिक्खवे, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा
 होति कुसलेसु धम्मेषु — ‘लाभी नु खोमिह अज्जत्तं चेतोसमथस्स, न नु
 खोमिह लाभी अज्जत्तं चेतोसमथस्स, लाभी नु खोमिह अधिपञ्जाघम्म-
 विपस्सनाय, न नु खोमिह लाभी अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाया’ ति ।

३. “सचे, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति — 25
 ‘लाभीमिह अज्जत्तं चेतोसमथस्स, न लाभी अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाया’
 ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना अज्जत्तं चेतोसमथे पतिट्ठाय अधिपञ्जा-
 घम्मविपस्सनाय योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभी चेव होति
 अज्जत्तं चेतोसमथस्स लाभी च अधिपञ्जाघम्मविपस्सनाय ।

B. 335

४. "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
'लाभीमिह्' अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय, न लाभी अञ्जत्तं चेतो-
समयस्सा' ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय
पतिट्ठाय अञ्जत्तं चेतोसमथे योगो करणीयो । सो अपरेन समयेन लाभी
5 चैव होति अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाय लाभी च अञ्जत्तं चेतोसमथस्स ।

R. 100

५. "सचे, पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
'न लाभी अञ्जत्तं चेतोसमथस्स, न लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया'
ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसयेव कुसलानं धम्मान पटिलाभाय अधि-
मत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति
10 च सम्पजञ्जं च करणीयं । सेय्यथापि, भिक्खवे, आदित्तचेलो वा
आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्तं
छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धि च अप्पटिवानि च सति च
सम्पजञ्जं च करेय्य । एवमेव खो, भिक्खवे, तेन भिक्खुना तेसयेव
कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
15 च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं । सो
अपरेन समयेन लाभी चैव होति अञ्जत्तं चेतोसमथस्स लाभी च अधि-
पञ्जाधम्मविपस्सनाय ।

६ "सचे पन, भिक्खवे, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एवं जानाति -
'लाभीमिह् अञ्जत्तं चेतोसमथस्स, लाभी अधिपञ्जाधम्मविपस्सनाया'
20 ति, तेन, भिक्खवे, भिक्खुना तेसुयेव कुसलेसु धम्मेषु पतिट्ठाय उत्तरि
आसवानं खयाय योगो करणीयो ।

७. "चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितब्बं पि
असेवितब्बं पि । पिण्डपात पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितब्बं
पि असेवितब्बं पि । सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितब्बं
25 पि असेवितब्बं पि । गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि -
सेवितब्बं पि असेवितब्बं पि । जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन
वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पि । पुग्गलं पाह, भिक्खवे, दुविघेन
वदामि - सेवितब्बं पि असेवितब्बं पि ।

८. "चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितब्बं

पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेत वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा अभि-
 वड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं चीवरं न सेवितव्वं ।
 तत्थ यं जञ्जा चीवरं — 'इदं खो मे चीवरं सेवतो अकुसला धम्मा
 परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं चीवरं सेवितव्वं । 5
 'चीवरं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि — सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी'
 ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 336

९. "पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो अकुसला 40
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पिण्डपातो
 न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पिण्डपातं — 'इमं खो मे पिण्डपातं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो
 पिण्डपातो सेवितव्वो । 'पिण्डपातं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि —
 सेवितव्वं, पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं । 15

R. 101

१०. "सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि — सेवितव्वं
 पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ?
 तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला धम्मा
 अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं न सेवि-
 तव्वं । तत्थ यं जञ्जा सेनासनं — 'इदं खो मे सेनासनं सेवतो अकुसला 20
 धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपं सेनासनं
 सेवितव्वं । 'सेनासनं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि — सेवितव्वं पि
 असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

११. "गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि — सेवि-
 तव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? 25
 तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो अकुसला
 धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो गामनिगमो न
 सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा गामनिगमं — 'इमं खो मे गामनिगमं सेवतो
 अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो

गामनिगमो सेवितव्वो । 'गामनिगमं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

१२. "जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेतं वुत्तं । किञ्चेतं पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा जनपदपदेसं - 'इमं खो मे जनपदपदेसं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो जनपदपदेसो सेवितव्वो । 'जनपदपदेसं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं ।

B. 937/
R. 102

१३. "पुग्गलं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति खो पनेत वुत्तं । किञ्चेत पटिच्च वुत्तं ? तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - 'इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ती' ति, एवरूपो पुग्गलो न सेवितव्वो । तत्थ यं जञ्जा पुग्गलं - 'इमं खो मे पुग्गलं सेवतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ती' ति, एवरूपो पुग्गलो सेवितव्वो । 'पुग्गलं पाहं, भिक्खवे, दुविघेन वदामि - सेवितव्वं पि असेवितव्वं पी' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं" ति ।

५. परिहानसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि - "आवुसो भिक्खवे" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

२. "परिहानधम्मो पुग्गलो, परिहानधम्मो पुग्गलो ति, आवुसो, वुच्चति । 'अपरिहानधम्मो पुग्गलो, अपरिहानधम्मो पुग्गलो ति, आवुसो, वुच्चति । कित्तावता नु खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता, कित्तावतां च पनं अपरिहानधम्मो पुग्गलो वुत्तो भगवता" ति ?

“दूरतो पि खो मयं, आवुसो, आगच्छाम^१ आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सन्तिके^२ एतस्स भासितस्स अत्यमञ्जातुं । साधु वतायस्मन्तं-
येव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्यो । आयस्मतो सारि-
पुत्तस्स सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

R 103

३. “तेनहावुसो, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी”
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्च-
स्सोसु । आयस्सा सारिपुत्तो एतदवोच —

B 338

४. “कित्तावता नु खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खू अस्सुत्तं चेव धम्मं न सुणाति, सुता चस्स
धम्मा सम्मोसं^३ गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्टपुब्बा ते
चस्स न समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव न विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, परिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो भगवता ।

10

५. “कित्तावता च पनावुसो, अपरिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो
भगवता ? इधावुसो, भिक्खू अस्सुत्तं चेव धम्मं सुणाति, सुता चस्स
धम्मा न सम्मोसं गच्छन्ति, ये चस्स धम्मा पुब्बे चेतसो असम्फुट्ट-
पुब्बा ते चस्स समुदाचरन्ति, अविञ्जातं चेव विजानाति । एत्तावता
खो, आवुसो, अपरिहानधम्मो पुगगलो वुत्तो भगवता ।

15

६. “नो चे, आवुसो, भिक्खू परचित्तपरियायकुसलो होति,
अथ ‘सचित्तपरियायकुसलो भविस्सामी’ ति — एवं हि वो, आवुसो,
सिक्खितब्बं ।

20

७. “कथं चावुसो, भिक्खू सचित्तपरियायकुसलो होति ?
सेय्यथापि, आवुसो, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा मण्डनकजातिको
आदासे वा परिसुद्धे परियोदाते अच्छे वा उदपत्ते सकं मुखनिमित्तं पच्च-
वेक्खमानो सचे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा, तस्सेव रजस्स वा अङ्ग-
णस्स वा पहानाय वायमति । नो चे तत्थ पस्सति रजं वा अङ्गणं वा,
तेनेवत्तमनो होति परिपुण्णसङ्कप्पो — ‘लाभा वत मे, परिसुद्धं वत मे’
ति । एवमेव खो, आवुसो, भिक्खुनो पच्चवेक्खणा बहुकारा होति
कुसलेसु धम्मेषु — ‘अनभिज्जालु नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो
मे एसो धम्मो उदाहु नो, ग्रब्थापन्नचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति

25

R 104

१. आगच्छेय्याम — सी०, स्या०, रो० । २ सन्तिकं — सी० । ३ सग्गोह — सी०,
स्या०, रो० ।

- नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, विगतथीनमिद्धो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अनुद्धतो नु खो बहुलं विहरामि,
 संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, तिण्णविचिकिञ्छो नु खो
 बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, अक्कोधनो
 B 399 5 नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो,
 असङ्किलिट्ठचित्तो नु खो बहुलं विहरामि, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो
 उदाहु नो, लाभी नु खोमिह अज्झत्तं धम्मपामोज्जस्स, संविज्जति नु खो
 मे एसो धम्मो उदाहु नो, लाभी नु खोमिह अज्झत्तं चेतोसमथस्स, संवि-
 ज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो, नाभी नु खोमिह अधिपञ्जाधम्म-
 10 विपस्सनाय, संविज्जति नु खो मे एसो धम्मो उदाहु नो ति ।

८. “सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो सब्बे पिमे
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति, तेनावुसो, भिक्खुनो सब्बेसंयवे इमेसं
 कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो
 च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्जञ्चं च करणीयं ।
 15 सेय्यथापि, आवुसो, आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स
 वा सीसस्स वा निब्बापनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च
 उस्सोब्धिं च अप्पटिवानिं च सति च सम्पज्जञ्चं च करेय्य । एवमेव
 खो, आवुसो, तेन भिक्खुना सब्बेसंयवे कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय
 अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी च अप्पटिवानी
 20 च सति च सम्पज्जञ्चं च करणीयं ।

९. “सचे पन, आवुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो एकच्चे कुसले
 धम्मे अत्तनि समनुपस्सति, एकच्चे कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति,
 तेनावुसो, भिक्खुना ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु
 धम्मेषु पतिट्ठाय, ये कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं
 25 धम्मानं पटिलाभाय अधिमत्तो छन्दो च वायामो च उस्साहो च उस्सोब्धी
 च अप्पटिवानी च सति च सम्पज्जञ्चं च करणीयं । सेय्यथापि, आवुसो,
 आदित्तचेलो वा आदित्तसीसो वा । तस्सेव चेलस्स वा सीसस्स वा निब्बा-
 पनाय अधिमत्तं छन्दं च वायामं च उस्साहं च उस्सोब्धिं च अप्पटिवानिं
 च सति च सम्पज्जञ्चं च करेय्य । एवमेव खो, आवुसो, तेन भिक्खुना
 30 ये कुसले धम्मे अत्तनि समनुपस्सति तेषु कुसलेसु धम्मेषु पतिट्ठाय, ये
 कुसले धम्मे अत्तनि न समनुपस्सति तेषं कुसलानं धम्मानं पटिलाभाय

अधिमत्तो ह्यन्वो च वायामो च उस्साहो च उस्सोह्नी च अप्पटिवानी च सति च सम्पजञ्जं च करणीयं ।

१०. “सचे पनावुसो, भिक्खु पच्चवेक्खमानो सव्वे पिमे कुसले घम्मे अत्तनि समनुप्पसति, तेनावुसो, भिक्खुना सव्वेस्वेव इमेसु कुसलेसु घम्मेसु पतिट्ठाय, उत्तरि आसवानं खयाय योगो करणीयो” ति ।

B. 340

5

६. पठमसञ्जासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा दस ? असुभ-सञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा, दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा — इमा खो, भिक्खवे, दस सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना” ति ।

10

७. दुतियसञ्जासुत्तं

१. “दसयिमा, भिक्खवे, सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना । कतमा दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा, अट्टिकसञ्जा, पुळ्वकसञ्जा, विनीलक-सञ्जा, विच्छिद्दकसञ्जा, उद्धमातकसञ्जा — इमा खो, भिक्खवे, दस सञ्जा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा अमतोगघा अमतपरियोसाना” ति ।

R. 106

15

८. मूलकसुत्तं

१. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एवं पुच्छेय्युं — किमूलका, आवुसो, सव्वे घम्मा, किंसम्भवा सव्वे घम्मा, किंसमुदया सव्वे घम्मा, किंसमोसरणा सव्वे घम्मा, किंपमुखा सव्वे घम्मा, किअधि-

20

१. अनभिरत्तसञ्जा — सी०, स्या०, रो० । २. पुलवकसञ्जा — सी०; पुळ्वक-सञ्जा — रो० ।

पतेय्या सब्बे धम्मा, किञ्जत्तरा सब्बे धम्मा, किसारा सब्बे धम्मा, दिअोगघा
सब्बे धम्मा, किपरियोसाना सब्बे धम्मा' ति, एव पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे,
तेसं अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं किन्ति व्याकरेय्याथा" ति ?

“भगवम्मूलका नो, भन्ते, धम्मा भगवत्तेत्तिका भगवम्पटि-
5 सरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स
अत्थो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।

R. 341

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ, भासि-
स्सामी” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
10 एतदवोच -

R. 107

२. “सचे, भिक्खवे, अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एव पुच्छेय्यु-
‘किमूलका, आवुसो, सब्बे धम्मा, किसम्मवा सब्बे धम्मा, किसमुदया
सब्बे धम्मा, किसमोसरणा सब्बे धम्मा .. किपरियोसाना सब्बे धग्मा'
ति, एवं पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्जतित्थियान परिब्बाजकान एव
15 व्याकरेय्याथ - ‘छन्दमूलका, आवुसो, सब्बे धम्मा, मनसिकारसम्मवा
सब्बे धम्मा, फस्ससमुदया सब्बे धम्मा, वेदनासमोसरणा सब्बे धम्मा,
समाधिप्पमुखा' सब्बे धम्मा, सताधिपतेय्या सब्बे धम्मा, पञ्चुत्तरा
सब्बे धम्मा, विमुत्तिसारा सब्बे धम्मा, अमतोगघा सब्बे धम्मा, निब्बान-
परियोसाना सब्बे धम्मा' ति । एव पुट्ठा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं अञ्ज-
20 तित्थियान परिब्बाजकानं एवं व्याकरेय्याथा” ति ।

६. पव्वज्जासुत्तं

१. “तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खित्तव्वं - ‘यथापव्वज्जापरि-
चित्तं च नो चित्तं भविस्सति, न चुप्पन्ना पापका अक्कुसला धम्मा
चित्तं परियादाय ठस्सन्ति; अनिच्चसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं भवि-
स्सति, अनत्तसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं भविस्सति, अगुभमञ्जापरि-
25 चित्तं च नो चित्तं भविस्सति, आदीनवसञ्जापरिचित्तं च नो चित्तं
भविस्सति, लोकस्स समं च विसमं च जत्वा तसञ्जापरिचित्तं च नो
चित्तं भविस्सति, लोकस्स भव' च विभवं च जत्वा तंसञ्जापरिचित्तं

च नो चित्तं भविस्सति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च अत्वा तंसञ्जा-
परिचितं च नो चित्तं भविस्सति, पहानसञ्जापरिचितं च नो चित्तं
भविस्सति, विरागसञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सति, निरोध-
सञ्जापरिचितं च नो चित्तं भविस्सती' ति - एवं हि वो, भिक्खवे,
सिक्खितब्बं ।

R. 108

5

२. "यतो खो, भिक्खवे, भिक्खुनो यथापब्बज्जापरिचितं च
चित्तं होति न चुप्पन्ना पापका अकुसला धम्मा चित्तं परियादाय तिट्ठन्ति,
अनिच्चसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, अनत्तसञ्जापरिचितं च चित्तं
होति, असुभसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, आदीनवसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, लोकस्स समं च विसमं च अत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, लोकस्स भवं च विभवं च अत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, लोकस्स समुदयं च अत्थङ्गमं च अत्वा तंसञ्जापरिचितं च
चित्तं होति, पहानसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, विरागसञ्जापरिचितं
च चित्तं होति, निरोधसञ्जापरिचितं च चित्तं होति, तस्स द्विधं फलानं
अञ्जतरं फलं पाटिकङ्खं - दिट्ठेव धम्मे अञ्जा, सति वा उपादिसेसे
अनागामिता" ति ।

B. 342

10

15

१०. गिरिमानन्दसुतं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
कस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा गिरिमानन्दो आबाधिको
होति दुक्खितो बाब्हगिलानो । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

20

२. "आयस्मा, भन्ते, गिरिमानन्दो आबाधिको होति दुक्खितो
बाब्हगिलानो । साधु, भन्ते, भगवा येनायस्मा गिरिमानन्दो तेनुप-
सङ्कमतु अनुकम्पं उपादाया" ति ।

"सचे खो त्वं, आनन्द, गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो' दस सञ्जा
भासेय्यासि, ठानं खो पनेत्तं विज्जति यं गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो दस
सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भेय्य ।

25

१. भिक्खुनो उपसङ्कमित्वा - सी०, स्या०, रो० ।

R 109

३. “कतमा दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, असुभसञ्जा, आदीनवसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा, सब्बसङ्घारेसु अनिच्छासञ्जा, आनापानस्सति’ ।

5

R. 343

४. “कतमा चानन्द, अनिच्चसञ्जा ? इघानन्द, भिक्खु अरञ्जागतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चिक्खति - ‘रूपं अनिच्चं, वेदना अनिच्चा, सञ्जा अनिच्चा, सङ्खारा अनिच्चा, विञ्जाणं अनिच्चं’ ति । इति इमेषु पञ्चसु उपादानक्खण्डेषु अनिच्चानुपस्सी विहरति । अयं बुच्चतानन्द, अनिच्चसञ्जा ।

10

५. “कतमा चानन्द, अनत्तसञ्जा ? इघानन्द, भिक्खु अरञ्जागतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चिक्खति - ‘चक्खु’ अनत्ता, रूपा अनत्ता, सोतं अनत्ता, सदा अनत्ता, धानं अनत्ता, गन्धा अनत्ता, जिह्वा अनत्ता, रसा अनत्ता, काया’ अनत्ता, फोट्टव्वा अनत्ता, मनो अनत्ता, वम्मा अनत्ता’ ति । इति इमेषु छसु अञ्जात्तिकवाहिरेसु आयतनेसु अनत्तानुपस्सी विहरति । अयं बुच्चतानन्द, अनत्तसञ्जा ।

15

६. “कतमा चानन्द, असुभसञ्जा ? इघानन्द, भिक्खु इममेव कायं उद्धं पादतला अघो केसमत्यका तच्चपरियन्तं पूरं नानाप्यकारस्स असुचिनो पच्चवेक्खति - ‘अत्थि इमस्मिं काये केसा लोमा नखा दन्ता तचो मंसं न्हारु अट्ठि अट्ठिमिञ्जं’ वक्कं हृदयं यकनं किलोभकं पिहकं पप्फासं अन्तं अन्तगुणं उदरियं करीसं पित्तं सेम्हं पुब्बो लोहितं सेदो मेदो अस्तु वसा खेळा सिङ्घाणिका लसिका मुत्त’ ति । इति इमस्मिं काये असुभानुपस्सी विहरति । अयं बुच्चतानन्द, असुभसञ्जा ।

20

R. 110

७. “कतमा चानन्द, आदीनवसञ्जा ? इघानन्द, भिक्खु अरञ्जागतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चिक्खति - ‘बहुदुक्खो खो अयं कायो बहुआदीनवो ? इति इमस्मिं काये विविधा आवाधा उप्पज्जन्ति, सेय्यथीदं - चक्खुरोगो सोतरोगो धानरोगो जिह्वारोगो कायरोगो सीसरोगो कण्णरोगो मुखरोगो दन्तरोगो

25

१. अनिच्चसञ्जा आनापानसति - सी०, स्या०, रो० । २. चक्खुं - सी०, स्या०, रो० । ३. कायो - सी०, स्या०, रो० । ४. अट्ठिमिञ्जा - सी० ।

श्रोत्ररोगो^१ कासो सासो पिनासो डहो^२ जरो कुच्छरोगो मुच्छा पत्रख-
न्दिका सुला विसूचिका कुट्टं गण्डो किलासो सोसो अपमारो ददु कण्डु
कच्छु नखसा^३ वितच्छिका लोहितं^४ पित्तं^५ मधुमेहो अंसा पिठका भगन्दला
पित्तसमुद्धाना आबाधा सेम्हसमुद्धाना आबाधा वातसमुद्धाना आबाधा
सन्धिपातिका आबाधा उत्तुपरिणामजा आबाधा विसमपरिहारजा आबाधा
ओपक्कमिका आबाधा कम्मविपाकजा आबाधा सीतं उण्हं जिघच्छा
पिपासा उच्चारो पस्सावो^६ ति । इति इमस्मि काये आदीनवानुपस्सी
विहरति । अयं वुच्चतानन्द, आदीनवसञ्जा ।

B. 344

८. “कतमा चानन्द, पहानसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु उप्पन्नं
कामवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं
गमेति । उप्पन्नं व्यापादवितक्कं नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति,
व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं विहिंसावितक्कं नाधिवासेति,
पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं गमेति । उप्पन्नं पापके
अकुसले धम्मे नाधिवासेति, पजहति, विनोदेति, व्यन्तीकरोति, अनभावं
गमेति । अयं वुच्चतानन्द, पहानसञ्जा ।

15

९. “कतमा चानन्द, विरागसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति - ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
निस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, विराग-
सञ्जा ।

20

१०. “कतमा चानन्द, निरोधसञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु
अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति पटिसञ्चि-
क्खति - ‘एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिप्पटि-
निस्सग्गो तण्हाक्खयो निरोधो निब्बानं’ ति । अयं वुच्चतानन्द, निरोध-
सञ्जा ।

25

११. “कतमा चानन्द, सब्बलोके अनभिरतिसञ्जा ? इधा-
नन्द, भिक्खु ये लोके उपादाना^१ चेतसो अघिट्टानाभिनिवेसानुसया, ते
पजहन्तो विहरति^२ अनुपादियन्तो^३ । अयं वुच्चतानन्द, सब्बलोके
अनभिरतिसञ्जा ।

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थकेसु नखि । २. डहो-सी०, स्या०, रो० । ३. खसा-
सी०, स्या०, रो० । ४-५. लोहितपित्तं-सी०, रो० । ६. उपायुपादाना-सी०, स्या०, रो० ।
६-६. विरमति न उपादियन्तो-सी०, स्या०, रो० ।

१२. “कतमा चानन्द, सब्बसङ्खारेसु अनिच्छासञ्जा ? इधानन्द, भिक्खु सब्बसङ्खारेसु’ अट्ठीयति हरायति जिगुच्छति । अयं वुच्चतानन्द, सब्बसङ्खारेसु अनिच्छासञ्जा ।

१३. “कतमा चानन्द, आनापानस्सति ? इधानन्द, भिक्खु
 5 अरञ्जगतो वा रुक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं
 आमुजित्वा उज्जुं कायं पणिघाय परिमुखं सति उपट्टपेत्त्वा । सो सतो व
 अस्ससति सतो व पस्ससति । दीघं वा अस्ससन्तो ‘दीघं अस्ससामी’ ति
 पजानाति । दीघं वा पस्ससन्तो ‘दीघं पस्ससामी’ ति पजानाति । रस्सं
 वा अस्ससन्तो ‘रस्सं अस्ससामी’ ति पजानाति । रस्सं वा पस्ससन्तो
 B. 345 10 ‘रस्सं पस्ससामी’ ति पजानाति । ‘सब्बकायपटिसंवेदी अस्ससि-
 स्सामी’ ति सिक्खति । ‘सब्बकायपटिसंवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 ‘पस्सम्भयं कायसङ्खारं अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भयं काय-
 सङ्खारं पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पीतिपटिसंवेदी अस्ससिस्सामी’
 ति सिक्खति । ‘पीतिपटिसंवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘सुख-
 15 पटिसंवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘सुखपटिसंवेदी पस्ससिस्सामी’
 ति सिक्खति । ‘चित्तसङ्खारपटिसंवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 ‘चित्तसङ्खारपटिसंवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भयं चित्त-
 सङ्खारं अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पस्सम्भयं चित्तसङ्खारं पस्स-
 सिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘चित्तपटिसंवेदी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति ।
 R 112 20 ‘चित्तपटिसंवेदी पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । अभिप्पमोदयं चित्तं
 ... पे०... समादहं चित्तं ... पे०... विमोचयं चित्तं ... पे०... अनिच्चानु-
 पस्सी ... पे०... विरागानुपस्सी ... पे०... निरोधानुपस्सी ... पे०... ‘पटि-
 निस्सग्गानुपस्सी अस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । ‘पटिनिस्सग्गानुपस्सी
 पस्ससिस्सामी’ ति सिक्खति । अयं वुच्चतानन्द, आनापानस्सति ।

१४. “सचे खो त्वं, आनन्द, गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो इमा दस
 सञ्जा भासेय्यासि, ठानं खो पनेतं विज्जति य गिरिमानन्दस्स भिक्खुनो
 इमा दस सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सम्भेय्या” ति ।

१५. अथ खो आयस्सा आनन्दो भगवतो सन्तिके इमा दस
 सञ्जा उगगहेत्त्वा येनायस्सा गिरिमानन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्त्वा

आयस्मतो गिरिमानन्दस्स इमा दस सञ्जा अभासि । अथ खो आयस्मतो
गिरिमानन्दस्स दस सञ्जा सुत्वा सो आबाधो ठानसो पटिप्पस्सग्भि ।
बुद्धि चायस्मा गिरिमानन्दो तम्हा आबाधा । तथा पहीनो च
पनायस्मतो गिरिमानन्दस्स सो आबाधो अहोसी” ति ।

सचित्तवग्गो छट्ठो ।

तत्सुद्धानं

सचित्तं^१ च सारिपुत्तं^२, ठित्तिं^३ च समथेन च^४ ।
परिहानो^५ च^६ द्वे सञ्जा, मूला^७ पब्बजितं गिरी ति^८ ॥

७. यमकवग्गो

१. अविज्जासुत्तं

१. “पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति अविज्जाय — ‘इतो
पुब्बे अविज्जा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी” ति । एवञ्चेत्तं^१, भिक्खवे,
बुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — ‘इदप्पच्चया अविज्जा’ ति ।

B. 246, ५
R. 113

२. “अविज्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । 10
को चाहारो अविज्जाय ? ‘पञ्च नीवरणा’ तिस्स वचनीयं । पञ्च पाहं,
भिक्खवे, नीवरणे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पञ्चसं
नीवरणानं ? ‘तीणि दुच्चरितानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं,
भिक्खवे, दुच्चरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को
चाहारो तिण्णं दुच्चरितानं ? ‘इन्द्रियअसंवरं’ तिस्स वचनीयं । इन्द्रिय- 15
असंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
इन्द्रियअसंवरस्स ? ‘असतासम्पजञ्जं’ तिस्स वचनीयं । असतासम्प-
जञ्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असता-
सम्पजञ्जास्स ? ‘अयोनिसो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । अयोनिसो
मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो 20

१-१. सचित्त-सारिपुत्ता च - सी०, स्या०, रो० । २-२. ठित्तिं च समथेन च -
सी० । ३-३. परिहाना च - सी०, रो०; परिहाना - स्या० । ४-४. मूलापब्बजिता गिरी
ति - सी०; मूला पब्बजितावधो - स्या०; ० पब्बजिता ० - रो० । ५. समभवी - म० ।
६. एवचेत्तं - सी० ।

अयोनिःसो मनसिकारस्स ? 'अस्सद्धियं' तिस्स वचनीयं । अस्सद्धियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्धियस्स ? 'असद्धम्मस्सवनं' तिस्स वचनीयं । असद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असद्धम्म-
5 स्सवनस्स ? 'असप्पुरिससंसेवो' तिस्स वचनीयं ।

३. "इति खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्धम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति, अस्सद्धियं
R. 114 परिपूरं अयोनिःसो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिःसो मनसिकारो परिपूरो
10 असतासम्पजञ्जं परिपूरेति, असतासम्पजञ्ज परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा
परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति । एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति,
एवं च पारिपूरि ।

B. 347 ४. "सेय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपब्बते थुल्लफुसितके देवे
15 वस्सन्ते' तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति,
पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे' परिपूरेन्ति । कुसोब्भा परि-
पूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति,
कुन्नदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महा-
समुद्दं सागरं परिपूरेन्ति, एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो
20 होति, एवं च पारिपूरि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो असद्धम्म-
स्सवनं परिपूरेति, असद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति, अस्सद्धियं
परिपूरं अयोनिःसो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिःसो मनसिकारो परिपूरो
असतासम्पजञ्जं परिपूरेति, असतासम्पजञ्जं परिपूरं इन्द्रियअसंवरो
25 परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि
दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परि-
पूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, एवमेतिस्सा अविज्जाय आहारो होति, एवं च
पारिपूरि ।

१. ० देवे गलगलायन्ते - सी०, रो०, ० देवे गळगळायन्ते - स्या० । २. कुसुब्भे -
सी०, रो०; कुसुब्भे - स्या० ।

५. “विज्जाविमुत्ति पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो विज्जाविमुत्तिया ? ‘सत्त बोञ्जाङ्गा’ तिस्स वचनीयं । सत्त पाहं, भिक्खवे, बोञ्जाङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो सत्तन्नं बोञ्जाङ्गानं ? ‘चत्तारो सत्तिपट्टाना’ तिस्स वचनीयं । चत्तारो पाहं, भिक्खवे, सत्तिपट्टाने साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो चतुञ्चं सत्तिपट्टानानं ? ‘तीणि सुचरितानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्खवे, सुचरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णं सुचरितानं ? ‘इन्द्रियसंवरो’ तिस्स वचनीयं । इन्द्रियसंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियसंवरस्स ? ‘सत्तिसम्पज्जञ्चं’ तिस्स वचनीयं । सत्तिसम्पज्जञ्चं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सत्तिसम्पज्जञ्चस्स ? ‘योनिस्सो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । योनिस्सो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो योनिस्सो मनसिकारस्स ? ‘सद्धा’ तिस्स वचनीयं । सद्धं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धाय ? ‘सद्धम्मस्सवनं’ तिस्स वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? ‘सप्पुरिससंसेवो’ तिस्स वचनीयं ।

६. “इत्ति खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेत्ति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेत्ति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो मनसिकारं परिपूरेत्ति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सत्तिसम्पज्जञ्चं परिपूरेत्ति, सत्तिसम्पज्जञ्चं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेत्ति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरितानि परिपूरेत्ति, तीणि सुचरितानि परिपूरानि चत्तारो सत्तिपट्टाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सत्तिपट्टाना परिपूरा सत्त बोञ्जाङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त बोञ्जाङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमेत्तिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होत्ति, एवं च^१ पारिपूरि ।

७. “सेय्यथापि, भिक्खवे, उपरिपब्बते थुल्लफुसित्ते देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिञ्चं पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरेत्ति, पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महासोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुल्लदियो परिपूरेन्ति,

R. 116

कुन्नदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्गं सागरं परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्गस्स सागरस्स आहारो होति, एवं च पारिपूरि ।

“एवमेव खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं
5 परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पजञ्जं परिपूरेति, सतिसम्पजञ्जं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रियसंवरो परिपूरो तीणि सुचरितानि परिपूरेति, तीणि सुचरितानि परिपूरानि चत्तारो सतिपट्टाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्टाना परिपूरा सत्त बोज्झङ्गे
10 परिपूरेन्ति, सत्त बोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति; एवमे- तिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च पारिपूरी” ति ।

२. तण्हासुत्तं

१. “पुरिमा, भिक्खवे, कोटि न पञ्जायति भवतण्हाय — ‘इतो पुब्बे भवतण्हा नाहोसि, अथ पच्छा सम्भवी’ ति । एवञ्चेत्तं, भिक्खवे, वुच्चति, अथ च पन पञ्जायति — ‘इदप्पच्चया भवतण्हा’ ति ।

B. 349 15 २. “भवतण्हं पाहं”, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो भवतण्हाय ? ‘अविज्जा’ तिस्स वचनीयं । अविज्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अविज्जाय ? ‘पच्च नीवरणा’ तिस्स वचनीयं । पच्च नीवरणे पाहं, भिक्खवे, साहारे वदामि, नो अनाहारे । को चाहारो पच्चन्नं नीवरणानं ? ‘तीणि दुच्चरितानी’ तिस्स वचनीयं । तीणि पाहं, भिक्खवे, दुच्चरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि । को चाहारो तिण्णन्नं दुच्चरितानं ? ‘इन्द्रियअसंवरं’ तिस्स वचनीयं । इन्द्रियअसंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो इन्द्रियअसवरस्स ? ‘असता- सम्पजञ्जं’ तिस्स वचनीयं । असतासम्पजञ्जं पाहं, भिक्खवे, साहारं
R. 117 25 वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो असतासम्पजञ्जस्स ? ‘अयोनिस्सो मनसिकारो’ तिस्स वचनीयं । अयोनिस्सो मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अयोनिस्सो मनसिकारस्स ?

‘अस्सद्धियं’ तित्स्स वचनीयं । अस्सद्धियं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्धियस्स ? ‘अस्सद्धम्मस्सवनं’ तित्स्स वचनीयं । अस्सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो अस्सद्धम्मस्सवनस्स ? ‘असप्पुरिससंसेवो’ तित्स्स वचनीयं ।

5

३. “इति खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति, अस्सद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति, अस्सद्धियं परिपूरं अयोनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्सो मनसिकारो परिपूरो असतासम्पजञ्जं परिपूरेति, असतासम्पजञ्जं परिपूरं इन्द्रियअसवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि 10
दुच्चरितानि परिपूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा परिपूरा भवतण्हं परिपूरेति; एवमेतिस्सा भवतण्हाय आहारो होति, एवं च पारिपूरि ।

४. “सेव्यथापि, भिक्खवे, उपरिपब्बते थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते 15
तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति, पब्बत-
कन्दरपदरसाखा परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महा-
सोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुन्नदियो परिपूरेन्ति, कुन्नदियो
परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा महासमुद्दं सागरं
परिपूरेन्ति; एवमेतस्स महासमुद्दस्स सागरस्स आहारो होति, एवं 20
च पारिपूरि ।

B. 350

20

“एवमेव खो, भिक्खवे, असप्पुरिससंसेवो परिपूरो अस्सद्धम्म-
स्सवनं परिपूरेति, अस्सद्धम्मस्सवनं परिपूरं अस्सद्धियं परिपूरेति,
अस्सद्धियं परिपूरं अयोनिस्सो मनसिकारं परिपूरेति, अयोनिस्सो मनसिकारो
परिपूरो असतासम्पजञ्जं परिपूरेति, असतासम्पजञ्जं परिपूरं इन्द्रिय-
असवरं परिपूरेति, इन्द्रियअसंवरो परिपूरो तीणि दुच्चरितानि परि-
पूरेति, तीणि दुच्चरितानि परिपूरानि पञ्च नीवरणे परिपूरेन्ति, पञ्च
नीवरणा परिपूरा अविज्जं परिपूरेन्ति, अविज्जा परिपूरा भवतण्हं
परिपूरेति; एवमेतिस्सा भवतण्हाय आहारो होति, एवं च पारिपूरि ।

R. 118

25

५. “विज्जाविमुत्तिं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो 30
अनाहारं । को चाहारो विज्जाविमुत्तिया ? ‘सत्त वोज्झङ्गा’ तित्स्स

- वचनीयं । सत्त पाहं, भिक्खवे, बोज्झङ्गे साहारे वदामि, नो अनाहारे ।
 को चाहारो सत्तन्नं बोज्झङ्गानं ? 'चत्तारो सतिपट्टाना' तिस्स वचनीयं ।
 चत्तारो पाहं, भिक्खवे, सतिपट्टाने साहारे वदामि, नो अनाहारे । को
 चाहारो चतुन्नं सतिपट्टानानं ? 'तीणि सुचरितानी' तिस्स वचनीयं ।
 5 तीणि पाहं, भिक्खवे, सुचरितानि साहारानि वदामि, नो अनाहारानि ।
 को चाहारो तिण्णन्नं सुचरितानं ? 'इन्द्रियसंवरो' तिस्स वचनीयं ।
 इन्द्रियसंवरं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 इन्द्रियसंवरस्स ? 'सतिसम्पज्जञ्जं' तिस्स वचनीयं । सतिसम्पज्जञ्जं
 पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 10 सतिसम्पज्जञ्जस्स ? 'योनिस्सो मनसिकारो' तिस्स वचनीयं । योनिस्सो
 मनसिकारं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो
 योनिस्सो मनसिकारस्स ? 'सद्धा' तिस्स वचनीयं । सद्धं पाहं, भिक्खवे,
 साहारं वदामि, नो अनाहारं । को चाहारो सद्धाय ? 'सद्धम्मस्सवनं'
 तिस्स वचनीयं । सद्धम्मस्सवनं पाहं, भिक्खवे, साहारं वदामि, नो
 15 अनाहारं । को चाहारो सद्धम्मस्सवनस्स ? 'सप्पुरिससंसेवो' तिस्स
 वचनीयं ।

६. "इति खो, भिक्खवे, सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं
 परिपूरेति, सद्धम्मस्सवनं परिपूरं सद्धं परिपूरेति, सद्धा परिपूरा योनिस्सो
 मनसिकारं परिपूरेति, योनिस्सो मनसिकारो परिपूरो सतिसम्पज्जञ्जं
 B 351 20 परिपूरेति, सतिसम्पज्जञ्जं परिपूरं इन्द्रियसंवरं परिपूरेति, इन्द्रिय-
 संवरो परिपूरो तीणि सुचरितानि परिपूरेति, तीणि सुचरितानि परि-
 पुरानि चत्तारो सतिपट्टाने परिपूरेन्ति, चत्तारो सतिपट्टाना परिपूरा सत्त
 बोज्झङ्गे परिपूरेन्ति, सत्त बोज्झङ्गा परिपूरा विज्जाविमुत्ति परिपूरेन्ति;
 R. 119 एवमेतिस्सा विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च परिपूरि ।

25 ! ७. "सेव्यथापि, भिक्खवे, उपपरिपन्नते थुल्लफुसितके देवे
 वदसन्ते तं उदकं यथानिन्नं पवत्तमानं ... पे०... एवमेतस्स महासमुद्दस्स
 सागरस्स आहारो होति, एवं च परिपूरि । एवमेव खो, भिक्खवे,
 सप्पुरिससंसेवो परिपूरो सद्धम्मस्सवनं परिपूरेति .. पे०... एवमेतिस्सा
 विज्जाविमुत्तिया आहारो होति, एवं च परिपूरी" ति ।

३. निद्वुङ्गतसुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि निद्वुं गता सब्बे ते दिट्ठिसम्पन्ना ।
तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं पञ्चन्नं इध निद्वु, पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु ।
कतमेसं पञ्चन्नं इध निद्वु ? सत्तक्खत्तुपरमस्स, कोलङ्कोलस्स, एक-
वीजिस्स, सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मं अरहा — इमेसं पञ्चन्नं
इध निद्वु । कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु ? अन्तरापरिनिब्बा- 5
यिस्स, उपहृच्चपरिनिब्बायिस्स, असङ्खारपरिनिब्बायिस्स, ससङ्खार-
परिनिब्बायिस्स, उद्धंसोतस्स अकनिद्वुगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध
विहाय निद्वु । ये केचि, भिक्खवे, मयि निद्वुं गता, सब्बे ते दिट्ठिसम्पन्ना ।
तेसं दिट्ठिसम्पन्नानं इमेसं पञ्चन्नं इध निद्वु, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय
निद्वु” ति । 10

R. 120

10

४. अवेच्चप्पसन्नसुत्तं

१. “ये केचि, भिक्खवे, मयि अवेच्चप्पसन्ना, सब्बे ते सोतापन्ना ।
तेसं सोतापन्नानं पञ्चन्नं इध निद्वु, पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु । कतमेसं
पञ्चन्नं इध निद्वु ? सत्तक्खत्तुपरमस्स^१, कोलङ्कोलस्स, एकवीजिस्स^२,
सकदागामिस्स, यो च दिट्ठेव धम्मं अरहा — इमेसं पञ्चन्नं इध निद्वु ।
कतमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु ? अन्तरापरिनिब्बायिस्स, उपहृच्च- 15
परिनिब्बायिस्स, असङ्खारपरिनिब्बायिस्स, ससङ्खारपरिनिब्बायिस्स, उद्धं-
सोतस्स अकनिद्वुगामिनो — इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु । ये केचि,
भिक्खवे, मयि अवेच्चप्पसन्ना सब्बे ते सोतापन्ना । तेसं सोतापन्नानं
इमेसं पञ्चन्नं इध निद्वु, इमेसं पञ्चन्नं इध विहाय निद्वु” ति ।

B. 352

५. पठमसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक- 20
गामके । अथ खो सामण्डकानि परिब्बाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि ।
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो सामण्डकानि परिब्बाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच —

R. 121

१. सत्तक्खत्तुपरमस्स — स्था० । २. एकवीजिस्स — सी० ।

२. “किं नु खो, आवुसो सारिपुत्त, सुखं, किं दुक्खं” ति ?

“अभिनिव्वत्ति खो, आवुसो, दुक्खा, अनभिनिव्वत्ति सुखा । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं – सीतं उण्हं जिघच्छा पिपासा उच्चारो पस्सावो अग्गिसम्फस्सो दण्डसम्फस्सो सत्यसम्फस्सो
5 आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म रोसेन्ति । अभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं – न सीतं न उण्हं न जिघच्छा न पिपासा न उच्चारो न पस्सावो न अग्गिसम्फस्सो न दण्डसम्फस्सो न सत्यसम्फस्सो आती पि मित्ता पि सङ्गम्म समागम्म न रोसेन्ति । अनभिनिव्वत्तिया, आवुसो,
10 सति इदं सुखं पाटिकह्वं” ति ।

६. दुत्तियसुखसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा सारिपुत्तो मगधेसु विहरति नालक-
गामके । अथ खो सामण्डकानि परिव्वाजको येनायस्मा सारिपुत्तो
तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सीद्धं सम्मोदि ।
सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
R. 122 15 निसिन्नो खो सामण्डकानि परिव्वाजको आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच –

२. “किं नु खो, आवुसो, सारिपुत्त, इमस्मि धम्मविनये सुख,
किं दुक्खं” ति ?

“अनभिरति खो, आवुसो, इमस्मि धम्मविनये दुक्खा, अभिरति
सुखा । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं – गच्छन्तो पि
B. 353 20 सुखं सातं नाधिगच्छति, ठितो पि ... निसिन्नो पि ... सयानो पि ...
गामगतो पि ... अरञ्जगतो पि ... रुक्खमूलगतो पि ... सुञ्जा-
गारगतो पि ... अब्भोकासगतो पि ... भिक्खुमज्जगतो पि सुखं सातं
नाधिगच्छति । अनभिरतिया, आवुसो, सति इदं दुक्खं पाटिकह्वं ।

३. “अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं – गच्छन्तो
25 पि सुखं सातं अधिगच्छति, ठितो पि ... निसिन्नो पि ... सयानो पि ...
गामगतो पि ... अरञ्जगतो पि ... रुक्खमूलगतो पि ... सुञ्जागारगतो
पि ... अब्भोकासगतो पि ... भिक्खुमज्जगतो पि सुखं सातं अधिगच्छति ।
अभिरतिया, आवुसो, सति इदं सुखं पाटिकह्वं” ति ।

७. पठमनळकपानसुत्तं

१. एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो महता भिक्खु-
सङ्घेन सद्धि येन नळकपानं नाम कोसलानं निगमो तदवसरि । तत्र
सुदं भगवा नळकपाने विहरति पलासवने । तेन खो पन समयेन भगवा
तदद्दुपोसथे भिक्खुसङ्घपरिवुतो निसिन्नो होति । अथ खो भगवा बहुदेव
रत्तिं भिक्खूनं घम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समादपेत्वा समुत्तेजेत्वा 5
सम्पहंसेत्वा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनुविलोकेत्वा आयस्मन्तं
सारिपुत्तं आमन्तेसि -

२. “विगतथीनमिद्धो^१ खो, सारिपुत्त, भिक्खुसङ्घो । पटिभातु
तं, सारिपुत्त, भिक्खूनं घम्मी कथा । पिट्ठि मे आगिलायति; तमहं
आयमिस्सामी^३” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवतो 10
पच्चस्सोसि ।

३. अथ खो भगवा चतुग्गुणं^४ सङ्घाटि पञ्जापेत्वा दक्खिणेन
पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाधाय सतो सम्पजानो
उट्ठानसञ्जं मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू
आमन्तेसि - “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू 15
आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. “यस्स कस्सच्चि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु घम्मेसु,
हिरी^५ नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं^६ नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु
घम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव^७ पाटिकङ्खा
कुसलेसु घम्मेसु नो वुद्धि । सेय्यथापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या 20
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्हलेन हायति
आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सच्चि
सद्धा नत्थि कुसलेसु घम्मेसु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं
नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु घम्मेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु घम्मेसु नो वुद्धि । 25

५. “अस्सद्धो पुरिसपुग्गलो’ ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अहि-
रिको पुरिसपुग्गलो’ ति, आवुसो, परिहानमेतं; ‘अनोत्तप्पी पुरिसपुग्गलो’

१. भिक्खू - बी०, त्या०, रो० । २. विगतथिनमिद्धो - म० । ३. आयमिस्सामी
- बी० । ४. चतुग्गुणं - त्या०, रो० । ५. हिरी - बी०, त्या०, रो० । ६. वीरियं - म० ।
७. पारिहानियेव - त्या० ।

ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कुसीतो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'दुप्पञ्चो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'कोधनो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'उपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'पापमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं; 'मिच्छादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, परिहानमेतं ।

R. 124 ६. "यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्हा कुसलेसु धम्मसेसु नो परिहानि । सेय्यथापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वद्धतेव वण्णेन वद्धति मण्डलेन वद्धति आभाय वद्धति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्हा कुसलेसु धम्मसेसु नो परिहानि ।

B. 355 ७. "सद्धो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'हिरीमा पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'ओत्तप्पी पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'आरद्धविरियो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'पञ्जवा पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अक्कोधनो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अनुपनाही पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'अपिच्छो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'कल्याणमित्तो पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं; 'सम्मादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो' ति, आवुसो, अपरिहानमेतं" ति ।

८. अथ खो भगवा पच्चुद्वाय आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि -
25 "साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सचि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्हा कुसलेसु धम्मसेसु नो वुद्धि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो,

सारिपुत्त, यस्स कस्सच्चि सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु ... पे०... पञ्जा
नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा ... पे०... नो वुद्धि ।

R. 125

६. “अस्सद्धो पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, परिहानमेतं;
अहिरिको ... अनोत्तप्पी ... कुसीतो ... दुप्पञ्चो ... कोधनो ... उपनाही
... पापिच्छो ... पापमित्तो ... ‘मिच्छादिट्ठिको पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त,
परिहानमेतं ।

5

१०. “यस्स कस्सच्चि, सारिपुत्त, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु,
हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु
धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्खा
कुसलेसु धम्मसेसु नो परिहानि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, जुह्वपक्खे चन्दस्स या
रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्ढतेव वण्णेन वड्ढति मण्डलेन वड्ढति
आभाय वड्ढति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सच्चि
सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, हिरी अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं
अत्थि ... पञ्जा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा
आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मसेसु नो परिहानि ।

10

15

११. “सद्धो पुरिसपुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, अपरिहानमेतं;
हिरीमा ... ओत्तप्पी ... आरद्धविरियो ... पञ्जवा ... अक्कोधनो ...
अनुपनाही ... अप्पिच्छो ... कल्याणमित्तो ... ‘सम्मादिट्ठिको पुरिस-
पुग्गलो’ ति, सारिपुत्त, अपरिहानमेतं” ति ।

B. 356

८. दुत्तियनळकपानसुत्तं

१. एकं समयं भगवा नळकपाने विहरति पलासवने । तेन खो
पन समयेन भगवा तदहुपोसथे भिक्खुसङ्घपरिवृतो निसिन्नो होति ।
अथ खो भगवा बहुदेव रत्ति भिक्खूनं धम्मिया कथाय सन्दस्सेत्वा समाद-
पेत्वा समुत्तेजेत्वा सम्पहंसेत्वा तुण्हीभूतं तुण्हीभूतं भिक्खुसङ्घं अनु-
विलोकेत्वा आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —

20

२. “विगतथीनमिद्धो खो, सारिपुत्त, भिक्खुसङ्घो । पटिभातु
तं, सारिपुत्त, भिक्खूनं धम्मी कथा । पिट्ठि मे आगिलायति; तमहं
आयमिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आयस्मा सारिपुत्तो भगवतो .
पच्चस्सोसि ।

25

R. 126

३. अथ खो भगवा चतुग्गुणं सङ्घाटिं पञ्जापेत्वा दक्खिणेन पस्सेन सीहसेय्यं कप्पेसि पादे पादं अच्चाघाय सतो सम्पजानो उट्ठान-सञ्जा मनसि करित्वा । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आभत्तेसि - “आवुसो, भिक्खवे” ति ! “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो 5 सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मानुधम्म- 10 प्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि । सेय्यथापि, आवुसो, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति आरोहपरि- 15 णाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... विरियं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... सोता- 15 वधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिक्खा नत्थि ... धम्मा- नुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो वुद्धि ।

B. 357

५. “यस्स कस्सचि, आवुसो, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, हिरी 20 अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि ... सोतावधानं अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिक्खा अत्थि ... धम्मामुधम्म- प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परि- 25 हानि । सेय्यथापि, आवुसो, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वड्ढतेव वण्णेन वड्ढति मण्डलेन वड्ढति आभाय वड्ढति आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, आवुसो, यस्स कस्सचि सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मेषु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मेषु, तस्स या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, वुद्धियेव पाटिकह्वा कुसलेसु धम्मेषु नो परिहानी” ति ।

R. 127

६. अथ खो भगवा पच्चुट्टाय आयस्मन्तं सारिपुत्तं आमन्तेसि —
 “साधु साधु, सारिपुत्त ! यस्स कस्सच्चि, सारिपुत्त, सद्धा नत्थि कुसलेसु
 धम्मसेसु हिरी नत्थि ... ओत्तप्पं नत्थि ... पञ्जा नत्थि ... विरियं नत्थि ...
 सोतावधानं नत्थि ... धम्मधारणा नत्थि ... अत्थूपपरिवखा नत्थि ...
 धम्मानुधम्मप्पटिपत्ति नत्थि ... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु तस्स 5
 या रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मसेसु
 नो बुद्धि । सेय्यथापि, सारिपुत्त, काळपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो
 वा आगच्छति, हायतेव वण्णेन हायति मण्डलेन हायति आभाय हायति
 आरोहपरिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सच्चि सद्धा नत्थि
 कुसलेसु धम्मसेसु ... पे०... अप्पमादो नत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या 10
 रत्ति वा दिवसो वा आगच्छति, हानियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मसेसु
 नो बुद्धि ।

७. “यस्स कस्सच्चि, सारिपुत्त, सद्धा अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु हिरी
 अत्थि ... ओत्तप्पं अत्थि ... विरियं अत्थि ... पञ्जा अत्थि ... सोतावधानं
 अत्थि ... धम्मधारणा अत्थि ... अत्थूपपरिवखा अत्थि ... धम्मानुधम्म- 15
 प्पटिपत्ति अत्थि ... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा
 दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मसेसु नो परिह्वानि ।
 सेय्यथापि, सारिपुत्त, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा दिवसो वा
 आगच्छति, वड्डतेव वण्णेन वड्डति मण्डलेन वड्डति आभाय वड्डति आरोह-
 परिणाहेन; एवमेव खो, सारिपुत्त, यस्स कस्सच्चि सद्धा अत्थि कुसलेसु 20
 धम्मसेसु ... पे०... अप्पमादो अत्थि कुसलेसु धम्मसेसु, तस्स या रत्ति वा
 दिवसो वा आगच्छति, बुद्धियेव पाटिकङ्खा कुसलेसु धम्मसेसु नो
 परिह्वानी’ ति ।

R 128,
B 358

६. पठमकथावत्युत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिवखू पच्छाभत्तं 25
 पिण्डपातपटिकन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकविहितं
 तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहरन्ति, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महा-
 मत्तकथं सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्थकथं सयनकथं
 मालाकथं गन्धकथं ज्वातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं

जनपदकथं इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं
नानत्तकथं लोकक्खायिकं समुद्दक्खायिकं इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

२. अथ खो भगवा सायन्हसमयं पटिसल्लाना वृद्धितो येन
उपट्टानसाला तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्चत्ते आसने निसीदि ।
5 निसज्ज खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “काय नुत्थ, भिक्खवे, एतरहि
कथाय सन्निसिन्ना सन्नपतिता, का च पन वो अन्तरकथा विप्पकता” ति ?

“इध मयं, भन्ते, पञ्चाभत्तं पिण्डपातपटिकन्ता उपट्टानसालायं
सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकविहितं तिरच्छानकथं अनुयुत्ता विहराम,
सेय्यथीदं - राजकथं चोरकथं ... पे०... इतिभवाभवकथं इति वा” ति ।

R. 129 10

३. “न खो पनेतं, भिक्खवे, तुम्हाकं पतिरूपं कुलपुत्तानं सदाय
अगारस्मा अनगारियं पव्वजितानं, यं तुम्हे अनेकविहितं तिरच्छानकथं
अनुयुत्ता विहरेय्याथ, सेय्यथीदं - राजकथं चोरकथं महाभत्तकथ
सेनाकथं भयकथं युद्धकथं अन्नकथं पानकथं वत्थकथं सयनकथं मालाकथ
गन्धकथं जातिकथं यानकथं गामकथं निगमकथं नगरकथं जनपदकथ
15 इत्थिकथं सूरकथं विसिखाकथं कुम्भट्टानकथं पुव्वपेतकथं नानत्तकथ
लोकक्खायिकं समुद्दक्खायिकं इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

B. 359

४. “दसयिमानि, भिक्खवे, कथावत्थूनि । कतमानि दस ?
अपिच्छकथा, सन्तुट्ठिकथा, पविवेककथा, असंसग्गकथा, विरियारम्म-
कथा, सीलकथा, समाधिकथा, पञ्जाकथा, विमुत्तिकथा, विमुत्तिजाण-
20 दस्सनकथा ति - इमानि खो, भिक्खवे, दस कथावत्थूनि ।

“इमेसं चे तुम्हे, भिक्खवे, दसन्नं कथावत्थूनिं उपादायुपादाय कथं
कथेय्याथ, इमेसं पि चन्दिमसुरियानं एवमहिद्धिकानं एवमहानुभावान
तेजसा तेजं परियादियेय्याथ, को पन वादो अञ्जातित्थियानं परिव्वाज-
कानं” ति !

१०. दुतियकथावत्थुसुत्तं

25

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू पञ्चाभत्तं
पिण्डपातपटिकन्ता उपट्टानसालायं सन्निसिन्ना सन्नपतिता अनेकविहितं

तिरच्छानकथं अनुयुक्ता विहरन्ति, सेय्यथीदं — राजकथं चोरकथं महा-
मत्तकथं ... पे०... इतिभवाभवकथं इति वा ति ।

२. “दसयिमानि, भिक्खवे, पासंसानि ठानानि । कतमानि
दस ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अत्तना च अप्पिच्छो होति, अप्पिच्छकथं
च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘अप्पिच्छो भिक्खु अप्पिच्छकथं च भिक्खूनं
कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

R. 130

३. “अत्तना च सन्तुट्ठो होति, सन्तुट्ठिकथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘सन्तुट्ठो भिक्खु सन्तुट्ठिकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंस-
मेतं ठानं ।

४. “अत्तना च पविचित्तो होति, पविवेककथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘पविचित्तो भिक्खु पविवेककथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं
ठानं ।

५. “अत्तना च असंसट्ठो होति, असंसट्ठकथं च भिक्खूनं कत्ता
होति । ‘असंसट्ठो भिक्खु असंसट्ठकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं
ठानं ।

15

६. “अत्तना च आरद्धविरियो होति, विरियारम्भकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘आरद्धविरियो भिक्खु विरियारम्भकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

७. “अत्तना च सीलसम्पन्नो होति, सीलसम्पदाकथं च भिक्खूनं
कत्ता होति । ‘सीलसम्पन्नो भिक्खु सीलसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता’
ति पासंसमेतं ठानं ।

B. 360

८. “अत्तना च समाधिसम्पन्नो होति, समाधिसम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘समाधिसम्पन्नो भिक्खु समाधिसम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

९. “अत्तना च पञ्जासम्पन्नो होति, पञ्जासम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता होति । ‘पञ्जासम्पन्नो भिक्खु पञ्जासम्पदाकथं च
भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

25

१०. “अत्तना च विमुत्तिसम्पन्नो होति, विमुत्तिसम्पदाकथं
च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘विमुत्तिसम्पन्नो भिक्खु विमुत्तिसम्पदाकथं
च भिक्खूनं कत्ता’ ति पासंसमेतं ठानं ।

30

११. “अतना च विमुक्तिञ्जाणदस्सनसम्पन्नो होति, विमुक्ति-
ञ्जाणदस्सनसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता होति । ‘विमुक्तिञ्जाणदस्सन-
सम्पन्नो भिक्खु विमुक्तिञ्जाणदस्सनसम्पदाकथं च भिक्खूनं कत्ता’ ति
पासंसमेतं ठानं । इमानि खो, भिक्खवे, दस पासंसानि ठानानी” ति ।
यमकवग्गो सत्तमो ।

तत्सुद्धानं

R. 131 5

अविज्जा तण्हा निट्ठा च, अवेच्च द्वे सुखानि च ।
नळकपाने’ द्वे वुत्ता, कथावत्थूपरे दुवे ति’ ॥

८. आकङ्खवग्गो

१. आकङ्खसुत्तं

१. एकं समथं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डि-
कस्स आरामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति ।
“भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

B. 361 10

२. “सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा,
पातिमोक्खसंवरसंबुता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु
भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेषु ।

३. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘सब्रह्मचारीनं पियो चस्सं
मनापो च गरु च भावनीयो चा’ ति, सीलेस्वेवस्स परिपूरकारी अज्झत्तं
चेतोसमथमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय समन्नागतो ब्रूहेता
सुञ्जागारानं ।

४. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘लाभी अस्सं चीवर-
पिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं’ ति, सीलेस्वेवस्स
परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथमनुयुत्तो अनिराकतज्ज्ञानो विपस्सनाय
समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

५. “आकङ्खेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु ‘धेसाहं परिभुञ्जामि
चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं’ तेसं ते कारा

महष्फला अस्सु नहानिसंसा' ति, सीलेस्वेवस्सं ...पे०... ब्रूहेता सुञ्जा-
गारानं ।

६. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'ये मे पेता ज्ञाती
सालोहिता कालङ्कता' पसन्नचित्ता अनुस्सरन्ति तेषं तं महष्फलं अस्स
महानिसंसं' ति, सीलेस्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं । 5 R. 132

७. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'सन्तुट्ठो अस्सं इतरी-
तरचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेता' ति, सीले-
स्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं ।

८. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'खमो अस्सं सीतस्स
उण्हस्स जिघच्छाय पिपासाय डंसमकसवातातपसिर्रिस्सपसम्फस्सानं,
दुस्सतानं दुरागतानं वचनपथानं उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्खानं
तिब्बानं' खरानं' कटुकानं असातानं' अमनापानं पाणहरानं अधिवासक-
जातिको अस्सं' ति, सीलेस्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं । 10

९. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'अरतिरतिसहो अस्सं,
न च मं अरतिरति सहेय्य, उप्पन्नं अरतिरतिं अभिभुय्य अभिभुय्य विह-
रेय्यं' ति, सीलेस्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं । 15

१०. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'भयभेरवसहो' अस्सं,
न च मं भयभेरवो सहेय्य, उप्पन्नं भयभेरवं अभिभुय्यं' अभिभुय्यं' विह-
रेय्यं' ति, सीलेस्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं । B. 362

११. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'चतुन्नं ज्ञानानं आभि-
चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी अस्सं अकिच्छलाभी
अकसिरलाभी' ति, सीलेस्वेवस्सं ... पे०... ब्रूहेता सुञ्जागारानं । 20

१२. "आकङ्क्षेय्य चे, भिक्खवे, भिक्खु 'आसवानं खया अनासवं
चेतोविमुत्ते, पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मे सयं अमिञ्जा सच्छिक्त्वा
उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति, सीलेस्वेवस्सं परिपूरकारी अज्झत्तं चेतोसमथ-
मनुयुत्तो अनिराकतज्झानो विपस्सनाथ समन्नागतो ब्रूहेता सुञ्जागारानं । 25 R. 133

१३. "सम्पन्नसीला, भिक्खवे, विहरथ सम्पन्नपातिमोक्खा,
पातिमोक्खसंवदसंवुता विहरथ आचारगोचरसम्पन्ना अणुमत्तेसु वज्जेसु

१. कावकता - सी०, स्या०, रो० । २. तिप्पानं - सी०, स्या०, रो० । ३-३ कटुकानं
सातानं - स्या० । ४. भयभेरवं सहो - स्या० । ५-५. अभिभुय्य - स्या० ।

भयदस्साविनो, समादाय सिक्खथ सिक्खापदेसू' ति, इति यं तं वुत्तं, इदमंतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

२. कण्टकसुत्तं

१. एकं समयं भगवा वेसालियं विहरति महावने कूटागर-
सालायं सम्बहुलेहि अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि सद्धि -
५ आयस्मता च चालेन^१, आयस्मता च उपचालेन^२, आयस्मता च कुक्कुटेन^३,
आयस्मता च कळिम्भेन^४, आयस्मता च निकटेन^५, आयस्मता च कटि-
स्सहेन; अञ्जेहि च अभिञ्जातेहि अभिञ्जातेहि थेरेहि सावकेहि
सद्धि ।

२. तेन खो पन समयेन सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता
१० लिच्छवी भद्रेहि^६ भद्रेहि^६ यानेहि परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावनं
अञ्जोगाहन्ति भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो तेसं आयस्मन्तानं एतदहोसि
- "इमे खो सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि
B. 363 यानेहि परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावनं अञ्जोगाहन्ति भगवन्तं
दस्सनाय । 'सहकण्टका खो पन ज्ञाना' वुत्ता भगवता । यन्नून मयं
R. 194 १५ येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमेय्याम । तत्थ मयं अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा^७ फासुं विहरेय्यामा^८ ति । अथ खो ते आयस्मन्तो येन
गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमिसु; तत्थ ते आयस्मन्तो अप्पसद्दा
अप्पाकिण्णा फासुं विहरन्ति ।

३. अथ खो भगवा भिक्खु आमन्तेसि - "कहं नु खो, भिक्खवे,
२० चालो, कहं उपचालो, कहं कुक्कुटो, कहं कळिम्भो, कहं निकटो, कहं
कटिस्सहो; कहं नु खो ते, भिक्खवे, थेरा सावका गता" ति ?

४. "इध, भन्ते, तेसं आयस्मन्तानं एतदहोसि - 'इमे एो
सम्बहुला अभिञ्जाता अभिञ्जाता लिच्छवी भद्रेहि भद्रेहि यानेहि
परपुराय उच्चासद्दा महासद्दा महावनं अञ्जोगाहन्ति भगवन्तं दस्सनाय
२५ ... अप्पसद्दा अप्पाकिण्णा फासुं विहरेय्यामा' ति । अथ एो ते, भन्ता,

१. चालेन - स्वा० । २. उपचालेन - स्वा० । ३. कुक्कुटेन - सी०, स्वा०, रो० ।
४. कळिम्भेन - सी० । ५. कटेन - सी० । ६-६. भद्रेहि - सी० । ७. परपुराय - सी०,
रो०; परं पराय - स्वा० । ८. अप्पाकिण्णा - सी०, स्वा०, रो० । ९. फासुं - स्वा०, रो० ।

आयस्मन्तो येन गोसिङ्गसालवनदायो तेनुपसङ्कमिसु । तत्थ ते आयस्मन्तो अप्पसद्दा अप्पाकिण्णा फासुं विहरन्ती" ति ।

५. "साधु साधु, भिक्खवे, यथा ते महासावका सम्मा व्याकरमाना व्याकरेय्युं, 'सद्दकण्टका हि, भिक्खवे, ज्ञाना' वुत्ता मया ।

६. "दसयिमे, भिक्खवे, कण्टका । कतमे दस ? पविवेका- 5
रामस्स सङ्गणिकारामता कण्टको, असुभनिमित्तानुयोगं अनुयुत्तस्स सुभ-
निमित्तानुयोगो कण्टको, इन्द्रियेसु गुत्तद्वारस्स विसूकदस्सनं कण्टको,
ब्रह्मचरियस्स मातुगामूपचारो' कण्टको, पठमस्स ज्ञानस्स सहो कण्टको, R. 135
दुतियस्स ज्ञानस्स वितक्कविचारा कण्टका, ततियस्स ज्ञानस्स पीति
कण्टको, चतुत्थस्स ज्ञानस्स अस्सासपत्तासो कण्टको, सञ्जावेदयित्त- 10
निरोधसमापत्तिया सञ्जा च वेदना च कण्टको रागो कण्टको दोसो
कण्टको मोहो कण्टको ।

७. "अकण्टका, भिक्खवे, विहरथ । निक्कण्टका, भिक्खवे, B. 364
विहरथ । अकण्टकनिक्कण्टका, भिक्खवे, विहरथ । अकण्टका, भिक्खवे,
अरहन्तो; निक्कण्टका, भिक्खवे, अरहन्तो; अकण्टकनिक्कण्टका, 15
भिक्खवे, अरहन्तो" ति ।

३. इष्टधम्मसुत्तं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि । कतमे दस ? भोगा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि; वण्णो इट्ठो कन्तो मनापो दुल्लभो लोकस्मि; आरोग्घं इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; सीलं' इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; ब्रह्मचरियं 20
इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; मित्ता इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि; बाहुसच्चं इट्ठं कन्तं मनापं दुल्लभं लोकस्मि; पञ्जा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि; धम्मा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि; सग्गा इट्ठा कन्ता मनापा दुल्लभा लोकस्मि ।

२. "इमेसं^३ खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं 25 R. 136
मनापानं दुल्लभानं लोकस्मि दस धम्मा परिपन्था - आलस्यं^४ अनुद्धानं

१. मातुगामोपविचारो - सी०, रो०; मातुगामुपचारो - स्या० । २. सीलानि - रो० । ३. इमे - सी०, रो० । ४. आलस्यं - सी०, स्या०, रो० ।

भोगानं परिपन्थो, अमण्डना अविभूसना वण्णस्स परिपन्थो, असप्पाय-
किरिया आरोग्यस्स परिपन्थो, पापमित्तता सीलान परिपन्थो, इन्द्रिय-
असंवरो ब्रह्मचरियस्स परिपन्थो, विसवादाना मित्तानं परिपन्थो, असज्जाय-
किरिया बाहुसच्चस्स परिपन्थो, असुस्सुसा अपरिपुच्छा पञ्जाय परि-
5 पन्थो, अननुयोगो अप्रच्छवेक्खणा धम्मानं परिपन्थो, मिच्छापटिपत्ति
सग्गानं परिपन्थो । इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्न इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोकस्मि इमे दस धम्मा परिपन्था ।

३. “इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं
दुल्लभानं लोकस्मि दस धम्मा आहारा — उट्ठान अनालस्य भोगान
10 आहारो, मण्डना विभूसना वण्णस्स आहारो, सप्पायकिरिया आरो-
ग्यस्स आहारो, कल्याणमित्तता सीलान आहारो, इन्द्रियसवरो ब्रह्म-
चरियस्स आहारो, अविस्वादाना मित्तानं आहारो, सज्जायकिरिया
बाहुसच्चस्स आहारो, सुस्सुसा^१ परिपुच्छा पञ्जाय आहारो, अनुयोगो
B. 365 पच्चवेक्खना धम्मानं आहारो, सम्पापटिपत्ति सग्गान आहारो ।
15 इमेसं खो, भिक्खवे, दसन्नं धम्मानं इट्ठानं कन्तानं मनापानं दुल्लभानं
लोकस्मि इमे दस धम्मा आहारा” ति ।

४. वड्डिसुत्त

१. “दसहि, भिक्खवे, वड्डीहि वड्डमानो अरियसावको अरि-
याय वड्डिया वड्डति, सारादायी च होति वरादायी^१ कायस्स । कतमेहि
दसहि ? खेत्तवत्थूहि वड्डति, धनघञ्जेन वड्डति, पुत्तदारोहि वड्डति,
20 दासकम्मकरपोरिस्सेहि वड्डति, चतुप्पदेहि वड्डति, सदाय वड्डति, सीलेन
वड्डति, सुत्तेन वड्डति, चागेन वड्डति, पञ्जाय वड्डति — इमेहि खो, भिक्खवे,
दसहि वड्डीहि वड्डमानो अरियसावको अरियाय वड्डिया वड्डति, सारा-
दायी च होति वरादायी कायस्सा ति ।

“धनेन घञ्जेन च योष वड्डति,
पुत्तेहि दारेहि चतुप्पदेहि च ।
25 स भोगवा होति यसस्सि पूजितो,
जातीहि मित्तेहि अथो पि राजुभि ॥

१. सुस्सुसा - स्या०, रो० । २ वरादायी - सी० ।

“सद्भाय सीलेन च योष वड्ढति,
पञ्जाय चागेन सुतेन चूमयं ।
सो तादिसो सप्पुरिसो विचक्खणो,
दिट्ठेव धम्मो उभयेन वड्ढती” ति ॥

५. मिगसालासुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ- 5
पिण्डकस्स आरामे । अथ खो आयस्मा आनन्दो पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा
पत्तचीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेशनं तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो मिगसाला उपासिका
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं
अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्ना खो मिगसाला 10
उपासिका आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोच -

२. “कथं कथं^१ नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो R. 138
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका
भविस्सन्ति अभिसम्परायं । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी होति”
आराचारी विरतो मेथुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याकतो - 15
‘सकदागामिपत्तो^२ तुसितं कायं उपपन्नो’ ति । पितामहो^३ मे, भन्ते,
इसिदत्तो अब्रह्मचारी अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता
व्याकतो - ‘सकदागामिपत्तो तुसितं कायं उपपन्नो’ ति ।

“कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो
अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अब्रह्मचारी च उभो समसमगतिका 20
भविस्सन्ति अभिसम्परायं” ति ?

“एवं खो पनेतं, भगिनि, भगवता व्याकतं” ति ।

३. अथ खो आयस्मा आनन्दो मिगसालाय उपासिकाय निवेशने
पिण्डपातं गहेत्वा उट्ठायासना पक्कामि । अथ खो आयस्मा आनन्दो
पक्खाभत्तं पिण्डपातपटिकन्तो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा 25
भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा
आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

१. कथं कथा - स्या०, रो० । २. अहोसि - सी०, स्या०, रो० । ३. सकदागामी सत्तो -
सी०, स्या०, रो० । ४. पिता पियो - सी०, रो०; पितु पियो - स्या० ।

४. "इधार्हं, भन्ते, पुष्वण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन मिगसालाय उपासिकाय निवेशनं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा पञ्जत्ते आसने निसीदि । अथ खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका येनाह तेनुपसङ्कमि, उपसङ्कमित्वा मं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
- 5 निशिन्या खो, भन्ते, मिगसाला उपासिका मं एतदवोच - 'कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अन्नह्यचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्परायं । पिता मे, भन्ते, पुराणो ब्रह्मचारी अहोसि आराचारी विरत्तो मेथुना गामधम्मा । सो कालङ्कतो भगवता व्याकतो
- 10 सकदागामिपत्तो तुसितं कार्यं उपपन्नो ति । पितामहो मे, भन्ते, इसिदत्तो अन्नह्यचारी अहोसि सदारसन्तुट्ठो । सो पि कालङ्कतो भगवता व्याकतो
- B. 367 - सकदागामिपत्तो तुसितं कार्यं उपपन्नो ति । कथं कथं नामायं, भन्ते आनन्द, भगवता धम्मो देसितो अञ्जेय्यो, यत्र हि नाम ब्रह्मचारी च अन्नह्यचारी च उभो समसमगतिका भविस्सन्ति अभिसम्परायं ति ?
- 15 एवं वुत्ते अहं, भन्ते, मिगसालं उपासिकं एतदवोचं - 'एवं खो पनेतं, भगिनि, भगवता व्याकतं' ति ।

५. "का चानन्द, मिगसाला उपासिका वाला अव्यत्ता धम्मका' धम्मकपञ्जा', के च पुरिसपुग्गलपरोपरिये जाणे ?

- "दसयिमे, आनन्द, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि ।
- 20 कतमे दस ? इधानन्द, एकच्चो पुग्गलो' दुस्सीलो होति । तं च चेतो-विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति, यत्थस्स तं दुस्सीत्य' अपरिसेसं निरुज्जति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, विट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय;
- 25 हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

६. "इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति । तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं दुस्सीत्यं अपरिसेसं निरुज्जति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि
- R. 140

१-१. धम्मका धम्मकपञ्जा - सी०, रो०, धम्मका धम्मकपञ्जा - स्था० । २. म० पोत्यके नत्थि । ३. दुस्सित्य - म० ।

कतं होति, दिट्ठिया पि पट्टिदिद्धं^१ होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति ।
सो कायस्स भेदा परं मरणा विसंसाय परेति, नो हानाय; विसंसायमी
येव होति, नो हानायमी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति — ‘इमस्स^२ पि तेव घम्मा,
अपरस्स^३ पि तेव घम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? 5
तं हि तेसं, आनन्द, होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय ।

“तत्रानन्द, ध्वाय^४ पुग्गलो दुस्सीलो होति । तं च चेतो-
विमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं दुस्सील्यं अपरिसेसं
निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति,
दिट्ठिया पि पट्टिदिद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । अयं, आनन्द, 10
पुग्गलो अमुना पुरिमेन पुग्गलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च ।
तं किस्स हेतु ? इमं हानन्द, पुग्गलं घम्मसोतो निब्बहति । तदन्तरं
को जानेय्य, अञ्जत्र तथागतेन ! तस्मातिह, आनन्द, मा पुग्गलेसु
पमाणिका अहुवत्थ, मा पुग्गलेसु पमाणं गण्हत्थ । खञ्जति^५ हानन्द,
पुग्गलेसु^६ पमाणं गण्हन्तो । अहं^७ वा, आनन्द, पुग्गलेसु पमाणं गण्हेय्यं 15
यो वा पनस्स मादिसो ।

B. 368

R 141

७. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं
च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं सीलं
अपरिसेसं निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि
अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पट्टिदिद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न 20
लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसंसाय;
हानायमीयेव होति, नो विसंसायमी ।

८. “इध पनानन्द, एकच्चो पुग्गलो सीलवा होति । तं च
चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं सीलं अपरि-
सेसं निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, 25
दिट्ठिया पि पट्टिदिद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । सो कायस्स
भेदा परं मरणा विसंसाय परेति, नो हानाय; विसंसायमीयेव होति, नो
हानायमी ।

१. सुप्पट्टिदिद्धं— स्या०, रो० । २. इमिस्सा — सी०; इमस्सा — स्या०, रो० ।
३. अपरस्स— सी०; अरस्सा— स्या०, रो० । ४. ध्वाय— सी० । ५. कहुञ्चि— सी०;
खञ्जति— स्या० । ६. पुग्गलो पुग्गलेसु— सी०, स्या०, रो० । ७-७. अहुञ्जानन्द— सी०,
स्या०, रो० ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति .. पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

९. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिब्बरगो होति । तं च चेतोविमुक्तिं पञ्जाविमुक्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स सो रागो अपरिसेसो निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुक्तिं न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१०. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो तिब्बरगो होति । तं च चेतोविमुक्तिं पञ्जाविमुक्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स सो रागो अपरिसेसो निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुक्तिं लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति ... पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

११. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोषनो होति । तं च चेतोविमुक्तिं पञ्जाविमुक्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स सो कोषो अपरिसेसो निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि अकतं होति, बाहुसच्चेन पि अकतं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुक्तिं न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१२. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो कोषनो होति । तं च चेतोविमुक्तिं पञ्जाविमुक्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स सो कोषो अपरिसेसो निरुञ्जति । तस्स सवनेन पि कतं होति, बाहुसच्चेन पि कतं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुक्तिं लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति .. पे०... अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो ।

१३. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं नप्पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सबनेन पि अकत्तं होति, बाहुसच्चेन पि अकत्तं होति, दिट्ठिया पि अप्पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं न लभति । सो कायस्स भेदा परं मरणा हानाय परेति, नो विसेसाय; 5 हानगामीयेव होति, नो विसेसगामी ।

१४. “इध पनानन्द, एकच्चो पुगलो उद्धतो होति । तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति । तस्स सबनेन पि कत्तं होति, बाहुसच्चेन पि कत्तं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । सो 10 R. 143 कायस्स भेदा परं मरणा विसेसाय परेति, नो हानाय; विसेसगामीयेव होति, नो हानगामी ।

“तत्रानन्द, पमाणिका पमिणन्ति - ‘इमस्स पि तेव धम्मा, अपरस्स पि तेव धम्मा । कस्मा नेसं एको हीनो एको पणीतो’ ति ? तं हि तेसं, आनन्द, होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाय । 15

“तत्रानन्द, य्वायं पुगलो उद्धतो होति तं च चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं यथाभूतं पजानाति यत्थस्स तं उद्धच्चं अपरिसेसं निरुज्झति, तस्स सबनेन पि कत्तं होति, बाहुसच्चेन पि कत्तं होति, दिट्ठिया पि पटिविद्धं होति, सामायिकं पि विमुत्तिं लभति । अयं, आनन्द, पुगलो अभुना पुरिमेन पुगलेन अभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स 20 हेतु ? इमं हानन्द, पुगलं धम्मसोतो निब्बहति । तदन्तरं को जानेय्य अञ्जन्न तथागतं ! तस्मात्तिह, आनन्द, मा पुगलेसु पमाणिका अहुवत्थ; मा पुगलेसु पमाणं गण्हत्थ । खञ्जति हानन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हन्तो । अहं वा, आनन्द, पुगलेसु पमाणं गण्हेय्यं यो वा पनस्स मादिसो । 25

“का आनन्द, मिगसाला उपासिका बाला अब्बत्ता अम्मका अम्मकपञ्जा, के च पुरिसपुगलपरोपरिये जाणे ! इमे खो, आनन्द, दस पुगला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

१५. “यथारूपेण, आनन्द, सीत्तेन पुराणो समन्नागतो अहोसि तथारूपेण सीत्तेन इसिदत्तो समन्नागतो अभविस्स, नयिध पुराणो इसि- 30

R. 144

दत्तस्स गतिं पि अञ्जस्स । यथारूपाय चानन्द, पञ्जाय इसिदत्तो समन्नागतो अहोसि तथारूपाय पञ्जाय पुराणो समन्नागतो अभविस्स, नयिष इसिदत्तो पुराणस्स गतिं पि अञ्जस्स । इति खो; आनन्द, इमे पुग्गला उभो' एकङ्गहीना^३ ति ।

६. तयोधम्मसुत्तं

१. "तयोमे^३, भिक्खवे, धम्मा लोके न संविज्जेय्यं, न तथागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य" । कतमे तयो ? जाति च, जरा च, मरणं च - इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मा लोके न संविज्जेय्यं, न तथागतो लोके उप्पज्जेय्य अरहं सम्मासम्बुद्धो, न तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वेय्य ।
 10 यस्मा च खो, भिक्खवे, इमे तयो धम्मा लोके संविज्जन्ति तस्मा तथागतो लोके उप्पज्जति अरहं सम्मासम्बुद्धो, तस्मा तथागतप्पवेदितो धम्मविनयो लोके दिव्वति" ।

B 371

२. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं । कतमे तयो ? रागं अप्पहाय, दोसं अप्पहाय,
 15 मोहं अप्पहाय - इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं ।

३. "तयोमे भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठि अप्पहाय, विचि-
 किच्छं अप्पहाय, सीलब्बतपरामासं अप्पहाय - इमे खो, भिक्खवे, तयो
 20 धम्मे अप्पहाय अभब्बो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं ।

R. 145

४. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलब्बतपरामासं पहातुं । कतमे तयो ?
 अयोनिसो मनसिकारं अप्पहाय, कुम्मग्गसेवनं अप्पहाय, चेतसो लीनत्त
 अप्पहाय - इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो सक्कायदिट्ठि
 25 पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलब्बतपरामासं पहातुं ।

५. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अयोनिसो मनसि-
 कारं पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । कतमे तयो ?

१. उभतो - मी०, स्वा०, रो० । २ एकत्तहीना - त्या० । ३. तयो - सी०, रो० ।
 ४. दिव्वेय्य - सी०, रो०, वीपेय्य - त्या० । ५. दिव्वति - सी०, स्वा०, रो० ।

मुट्टसच्चं अप्पहाय, असम्पजञ्जं अप्पहाय, चेतसो विक्खेपं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।

६. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो मुट्टसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । कतमे तयो ? अरियानं अदस्सनकम्यतं अप्पहाय, अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं अप्पहाय, उपारम्भचित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो मुट्टसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

७. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरियानं अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? उद्धच्चं अप्पहाय, असंवरं अप्पहाय, दुस्सील्यं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरियानं अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

८. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्वियं अप्पहाय, अवदञ्जुतं अप्पहाय, कोसज्जं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं ।

९. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अस्सद्वियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं अप्पहाय, दोवचस्सतं अप्पहाय, पापमित्ततं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो अस्सद्वियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं ।

१०. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं अप्पहाय, अनोत्तप्पं अप्पहाय, पमादं अप्पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे अप्पहाय अभब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं ।

११. “अहिरिकोयं, भिक्खवे, अनोत्तापी^३ पमत्तो होति । सो पमत्तो समानो अभब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं

१. अरियधम्मं — स्या०, रो० । २. अदस्सनकम्यतं — रो० । ३. अनोत्तपी — सी०, स्या०, रो० ।

- पहातुं । सो पापमित्तो समानो अभव्बो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं
 पहातुं कोसज्जं पहातुं । सो कुसीतो समानो अभव्बो उद्धच्चं पहातुं
 असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । सो दुस्सीलो समानो अभव्बो अरियानं
 अदस्सनकम्यतं पहातुं अरियघम्मस्त अत्तोतुकम्यतं पहातुं उपारम्भचित्तं
 5 पहातुं । सो उपारम्भचित्तो समानो अभव्बो मुद्दसच्चं पहातुं असम्पज्जञ्जं
 R. 147 पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । सो विक्खित्तचित्तो समानो अभव्बो
 अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।
 सो लीनचित्तो समानो अभव्बो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्चं पहातुं
 सीलव्वतपरामासं पहातुं । सो विचिकिच्चो समानो अभव्बो रागं
 B. 373 10 पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । सो रागं अप्पहाय दोसं अप्पहाय मोहं
 अप्पहाय अभव्बो जाति पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं ।

१२. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्बो जाति पहातुं जरं
 पहातुं मरणं पहातुं । कतमे तयो ? रागं पहाय, दोसं पहाय, मोहं
 पहाय - इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्बो जाति पहातुं जरं
 15 पहातुं मरणं पहातुं ।

१३. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्बो रागं पहातुं दोसं
 पहातुं मोहं पहातुं । कतमे तयो ? सक्कायदिट्ठि पहाय, विचिकिच्चं
 पहाय, सीलव्वतपरामासं पहाय - इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय
 भव्बो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं ।

१४. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्बो सक्कायदिट्ठि पहातुं
 20 विचिकिच्चं पहातुं सीलव्वतपरानासं पहातुं । कतमे तयो ? अयोनिसो
 मनसिकारं पहाय, कुम्मग्गसेवनं पहाय, चेतसो लीनत्तं पहाय - इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्बो सक्कायदिट्ठि पहातुं विचिकिच्चं पहातुं
 सीलव्वतपरामासं पहातुं ।

१५. "तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भव्बो अयोनिसो मनसिकारं
 25 पहातुं कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । कतमे तयो ?
 मुद्दसच्चं पहाय, असम्पज्जञ्जं पहाय, चेतसो विक्खेपं पहाय - इमे खो,
 भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भव्बो अयोनिसो मनसिकारं पहातुं कुम्मग्ग-
 सेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं ।

१६. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो मुट्ठसच्चं पहातु असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातु । कतमे तयो ? अरियानं अदस्सनकम्म्यतं पहाय, अरियधम्मस्स असोतुकम्म्यतं पहाय, उपारम्भचित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भब्बो मुट्ठसच्चं पहातुं असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं ।

R. 148

5

१७. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अरियानं अदस्सनकम्म्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्म्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? उद्धच्चं पहाय, असंवरं पहाय, दुस्सील्यं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भब्बो अरियानं अदस्सनकम्म्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्म्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं ।

B. 374

10

१८. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । कतमे तयो ? अस्सद्धियं पहाय, अवदञ्जुतं पहाय, कोसज्जं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भब्बो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं ।

१९. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । कतमे तयो ? अनादरियं पहाय, दोवचस्सतं पहाय, पापमित्ततं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भब्बो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं ।

15

२०. “तयोमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । कतमे तयो ? अहिरिकं पहाय, अनोत्तप्पं पहाय, पमादं पहाय — इमे खो, भिक्खवे, तयो धम्मे पहाय भब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं ।

20

२१. “हिरिमाय^१, भिक्खवे, ओत्तापी अप्पमत्तो होति । सो अप्पमत्तो समानो भब्बो अनादरियं पहातुं दोवचस्सतं पहातुं पापमित्ततं पहातुं । सो कल्याणमित्तो समानो भब्बो अस्सद्धियं पहातुं अवदञ्जुतं पहातुं कोसज्जं पहातुं । सो आरद्धविरियो समानो भब्बो उद्धच्चं पहातुं असंवरं पहातुं दुस्सील्यं पहातुं । सो सीलवा समानो भब्बो अरियानं अदस्सनकम्म्यतं पहातुं अरियधम्मस्स असोतुकम्म्यतं पहातुं उपारम्भचित्ततं पहातुं । सो अनुपारम्भचित्तो समानो भब्बो मुट्ठसच्चं पहातुं

25 R. 149

१. हिरिमाय — सी०, स्या०, रो० ।

- असम्पजञ्जं पहातुं चेतसो विक्खेपं पहातुं । सो अविक्खित्तचित्तो समानो भब्बो अयोनिस्सो मनसिकारं पहातु कुम्मग्गसेवनं पहातुं चेतसो लीनत्तं पहातुं । सो अलीनचित्तो समानो भब्बो सक्कायदिट्ठं पहातुं विचिकिच्छं पहातुं सीलब्बतपरामासं पहातुं । सो अविचिकिच्छो समानो
- B. 375 3 भब्बो रागं पहातुं दोसं पहातुं मोहं पहातुं । सो रागं पहाय दोसं पहाय मोहं पहाय भब्बो जातिं पहातुं जरं पहातुं मरणं पहातुं" ति ।

७. काकसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, असद्धम्मेहि समन्नागतो काको । कतमेहि दसहि ? धंसी च, पगम्भो च, तित्तिणो च, महग्घसो च, लुद्धो च, अकारुणिको च, दुब्बलो च, ओरविता च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको च -
- 10 इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्धम्मेहि समन्नागतो काको । एवमेव खो, भिक्खवे, दसहि असद्धम्मेहि समन्नागतो पापभिक्खु । कतमेहि दसहि ? धंसी च, पगम्भो च, तित्तिणो च, महग्घसो च, लुद्धो च, अकारुणिको च, दुब्बलो च, ओरविता च, मुट्ठस्सति च, नेचयिको च -
- इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्धम्मेहि समन्नागतो पापभिक्खू" ति ।

८. निगण्ठसुत्तं

- R 150 15 १. "दसहि, भिक्खवे, असद्धम्मेहि समन्नागता निगण्ठा । कतमेहि दसहि ? अस्सद्धा, भिक्खवे, निगण्ठा; दुस्सीला, भिक्खवे, निगण्ठा; अहिरिका, भिक्खवे, निगण्ठा, अनोत्तप्पिनो, भिक्खवे, निगण्ठा; असप्पुरिससम्भत्तिनो, भिक्खवे, निगण्ठा; अत्तुक्कंसकपरदम्भका, भिक्खवे, निगण्ठा; सन्दिट्ठिपरामासा" आधानग्गाही" दुप्पिट्ठिनस्सग्गिनो,
- 20 भिक्खवे, निगण्ठा; कुहका, भिक्खवे, निगण्ठा; पापिच्छा, भिक्खवे, निगण्ठा; पापमिता, भिक्खवे, निगण्ठा - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि असद्धम्मेहि समन्नागता निगण्ठा" ति ।

१. तित्तिनो - सी० । २ ओरकी - स्या० । ३ नेरयिको - सी० । ४ अकारुणिको - सी० । ५. ० परामासि - स्वा० । ६. अधानग्गाहि - स्या०; आधानग्गाहि - री० । ७. भिच्छादिट्ठिका - सी०, स्वा०, री० ।

६. आघातवत्युत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, आघातवत्युनि । कतमानि दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरी’ ति आघातं बन्धति; ‘अनत्थं मे चरती’ ति आघातं
 बन्धति; ‘अनत्थं मे चरिस्सती’ ति आघातं बन्धति; ‘पियस्स मे मनापस्स
 अनत्थं अचरी’ ति ...पे०... अनत्थं चरती ति ...पे०... अनत्थं चरिस्सती
 ति आघातं बन्धति, ‘अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरी’ ति ...पे०... 5
 अत्थं चरती ति ... पे०... अत्थं चरिस्सती ति आघातं बन्धति; अट्टाने
 च कुप्पति — इमानि खो, भिक्खवे, दस आघातवत्युनी’ ति ।

B 376

१०. आघातपटिविनयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, आघातपटिविनया । कतमे दस ?
 ‘अनत्थं मे अचरि, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं
 मे चरति, तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, ‘अनत्थं मे चरिस्सति,
 तं कुतेत्थ लब्भा’ ति आघातं पटिविनेति, पियस्स मे मनापस्स अनत्थं
 अचरि ...पे०... चरति ...पे०... चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं
 पटिविनेति, अप्पियस्स मे अमनापस्स अत्थं अचरि ... पे०... अत्थं चरति
 ...पे०... अत्थं चरिस्सति, तं कुतेत्थ लब्भा ति आघातं पटिविनेति, अट्टाने
 च न कुप्पति — इमे खो, भिक्खवे, दस आघातपटिविनया’ ति । 10

R 151

15

आकह्ववग्गो अट्टमो ।

तस्सुद्धानं

आकह्वो कण्टको इट्ठा, वट्ठि च मिगसालाय^१ ।
 तयो^२ धम्मा च^३ काको च, निगण्ठा^४ द्वे च आघाता ति^५ ॥

६. धेरवग्गो

१. वाहनसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चम्पायं विहरति गगगराय पोक्खरणिग्या
 तीरे । अथ खो आयस्सा वाहनो^१ येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-

१. मिगसालया — सी०; मिगसालय — स्या०, रो० । २-२. अमब्बो च्चव — सी०,
 स्या०, रो० । ३-३. ० द्वेत्युनी ति — सी०, निगन्था दस वत्युनि — स्या०; ० द्वे च
 वत्युनी ति — रो० । ४. वाह्वनी — सी०, रो०, वाह्वनी — स्या० ।

मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खं
आयस्मा वाहनो भगवन्तं एतदवोच -

२. “कतीहि नु खो, भन्ते, धम्मोहि तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन^१ चेतसा विहरती” ति ?

R. 152 5

३. “दसहि खो, वाहन, धम्मोहि तथागतो निस्सटो^२ विसंयुत्तो
विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरति । कतमेहि दसहि ? रूपेण
खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन

B. 377

चेतसा विहरति, वेदनाय खो, वाहन ... पे० ... सञ्जाय खो, वाहन,
... सङ्कारोहि खो, वाहन ... विञ्जाणेन खो, वाहन .. जातिया खो,

10

वाहन ... जराय खो, वाहन ... मरणेण खो, वाहन ... दुक्खेहि खो,
वाहन ... किलेसेहि खो, वाहन, तथागतो निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो

~

विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरति । सेय्यथापि, वाहन, उप्पलं वा पदुमं
वा पुण्डरीकं वा उदके जातं उदके संवहु उदका पच्चुग्गम्म^३ ठितं^३ अनुप-

~

लित्तं उदकेन; एवमेव खो, वाहन, इमेहि दसहि धम्मोहि तथागतो
15 निस्सटो विसंयुत्तो विप्पमुत्तो विमरियादीकत्तेन चेतसा विहरती” ति ।

२. आनन्दसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं^१
खो आयस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच -

२. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अस्सद्धो समानो इमस्मि धम्मविनये
20 वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

३. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘दुस्सीलो समानो इमस्मि धम्म-
विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

४. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘अप्पस्सुतो समानो इमस्मि धम्म-
विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

25

५. “सो वतानन्द, भिक्खु ‘दुब्बचो’ समानो इमस्मि धम्मविनये
वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेतं ठानं विज्जति ।

R. 158

१. विमरियादिकत्तेन - सी०, स्या०, रो० । २. निस्सटो - सी० । ३-३ अणु-
गम्म सिद्धि - सी०, स्या०, रो० । ४. निसिन्नो - रो० । ५. दुब्बच्चो - स्या०, रो० ।

६. "सो वतानन्द, भिक्षु 'पापमित्तो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

७. "सो वतानन्द, भिक्षु 'कुसीतो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

८. "सो वतानन्द, भिक्षु 'मुट्टस्सति समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

९. "सो वतानन्द, भिक्षु 'असन्तुट्ठो समानो इमस्मि धम्म- विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

B 378

१०. "सो वतानन्द, भिक्षु 'पापिच्छो समानो इमस्मि धम्म- विनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

10

११. "सो वतानन्द, भिक्षु 'मिच्छादिट्ठिको समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

"सो वतानन्द, भिक्षु 'इमेहि दसहि धम्मेहि समन्नागतो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।

१२. "सो वतानन्द, भिक्षु 'सद्धो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

15

१३. "सो वतानन्द, भिक्षु 'सीलवा समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१४. "सो वतानन्द, भिक्षु 'बहुस्सुतो सुत्तघरो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

20

१५. "सो वतानन्द, भिक्षु 'सुवचो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१६. "सो वतानन्द, भिक्षु 'कल्याणमित्तो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

१७. "सो वतानन्द, भिक्षु 'आरद्धविरियो समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

25

१८. "सो वतानन्द, भिक्षु 'उपट्ठितस्सति' समानो इमस्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

R. 154

१६. "सो वतानन्द, भिक्खु 'सन्तुट्ठो समानो इमास्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

२०. "सो वतानन्द, भिक्खु 'अप्यिच्छो समानो इमास्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

B. 379 5

२१. "सो वतानन्द, भिक्खु 'सम्मादिट्ठिको समानो इमास्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जति ।

"सो वतानन्द, भिक्खु 'इमेहि दसहि धम्मेहि समन्नागतो इमास्मि धम्मविनये वुद्धिं विरुब्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जती" ति ।

३. पुण्णियसुत्तं

10 १. अथ खो आयस्सा पुण्णियो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्सा पुण्णियो भगवन्तं एतदवोच -

२. "को नु खो, भन्ते, हेतु को पच्चयो येन अप्पेकदा तथागतं धम्मदेसना पटिभाति अप्पेकदा नप्पटिभाती" ति ?

15 ३. "सद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति, नो च उपसङ्कमिता; नेव ताव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति । यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति उपसङ्कमिता च, एवं तथागतं धम्मदेसना पटिभाति ।

४. "सद्धो च, पुण्णिय, भिक्खु होति उपसङ्कमिता च, नो च पयिरुपासिता ... पे०... पयिरुपासिता च, नो च परिपुच्छिता ... परि-

20 पुच्छिता च, नो च ओहितसोतो धम्मं सुणाति ... ओहितसोतो^१ च धम्मं सुणाति, नो च सुत्वा धम्मं धारेति ... सुत्वा च धम्मं धारेति, नो च घातानं धम्मानं अत्थं उपपरिक्खति ... घातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिक्खति

R. 155

नो च अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मामुधम्मप्यटिपन्नो होति ... अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मामुधम्मप्यटिपन्नो च होति, नो च कल्याणवाचो होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो

25 विस्सट्ठाय अनेलगळाय^२ अत्थस्स विञ्जापनिया ... कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय

१. अहितसोतो - सी०. रो० । २. अनेलगलाय - सी० ।

अनेलग्णाय अत्यस्स विञ्जापनिया, नो च सन्दस्सको होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सन्नह्यचारीनं, नेव ताव तथागतं धम्मदेसना पटिभाति ।

५. “यतो च खो, पुण्णिय, भिक्खु सद्धो च होति, उपसङ्कमिता च, पयिरुपासिता च, परिपुञ्छिता च, ओहितसोतो च धम्मं सुणाति, 5 सुत्वा च धम्मं धारेति, धातानं च धम्मानं अत्थं उपपरिक्खति, अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो च होति, कल्याणवाचो च होति कल्याणवाक्करणो पोरिया वाचाय समन्नागतो विस्सट्ठाय अनेलग्णाय अत्यस्स विञ्जापनिया, सन्दस्सको च होति समादपको समुत्तेजको सम्पहंसको सन्नह्यचारीनं – एवं तथागतं धम्मदेसना पटिभाति । इमेहि खो, पुण्णिय, दसहि धम्मोहि समन्नागता एकन्तपटिभाना 10 तथागतं धम्मदेसना होती” ति ।

B. 380

४. व्याकरणसुत्तं

१. तत्र खो आयस्सा महामोग्गल्लानो भिक्खू आमन्तेसि – “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्सतो महामोग्गल्लानस्स पच्चस्सोसुं । आयस्सा महामोग्गल्लानो एतदवोच – 15

२. “इषावुसो, भिक्खु अञ्जं व्याकरोति – ‘खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी’ ति । तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुञ्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुञ्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं 20 आपज्जति विचिनं 3 आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं 4 आपज्जति अनयव्यसनं 5 आपज्जति ।

R. 156

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति – “किं नु खो अयमायस्सा अञ्जं व्याकरोति – खीणा 25

१ एकन्तपटिभान – सी०; एकन्त – स्या०; एकन्तं पटिभानं – रो० ।
२ पटिभाती – स्या० । ३. इरिणं – वी०; इरण – स्या०; इरिणं – रो० । ४. विजिनं – वी०, रो० । ५. व्यसन – वी०, रो० । ६. अनयव्यसन – वी०, रो० ।

जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ?

४. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
B. 381 5 पजानानि - 'कोधनो खो अयमायस्मा'; कोधपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । कोधपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

'उपनाही खो पन अयमायस्मा; उपनाहपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । उपनाहपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
10 परिहानमेतं ।

'मक्खी खो पन अयमायस्मा, मक्खपरियुद्धितेन चेतसा बहुल
विहरति । मक्खपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पळासी खो पन अयमायस्मा; पळासपरियुद्धितेन चेतसा बहुल
15 विहरति । पळासपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'इस्सुकी खो पन अयमायस्मा; इस्सापरियुद्धितेन चेतसा बहुल
विहरति । इस्सापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'मच्छेरी खो पन अयमायस्मा, मच्छेरपरियुद्धितेन चेतसा
20 बहुलं विहरति । मच्छेरपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
विनये परिहानमेतं ।
R. 157

'सठो खो पन अयमायस्मा, साठेय्यपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । साठेय्यपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
25 परिहानमेतं ।

'मायादी खो पन अयमायस्मा, मायापरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । मायापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परि-
हानमेतं ।

'पापिच्छो खो पन अयमायस्मा, इच्छापरियुद्धितेन चेतसा

बहुलं विहरति । इच्छापरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत्तं ।

‘सति’ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये ओरमत्तकेन विसेसाधिगमेन अन्तरा बोसानं आपन्नो । अन्तरा बोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत्तं’ ।

५. “सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मि धम्मविनये बुद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ तिं नेत्तं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मि धम्मविनये बुद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत्तं विज्जती’ ति ।

५. कत्थीसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाचुन्दो चेतीसु विहरति सहजातियं ।
तत्र खो आयस्मा महाचुन्दो भिक्खू आमन्तेसि - “आवुसो भिक्खवे”
ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाचुन्दस्स पच्चस्सोसुं ।
आयस्मा महाचुन्दो एतदवोच -

२. “इधावुसो, भिक्खु कत्थी होति विकत्थी अधिगमेसु - ‘अहं
पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि
पि वुट्ठहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं
चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं आकासानञ्चायतनं
समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं विञ्जानाञ्चायतनं समापज्जामि
पि वुट्ठहामि पि, अहं आकिञ्चञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि,
अहं नेवसञ्जानासञ्चायतनं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पि, अहं
सञ्जावेदयित्तिरोधं समापज्जामि पि वुट्ठहामि पी’ ति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायो समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुञ्जति समनु-
ग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा आयिना
समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुञ्जिय-
मानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं
आपज्जति अनयं आपज्जति व्यत्तनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

१. मुहुस्सति - सी०, स्था०, ले० । २. विचिन - सी० ले० ।

B. 303

४. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्छ
मनसि करोति - "किं नु खो अयमायस्मा कत्थी होति विकत्थी अधि-
गमेषु - अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि ... पे०... अहं
5 सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

५. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्छ
पज्जानाति - "दीघरत्तं खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्दकारी सबलकारी
कम्मासकारी न सन्ततकारी' न सन्ततवृत्ति सीलेसु । दुस्सीलो खो
10 अयमायस्मा । दुस्सील्यं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहान-
मेतं ।

'अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्धियं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

R 159 15 'अप्पस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनान्चारो; अप्पसच्चं खो
पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'दुब्बचो' खो पन अयमायस्मा; दोवचस्सता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'पापमित्तो खो पन अयमायस्मा; पापमित्तता खो पन तथा-
गतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

20 'कुसीत्तो खो पन अयमायस्मा; कोसज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'मुट्ठस्सति खो पन अयमायस्मा; मुट्ठसच्चं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'कुहको खो पन अयमायस्मा, कोहञ्जं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

25 'दुब्भरो खो पन अयमायस्मा, दुब्भरता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

B 384 'दुप्पञ्जो खो पन अयमायस्मा, दुप्पञ्जता खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं' ।

30 ६. "सेय्यथापि, आवुसो, सहायको सहायकं एवं वदथ्य - 'यदा

ते, सम्म, धनेन धनकरणीयं अस्स, याचेय्यासि^१ मं धनं । दस्सामि ते धनं^२ ति । सो किञ्चिदेव^३ धनकरणीये समुप्पन्ने सहायको सहायकं एवं वदेय्य - 'अत्थो मे, सम्म, धनेन । देहि मे धनं' ति । सो एवं वदेय्य - 'तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य - 'अलिकं मं, सम्म, अवच; तुच्छकं मं, सम्म, अवच - 5 इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य - 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं^३ अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य - 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच - इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य - 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । तेन हि, सम्म, इध खनाही' ति । सो तत्र 10 R. 160 पि खनन्तो नाधिगच्छेय्य । सो एवं वदेय्य - 'अलिकं मं, सम्म, अवच, तुच्छकं मं, सम्म, अवच - इध खनाही' ति । सो एवं वदेय्य - 'नाहं तं, सम्म, अलिकं अवचं, तुच्छकं अवचं । अपि च अहमेव उम्मादं पापुणिं चेतसो विपरियाय' ति ।

“एवमेव खो, आवुसो, भिक्खु कल्पी होति विकल्पी अधिगमेसु - 15
 'अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं दुतियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं ततियं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं चतुत्थं ज्ञानं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकासानञ्चायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं विञ्जानञ्चायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं आकिञ्चञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, 20
 अहं नेवसञ्जानासञ्जायतनं समापज्जामि पि बुद्धहामि पि, अहं सञ्जावेदयितनिरोधं समापज्जामि पि बुद्धहामि पी' ति ।

७. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुञ्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना 25 समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुञ्जियमानो समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं^४ आपज्जति अनयं आपज्जति ब्यसनं आपज्जति अनयब्यसनं आपज्जति ।

८. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो

१ याचिस्ससि - सी०, रो०; पवेदेय्यासि - स्या० । २. किमिच्चिदेव - सी०, स्या०, रो० । ३. न तुच्छकं - सी० । ४ विपिन - सी०; विजिनं - रो० ।

परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति - 'किं नु खो अयमायस्मा कत्थी होति विकत्थी अधि-
गमेसु - अहं पठमं ज्ञानं समापज्जामि पि ... पे०... अहं सञ्जावेद्यित्त-
निरोधं समापज्जामि पि वुट्टुहामि पी' ति ।

५. ६. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ह्यायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तपरियायकुसलो चेतसा चेतो परिच्च पजानाति - 'दीघरत्तं
खो अयमायस्मा खण्डकारी छिद्दकारी सबलकारी कम्मासकारी, न
सन्ततकारी न सन्ततवृत्ति सीलेसु । दुस्सीलो खो अयमायस्मा; दुस्सील्यं
खो पन तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
- 10 'अस्सद्धो खो पन अयमायस्मा; अस्सद्धियं खो पन तथागत-
प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'अपस्सुतो खो पन अयमायस्मा अनाचारो; अप्पसच्चं खो
पन तथागतप्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'दुब्बचो खो पन अयमायस्मा; दोवचस्सता खो पन तथागत-
15 प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'पापमित्तो खो पन अयमायस्मा; पापमित्ता खो पन तथा-
गतप्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'कुसीतो खो पन अयमायस्मा; कोसज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
20 'मुट्टस्सति खो पन अयमायस्मा; मुट्टसच्चं खो पन तथागत-
प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'कुहको खो पन अयमायस्मा; कोहज्जं खो पन तथागत-
प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
B. 386 'दुब्भरो खो पन अयमायस्मा; दुब्भरता खो पन तथागत-
25 प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं ।
'दुपञ्चो खो पन अयमायस्मा; दुपञ्चता खो पन तथागत-
प्पवेदित्ते धम्मविनये परिहानमेतं' ।
१०. "सो वतावुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मिं
धम्मविनये वृद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति नेतं ठानं विज्जति ।
30 सो वतावुसो, भिक्खु 'इमे दस धम्मे पहाय इमस्मिं धम्मविनये वृद्धिं
विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जिस्सती' ति ठानमेतं विज्जती' ति ।

६. अधिमानसुत्तं

१. एकं समयं आयस्मा महाकस्सपो राजगहे विहरति वेळ्ळुवने कलन्दकनिवापे । तत्र खो आयस्मा महाकस्सपो भिक्खु आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खु आयस्मतो महाकस्सपस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा महाकस्सपो एतदवोच —

R. 162

२. “इधावुसो, भिक्खु अञ्जं व्याकरोति — ‘खीणा जाति, 5 वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति । तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो समनुयुञ्जति समनुग्गाहति समनुभासति । सो तथागतेन वा तथागतसावकेन वा ज्ञायिना समापत्तिकुसलेन परचित्तकुसलेन परचित्तपरियायकुसलेन समनुयुञ्जियमानो 10 समनुग्गाहियमानो समनुभासियमानो इरीणं आपज्जति विचिनं आपज्जति अनयं आपज्जति व्यसनं आपज्जति अनयव्यसनं आपज्जति ।

३. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा अञ्जं व्याकरोति — 15 खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

४. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति — ‘अधिमानिको खो अयमायस्मा अधिमानसच्चो, अप्पत्ते 20 पत्तसञ्जी, अकते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

B. 387

५. “तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्तिकुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च 25 मनसि करोति — ‘किं नु खो अयमायस्मा निस्साय अधिमानिको अधिमानसच्चो, अप्पत्ते पत्तसञ्जी, अकते कतसञ्जी, अनधिगते अधिगतसञ्जी । अधिमानेन अञ्जं व्याकरोति — खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्ताया ति पजानामी’ ति ।

R. 163

६. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति - 'बहुस्सुतो खो पन अयमायस्मा सुतघरो सुतसन्निचयो, ये ते
धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं सव्य-
5 उज्जनं केवलपरिपुण्ण परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्स धम्मा
बहुस्सुता' होन्ति घाता' वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया
सुप्पट्ठिविद्धा । तस्मा अयमायस्मा अधिमानिको अधिमानसञ्चो, अप्पत्ते
पत्तसञ्ची, ग्रक्ते कतसञ्ची, अनधिगते अधिगतसञ्ची । अधिमानेन
अञ्जं व्याकरोति - खीणा जाति, वुसितं ब्रह्मचरियं , क्त करणीयं,
10 नापरं इत्थत्ताया ति पजानामी' ति ।

७. "तमेनं तथागतो वा तथागतसावको वा ज्ञायी समापत्ति-
कुसलो परचित्तकुसलो परचित्तपरियायकुसलो एवं चेतसा चेतो परिच्च
पजानाति - 'अभिज्जालु खो पन अयमायस्मा; अभिज्जापरियुद्धितेन
चेतसा बहुलं विहरति । अभिज्जापरियुद्धान खो पन तथागतप्पवेदिते
15 धम्मविनये परिहानमेतं ।

B. 388

'व्यापात्तो' खो पन अयमायस्मा; व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा
बहुलं विहरति । व्यापादपरियुद्धान खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेतं ।

'थीनमिद्धो' खो पन अयमायस्मा; थीनमिद्धपरियुद्धितेन चेतसा
20 बहुलं विहरति । थीनमिद्धपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्म-
विनये परिहानमेतं ।

'उद्धतो खो पन अयमायस्मा; उद्धच्चपरियुद्धितेन चेतसा बहुलं
विहरति । उद्धच्चपरियुद्धानं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये
परिहानमेत ।

25 'विचिकिच्छो खो पन अयमायस्मा, विचिकिच्छापरियुद्धितेन
चेतसा बहुलं विहरति । विचिकिच्छापरियुद्धानं खो पन तथागत-
प्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेतं ।

'कम्मरामो खो पन अयमायस्मा कम्मरतो कम्मरामत्त अनुयुत्तो ।
कम्मरामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिहानमेत ।

R. 164

१-१. बहुस्सुता घता - सी०, स्या०, रो० । २ व्यापावो - सी०, रो० । ३ विन-
मिद्धो - म० ।

‘भस्सारामो खो पन अयमायस्मा भस्सरत्तो भस्सारामत्तं अनुयुत्तो । भस्सारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिह्वानमेत्तं ।

‘निहारामो खो पन अयमायस्मा निहारत्तो निहारामत्तं अनुयुत्तो । निहारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिह्वानमेत्तं ।

‘सङ्गणिकारामो खो पन अयमायस्मा सङ्गणिकरत्तो सङ्गणिकारामत्तं अनुयुत्तो । सङ्गणिकारामता खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिह्वानमेत्तं ।

‘सत्ति^१ खो पन अयमायस्मा उत्तरि करणीये श्रोरमत्तकेन विसेसाधिगमेन अन्तरा वोसानं आपन्नो । अन्तरा वोसानगमनं खो पन तथागतप्पवेदिते धम्मविनये परिह्वानमेत्तं ।

८. “सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे अप्पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति नेत्तं ठानं विज्जति । सो वतावुसो, भिक्खु ‘इमे दस धम्मे पहाय इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं विरूढ्हि वेपुल्लं आपज्जिस्सती’ ति ठानमेत्तं विज्जती” ति ।

७. नप्यियसुत्तं

१. तत्र खो भगवा कालङ्कत्त^३ भिक्खु^३ आरब्भ भिक्खु आमन्तेसि — “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

२. “इध, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति, अधिकरणसमथस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अधिकरणिको होति अधिकरणसमथस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

३. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति, सिक्खाकामस्स^४ न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न सिक्खाकामो होति सिक्खाकामस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संवत्तति ।

४. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति, इच्छाविनयस्स

१ सङ्गणिकारत्तो — स्या०, रो० । २. मुट्ठस्सति — सी०, स्या०, रो० । ३-३ कलचक० — सी०, काळक० — स्या०, काळक० — रो० । ४ गरुताय — सी०, रो० । ५. सिक्खासमादानस्स — सी०, स्या०, रो० ।

न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पापिच्छो होति इच्छाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

५. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु कोघनो होति, कोघविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु कोघनो होति कोघविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति, मक्खविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मक्खी होति मक्खविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

B. 390

७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति, साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सठो होति साठेय्यविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनार्यं न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति, मायाविनयस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु मायावी होति मायाविनयस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

R 166 20

९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मनं न निसामकजातिको होति, धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मनं न निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

१०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति, पटिसल्लानस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न पटिसल्लानो होति पटिसल्लानस्स न वण्णवादी, अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकीभावाय संबत्तति ।

११. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्नहाचारीनं न पटिसन्थारको होति, पटिसन्थारकस्स न वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे,

भिक्षुं सन्नह्याचारीनं न पटिसन्धारको होति पटिसन्धारकस्स न वण्णवादी,
अयं पि धम्मो न पियताय न गरुताय न भावनाय न सामञ्जाय न एकी-
भावाय संवत्तति ।

१२. “एवरूपस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा
उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नह्याचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं 5
पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नह्याचारी न चेव सक्करोन्ति न गरं करोन्ति
न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू
सन्नह्याचारी ते पापके अकुसले धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति ।

१३. “सेय्यथापि, भिक्खवे, अस्सखल्लुङ्कस्स^१ किञ्चा पि एवं
इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं मनुस्सा आजानीयट्टाने ठपेय्युं, आजानीय- 10
भोजनं च भोजेय्युं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्युं’ ति, अथ खो नं
मनुस्सा न चेव आजानीयट्टाने ठपेन्ति न च आजानीयभोजनं भोजेन्ति
न च आजानीयपरिमज्जनं परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा
हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूटेय्यानि जिम्हे-
य्यानि वद्धेय्यानि अप्पहीनानि समनुपस्सन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, 15
एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चा पि एवं इच्छा उप्पज्जेय्य — ‘अहो वत मं
सन्नह्याचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नह्या-
चारी न चेव सक्करोन्ति न गरं करोन्ति न मानेन्ति न पूजेन्ति । तं किस्स
हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नह्याचारी ते पापके अकुसले
धम्मे अप्पहीने समनुपस्सन्ति । 20

१४. “इध पन, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको होति, अधि-
करणसमथस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु न अधिकरणिको
होति अधिकरणसमथस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय
भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

१५. “पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति, सिक्खा- 25
कामस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सिक्खाकामो होति सिक्खा-
कामस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियताय गरुताय भावनाय सामञ्जाय
एकीभावाय संवत्तति ।

१ यव - सी०, त्या०, रो० । २ अस्सखल्लुङ्कस्स - सी०, रो०, अस्समूळ्हकस्स -
त्या० ।

१६. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति, इच्छा-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अप्पिच्छो होति
इच्छाविनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

5 १७. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोवणो होति, कोव-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोवणो होति कोव-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

१८. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अभनवी होति, मक्ख-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अभनवी होति मक्ख-
10 विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

R. 168 १९. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति, साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु असठो होति साठेय्य-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

B 332 २०. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति, माया-
15 विनयस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु अमायावी होति माया-
विनयस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२१. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं निसामकजातिको
होति, धम्मनिसन्तिया वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु धम्मानं
निसामकजातिको होति धम्मनिसन्तिया वण्णवादी, अयं पि धम्मो
20 ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२२. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति. पटि-
सल्लानस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु पटिसल्लानो होति
पटिसल्लानस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो ... पे०... एकीभावाय संवत्तति ।

२३. "पुन च परं, भिक्खवे, भिक्खु सन्नह्वाचारीनं पटिसन्धारको
25 होति, पटिसन्धारकस्स वण्णवादी । यं पि, भिक्खवे, भिक्खु सन्नह्वाचारीनं
पटिसन्धारको होति पटिसन्धारकस्स वण्णवादी, अयं पि धम्मो पियत्ताय
गहत्ताय भावनाय सामञ्जाय एकीभावाय संवत्तति ।

२४. "एवरूपस्स, भिक्खवे, भिक्खुनो किञ्चा पि न एवं इच्छा
उप्पज्जेय्य — अहो वत यं सन्नह्वाचारी उक्करोय्युं गहं करोय्युं मानेय्युं
... एकीभावाय संवत्तति ।

पूजन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नह्माचारी ते पापके अक़ुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ति ।

२५. “सेय्यथापि, भिक्खवे, भद्दस्स अस्साजानीयस्स किञ्चापि न एवं इच्छा उपपज्जेय्य — ‘अहो वत मं मनुस्सा आजानीयद्वाने ठपेय्युं, आजानीयभोजनं च भोजेय्युं, आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जेय्युं’ ति, 5
अथ खो नं मनुस्सा आजानीयद्वाने च ठपेन्ति आजानीयभोजनं च भोजेन्ति
आजानीयपरिमज्जनं च परिमज्जन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स,
भिक्खवे, विञ्जू मनुस्सा तानि साठेय्यानि कूटेय्यानि जिम्हेय्यानि
वद्धेय्यानि पहीनानि समनुपस्सन्ति ।

R. 169

“एवमेव खो, भिक्खवे, एवरूपस्स भिक्खुनो किञ्चापि न एवं
इच्छा उपपज्जेय्य — ‘अहो वत मं सन्नह्माचारी सक्करेय्युं गरं करेय्युं मानेय्युं
पूजेय्युं’ ति, अथ खो नं सन्नह्माचारी सक्करोन्ति गरं करोन्ति मानेन्ति
पूजन्ति । तं किस्स हेतु ? तथा हिस्स, भिक्खवे, विञ्जू सन्नह्माचारी
ते पापके अक़ुसले धम्मे पहीने समनुपस्सन्ती” ति ।

८. अक्कोसकसुत्तं

१. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसकपरिभासको अरियूप- 15 B. 393
वादी सन्नह्माचारीनं ठानमेतं अवकासो यं सो दसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य । कतमेसं दसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति, अधि-
गता परिहायति, सद्धम्मस्स न वोदायन्ति, सद्धम्मेषु वा अधिमानिको
होति अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्किलिट्ठं आपत्ति
आपज्जति, गाब्धं वा रोगातङ्कं फ़ुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तवखेपं,
सम्मूब्धो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं
निरयं उपपज्जति । यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसकपरिभासको
अरियूपवादी सन्नह्माचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं दसन्नं व्यसनानं
अञ्जतरं व्यसनं निगच्छेय्या” ति ।

१. अरियूपवादी — सी०, स्या०, रो० । २-२. अद्वानमेतं अनवकासो — सी०,
स्या०, रो० । ३. न निगच्छेय्य — सी०, स्या०, रो० । ४. वोदायन्ति — सी०; वोदायति —
स्या० ।

६. कोकालिकसुत्तं

R. 170

१. अथ खो कोकालिको भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदबोच -

२. "पापिच्छा, भन्ते, सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं
वसं गता" ति ।

"मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना" ति ।

३. दुतियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदबोच -
"किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्दायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता" ति ।

"मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना" ति ।

४. ततियं पि खो कोकालिको भिक्खु भगवन्तं एतदबोच -
"किञ्चा पि मे, भन्ते, भगवा सद्दायिको पच्चयिको, अथ खो पापिच्छा व
सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पापिकानं इच्छानं वसं गता" ति ।

B. 394

"मा हेवं, कोकालिक, मा हेवं, कोकालिक ! पसादेहि, कोका-
लिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्तमोग्गल्लाना" ति ।

५. अथ खो कोकालिको भिक्खु उट्ठयासना भगवन्तं अभि-
वादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि । अचिरपक्कन्तस्स च कोकालिकस्स
भिक्खुनो सासपमत्तीहि^१ पीळकाहि^२ सच्चो कायो फुटो^३ अहोसि । सासप-
मत्तियो हुत्वा मुग्गमत्तियो अहेसुं, मुग्गमत्तियो हुत्वा कलायमत्तियो
अहेसुं, कलायमत्तियो हुत्वा कोलट्टिमत्तियो अहेसुं, कोलट्टिमत्तियो हुत्वा
कोलमत्तियो अहेसुं, कोलमत्तियो हुत्वा आमलकमत्तियो अहेसुं, आमलक-
मत्तियो हुत्वा तिण्डुकमत्तियो^४ अहेसुं, तिण्डुकमत्तियो हुत्वा वेळुवसला-
टुकमत्तियो अहेसुं, वेळुवसलाटुकमत्तियो हुत्वा विल्लमत्तियो^५ अहेसुं,
विल्लमत्तियो हुत्वा पभिज्जिसु, पुब्बं च लोहितं च पग्घरिसु । सो^६
सुदं^६ कदलिपत्तेसु^७ सेति मच्छो व विसगिलितो^८ ।

R. 171

१ सासपमत्ताहि - सी० । २. पिलकाहि - स्या०; पिळकाहि - स्या०, रो० ।
३ फुटो - स्या० । ४. सी०, स्या०, रो० नीलकेसु मत्थि । ५. विल्लमत्तियो - स्या० ।
६-६. स्वास्सुदं - सी०, स्या०, रो० । ७. कदलिपत्तेसु - स्या० । ८ विसकलिकदो - स्या० ।

६. अथ खो तुरू^१ पञ्चेकन्नह्या^२ येन कोकालिको भिक्खु तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा वेहासे ठत्वा कोकालिकं भिक्खुं एतदवोच -
“पसादेहि, कोकालिक, सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं । पेसला सारिपुत्त-
मोग्गल्लाना” ति ।

“कोसि त्वं, आवुसो” ति ?

5

“अहं तुरू पञ्चेकन्नह्या” ति ।

“ननु त्वं, आवुसो, भगवता अनागामी व्याकतो, अथ किञ्चरहि
इधागतो ? पस्स यावं च ते इदं अपरद्ध” ति ।

७. अथ खो तुरू पञ्चेकन्नह्या कोकालिकं भिक्खुं गाथाहि
अज्झभासि -

10

“पुरिसस्स हि जातस्स, कुठारी^३ जायते मुखे ।

याय छिन्दति अत्तानं, बालो दुब्भासितं भणं ॥

“यो निन्दियं पसंसति,

तं वा निन्दति यो पसंसियो ।

विचिनाति मुखेन सो कल्लि,

कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

15

“अप्पमत्तको^४ अयं कलि,

यो अक्खेसु धनपराजयो ।

सब्बस्सा पि सहा पि अत्तना,

अयमेव महत्तरो कलि ।

यो सुगतेसु मनं पदूसये^५ ॥

20

“सत्तं सहस्सानं निरब्बुदानं,

छत्तिसति पञ्च च अब्बुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेति,

वाचं मनं च पणिघाय पापक” ति ॥

25

८. अथ खो कोकालिको भिक्खु तेनेव आभाघेन कालमकासि ।
कालङ्कतो च कोकालिको भिक्खु पदुमं^६ निरयं^७ उपपज्जति सारिपुत्त-
मोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा ।

R. 172

१-१. तुदुपञ्चेकन्नह्या - सी०, रो०; तुदिपञ्चेकन्नह्या - स्या० । २. कुठारी - स्या० ।
३. अप्पमत्तो - सी०, स्या०, रो० । ४. पदूसये - सी०, स्या०, रो० । ५. पदुमनिरयं - सी०,
स्या० ।

६. अथ खो ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो
ब्रह्मा सहम्पति भगवन्तं एतदवोच - “कोकालिको, भन्ते, भिक्खु
5 कालङ्कतो । कालङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं
उपपन्नो सारिपुत्तमोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा” ति । इदमवोच ब्रह्मा
सहम्पति । इदं वत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेव-
न्तरघायि ।

१०. अथ खो भगवा तस्सा रत्तिया अच्चयेन भिक्खु आमन्तेसि -
10 “इमं, भिक्खवे, रत्तिं ब्रह्मा सहम्पति अभिक्कन्ताय रत्तिया अभिक्कन्त-
वण्णो केवलकप्पं जेतवनं ओभासेत्वा येनाहं तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा
मं अभिवादेत्वा एकमन्तं अट्ठासि । एकमन्तं ठितो खो, भिक्खवे, ब्रह्मा
सहम्पति मं एतदवोच - ‘कोकालिको, भन्ते, भिक्खु कालङ्कतो; काल-
ङ्कतो च, भन्ते, कोकालिको भिक्खु पदुमं निरयं उपपन्नो सारिपुत्त-
15 मोग्गल्लानेसु चित्तं आघातेत्वा’ ति । इदमवोच, भिक्खवे, ब्रह्मा सहम्पति ।
इदं वत्वा मं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा तत्थेवन्तरघायी” ति ।

११. एवं वुत्ते अञ्जतरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच - “कीव
दीघं नु खो, भन्ते, पदुमे निरये आयुप्पमाणं” ति ?

“दीघं खो, भिक्खु, पदुमे निरये आयुप्पमाणं । न तं सुकर
173 20 सङ्घातुं - ‘एत्तकानि वस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससत्तानी ति वा
एत्तकानि वस्ससहस्सानी ति वा एत्तकानि वस्ससत्तसहस्सानी ति वा” ति ।

“सक्का पन, भन्ते, उपमं कातुं” ति ?

“सक्का, भिक्खू,” ति भगवा अबोच - “सेय्यथापि, भिक्खु,
वीसतिखारिको कोसलको तिलवाहो ततो पुरिसो वस्ससत्तस्स वस्ससत्तस्स
B. 996 25 अच्चयेन एकमेकं तिलं उद्धरेय्य । खिप्पतरं खो सो, भिक्खु, वीस-
तिखारिको कोसलको तिलवाहो इमिना उपक्कमेन परिकस्यं परियादान
गच्छेय्य, न त्वेव एको अब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
अब्बुदा निरया, एवमेको निरब्बुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
निरब्बुदा निरया, एवमेको अबबो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति

अबबा निरया, एवमेको अटटो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अटटा निरया, एवमेको अहहो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 अहहा निरया, एवमेको कुमुदो निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 कुमुदा निरया, एवमेको सोगन्धिको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, वीसति
 सोगन्धिका निरया, एवमेको उप्पलको निरयो । सेय्यथापि, भिक्खु, 5
 वीसति उप्पलका निरया, एवमेको पुण्डरीको निरयो । सेय्यथापि,
 भिक्खु, वीसति पुण्डरीका निरया, एवमेको पट्टमो निरयो । पट्टमं खो
 पन, भिक्खु, निरयं कोकालिको भिक्खु उपपन्नो सारिपुत्तमोगल्लानेसु
 चित्तं आघातेत्वा” ति ।

इदमवोच भगवा । इदं वत्वान^१ सुगतो अथापरं एतदवोच 10
 सत्था -

“पुरिसस्स हि जातस्स, कुठारी जायते मुखे ।

R. 174

याय छिन्दति अत्तानं, वालो दुब्भासितं भणं ॥

“यो निन्दियं पसंमति ,

तं वा निन्दति यो पससियो ।

15

विचिनाति मुखेन सो कलि ,

कलिना तेन सुखं न विन्दति ॥

“अप्पमत्तको अयं कलि ,

यो अक्खेसु धनपराजयो ।

सब्बस्सा पि सहा पि अत्तना ,

20

अयमेव महत्तरो कलि ।

यो सुगतेसु मनं पट्टसये ॥

“सत्तं सहस्सानं निरब्बुदानं ,

छीत्तसति पच्च च अब्बुदानि ।

यमरियगरही निरयं उपेत्ति ,

25

वाचं मनं च पणिधाय पापक” ति ।

१०. श्रीगासववलसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनपसङ्कमि;
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चं
 खो आयस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच -

१ स्या०, रो० पीत्यकेसु नत्थि । २ वत्वा - सी० ।

B. 397

२. "कति नु खो, सारिपुत्त, खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि बलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा'" ति ?

R. 175

३. "दस, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि बलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा' ति । कतमानि दस ? इध, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सब्बे सङ्गारा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अनिच्चतो सब्बे सङ्गारा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा' ति ।

४. "पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो अङ्गारकासूपमा कामा यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिट्ठा होन्ति, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा' ति ।

५. "पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्न चित्तं होति विवेकपोणं विवेकपब्भारं विवेकट्ठं नेक्खम्माभिरतं व्यन्तीभूतं सब्बसो आसवट्ठानियेहि धम्मोहि । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो विवेकनिन्नं चित्तं होति विवेकपोणं विवेकपब्भारं विवेकट्ठं नेक्खम्माभिरतं व्यन्तीभूतं सब्बसो आसवट्ठानियेहि धम्मोहि, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा' ति ।

६. "पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सत्तिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता । यं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सत्तिपट्ठाना भाविता होन्ति सुभाविता, इदं पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -- 'खीणा मे आसवा' ति ।

७. "पुन च परं, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो चत्तारो सम्मप्यधाना भाविता होन्ति सुभाविता ... पे०. चत्तारो इट्ठिपावा भाविता

होन्ति सुभाविता ... पे०... पञ्चन्द्रियानि ... पञ्च बलानि भावितानि
होन्ति सुभावितानि ... सत्त बोज्झङ्गा भाविता होन्ति सुभाविता ...
अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो । यं पि, भन्ते, खीणा-
सवस्स भिक्खुनो अरियो अट्टङ्गिको मग्गो भावितो होति सुभावितो, इदं
पि, भन्ते, खीणासवस्स भिक्खुनो बलं होति, यं बलं आगम्म खीणासवो 5
भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति - 'खीणा मे आसवा' ति ।

“इमानि खो, भन्ते, दस खीणासवस्स भिक्खुनो बलानि, येहि
वलेहि समन्नागतो खीणासवो भिक्खु आसवानं खयं पटिजानाति -
'खीणा मे आसवा'” ति ।

थेरवग्गो ज्वमो ।

तत्सुद्धानं

वाहनानन्दो^१ पुण्णियो^२, व्याकरं^३ कत्थिमानिको^४ ।
नप्पियक्कोसकोकालि^५, खीणासवबलेन^६ चा ति^७ ॥

10

१०. उपालिवग्गो

१. कामभोगीसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच -

15

२. “दसयिमे, गहपति, कामभोगी सन्तो संविज्जमाना
लोकास्मि । कतमे दस ? इध, गहपति, एकच्चो कामभोगी अघम्मेन
भोगे परियेसति साहसेन; अघम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं
सुखेति न पीणेति^१ न संविमज्जति न पुञ्जानि करोति ।

R. 177

१-१. वाहुनो चानन्दा च - सी०; वाहुनो चानन्दो च - स्या०, वाहुनो चानन्दो
च - रो० । २-२ पुण्णियो च व्याकरण - सी०; पुण्णियो च व्याकरण - स्या०; पुण्णियो च
व्याकरण - रो० । ३. कत्थि अञ्जाधिकरण - सी०, कत्थी अञ्जाधिकरण - स्या० रो० ।
४-४. कोकालिको च बलानि चा - सी०, रो०; कोकालिको च बलानि च - स्या० ।
५-५. पीणेति - स्या०, रो० ।

R. 399

३. "इव पन, गहपति, एकच्चो कायभोगी अवम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन; अवम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविमज्जति न पुञ्ञानि करोति ।

४. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी अवम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन; अवम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविमज्जति पुञ्ञानि करोति ।

५. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी वम्मावम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; वम्मावम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविमज्जति न पुञ्ञानि करोति ।

६. "इव पन, गहपति, एकच्चो कायभोगी वम्मावम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; वम्मावम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविमज्जति न पुञ्ञानि करोति ।

७. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी वम्मावम्मनेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि; वम्मावम्मनेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति संविमज्जति पुञ्ञानि करोति ।

८. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी वम्मनेन भोगे परियेसति असाहसेन; वम्मनेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविमज्जति न पुञ्ञानि करोति ।

९. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी वम्मनेन भोगे परियेसति असाहसेन; वम्मनेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति, न संविमज्जति न पुञ्ञानि करोति ।

१०. "इव पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी वम्मनेन भोगे परियेसति असाहसेन; वम्मनेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविमज्जति पुञ्ञानि करोति । ते च भोगे भवितो^१ मुच्छित्वा अज्जापन्नो^२ अनादीनवदस्सावी अनित्सरणपञ्चो परिभुञ्जति ।

R. 178

B 400

११. “इष पन, गहपति, एकच्चो कामभोगी घम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन; घम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्जानि करोति । ते च भोगे अगघितो अमुञ्छितो अनज्जोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति ।

१२. “तत्र, गहपति, ध्वायं कामभोगी अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अघम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्जानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि गारय्हो । ‘अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । ‘न अत्तानं सुखेति न पीणेती’ ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन गारय्हो । ‘न संविभजति न पुञ्जानि करोती’ ति, इमिना त्तियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि गारय्हो ।

१३. “तत्र, गहपति, ध्वायं कामभोगी अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अघम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्जानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि गारय्हो एकेन ठानेन पासंसो । ‘अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । ‘अत्तानं सुखेति पीणेती’ ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । ‘न संविभजति न पुञ्जानि करोती’ ति इमिना दुत्तियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो इमिना एकेन ठानेन पासंसो ।

१४. “तत्र, गहपति, ध्वायं कामभोगी अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेन, अघम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्जानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी एकेन ठानेन गारय्हो द्वीहि ठानेहि पासंसो । ‘अघम्मेन भोगे परियेसति साहसेना’ ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । ‘अत्तानं सुखेति पीणेती’ ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । ‘संविभजति पुञ्जानि करोती’ ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन गारय्हो, इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो ।

१५. “तत्र, गहपति, ध्वायं कामभोगी घम्माघम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, घम्माघम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्जानि

20 R. 179

B. 401

25

30

करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी एकेन ठानेन पासंसो तीहि ठानेहि गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन गारय्हो । 'न संविभजति न पुञ्जानि करोती' ति, इमिना तत्तियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पासंसो इमेहि तीहि ठानेहि गारय्यो ।

१६. "तत्र, गृहपति, उवायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति न संविभजति न पुञ्जानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि पासंसो द्वीहि ठानेहि गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन पासंसो । 'न संविभजति न पुञ्जानि करोती' ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन गारय्हो । अयं गृहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि पासंसो इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

R. 180

१७. "तत्र, गृहपति, उवायं कामभोगी धम्माधम्मेन भोगे परियेसति साहसेन पि असाहसेन पि, धम्माधम्मेन भोगे परियेसित्वा साहसेन पि असाहसेन पि अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्जानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी तीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अधम्मेन भोगे परियेसति साहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुत्तियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्जानि करोती' ति, इमिना तत्तियेन ठानेन पासंसो । अयं, गृहपति, कामभोगी इमेहि तीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

१८. "तत्र, गृहपति, उवायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन न अत्तानं सुखेति न पीणेति न संविभजति न पुञ्जानि करोति, अयं, गृहपति, कामभोगी एकेन ठानेन पासंसो द्वीहि ठानेहि गारय्हो । धम्मेन भोगे परियेसति

असाहसेना' ति, इमिना एकेन ठानेन पासंसो । 'न अत्तानं सुखेति न पीणेती' ति, इमिना पठमेन ठानेन गारय्हो । 'न संविभजति न पुञ्जानि करोती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, कामभोगी इमिना एकेन ठानेन पासंसो इमेहि द्वीहि ठानेहि गारय्हो ।

१९. "तत्र, गहपति, उवायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति 5
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति
न संविभजति न पुञ्जानि करोति, अयं, गहपति, कामभोगी द्वीहि ठानेहि
पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना'
ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना
दुतियेन ठानेन पासंसो । 'न संविभजति न पुञ्जानि करोती' ति इमिना 10
एकेन ठानेन गारय्हो । अयं गहपति, कामभोगी इमेहि द्वीहि ठानेहि
पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

R. 181

२० "तत्र, गहपति उवायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति
संविभजति पुञ्जानि करोति, ते च भोगे गधितो मुच्छितो अज्झोपन्नो 15
अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति,
कामभोगी तीहि ठानेहि पासंसो एकेन ठानेन गारय्हो । 'धम्मेन भोगे
परियेसति असाहसेना' ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तान,
सुखेति पीणेती' ति, इमिना दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति
पुञ्जानि करोती' ति, इमिना ततियेन ठानेन पासंसो । 'ते च भोगे 20
गधितो मुच्छितो अज्झोपन्नो अनादीनवदस्सावी अनिस्सरणपञ्चो
परिभुञ्जती' ति, इमिना एकेन ठानेन गारय्हो । अयं, गहपति, काम-
भोगी इमेहि तीहि ठानेहि पासंसो इमिना एकेन ठानेन गारय्हो ।

B. 403

२१. "तत्र, गहपति, उवायं कामभोगी धम्मेन भोगे परियेसति
असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं सुखेति पीणेति 25
संविभजति पुञ्जानि करोति, ते च भोगे अगधितो अमुच्छितो अनज्झो-
पन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति, अयं, गहपति,
कामभोगी चतूहि ठानेहि पासंसो । 'धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेना'
ति, इमिना पठमेन ठानेन पासंसो । 'अत्तानं सुखेति पीणेती' ति, इमिना
दुतियेन ठानेन पासंसो । 'संविभजति पुञ्जानि करोती' ति, इमिना 30

ततियेन ठानेन पासंसो । ते च भोगे अगधितो अमुच्छित्तो
अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जती" ति,
इमिना चतुत्थेन ठानेन पासंसो । अयं, गहपति, कामभोगी इमेहि
चतूहि ठानेहि पासंसो ।

R. 182

- 5 २२. "इमे खो, गहपति, दस कामभोगी सन्तो सविज्जमाना
लोकास्मि । इमेसं खो, गहपति, दसन्नं कामभोगीनं ध्वायं कामभोगी
धम्मेन भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन
अत्तानं सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्जानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
10 अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो च । सेट्ठयथापि, गहपति, गवा खीरं, खीरम्हा दधि, दधिम्हा
नवनीतं, नवनीतम्हा सप्पि, सप्पिम्हा सप्पिमण्डो तत्थ अगमक्खायति;
एवमेव खो, गहपति, इमेसं दसानं कामभोगीनं ध्वायं कामभोगी धम्मेन
भोगे परियेसति असाहसेन, धम्मेन भोगे परियेसित्वा असाहसेन अत्तानं
B 401 15 सुखेति पीणेति संविभजति पुञ्जानि करोति, ते च भोगे अगधितो
अमुच्छित्तो अनज्ज्ञोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्चो परिभुञ्जति,
अयं इमेसं दसन्नं कामभोगीनं अगो च सेट्ठो च पामोक्खो च उत्तमो च
पवरो चा" ति ।

२. भयसुत्तं

१. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
20 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं भगवा एतदवोच -
२. "यतो, खो, गहपति, अरियसावकस्स पञ्च भयानि वेरानि
वूपसन्तानि होन्ति, चतूहि च' सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति, अरियो
चस्स जायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पट्ठिविट्ठो, सो' आकङ्कमानो
25 अत्तना व अत्तानं व्याकरेय्य - 'खीणनिरयोमिह खीणतिरञ्छानयोनि
खीणपेत्तिविसथो खीणापायदुग्गतिविनिपातो । सोतापन्नोहमस्मि
अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो" ति ।

१. सी०, स्था०, टी० पोत्यकेसु नस्ति । २ सी० पोत्यके नस्ति ।

३. “कतमानि पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ?
यं, गहपति, पाणातिपाती पाणातिपातपञ्चया द्विद्वधम्मिकं पि भयं
वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं
पटिसंवेदेति, पाणातिपाता पटिविरतो नेव द्विद्वधम्मिकं पि भयं वेरं
पसवति न सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति न चेतसिकं पि दुक्खं
दोमनस्सं पटिसंवेदेति । पाणातिपाता पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं
वूपसन्तं होति ।

R. 183

“यं, गहपति, अदिन्नादायी ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी ...
मुसावादी ... सुरामेरयमज्जपमादद्वायी सुरामेरयमज्जपमादद्धानापञ्चया
द्विद्वधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति सम्परायिकं पि भयं वेरं पसवति
चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति, सुरामेरयमज्जपमादद्धाना
पटिविरतो नेव द्विद्वधम्मिकं पि भयं वेरं पसवति न सम्परायिकं पि भयं
वेरं पसवति न चेतसिकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । सुरामेरय-
मज्जपमादद्धाना पटिविरतस्स एवं तं भयं वेरं वूपसन्तं होति । इमानि
पञ्च भयानि वेरानि वूपसन्तानि होन्ति ।

B. 405

४. “कतमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ?
इध, गहपति, अरियसावको बुद्धे अब्बेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति —
‘इति पि सो भगवा ... पे०... बुद्धो भगवा’ ति; धम्मो अब्बेच्चप्पसादेन
समन्नागतो होति — ‘स्वाक्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको अकालिको
एहिपस्सिको ओपनेट्ठियको पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही’ ति; सङ्घे
अब्बेच्चप्पसादेन समन्नागतो होति — ‘सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो,
उज्जुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, आयाप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो,
सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि
अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो
दक्खिण्येय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत्तं लोकस्सा’ ति;
अरियकत्तेहि सीलेहि समन्नागतो होति ‘अखण्डेहि अच्चिद्धेहि
असबलेहि अकम्मासेहि भुजिस्सेहि’ विञ्जुप्पसत्थेहि अपरामट्ठेहि
समाधिसंवत्तनिकेहि’ । इमेहि चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नागतो होति ।

20

25

R. 184

५. “कतमो चस्स अरियो ज्ञायो पञ्जाय सुदिट्ठो होति सुप्पटि-

१. सी०, त्या०, रो० पोत्यकेसु नत्थि । २. भुजिस्सेहि — सी०; भुजिस्सेहि
त्या० ।

विद्धो ? इधं, गहपति, अरियसावको इति पटिसञ्चिव्वत्ति - 'इति इमस्मि सति इदं होति; इमस्सुप्पादा इदं उप्पज्जति; इमस्मि असति इदं न होति; इमस्स निरोधा इदं निरुज्जति, यदिदं - अविज्जापच्चया सङ्कारा, सङ्कारपच्चया विज्जाणं, विज्जाणपच्चया नामरूपं, नामरूप-
 5 पच्चया सत्तायतनं, सत्तायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदना-
 पच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भवपच्चया
 जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिवेवदुक्खदोभनस्सुपायासा
 सम्भवन्ति, एवमेतस्स केवलस्स दुक्खवखन्वस्स समुदयो होति;
 अविज्जाय त्वेव असंसारगनिरोधा सङ्कारनिरोधो ...पे०... एवमेतस्स
 10 केवलस्स दुक्खवखन्वस्स निरोधो होती' ति । अयं चस्स अरियो आयो
 पञ्चाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो ।

“यतो खो, गहपति, अरियसावकस्स इमानि पच्च भयानि वेरानि
 वूपसन्तानि होन्ति, इमेहि च चतूहि सोतापत्तियङ्गेहि समन्नायतो होति,
 B. 406 अयं चस्स अरियो आयो पञ्चाय सुदिट्ठो होति सुप्पटिविद्धो, सो
 15 आकङ्खमानो अत्तना च अत्तानं व्याकरेय्य - 'खीणनिरयोमिह खीण-
 तिरञ्चानयोनि' खीणपत्तिविसयो खीणापायदुग्गतिविनिपातो; सोता-
 पत्तोहमस्मि अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो” ति ।

३. किदिट्ठिसुत्तं

R. 185

१. एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथ-
 पिण्डिकस्स आरामे । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति दिवा दिवस्स
 20 सावत्थिया निक्खमि भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो अनाथपिण्डिकस्स
 गहपतिस्स एतदहोसि - “अकालो खो ताव भगवन्तं दस्सनाय । पटि-
 सल्लीनो भगवा । मनोभावनीयानं पि भिक्खूनं अकालो दस्सनाय ।
 पटिसल्लीना मनोभावनीया भिक्खू । यन्नूताहं येन अञ्जतिस्थियान
 परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं” ति ।

25 २. अथ, खो अनाथपिण्डिको गहपति येन अञ्जतिस्थियानं
 परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन अञ्ज-

१. सत्तायतन - सी० । २-२. अयमस्स - सी० । ३ खीणतिरञ्चानयोनि -

तित्थिया परिब्बाजका सङ्गम्म समागम्म उन्नादिनो उच्चासद्महासद्दा^१
अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेन्ता निसिन्ना होन्ति । अद्दंसु खो ते
अञ्जतित्थिया परिब्बाजका अनाथपिण्डिकं गहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं ।
दिस्वान अञ्जमञ्जं सण्ठापेसुं^२ - “अप्पसद्दा भोन्तो होन्तु, मा भोन्तो
सद्दमकत्थ । अयं अनाथपिण्डिको गहपतिं आरामं^३ आगच्छति समणस्स 5
गोतमस्स सावको । यावता खो पन समणस्स गोतमस्स सावका गिही
ओदातवसना सावत्थियं पटिवसन्ति, अयं तेसं अञ्जतरो अनाथपिण्डिको
गहपति । अप्पसद्दकामा खो पन ते आयस्मन्तो अप्पसद्दविनीता अप्प-
सद्दस्स वण्णवादिनो । अप्पेव नाम अप्पसद्दं परिसं विदित्वा उपसङ्कमि-
तब्बं मञ्जेय्या” ति । अथ खो ते अञ्जतित्थिया^४ परिब्बाजका 10
तुण्ही अहेसुं ।

३. अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति येन ते अञ्जतित्थिया
परिब्बाजका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परि-
ब्बाजकेहि सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं^५ वीतिसारेत्वा R. 186
एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो अनाथपिण्डिकं गहपतिं ते 15
अञ्जतित्थिया परिब्बाजका एतदवोचुं - B. 407

४. “वदेहि, गहपति, किंदिट्टिको समणो गोतमो” ति ?

“न खो अहं, भन्ते, भगवतो सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
जानासि; वदेहि, गहपति, किंदिट्टिका भिक्खू” ति ? 20

“भिक्खूनं पि खो अहं, भन्ते, न सब्बं दिट्ठिं जानामी” ति ।

“इति किर त्वं, गहपति, न समणस्स गोतमस्स सब्बं दिट्ठिं
जानासि न पि भिक्खूनं सब्बं दिट्ठिं जानासि; वदेहि, गहपति,
किंदिट्टिकोसि तुव” ति ?

“एतं खो, भन्ते, अम्हेहि न दुक्करं ब्याकातुं यंदिट्टिका मयं” । 25

इच्च ताव आयस्मन्तो यथासकानि दिट्ठिगतानि ब्याकरोन्तु, पच्छापेतं
अम्हेहि न दुक्करं भविस्सति ब्याकातुं यंदिट्टिका मयं” ति ।

५. एवं वुत्ते अञ्जतरो परिब्बाजको अनाथपिण्डिकं गहपति

१. उच्चासद्दा महासद्दा - सी०, स्या०, रो० । २. सण्ठेसुं - सी०, स्या० । ३. सी०,
स्या०, रो० पीत्यकेसु नत्थि । ४. सी०, स्या०, रो० पीत्यकेसु नत्थि । ५. सारणीयं - सी०,
स्या०, रो० । ६. इवानि - स्या० । ७. मयं ति - सी०, स्या०, रो० ।

एतदवोच - "सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवं-
दिट्ठिको अहं, गहपती" ति ।

अञ्जतरो पि खो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपति एतद-
वोच - "असस्सतो लोका, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको
5 अहं, गहपती" ति ।

अञ्जतरो पि खो परिव्वाजको अनाथपिण्डिकं गहपति एतद-
वोच - "अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं त सरीरं ...
अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति
तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा .. नेव
10 होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति -
एवंदिट्ठिको अहं, गहपती" ति ।

६. एवं वुत्ते अनाथपिण्डिको गहपति ते परिव्वाजके एतदवोच-
"ध्यायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - 'सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
R. 187 मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको अहं, गहपती' ति, इमस्स अयमायस्मतो
15 दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिसोमनसिकारहेतु उप्पन्ना परतोधोसपच्चया'
वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता पटिच्चसमुप्पन्ना ।
यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्चसमुप्पन्नं तदनिच्चं ।
यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो' आयस्मा अल्लीनो, तदेवेसो
आयस्मा अञ्जुपगतो ।

B. 408 20 "धो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - 'असस्सतो लोको, इदमेव
सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठिको अहं, गहपती' ति, इमस्सा पि
अयमायस्मतो दिट्ठि अत्तनो वा अयोनिसोमनसिकारहेतु उप्पन्ना
परतोधोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिट्ठि भूता सङ्खता चेतयिता
पटिच्चसमुप्पन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्खतं चेतयितं पटिच्च-
25 समुप्पन्नं^१ तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्मा
अल्लीनो, तदेवेसो आयस्मा अञ्जुपगतो ।

"धो पायं, भन्ते, आयस्मा एवमाह - 'अन्तवा लोको ... पे०...
अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ..
होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति

१. परतोसपच्चया - सी०, स्या०, रो० । २. तदेवसो - सी०, स्या०, रो० ।

३. पटिच्चसमुप्पन्ना - सी० ।

च न च ह्येति तथागतो परं मरणा ... नेव ह्येति न न ह्येति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं - ति - एवंदिद्विको अहं, गहपती' ति, इमस्सा पि अयमायस्मतो दिद्वि अत्तनो वा अयोनिमनसिकारहेतु उपपन्ना परतोघोसपच्चया वा । सा खो पनेसा दिद्वि भूता सङ्घता चेतयिता पटिच्चसमुपपन्ना । यं खो पन किञ्चि भूतं सङ्घतं चेतयितं पटिच्चसमुपपन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेवेसो आयस्सा अल्लीनो, तदेवेसो आयस्सा अञ्जुपगतो' ति ।

७. एवं वृत्ते ते परिब्बाजका अनाथपिण्डिकं गहपति एतदवोचुं - "ब्याकतानि खो, गहपति, अम्हेहि सब्बेहेव यथासकानि दिद्विगतानि । वदेहि, गहपति, किदिद्विकोसि तुवं" ति ?

"यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्घतं चेतयितं पटिच्चसमुपपन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता' ति - एवंदिद्विको अहं, भन्ते" ति ।

"यं खो, गहपति, किञ्चि भूतं सङ्घतं चेतयितं पटिच्चसमुपपन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तदेव त्वं, गहपति, अल्लीनो, तदेव त्वं, गहपति, अञ्जुपगतो" ति ।

"यं खो, भन्ते, किञ्चि भूतं सङ्घतं चेतयितं पटिच्चसमुपपन्नं तदनिच्चं । यदनिच्चं तं दुक्खं । यं दुक्खं तं नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता' ति - एवमेतं यथाभूतं सम्मप्यञ्जाय सुदिद्वं । तस्स च उत्तरि निस्सरणं यथाभूतं पजानामी" ति ।

८. एवं वृत्ते ते परिब्बाजका तुण्हीभूता मङ्कुभूता पत्तक्खन्धा अधोमुखा पञ्जायन्ता अप्पटिभाना निसीदिसु । अथ खो अनाथपिण्डिको गहपति ते परिब्बाजके तुण्हीभूते मङ्कुभूते पत्तक्खन्धे अधोमुखे पञ्जायन्ते अप्पटिभाने विदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अनाथपिण्डिको गहपति यावतको अहोसि तेहि अञ्जतित्थियेहि परिब्बाजकेहि सद्धि कथासल्लापो तं सब्बं भगवतो आरोचेसि ।

"साधु साधु, गहपति ! एवं खो ते, गहपति, मोघपुरिसा कालेन कालं सहघम्मेन सुनिग्गहितं निग्गहेतब्बा" ति ।

९. अथ खो भगवा अनाथपिण्डिकं गहपति घम्मिया कथाय सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेमि सम्पहंसेसि । अथ खो अनाथपिण्डिको

R. 188

10

15

20

B. 409

25

30

R. 189

गृहपति भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठाय्यासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

१०. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते अनाथपिण्डके गृहपतिमिह भिक्खू आमन्तेसि — “यो पि सो, भिक्खवे, भिक्खु वस्ससत्तुपसम्पन्नो^१ इमस्मि धम्मविनये, सो पि एवमेव अञ्जतित्थिये परिब्बाजके सह-धम्मेन सुनिग्गहितं निग्गहेय्य^२ यथा तं अनाथपिण्डकेन गृहपतिना निग्गहिता” ति ।

४. वज्जियमाहितसुत्तं

१. एकं समयं भगवा चम्पायं विहरति गगराय पोक्खरणिा तीरे । अथ खो वज्जियमाहितो गृहपति दिवा दिवस्स चम्पाय निक्खमि भगवन्तं दस्सनाय । अथ खो वज्जियमाहितस्स गृहपतिस्स एतव्होसि — “अकालो खो ताव भगवन्तं दस्सनाय । पटिसल्लीनो भगवा । मनो-भनवनीयानं पि भिक्खूतं अकालो दस्सनाय । पटिसल्लीना मनोभावनीया पि भिक्खू । यञ्चूनाहं येन अञ्जतित्थियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमेय्यं” ति ।

B. 410 15

२. अथ खो वज्जियमाहितो गृहपति येन अञ्जतिथियानं परिब्बाजकानं आरामो तेनुपसङ्कमि । तेन खो पन समयेन ते अञ्ज-तित्थिया परिब्बाजका सङ्गम्म समागम्म उच्चादिनो उच्चासद्दमहासद्दा अनेकविहितं तिरच्छानकथं कथेन्ता निसिन्ना होन्ति । अद्दंसु खो ते अञ्जतित्थिया परिब्बाजका वज्जियमाहितं गृहपतिं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वान^३ अञ्जमञ्जं सण्ठापेसुं — “अप्पसद्दा भोन्तो होन्तु । मा भोन्तो सहमकत्थ । अयं वज्जियमाहितो गृहपति आगच्छति समणस्स गोतमस्स सावको । यावता खो पन समणस्स गोतमस्स सावका गिही औदातवसना चम्पायं पटिवसन्ति, अयं तेषं अञ्जतरो वज्जियमाहितो गृहपति । अप्पसद्दकामा खो पन ते आयस्मन्तो अप्पसद्दविनीता अप्प-सद्दस्स वण्णवादिनो । अप्पेव नाम अप्पसद्दं परिसं विदित्वा उपसङ्क-मित्ठं मञ्जेय्या” ति । अथ खो ते अञ्जतित्थिया परिब्बाजका तुण्ही अहेसुं ।

R. 190

१. दीवरत्त अवेमि धम्मो — स्या० । २. निग्गहेय्य — स्या० । ३. दिस्वा — सी० ।

३. अथ खो वज्जियमाहितो गहपति येन ते अञ्जतित्थिया परिव्वाजका तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तेहि अञ्जतित्थियेहि परिव्वाजकेहि सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो वज्जियमाहितं गहपतिं ते अञ्जतित्थिया परिव्वाजका एतदवोचुं — “सच्चं किर, गहपति, समणो 5
गोतमो सच्चं तपं गरहति, सच्चं तपस्सि लूखाजीवि एकंसेन उपक्कोसति उपवदती” ति ?

“न खो, भन्ते, भगवा सच्चं तपं गरहति न पि सच्चं तपस्सि लूखाजीवि एकंसेन उपक्कोसति उपवदति । गारय्हं खो, भन्ते, भगवा गरहति, पसंसितव्वं पसंसति । गारय्हं खो पन, भन्ते, भगवा गरहन्तो 10
पसंसितव्वं पसंसन्तो विमज्जवादो भगवा । न सो भगवा एत्थ एकंस-
वादो” ति ।

४. एवं वृत्ते अञ्जतरो परिव्वाजको वज्जियमाहितं गहपतिं एतदवोच — “आगमेहि त्वं, गहपति, यस्स त्वं समणस्स गोतमस्स वण्णं भासति, समणो गोतमो वेनयिको अप्पञ्जत्तिको” ति ? 15

“एत्थ पाहं, भन्ते, आयस्मन्ते वक्खामि सहघम्मो — ‘इदं कुसल’ ति, भन्ते, भगवता पञ्जत्तं; ‘इदं अकुसल’ ति, भन्ते, भगवता पञ्जत्तं । इति कुसलाकुसलं भगवा पञ्जापयमानो सपञ्जत्तिको भगवा; न सो भगवा वेनयिको अप्पञ्जत्तिको” ति ।

५. एवं वृत्ते ते परिव्वाजका तुण्हीभूता मडकुभूता पत्त- 20 B. 411,
वखन्वा अघोमुखा पञ्जायन्ता अप्पटिभाना^१ निसीदिसु । अथ खो
वज्जियमाहितो गहपति ते परिव्वाजके तुण्हीभूते मडकुभूते पत्तवखन्वे
अघोमुखे पञ्जायन्ते अप्पटिभाने विदित्वा उट्टायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो वज्जियमाहितो गहपति यावत्तको अहोसि तेहि 25
अञ्जतित्थियेहि परिव्वाजकेहि सद्धि कथासल्लापो तं सच्चं भगवतो
आरोचेसि ।

६. “साधु साधु, गहपति ! एवं खो ते, गहपति, मोघपुरिसा
कालेन कालं सहघम्मो सुनिग्गहितं निग्गहेतव्वा । नाहं, गहपति, सच्चं

१. पसंसियं - सी०, स्या०, रो० । २. विमज्जवादी - स्या० । ३. एकंसवादी - स्या० ।
४. सो समणो - सी०, स्या०, रो० । ५. स्या० पोत्यके नत्थि । ६. अप्पटिभाना -
स्या०, अप्पटिभाने - रो० ।

तपं तपितब्बं ति वदामि; न च^१ पनाहं, गहपति, सब्बं तपं न तपितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बं समादानं समादितब्बं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बं समादानं न समादितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बं पधानं पदहितब्बं ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बं पधानं न पदहितब्बं ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि । न पनाहं, गहपति, सब्बो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि; नाहं, गहपति, सब्बा^२ विमुत्तिं विमुच्चितब्बा ति वदामि; न पनाहं, गहपति, सब्बा विमुत्ति न विमुच्चितब्बा ति वदामि ।

10 "यं हि, गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं तपं न तपितब्बं ति वदामि । यं च ख्वास्स गहपति, तपं तपतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपं तपं तपितब्बं ति वदामि ।

R. 192 "यं हि, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं समादानं न समादितब्बं ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, समादानं समादियतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपं समादानं समादितब्बं ति वदामि ।

20 "यं हि, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं पधानं न पदहितब्बं ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, पधानं पदहतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपं पधानं पदहितब्बं ति वदामि ।

B. 412 "यं हि, गहपति, पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जतो^३ अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो न पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपो पटिनिस्सग्गो पटिनिस्सज्जितब्बो ति वदामि ।

"यं हि, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो^४ अकुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, कुसला धम्मा परिहायन्ति, एवरूपा विमुत्ति न विमुच्चितब्बा

१. सी०, स्था०, रो० पोत्यकेसु नरिव । २-२. सब्ब विमुत्ति - स्था० । ३. पटिनिस्सज्जतो - सी० । ४. विमुच्चयो - सी० ।

ति वदामि । यं च ख्वास्स, गहपति, विमुत्तिं विमुच्चतो अकुसला धम्मा परिहायन्ति, कुसला धम्मा अभिवड्ढन्ति, एवरूपा विमुत्तिं विमुच्चित्तब्बा ति वदामी” ति ।

अथ खो वज्जियमाहितो गहपति भगवता धम्मिया कथाय सन्दस्सितो समादपितो समुत्तेजितो सम्पहंसितो उट्ठायासना भगवन्तं 5
अभिवादेत्वा पदविक्षणं कत्वा पक्कामि ।

७. अथ खो भगवा अचिरपक्कन्ते वज्जियमाहिते गहपतिम्हि भिक्खू आमन्तेसि — “यो पि सो^१, भिक्खवे, भिक्खु^२ दीघरत्तं अप्परजकखो^३ इमस्मिं धम्मविनये, सो पि एवमेव^३ अञ्जतित्थिये परिब्बाजके सहधम्मेन सुनिग्गहितं निग्गण्हेय्य यथा तं वज्जियमाहितेन गहपतिना निग्गहिता” ति । 10

५. उत्तियसुत्तं

१. अथ खो उत्तियो परिब्बाजको येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो उत्तियो परिब्बाजको भगवन्तं एतदवोच — 15

२. “किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ?

“अब्याकतं खो एतं^४, उत्तिय, मया — ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’” ति ।

“किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघ- 20
मञ्जं” ति ?

“एतं पि खो, उत्तिय, अब्याकतं मया — ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’” ति ।

“किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथा- 25
गतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति

१-१. खो भिक्खु — स्या०, सो भिक्खु — रो० । २. अप्परज्जकखो — स्या० । ३. एवमेव — स्या०, रो० । ४. एतं — सी० ।

तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं" ति ?

"एतं पि खो, उत्तिय, अब्याकतं मया - 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं'" ति ।

5 "किं नु खो, भो गोतम, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघ-
मञ्जं" ति, इति पुट्टो समानो 'अब्याकतं खो एतं, उत्तिय, मया - सस्सतो
लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

"किं पन, भो गोतम, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं" ति, इति पुट्टो समानो - 'एतं पि खो, उत्तिय, अब्याकतं
10 मया असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं' ति वदेसि ।

"किं नु खो, भो गोतम, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको
... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो
परं मरणा ... न होति तथागतो पर मरणा ... होति च न च होति तथा-
गतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव
R. 194 15 सच्चं मोघमञ्जं ति, इति पुट्टो समानो - 'एतं पि खो, उत्तिय, अब्या-
कतं मया - 'नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं
मोघमञ्जं' ति वदेसि । अथ किञ्चरहि भोता गोतमेन व्याकतं" ति ?

"अभिञ्जाय^१ खो अहं, उत्तिय, सावकानं घम्मं देसेमि सत्तानं
विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्गमाय
20 ज्ञायस्स अघिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाया" ति ।

"यं पनेतं भवं गोतमो अभिञ्जाय^२ सावकानं घम्मं देसेसि^३
सत्तानं विसुद्धिया सोकपरिदेवानं समतिक्कमाय दुक्खदोमनस्सानं अत्यङ्ग-
माय ज्ञायस्स अघिगमाय निब्बानस्स सच्छिकिरियाय, सब्बो वा^४
तेन लोको नीयति^५ उपट्ठो वा ति भागो वा" ति ? एवं वुत्ते भगवा तुह्ही
25 अहोसि ।

B. 414

३. अथ खो ज्ञायस्सतो आनन्दस्स एतदहोसि - "मा हेवं खो
उत्तियो परिब्बाजको पापकं दिट्ठिगतं पटिलमि^६ - 'सब्बसामुक्कसिकं^७
वत मे सम्णो गोतमो पञ्चं पुट्टो संसादेति, नो विस्सज्जेति, न^८ नूनं

१ अभिञ्जा - स्या० । २ अभिञ्जाय अभिञ्जाय - सी० । ३ देसेति - सी० ।
४ च - रो० । ५ नीयिस्सति - सी०, निम्मास्सति - स्या०, निम्बिस्सति - रो० । ६ पटि-
लमिति - सी०, रो० । ७. सब्बा सामुक्कसिकं - सी०; सब्बं सामुक्कसिकं - स्या० ।
८-९. नून व - स्या० ।

विसहती' ति । तदस्स उत्तियस्स परिब्बाजकस्स दीघरत्तं अहिताय दुक्खाया' ति ।

४. अथ खो आयस्सा आनन्दो उत्तियं परिब्बाजकं एतदवोच —
 "तेनहावुसो उत्तिय, उपमं ते करिस्सामि । उपमाय मिघेकच्चे'
 विञ्जू पुरिसा भासितस्स अत्थं आजानन्ति । सेय्यथापि, आवुसो 5
 उत्तिय, रञ्जो पञ्चन्तिमं नगरं दब्हुद्वापं^२ दब्हुपाकारतोरणं एक-
 द्वारं । तत्रस्स दोवारिको पण्डितो व्यत्तो^३ मेघावी अञ्जातानं निवारेता
 ज्ञातानं पवेसेता । सो तस्स नगरस्स समन्ता अनुपरियायपथं^४
 अनुक्कमति^५ । अनुपरियायपथं अनुक्कममानो न पस्सेय्य पाकारसन्धि
 वा पाकारविवरं वा, अन्तमसो विळारनिक्खमनमत्तं^६ पि । नो च 10
 ख्वास्स एवं ज्ञाणं होति — 'एत्तका पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा
 निक्खमन्ति वा' ति । अथ ख्वास्स एवमेत्थ होति — 'ये खो केचि ओळा-
 रिका पाणा इमं नगरं पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा, सब्बे ते इमिना
 द्वारेण पविसन्ति वा निक्खमन्ति वा' ति ।

R 195

"एवमेव खो, आवुसो उत्तिय, न^१ तथागतस्स एवं उस्सुक्कं 15
 होति — 'सब्बो वा तेन लोको नीयति, उपड्डो वा, तिभागो वा' ति ।
 अथ खो एवमेत्थ तथागतस्स होति — 'ये खो केचि लोकम्हा नीयिसु वा
 नीयन्ति वा नीयिस्सन्ति वा, सब्बे ते पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उप-
 विकलेसे पञ्चाय दुब्बलीकरणे, चतूसु सत्तिपट्टानेसु सुप्पतिट्ठितच्चिन्ता, सत्त
 बोज्जाङ्गे यथाभूतं भावेत्वा । एवमेते लोकम्हा नीयिसु वा नीयन्ति वा 20
 'नीयिस्सन्ति वा' ति । यदेव खो त्वं, आवुसो उत्तिय, भगवन्तं पञ्हं^७
 अपुच्छिं तदेवेतं पञ्हं भगवन्तं अञ्जेण परिियायेण अपुच्छिं । तस्सा
 ते तं भगवा न ब्याकासी' ति ।

B 415,
R 196

६. कोकनुदसुत्तं

१. "एकं समयं आयस्सा आनन्दो राजगहे^१ विहरति तपोदा-
 रामे । अथ खो आयस्सा आनन्दो^२ रत्तिया पञ्चूससमयं पञ्चुद्दाय येन 25
 तपोदा तेनुपसङ्गमि गत्तानि परिसिञ्चित्तुं । तपोदे^३ गत्तानि परि-

१. पि मिघेकच्चे — सी० । २. दब्हुद्वाप — सी०, रो०, त दब्हुद्वाप — स्या० ।
 ३. वियत्तो — सी० । ४-४. सी०, स्या०, रो० पौत्यकेसु नत्थि । ५. विळारनिस्सक्कनमत्त —
 सी०; विळारनिस्सक्कनमत्त — स्या०; विळारनिस्सक्कनमत्त — रो० । ६. त — सी० । ७. इम
 पञ्ह — स्या० । ८. आपुच्छिं — सी० । ९-९. स्या० पौत्यके नत्थि । १०. तपोदाय — स्या०, रो० ।

सिञ्चित्वा पञ्चुत्तरित्वा एकचीवरो अट्टासि गत्तानि पुब्बापयमानो ।
 कोकनुदो पि खो परिब्बाजको रत्तिया पञ्चूससमथं पञ्चुद्दय येन तपोदा
 तेनुपसङ्गमि गत्तानि परिसिञ्चित्तुं । अट्टसा खो कोकनुदो परिब्बाजको
 आयस्मन्तं आनन्दं दूरतो व आगच्छन्तं । दिस्वान आयस्मन्तं आनन्द
 5 एतदवोच -

२. “क्वेत्थ^१, आवुसो” ति ?

“अहमावुसो, भिक्खू” ति ।

“कतमेसं, आवुसो, भिक्खूनं” ति ?

“समणानं, आवुसो, सक्कपुत्तियानं” ति ।

10 “पुच्छेय्याम मयं आयस्मन्त किञ्चिदेव देसं, सचे आयस्मा
 ओकासं करोति पञ्हुस्स वेय्याकरणाया” ति ।

“पुच्छावुसो, सुत्वा वेदिस्सामा” ति ।

“किं नु खो, भो, ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
 ति - एवंदिट्ठि^२ भवं” ति ?

15 “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं
 मोघमञ्जं” ति ।

“किं पन, भो, ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’
 ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

20 “न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘असस्सतो लोको, इदमेव
 सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

R. 197 “किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे० .. अनन्तवा लोको ...
 तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो
 परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति
 तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा,
 25 इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति - एवंदिट्ठि भवं” ति ?

“न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि - ‘नेव होति न न होति तथागतो
 परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति ।

B 416 “तेन हि भवं न जानाति, न पस्सती” ति ?

१. को तेष्य - सी०; क्वत्थ - रो० । २ एवंदिट्ठि - सी०, एवंदिट्ठिको -
 स्या० ।

“न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी” ति ।

३. “किं नु खो, भो, सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“किं पन, भो, असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“किं नु खो, भो, अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं ति — एवंदिट्ठि भवं ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, एवंदिट्ठि — नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति वदेसि ।

“त्तेन हि भवं न जानाति न पस्सती” ति, इति पुट्ठो समानो — ‘न खो अहं, आवुसो, न जानामि न पस्सामि । जानामहं, आवुसो, पस्सामी’ ति वदेसि । यथा कथं पनावुसो, इमस्स भासितस्स अत्थो दट्ठब्बो’ ति ?

४. “सस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं” ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । ‘असस्सतो लोको, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं । अन्तवा लोको ... पे०... अनन्तवा लोको ... तं जीवं तं सरीरं ... अञ्जं जीवं अञ्जं सरीरं ... होति तथागतो परं मरणा ... न होति तथागतो परं मरणा ... होति च न च होति तथागतो परं मरणा ... नेव होति न न होति तथागतो परं मरणा, इदमेव सच्चं मोघमञ्जं’ ति खो, आवुसो, दिट्ठिगतमेतं ।

“यावता, आवुसो, दिट्ठिगता यावता दिट्ठिगानं” दिट्ठिअधिट्ठानं दिट्ठिपरियुट्ठानं दिट्ठिसमुट्ठानं दिट्ठिसमुग्घातो, तमहं जानामि तमहं

१-१. दिट्ठिगाना अधिट्ठान परियुट्ठान-समुट्ठान समुग्घातो — सी०; दिट्ठिगाना अधिट्ठानं परियुट्ठानं समुग्घातो — स्था०; दिट्ठिगान-अधिट्ठान-परियुट्ठान-समुट्ठान-समुग्घातो — री० ।

पस्सामि । तमहं जानन्तो तमहं पस्सन्तो क्याहं वक्खामि - 'न जानामि न पस्सामी' ति ? जानामहं, आवुसो, पस्सामी" ति ।

"को नामो आयस्सा, कथं च पनायस्सन्तं सब्बहाचारी जानन्ती" ति ?

5 "आनन्दो" ति खो मे, आवुसो, नामं । 'आनन्दो' ति च पन मं सब्बहाचारी जानन्ती" ति ।

"महाचरियेन वत किर, भो", सद्धि मन्तयमाना न जानिम्ह" - 'आयस्सा आनन्दो' ति । सचे हि मयं जानेय्याम" - 'अयं आयस्सा आनन्दो' ति, एत्तकं पि नो नप्पटिभासेय्य । खमत्तु च मे आयस्सा
10 आनन्दो' ति ।

७. आहुनेय्यसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं लोकस्स । कतमेहि दसहि ? इच्च, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिभोक्खसंवरसंबुतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु
15 भयदस्सावी, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु ।

२. "बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो । ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सात्थं" सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथारूपास्तं धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता दिट्ठिया
20 सुप्पटिविद्धा ।

३. "कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो ।

४. सम्मादिट्ठिको होति सम्मादस्सनन समन्नागतो ।

५. "अनेकविहितं इद्धिविधं पच्चनुभोति - एको पि हुत्वा बहुधा होति; बहुधा पि हुत्वा एको होति; आविभावं, तिरोभावं; तिरोकुट्टं तिरोपाकारं तिरोपब्बतं असज्जमानो गच्छति, सेय्यथापि आकासे; पथविया पि उम्मज्जनिमुज्जं करोति, सेय्यथापि उदके; उदके पि
B. 418 25

१. सञ्जानन्ती - स्या० । २. मोता - सी०, रो० । ३. जानिम्हा - स्या० ।
४. सञ्जानेय्याम - सी०, स्या०, रो० । ५. सत्थ - सी० । ६. तिरोकुट्टं - म० ।

अभिज्जमाने गच्छति, सेय्यथापि पथवियं; आकासे पि पल्लङ्घने
कमति, सेय्यथापि पक्खी सकुणो; इमे पि चन्दिमसुरिये एवमहिद्धिके
एवमहानुभावे पाणिना' परामसति' परिमज्जति, याव ब्रह्मलोका पि
कायेन वसं वत्तेति ।

६. "दिब्बाय सोत्तधाणुया विसुद्धाय अतिवकन्तमानुसिकाय उभो 5
सहे सुणाति दिब्बे च मानुसे च ये दूरे सन्तिके च ।

७. "परसत्तानं परपुगलानं चेतसा चेतो परिच्च पजानाति ।
सरागं वा चित्तं 'सरागं चित्तं' ति पजानाति; वीतरागं वा चित्तं 'वीतरागं
चित्तं' ति पजानाति; सदासं वा चित्तं ... पे०... वीतदोसं वा चित्तं
... पे०... समोहं वा चित्तं ... वीतमोहं वा चित्तं ... सङ्घित्तं वा चित्तं ... 10
विक्खित्तं वा चित्तं ... महग्गतं वा चित्तं ... अमहग्गतं वा चित्तं ... सउत्तरं
वा चित्तं ... अनुत्तरं वा चित्तं ... समाहितं वा चित्तं ... असमाहितं वा
चित्तं ... विमुत्तं वा चित्तं ... अविमुत्तं वा चित्तं 'अविमुत्तं चित्तं' ति
पजानाति ।

८. "अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं - एकं 15
पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पच्च
पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्ता-
लीसं" पि जातियो पञ्चासं पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि
जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि
संबट्टविवट्टकप्पे - 'अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो 20
एवंसुखदुक्खपटिसंबेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि^३;
तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खपटि-
संबेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो^४ ति, इति साकारं
सउद्देसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

९. "दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिवकन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति 25
चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथा-
कम्मूपगे सत्ते पजानाति - 'इमे वत खो भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन
समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता मनोदुच्चरितेन समन्नागता अरि-

१-१. पाणिना परिमसति - सी० । २. चत्तारीस - सी०; चत्तालीस - स्या० ।
३. उपादि - सी० । ४. इधूपपन्नो - सी०, रो०; इधुपपन्नो - स्या० ।

यानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपन्नां; इमे वा वन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समन्नागता वचीसुचरितेन समन्नागता मनो-
सुचरितेन समन्नागता अरियानं अनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्वि-
5 कम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गातिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथा-
कम्मपुगे सत्ते पजानाति ।

R 201 10 १०. "आसवानं खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु आहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिण्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जक्खेत लोकस्सा" ति ।

८. थेरसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं
15 यस्सं दिसायं विहरति, फासुथेव विहरति । कतमेहि दसहि ? थेरो होति रत्तञ्जू चिरपब्बजितो, सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, बहुस्सुतो होति ... पे०... दिट्ठिया सुप्पटिविद्धो^१, उभयानि खो पनस्स पातिमोक्खानि वित्थारेन स्वागतानि होन्ति सुविभत्तानि सुप्पवत्तीनि सुविनिच्छित्तानि सुत्तसो अनुव्यञ्जनसो, अधिकरण-
20 समुप्पादवूपसमकुसलो होति, धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो^२, सन्तुट्ठो होति इतरीतरचीवरपिण्डपात-सेनासनगिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारेण, पासादिको होति अभिक्कन्त-पटिक्कन्ते^३ सुसंवुतो अन्तरघरे^४ निसज्जाय, चतुन्नं ज्ञानानं अभि-चेतसिकानं दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी
25 अकसिरलाभी, आसवानं च खया अनासवं चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इमेहि

१. सुप्पटिविद्धा - सी०, स्या०, रो० । २. उल्लारपामुज्जो - सी०, स्या०, रो० ।
३. अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते - सी० । ४. अन्तरघरे पि - सी०, स्या०, रो० ।

खो, भिक्खवे, दसहि घम्मेहि समन्नागतो थेरो भिक्खु यस्सं यस्सं दिसायं विहरति, फासुयेव विहरती” ति ।

६. उपालिसुतं

१. अथ खो आयस्मा उपालि येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिंभो
खो आयस्मा उपालि भगवन्तं एतदवोच — “इच्छामहं, भन्ते, अरञ्ज- 5
वनपत्थानि^१ पन्तानि सेनासनानि पटिसेवितुं” ति ।

R. 202

२. “दुरभिसम्भवानि हि^२ खो, उपालि, अरञ्जवनपत्थानि
पन्तानि सेनासनानि । दुक्करं पविवेकं दुरभिरमं । एकत्ते हरन्ति मञ्जे
मनो बनानि समाधिं अलभमानस्स भिक्खुनो । यो खो, उपालि, एवं
वदेय्य — ‘अहं समाधिं अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेना- 10
सनानि पटिसेवित्तामी’ ति, तस्सेतं पाटिकह्वं — ‘संसीदिस्सति वा
उप्पविस्सति^३ वा’ ति^४ ।

३. “सेय्यथापि, उपालि, महाउदकरहदो । अथ आगच्छेय्य
हत्थिनागो सत्तरतनो वा अट्टरतनो^५ वा । तस्स एवमस्स — ‘यञ्चूनाहं
इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंघोविकं पि खिहुं कीळ्यं पिट्टिसंघोविकं 15
पि खिहुं कीळ्यं । कण्णसंघोविकं पि खिहुं कीळित्वा पिट्टिसंघोविकं
पि खिहुं कीळित्वा न्हात्वा^६ च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा येन कामं पक्क-
मेय्यं’ ति । सो तं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्णसंघोविकं पि खिहुं कीळ्येय्य
पिट्टिसंघोविकं पि खिहुं कीळ्येय्य; कण्णसंघोविकं पि खिहुं कीळित्वा
पिट्टिसंघोविकं पि खिहुं कीळित्वा न्हात्वा च पिवित्वा च पच्चुत्तरित्वा 20
येन कामं पक्कमेय्य । तं किस्स हेतु ? महा^७, उपालि, अत्तभावो
गम्भीरे गाघं विन्दति ।

“अथ आगच्छेय्य ससो वा बिळारो वा । तस्स एवमस्स — ‘को
चाहं, को च हत्थिनागो ! यञ्चूनाहं इमं उदकरहदं ओगाहेत्वा कण्ण-
संघोविकं पि खिहुं कीळ्यं पिट्टिसंघोविकं पि खिहुं कीळ्यं; कण्ण- 25
संघोविकं पि खिहुं कीळित्वा पिट्टिसंघोविकं पि खिहुं कीळित्वा न्हात्वा

R 203

१. परञ्जे वनपत्थानि — सी०, रो० । २. सी०, रो० पाल्यकेसु नत्थि ।
३-३. उप्पविस्सति वा — सी०, त्या०, रो० । ४. अट्टरतनो — सी०, रो० । ५. न्हात्वा —
सी०, रो० । ६-६. महाहूपालि — सी०, रो० ।

B 421

च पिवित्वा च पञ्चुत्तरित्वा येन कामं पक्कमेय्यं' ति । सो तं उदक-
रहदं सहसा अप्पटिसङ्घाय पक्खन्धेय्य' । तस्सेतं पाटिकङ्घं - 'संसी-
दिस्सति वा उप्पविस्सति वा' ति । तं किस्स हेतु ? परित्तो, उपालि,
अत्तभावो गम्भीरे गाधं न विन्दति । एवमेव खो, उपालि, यो एव
5 वदेय्य - 'अहं समाधि अलभमानो अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेना-
सनानि पटिसेविस्सामी' ति, तस्सेतं पाटिकङ्घं - 'संसीदिस्सति वा उप्प-
विस्सति वा' ति ।

४. "सेय्यथापि, उपालि, दहरो कुमारो मन्दो उत्तानसेय्यको
सकेन मुत्तकरीसेन कीळति । तं कि मञ्जसि, उपालि, नन्वायं केवला
10 परिपूरा बालखिड्डा" ति ?
"एवं, भन्ते" ।

"स खो सो, उपालि, कुमारो अपरेण समयेन बुद्धिमन्वाय इन्द्रि-
यानं परिपाकमन्वाय यानि कानिचि कुमारकानं कीळापनकानि भवन्ति,
सेय्यथीदं - वड्ढकं^३ घटिकं मोक्खचिकं चिड्डगुलकं^३ पत्ताब्हकं रथकं
15 धनुकं, तेहि कीळति । तं कि मञ्जसि, उपालि, नन्वायं खिड्डा पुरिमायं
अभिवक्कन्ततरा च पणीततरा चा" ति ?

"एवं, भन्ते" ।

"स खो सो, उपालि, कुमारो अपरेण समयेन बुद्धिमन्वाय
इन्द्रियानं परिपाकमन्वाय पञ्चहि कामगुणेहि समप्पितो समञ्जीभूतो
20 परिचारेति चक्खुविञ्जेय्येहि रूपेहि इट्ठेहि कन्तेहि मनापेहि पियरूपेहि
कामूपसहितेहि रजनीयेहि, सोतविञ्जेय्येहि सहेहि .. घानविञ्जे-
य्येहि गन्धेहि ... जिह्वाविञ्जेय्येहि रसेहि ... कायविञ्जेय्येहि फोट्ट-
व्वेहि" इट्ठेहि कन्तेहि मनापेहि पियरूपेहि कामूपसहितेहि रजनीयेहि ।
तं कि मञ्जसि, उपालि, नन्वायं खिड्डा पुरिमाहि खिड्डाहि अभिवक्कन्ततरा
25 च पणीततरा चा" ति ?

"एवं, भन्ते" ।

५. "इध खो पन वो", उपालि, तथागतो लोके उप्पज्जति अरहं
सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिसदम्भ-

१-१. अप्पटिसङ्घाय पक्खन्धेय्य - सी०, रो० । २ वड्ढ - सी०, रो० ।

३. पिड्डगुलिक - स्या० । ४. पुरिमाय खिड्डाय - सी०, स्या०, रो० । ५. पोट्टेहि -
सी० । ६. स्या० पोत्थके नत्थि ।

सारथि सत्या देवमनुस्सानं वृद्धो भगवा । सो इमं लोकं सदेवकं समारकं
सन्नह्राकं सस्समणान्नाह्राणि पजं सदेवमनुस्सं सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा
पवेदेति । सो धम्मं देसेति आदिकल्याणं मज्जेकल्याणं परियोसान-
कल्याणं सात्थं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुष्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं पकासेति ।

६. “तं धम्मं सुणाति गहपति वा गहपतिपुत्तो वा अञ्जातरस्मि 5
वा कुले पच्चाजातो । सो तं धम्मं सुत्वा तथागते सद्धं पटिलभति ।
सो तेन सद्धापटिलाभेन समन्नागतो इति पटिसञ्चिक्खति - ‘सम्वाधो
घरावासो रजापथो, अब्भोकासो पव्वज्जा’ । नयिदं सुकरं अगारं
अज्झावसता एकन्तपरिपुष्णं एकन्तपरिसुद्धं सङ्खलितं ब्रह्मचरियं
चरित्तुं । यन्नूनाहं केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा 10
अगारस्मा अनगारियं पव्वजेय्यं’ ति ।

B. 422

७. “सो अपरेण समयेण अप्पं वा भोगक्खन्धं पहाय महन्तं वा
भोगक्खन्धं पहाय अप्पं वा ज्जातिपरिवट्टं पहाय महन्तं वा ज्जातिपरिवट्टं
पहाय केसमस्सुं ओहारेत्वा कासायानि वत्थानि अच्छादेत्वा अगारस्मा
अनगारियं पव्वजति । 15

८. “सो एवं पव्वजितो समानो भिक्खूनं सिक्खासाजीवसमा-
पन्नो पाणानिपातं पहाय पाणानिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो
निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति दिन्नादायी
दिन्नपाटिकङ्खी; अथेनेण सुचिभूतेन अत्तना विहरति । 20

“अन्नह्राचरियं पहाय ब्रह्मचारी होति आराचारी विरतो
मेथुना गामधम्मा । R. 205

“मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति सच्चवादी सच्च-
सन्धो थेतो पच्चयिको अविस्वादको लोकस्स ।

“पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, इत्तो 25
सुत्वा न अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता,
समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दी; समग्गकर्णि वाचं भासिता होति ।

“फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या

सा वाचा नेला' कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

“सम्फपलाप पहाय सम्फपलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अथवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवति वाचं भासित होति^१ कालेन सापदेसं परियन्तवति अथसंहित ।

B. 423

“सो बीजगामभूतगामसमारम्भा पटिविरतो होति । एक- भक्तिको होति रत्तूपरतो, विरतो विकालभोजना । नच्चवीतवादि- विसूकदस्सना पटिविरतो होति, मालागन्धविलेपनचारणमण्डनविभूसन- द्धाना पटिविरतो होति, उच्चासयनमहासयना पटिविरतो होति, 10 जातरूपरजतपटिग्गहणा पटिविरतो होति, आमकषञ्चपटिग्गहणा पटि- विरतो होति, आमकमंसपटिग्गहणा पटिविरतो होति, इत्थिकुमारिक- पटिग्गहणा पटिविरतो होति, दासिदासपटिग्गहणा पटिविरतो होति, अजेळकपटिग्गहणा पटिविरतो होति, कुक्कुटसूकरपटिग्गहणा पटिविरतो होति, हत्थिगवस्सवळवपटिग्गहणा^३ पटिविरतो होति^३, खेतवत्थुपटि- 15 ग्गहणा पटिविरतो होति, दूतेय्यपह्णिणगमनानुयोगा पटिविरतो होति, कयविककया पटिविरतो होति, तुलाकूटकंसकूटमानकूटा पटिविरतो होति, उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा^५ पटिविरतो होति, छेदन- 20 वधवन्धनविपरामोसआलोपसहसाकारा^५ पटिविरतो होति ।

R. 206

९. “सो सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरि- 20 हारिकेन पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति, सेय्यथापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव डेति सपत्तभारो व डेति । एवमेव भिक्खु सन्तुट्ठो होति कायपरिहारिकेन चीवरेन कुच्छिपरिहारिकेन पिण्डपातेन । येन येनेव पक्कमति समादायेव पक्कमति । सो इमिना अरियेन सीलकखन्धेन समन्नागतो अज्जत्तं अनवज्जसुखं पटिसवेदेति ।

१०. “सो चक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तगगाही होति 25 नानुब्यञ्जनगगाही । यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असवुत्तं विहरत्तं अभिज्जादोभनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स सवराय पटिपज्जति ; रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवर आपज्जति । सोतेन

१ स्या० पीत्यके नत्थि । २ म० पीत्यके नत्थि । ३-३. स्या० पीत्यके नत्थि । ४. ० सावियोना - सी० ; उक्कोटनवञ्चननिकतिसाचियोगा - स्या० । ५ छेदनवय- वधविपरामोसआलोपसहसा - स्या० ।

सहं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन फोटुब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय न निमित्तग्गाही होति नानुब्यञ्जनग्गाही । यत्त्वाधिकरणमेतं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरत्तं अभिज्झादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वात्सवेय्युं, तस्स संवराय पटिपज्जति; रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं आपज्जति । सो इमिना अरियेन इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो अज्झत्तं अब्यासेकसुखं पटि-संवेवेति ।

११. "सो अभिक्कन्ते पटिक्कन्ते सम्पजानकारी होति, आलो-कित्ते विलोकित्ते सम्पजानकारी होति, सम्मिञ्जित्ते पसारित्ते सम्पजानकारी होति, सञ्जापटिपत्तचीवरधारणे सम्पजानकारी होति, असित्ते पीत्ते खायित्ते सायित्ते सम्पजानकारी होति, उच्चारपत्सावकम्मे सम्पजानकारी होति, गते ठित्ते निसिन्ने सुत्ते जागरित्ते भासित्ते तुण्हीभावे सम्पजानकारी होति ।

१२. "सो इमिना च अरियेण सीलवखन्धेण समन्नागतो, इमिना च अरियेण इन्द्रियसंवरेण समन्नागतो, इमिना च अरियेण सतिसम्प-ज्जन्धेण समन्नागतो विवित्तं सेनासनं भजति अरञ्जं रक्खमूलं पब्बत्तं कन्दरं गिरिगुहं सुसानं वनपत्थं अब्भोकासं पलालपुञ्जं । सो अरञ्ज-गतो वा रक्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा निसीदति पल्लङ्कं आभुजित्वा उज्जुं कायं पणिघाय परिमुखं सति उपट्टपेत्वा ।

१३. "सो अभिज्झं लोके पहाय विगताभिज्झेण चेतसा विहरति, अभिज्झाय चित्तं परिसोधेति । ब्यापादपदोसं पहाय अब्यापन्नचित्तो विहरति सब्बपाणभूतहितानुकम्पी, ब्यापादपदोसा चित्तं परिसोधेति । थीनमिद्धं पहाय विगतथीनमिद्धो विहरति आलोकसञ्ची सतो सम्प-जानो, थीनमिद्धा चित्तं परिसोधेति । उद्धच्चकुवकुच्चं पहाय अनुद्धतो विहरति अज्झत्तं वूपसन्तचित्तो, उद्धच्चकुवकुच्चा चित्तं परिसोधेति । विचिकिच्छं पहाय तिण्णविचिकिच्छो विहरति अकथद्धथी कुसलेसु धम्मसेसु, विचिकिच्छाय चित्तं परिसोधेति ।

१४. "सो इमे पञ्च नीवरणे पहाय चेतसो उपक्किलेसे पञ्जाय दुब्बलीकरणे, विविच्चेव कामेहि विविच्च अकुसलोहि धम्मेहि सवितवकं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, 'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च णीततरो चा' ति ?

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

B. 425 5

१५. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा ... पे०... दुतियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

“एवं, भन्ते” ।

10

R. 208

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

१६. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु पीतिया च विरागा ... पे०... ततियं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

15

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

20

१७. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सुखस्त च पहाना ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं ... पे०... पुन च परं, उपालि, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्जानं संमत्तिक्कमा पटिघसञ्जानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनसिकारा ‘अनन्तो आकासो’ ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि, उपालि, ‘नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा’” ति ?

25

“एवं, भन्ते” ।

“इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

१८. “पुन च परं, उपालि, भिक्खु सब्बसो आकासा-

नञ्चायतनं समतिक्कम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं
उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... ।

"सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिक्कम्म 'नत्थि किञ्ची' ति
आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति ... पे०... ।

"सब्बसो आकिञ्चञ्चायतनं समतिक्कम्म 'सन्तमेतं पणीतमेतं'
ति नेवसञ्जानासञ्जायतनं उपसम्पज्ज विहरति । तं किं मञ्जसि,
उपालि, 'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो
चा' ति ?

R. 209

"एवं, भन्ते" ।

"इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, नो च खो ताव
अनुप्पत्तसदत्था विहरन्ति ।

10 B 426

१९. "पुन च परं, उपालि, भिक्खु सब्बसो नेवसञ्जानासञ्जा-
यतनं समतिक्कम्म सञ्जावेदयितनिरोधं उपसम्पज्ज विहरति; पञ्जाय
चस्स दिस्वा आसवा परिवखीणा होन्ति । तं किं मञ्जसि, उपालि,
'नन्वायं विहारो पुरिमेहि विहारेहि अभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा'
ति ?

15

"एवं, भन्ते" ।

"इमं पि खो, उपालि, मम सावका अत्तनि धम्मं सम्पस्समाना
अरञ्जवनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवन्ति, अनुप्पत्तसदत्था'
च' विहरन्ति । इह त्वं, उपालि, सञ्चे विहराहि । सञ्चे ते विहरतो
फासु भविस्सती' ति ।

20

१०. अभञ्जसुतं

१. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मे अप्पहाय अभब्बो अरहत्तं सच्छि-
कातुं । कतमे दस ? रागं, दोसं, मोहं, कोधं, उपनाहं, मक्खं, पळासं,
इस्सं, मच्छरियं, मानं - इमे खो भिक्खवे, दस धम्मे अप्पहाय अभब्बो
अरहत्तं सच्छिकातुं ।

25

२. "दसयिमे, भिक्खवे, धम्मे पहाय भब्बो अरहत्तं सच्छिकातुं ।
कतमे दस ? रागं, दोसं, मोहं, कोधं, उपनाहं, मक्खं, पळासं, इस्सं,

१-१. नो च खो ताव अनुप्पत्तसदत्था - सी०, स्या०, रो० । २. पळासं - सी० ।

मच्छरियं, मानं - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मो पहाय भब्बो अरहत्तं सञ्चिकात्तुं" ति ।

उपालिवग्गो^१ दससो ।

तस्सुद्धानं

R. 210

कामभोगी भयं^२ दिट्ठि, वज्जियमाहितुत्तिया^३ ।

कोकनुदो आहुनेय्यो^४, थेरो उपालि अभब्बो^५ ति^६ ॥

दुत्तियो पण्णासको समत्तो ।

११. समणसञ्जावग्गो

१. समणसञ्जासुत्तं

B. 427 5

१. "तिस्सो^१ इमा, भिक्खवे^२, समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मो परिपूरेन्ति । कतमा तिस्सो ? वेवणियमिह अञ्जुपगतो, परपटिवद्धा मे जीविका, अब्बो मे आकप्पो करणीयो ति - इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता सत्त धम्मो परिपूरेन्ति ।

R. 211

२. "कतमे सत्त ? सन्ततकारी^३ होति सन्ततवुत्ति सील्लेषु, अनभिज्जालु होति, अव्यापज्जो होति, अनतिमानी होति, सिक्खाकामो होति, इदमत्थतिस्स होति जीवितपरिक्खारेसु, आरद्धविरियो^४ च^५ विहरति । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो समणसञ्जा भाविता बहुलीकता इमे सत्त धम्मो परिपूरेन्ती" ति ।

२. बोज्जङ्गसुत्तं

१. "सत्तिमे, भिक्खवे, बोज्जङ्गा भाविता बहुलीकता तिस्सो विज्जा परिपूरेन्ति । कतमे सत्त ? सतिसम्बोज्जङ्गो, धम्मविचय-सम्बोज्जङ्गो, विरियसम्बोज्जङ्गो, पीतिसम्बोज्जङ्गो, पस्सद्विसम्बो-

१. उपामकवग्गो - स्या०, रो० । २. वेर - सी०, स्या०, रो० । ३. वज्जजत्तिया उभो - सी०, वज्जियजत्तिया उभो - स्या०, रो० । ४. आहुणियो - सी०, स्या०; आहुणियो - रो० । ५-५. आभवी - स्या०, अभब्बो ति - सी० । ६-६. तिस्सो भिक्खवे - स्या०, रो० । ७. निच्च सततकारी - स्या०, रो०, निच्च सन्ततकारी - सी० । ८. वीरियो - म० । ९. स्या० पीत्यके नत्थि ।

ज्ज्ञो, समाधिसम्बोज्ज्ञो, उपेक्खासम्बोज्ज्ञो — इमे खो, भिक्खवे, सत्त बोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता तिस्सो विज्जा परिपूरंति ।

२. कतमा तिस्सो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बे-निवासं अनुस्सरति, सेय्यथीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तिस्सो पि जातियो ... पे० .. इति साकारं सज्जेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवास अनु- 5 स्सरति । दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिक्कन्तमानुसकेन ... पे०... यथा-कम्मूपगे सत्ते पजानाति । आसवानं खया ... पे०... सच्छिकत्वा उप-सम्पज्ज विहरति । इमे खो, भिक्खवे, सत्त बोज्झङ्गा भाविता बहुलीकता इमा तिस्सो विज्जा परिपूरंती' ति ।

३. मिच्छत्तसुत्तं

१ "मिच्छत्तं, भिक्खवे, आगम्म विराघना होति, नो आरा- 10 B 428 घना । कथं च, भिक्खवे, मिच्छत्तं आगम्म विराघना होति, नो आरा- घना ? मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो प्होति, मिच्छा-सङ्कप्पस्स मिच्छावाचा प्होति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो प्होति, 15 मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो प्होति, मिच्छाआजीवस्स मिच्छा-वायामो प्होति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति प्होति, मिच्छा-सतिस्स मिच्छासमाधि प्होति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआण प्होति, 20 मिच्छाआणस्स^१ मिच्छाविमुत्ति प्होति । एवं खो, भिक्खवे, मिच्छत्तं आगम्म विराघना होति, नो आराघना ।

१. "सम्मत्तं, भिक्खवे, आगम्म आराघना होति, नो विराघना । कथं च, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराघना होति, नो विराघना ? 20 सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो प्होति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-वाचा प्होति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो प्होति, सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवो प्होति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो प्होति, सम्मा-वायामस्स सम्मासति प्होति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि प्होति, सम्मा-समाधिस्स सम्माआणं प्होति, सम्माआणस्स सम्माविमुत्ति प्होति । 25 एवं खो, भिक्खवे, सम्मत्तं आगम्म आराघना होति, नो विराघना" ति ।

१ मिच्छाआणस्स — रो० ।

४. बीजयुत्तं

१. "मिच्छादिद्विकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्क-
 प्पस्स मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावाया-
 मस्स मिच्छासतित्स्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्तिस्स
 यं च कायकम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं^१ यं च वचीकम्मं यं च
 5 मनोकम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च
 पणिधि ये च सङ्कारा, सब्बे ते धम्मा अनिद्वाय अकन्ताय अमनापाय अहिताय
 दुक्खाय संबत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिद्वि हिस्स, भिक्खवे, पापिका ।

R. 213 तिक्तकलावुबीजं वा अल्लाय पथविया निक्खित्तं यं चैव पथविरसं
 B 129 10 उपादियति यं च आपोरसं उपादियति, सब्बं तं तिक्तकत्ताय कटुकत्ताय
 असातत्ताय संबत्तति । तं किस्स हेतु ? बीजं हि, भिक्खवे, पापक ।
 एवमेव खो, भिक्खवे, मिच्छादिद्विकस्स पुरिसपुग्गलस्स मिच्छासङ्कप्पस्स
 मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवस्स मिच्छावायामस्स
 मिच्छासतित्स्स मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणिस्स मिच्छाविमुत्तिस्स यं
 15 चैव कायकम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं . यं च मनो-
 कम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि
 ये च सङ्कारा, सब्बे ते धम्मा अनिद्वाय अकन्ताय अमनापाय अहिताय
 दुक्खाय संबत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिद्वि हिस्स, भिक्खवे, पापिका ।

२. "सम्मादिद्विकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स सम्मासङ्कप्पस्स
 20 सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवस्स सम्मावायामस्स सम्मा-
 सतित्स्स सम्मासमाधिस्स सम्माआणिस्स सम्माविमुत्तिस्स यं चैव कायकम्मं
 यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं
 यं च मनोकम्मं यथादिद्वि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना
 यो च पणिधि ये च सङ्कारा, सब्बे ते धम्मा इद्वाय कन्ताय मनापाय हिताय
 25 सुखाय संबत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिद्वि हिस्स, भिक्खवे, भदिका ।

"सेय्यथापि, भिक्खवे, उच्छुबीजं वा सालिबीजं वा सुद्विकाबीजं
 वा अल्लाय पथविया निक्खित्तं यं च" पथविरसं उपादियति यं च आपो-

१ समादिण्ण - रो० । २ हि - सी०, स्या०, रो० । ३-३ कोसातकीबीजं
 वा - सी०, रो०; कोसातकीबीजं व - स्या० । ४. चैव - सी०, रो० ।

रसं उपादियति सब्बं तं सातत्ताय भधुरत्ताय असेचनकत्ताय संवत्तति ।
 तं किस्स हेतु ? बीजं हि भिक्खवे, भद्दकं । एवमेव खो, भिक्खवे,
 सम्मादिट्ठिकस्स ... पे०... सम्माविमुत्तिस्स यं चैव कायकम्मं यथादिट्ठि
 समत्तं समादिद्धं यं च वचीकम्मं ... य च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं
 समादिद्धं या च चेतना या च पत्थना यौ ज्ञं पणिधि ये च सङ्खारा, सब्बे 5
 ते धम्मा इद्दया कन्ताय भनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स
 हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, भद्दिका” ति ।

R. 214

५. विज्जांसुत्तं

१. “अविज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा अकुसलानं धम्मानं समा-
 पत्तिया, अन्वदेव अहिरिकं अनोत्तपं । अविज्जागतस्स, भिक्खवे,
 अविद्दसुनो मिच्छादिट्ठि प्होति, मिच्छादिट्ठिकस्स मिच्छासङ्कप्पो प्होति, 10
 मिच्छासङ्कप्पस्स मिच्छावाचा प्होति, मिच्छावाचस्स मिच्छाकम्मन्तो
 प्होति, मिच्छाकम्मन्तस्स मिच्छाआजीवो प्होति, मिच्छाआजीवस्स
 मिच्छावायामो प्होति, मिच्छावायामस्स मिच्छासति प्होति, मिच्छा-
 सतिस्स मिच्छासमाधि प्होति, मिच्छासमाधिस्स मिच्छाआणं प्होति,
 मिच्छाआणस्स मिच्छाविमुत्ति प्होति । 15

B. 430

२. “विज्जा, भिक्खवे, पुब्बङ्गमा अकुसलानं धम्मानं समापत्तिया,
 अन्वदेव हिरोत्तपं । विज्जागतस्स, भिक्खवे, विद्दसुनो सम्मादिट्ठि
 प्होति, सम्मादिट्ठिकस्स सम्मासङ्कप्पो प्होति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मा-
 वाचा प्होति, सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो प्होति, सम्माकम्मन्तस्स
 सम्माआजीवो प्होति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो प्होति, सम्मा- 20
 वायामस्स सम्मासति प्होति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि प्होति, सम्मा-
 समाधिस्स सम्माआणं प्होति, सम्माआणस्स सम्माविमुत्ति प्होती” ति ।

६. निज्जरसुत्तं

१. “दसयिमानि, भिक्खवे, निज्जरवत्थूनि । कतमानि दस ?
 सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निज्जिण्णा ह्योति; ये च मिच्छा-
 दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा 25

R. 215

होन्ति; सम्मादिट्ठपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

२. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छासङ्कप्पपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासङ्कप्पपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

३. "सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मावाचापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

४. "सम्माकम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

B 431 15 ५. "सम्माआजीवस्स, भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति, सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

६. "सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो निज्जिण्णो होति, ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

७. "सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति निज्जिण्णा होति; ये च मिच्छासतिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासतिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

८. "सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निज्जिण्णो होति; ये च मिच्छासमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्मासमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

६. “सम्माञ्जाणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाञ्जाणं निज्जिण्णं होति; ये च मिच्छाञ्जाणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माञ्जाणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

१०. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निज्जिण्णा 5 होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निज्जिण्णा होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, दस निज्जरवत्थूनी” ति ।

७. धोवनसुत्तं

१. “अत्थि, भिक्खवे, दक्खिणेषु जनपदेषु धोवनं नाम । तत्थ 10 होति अन्नं पि पानं पि खज्जं पि भोज्जं पि लेय्यं पि पेय्यं पि नच्चं पि गीतं पि वादितं पि । अत्थेतं, भिक्खवे, धोवनं; ‘नेतं नत्थी’ ति वदामि । तं च खो एतं, भिक्खवे, धोवनं हीनं गम्मं पोथुज्जनिकं अनरियं अनत्थ-संहितं न निब्बिदाय न विरागाय न निरोधाय न उपसमाय न अभिञ्जाय न सम्बोधाय न निब्बानाय संवत्तति ।

B. 432

15

२. “अहं च खो, भिक्खवे, अरियं धोवनं देसेस्सामि, यं धोवनं एकन्तनिब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव- 20 दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

३. “कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं धोवनं, यं धोवनं एकन्त-निब्बिदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय 25 निब्बानाय संवत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परि-मुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन

R 217

परिमुञ्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव
दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुञ्चन्ति ?

४. "सम्मादिट्ठिवत्स, भिक्खवे, मिञ्छादिट्ठि निद्धोता होति
ये च मिञ्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
५ चत्स निद्धोता होन्ति, उम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम
भावनापारिपूरि गच्छन्ति ।

५. "सम्मासङ्कप्पत्स, भिक्खवे, मिञ्छासङ्कप्पो निद्धोता होति
... पे०... सम्मावाचत्स, भिक्खवे, मिञ्छावाचा निद्धोता होति ... सम्मा-
कम्मन्तत्स, भिक्खवे, मिञ्छाकम्मन्तो निद्धोता होति ... सम्माआजीवत्स,
१० भिक्खवे, मिञ्छाआजीवो निद्धोता होति . सम्मानायामत्स, भिक्खवे,
मिञ्छावायामो निद्धोता होति ... सम्मासत्तित्स, भिक्खवे, मिञ्छासत्ति
निद्धोता होति ... सम्मासमाधित्स, भिक्खवे, मिञ्छासमाधि निद्धोता
होति ... सम्मान्णाणित्स, भिक्खवे, मिञ्छान्णाणं निद्धोतं होति .. पे०... ।

B. 493

६. "सम्माविमुत्तित्स, भिक्खवे, मिञ्छाविमुत्ति निद्धोता होति;
१५ ये च मिञ्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
ते चत्स निद्धोता होन्ति, सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा
भावनापारिपूरि गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं धोवनं एकन्त-
निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निब्बाना-
नाय संबत्तति, यं धोवनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुञ्चन्ति,
२० जराधम्मा सत्ता जराय परिमुञ्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणे परि-
मुञ्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव-
दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुञ्चन्ती" ति ।

८. तिकिञ्छकसुत्तं

R. 218

१. "तिकिञ्छका, भिक्खवे, विरेचनं देन्ति पित्तसमुद्धानां पि
आबाधान पटिघाताय, सेम्हसमुद्धानान पि आबाधान पटिघाताय, वात-
२५ समुद्धानान पि आबाधानं पटिघाताय । अत्थेतं, भिक्खवे, विरेचनं;
'नेत नत्थी' ति वदामि । त च खो एत, भिक्खवे, विरेचन सम्पज्जति
पि विपज्जति पि ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरियं विरेचनं देसेस्सामि, यं विरेचनं

सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिघम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोभनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेवदुक्खदोभनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुण्णाथ, साधुकं भनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एव, भन्ते” ति खो ते 5
भिनखू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

३ “कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं विरेचनं, यं विरेचनं सम्प-
ज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिघम्मा सत्ता जातिया
परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता
मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोभनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोक- 10
परिदेवदुक्खदोभनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. “सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि विरित्ता होति;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते
चस्स विरित्ता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूरि गच्छन्ति । 15

५. “सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो विरित्तो होति 15
... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा विरित्ता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो विरित्तो होति ... सम्माआजीवस्स,
भिक्खवे, मिच्छाआजीवो विरित्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो विरित्तो होति .. सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति 20
विरित्ता होति .. सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि विरित्तो
होति ... सम्माआणस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं विरित्तं होति ... पे०... । 20

६. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति विरित्ता होति;
ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति
ते चस्स विरित्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा 25
भावनापारिपूरि गच्छन्ति । इदं खो त, भिक्खवे, अरियं विरेचनं यं
विरेचनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं विरेचनं आगम्म जातिघम्मा
सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे० .. सोकपरिदेवदुक्खदोभनस्सुपायासेहि
परिमुच्चन्ती” ति ।

६. वमनसुत्तं

१. "तिकिच्छका, भिक्खवे, वमनं देन्ति पित्तसमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, सेम्हसमुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय, वात-समुद्धानानं पि आवाधानं पटिघाताय । अत्येतं, भिक्खवे, वमनं; 'नेतं नत्थी' ति ववामि । त च खो एतं, भिक्खवे, वमनं सम्पज्जति पि 5 विपज्जति पि ।

२. "अहं च खो, भिक्खवे, अरियं वमनं देसेस्सामि, यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति, जराधम्मा सत्ता जराय परिमुच्चन्ति, मरणधम्मा सत्ता मरणेन परिमुच्चन्ति, सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोक- 10 परिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति । तं सुणाय .. पे०... एतदवोच-

३. "कतमं च तं, भिक्खवे, अरियं वमनं, यं वमनं सम्पज्जतियेव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति .. पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासधम्मा सत्ता सोकपरिदेव- 15 दुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ति ?

४. "सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि वन्ता होति; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स वन्ता होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना- 20 पारिपूर्ति गच्छन्ति ।

५. "सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो वन्तो होति ... पे०... सम्मावाचस्स, भिक्खवे, मिच्छावाचा वन्ता होति .. सम्मा- 25 कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो वन्तो होति .. सम्माआजीवस्स भिक्खवे, मिच्छाआजीवो वन्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे, मिच्छावायामो वन्तो होति .. सम्मासतिस्स, भिक्खवे, मिच्छासति वन्ता 25 होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि वन्तो होति .. सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणि वन्तं होति ... पे०... ।

६. "सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति वन्ता होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स वन्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा

भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इदं खो तं, भिक्खवे, अरियं वमनं यं वमनं सम्पज्जति येव नो विपज्जति, यं वमनं आगम्म जातिधम्मा सत्ता जातिया परिमुच्चन्ति ... पे०... सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासेहि परिमुच्चन्ती” ति ।

१०. निद्धमनीयसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, निद्धमनीया धम्मा । कतमे दस ? 5
सम्मादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठि निद्धन्ता होति; ये च मिच्छा-
दिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ते चस्स निद्धन्ता
होन्ति; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं
गच्छन्ति ।

R 221

२. “सम्मासङ्कप्पस्स, भिक्खवे, मिच्छासङ्कप्पो निद्धन्तो होति 10
... पे०... सम्मावाचस्स भिक्खवे, मिच्छावाचा निद्धन्ता होति ... सम्मा-
कम्मन्तस्स, भिक्खवे, मिच्छाकम्मन्तो निद्धन्तो होति .. सम्माआजीवस्स,
भिक्खवे, मिच्छाआजीवो निद्धन्तो होति ... सम्मावायामस्स, भिक्खवे,
मिच्छावायामो निद्धन्तो होति ... सम्मासत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छासत्ति
निद्धन्ता होति ... सम्मासमाधिस्स, भिक्खवे, मिच्छासमाधि निद्धन्तो 15
होति ... सम्माआणिस्स, भिक्खवे, मिच्छाआणं निद्धन्तं होति ... ।

D. 436

३. “सम्माविमुत्तिस्स, भिक्खवे, मिच्छाविमुत्ति निद्धन्ता
होति; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुला धम्मा सम्भ-
वन्ति ते चस्स निद्धन्ता होन्ति; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति । इमे खो, भिक्खवे, दस निद्धमनीया 20
धम्मा” ति ।

११. पठमअसेखसुत्तं

१. अथ खो अञ्जतरो भिक्खु येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभावेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो
मो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच —

२. “असेखो असेखो” ति, भन्ते, वुच्चति । कित्तावता नु खो,
भन्ते, भिक्खु असेखो होती” ति ? 25

- “इध, भिक्खु, भिक्खु असेखाय सम्मादिट्ठिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासङ्कप्पेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्मावाचाय समन्नागतो होति, असेखेन सम्माकम्मन्तेन समन्नागतो होति, असेखेन सम्मा-
 5 असेखाय सम्मासतिया समन्नागतो होति, असेखेन सम्मासमाधिना समन्ना-
 गतो होति, असेखेन सम्माञ्जाणेन समन्नागतो होति, असेखाय सम्मा-
 विमुत्तिया समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खु, भिक्खु असेखो होती”
 ति ।

१२. दुतियअसेखसुत्तं

R. 222

१. “दसयिमे, भिक्खवे, असेखिया धम्मा । कतमे दस ?
 15 असेखा सम्मादिट्ठि, असेखो सम्मासङ्कप्पो, असेखा सम्मावाचा, असेखो
 सम्माकम्मन्तो, असेखो सम्माञ्जाजीवो, असेखो सम्मावायामो, असेखा
 सम्मासति, असेखो सम्मासमाधि, असेखं सम्माञ्जाण, असेखा सम्मा-
 विमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस असेखिया धम्मा” ति ।

समणसञ्जावणो एकादसमो ।

तत्सुहानं

- सञ्जा^१ बोञ्जङ्गा मिच्छत्तं, बीज^२ विज्जाय निज्जर^३ ।
 15 धोवनं^४ तिकिच्छा वमनं^५ निद्धमनं^६ द्वे असेखा^७ ति ॥

१२. पच्चोरोहणिवग्गो

१. पठमअधम्मसुत्तं

B. 437

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो अनत्थो च; धम्मो
 च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्म च विदित्वा अनत्थ च, धम्म च विदित्वा
 अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितं” ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ? मिच्छादिट्ठि-

१. समणसञ्जा - स्या० । २-२ ० निज्जरा - सी०, रो०, उपविज्जय - स्या० ।
 ३-३ धोवनञ्च तिकिच्छा च - सी०, रो०, विज्जानं धोवनतिकिच्छा - स्या० ।
 ४-४ ० सेखा - सी०; निद्धमेन द्वे वा - स्या० ।

मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छा-
वायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाजाणं, मिच्छाविमुत्ति -
अयं बुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ।

R. 223

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ? सम्मादिट्ठि,
सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, 5
सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माजाणं, सम्माविमुत्ति - अयं बुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ।

४. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च
वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति, इति यं तं वुत्तं, 10
इदमेतं पटिच्च वुत्तं’ ति ।

२. द्वितीयअध्यायसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च
वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा
अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं । कतमो च, भिक्खवे,
अधम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? 15

२. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये
च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

३. “मिच्छासङ्कप्पो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो; 20 B. 438
ये च मिच्छासङ्कप्पपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं
अनत्थो; सम्मासङ्कप्पपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

४. “मिच्छावाचा, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो; ये
च मिच्छावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25 R. 224
अनत्थो; सम्मावाचापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “मिच्छाकम्मन्तो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो;

ये च मिच्छाकम्मन्तपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माकम्मन्तपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

६. "मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआजीवो धम्मो; 5 ये च मिच्छाआजीवपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माआजीवपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

७. "मिच्छावायामो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावायामो धम्मो; 10 ये च मिच्छावायामपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मावायामपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

८. "मिच्छासत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासत्ति धम्मो; ये 15 च मिच्छासत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मासत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

९. "मिच्छासमाधि, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासमाधि धम्मो; ये च मिच्छासमाधिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मासमाधिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१०. "मिच्छाजाणं, भिक्खवे, अघम्मो, सम्माजाणं धम्मो; 20 ये च मिच्छाजाणपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो, सम्माजाणपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

P. 439

११. "मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; 25 ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. "अघम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अघम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा

अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं' ति, इति थं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं' ति ।

३. तत्तियअधम्मसुत्तं

१. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं" ति । इदमवोच 5 R. 225 भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि - "इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिस्सित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - 'अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च 10 विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं' ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजेय्या" ति ?

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि - "अयं खो आयस्सा 15 आनन्दो सत्थु चेव संवणित्तो सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्वाञ्जारीनं । पहोति चायस्सा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजित्तुं । यत्थून मयं येनायस्सा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम" । यथा नो आयस्सा आनन्दो व्याकरिस्सति 20 तथा नं धारेस्सामा" ति ।

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्सा आनन्दो तेनुपसङ्कमित्तु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता आनन्देन सद्धि सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं आनन्दं एतदवोचुं - 25

५. "इदं खो नो, आवुसो आनन्द, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं

१. आयस्सा - स्या० । २. पुच्छेय्याम - सी०, स्या०, रो० ।

उद्दिष्टित्वा वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा उट्टयासना विहारं पविट्टो
— 'अधम्मो च ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं' ति ।

R. 226

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि — इदं खो नो, आवुसो, भगवा' सङ्घित्तेण उद्देसं उद्दिष्टित्वा
5 वित्यारेण अत्थं अविभजित्वा उट्टयासना विहारं पविट्टो — अधम्मो च
...पे०... तथा पटिपज्जितव्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्घित्तेण
उद्देसस्स उद्दिष्टस्स वित्यारेण अत्थं अविभजित्त्वा वित्यारेण अत्थं
विभजेय्या' ति ?

“तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि — 'अयं खो आयस्सा
10 आनन्दो सत्थु चेव संवण्णितो सम्भावितो च विञ्जूनं सब्रह्मचारीनं ।
पहोति चायस्सा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्घित्तेण उद्देसस्स उद्दिष्टस्स
वित्यारेण अत्थं अविभजित्त्वा वित्यारेण अत्थं विभजित्तुं । यत्तुण मयं
येनायस्सा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम' ; उपसङ्कमित्वा आयस्सन्तं
आनन्दं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्सा आनन्दो व्याकरि-
15 स्सति तथा नं धारेस्सामा” ति । विभजतु आयस्सा आनन्दो” ति ।

६. “सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
परियेसनं चरमानो महतो रुक्खस्स तिट्ठतो सारवतो अतिकम्मवेव मूल
अतिककम्म खन्वं साखापलासे सारं परियेसितव्वं मञ्जेय्य ; एवं सम्पद-
मिदं आयस्सन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्तं अतिसित्वा अम्हे
20 एतमत्थं पटिपुच्छितव्वं मञ्जथ^१ । सो हावुसो, भगवा जानं जानाति
पस्सं पस्सति, चक्खुभूतो ज्ञाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता
अत्थस्स निज्जेता अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स
कालो अहोसि यं तुम्हे भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छे-
य्याथ । यथा वो^२ भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याथा” ति ।

B. 441,
R. 227

७. “अट्ठावुसो आनन्द, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति
25 चक्खुभूतो ज्ञाणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्स निज्जेता
अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स कालो अहोसि
यं मयं भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम, यथा नो
भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याम । अपि चायस्सा आनन्दो सत्थु

१. भगवता — म० । २. तेनुपसङ्कमित्वा — स्वा० । ३. धारेय्यामा — सी०,
स्वा० । ४. मञ्जेय्य — सी०, री० । ५. नो — सी०, स्वा० ।

चैव संवण्णितो सम्भावितो च विञ्चूनं सब्रह्मचारीनं । पहोति चायस्मा
आनन्दो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं
अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजित्तुं । विभजतायस्मा आनन्दो
अग्रहं कत्वा” ति ।

द. “तेन हावुसो, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” 5
ति । “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स पच्चस्सोसुं ।
अथायस्मा आनन्दो एतदवोच-

६. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठयासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो
च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । 10
अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो
यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं’ ति । कतमो चावुसो, अधम्मो, कतमो
च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ?

१०. “मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो;
ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 15
अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्रि
गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

११. “मिच्छासङ्कप्पो, आवुसो, अधम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो ...
मिच्छावाचा, आवुसो, अधम्मो; सम्मावाचा धम्मो ... मिच्छाकम्मन्तो, R 228
आवुसो, अधम्मो, सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, आवुसो, 20
अधम्मो; सम्माआजीवो धम्मो ... मिच्छावायामो, आवुसो, अधम्मो;
सम्मावायामो धम्मो ... मिच्छासति, आवुसो, अधम्मो; सम्मासति
धम्मो ... मिच्छासमाधि, आवुसो, अधम्मो; सम्मासमाधि धम्मो ...
मिच्छाज्जाणं, आवुसो, अधम्मो; सम्माज्जाणं धम्मो ... मिच्छाविमुत्ति, 25
आवुसो, अधम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया
अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्ति-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्रि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१२. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दि-
सित्वा वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्ठयासना विहारं पविट्ठो -

‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’
ति, इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स एव^१ वित्थारेण अत्थं आजानामि । आकङ्क-
माना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटि-
५ पुच्छेय्याथ । यथा वो नं भगवा व्याकरोति^२ तथा नं धारेय्याथा’ ति ।

१३. “एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो आनन्दस्स
भासितं अभिनन्दित्वा अनुभोदित्वा उट्ठायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं —

10 १४. “यं खो नो भगवा^३ सङ्घित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेण
अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे,
वेदितव्वो.. पे०.. तथा पटिज्जितव्वं’ ति । तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं अचिर-
पक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्घित्तेन
R 229 उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं
15 पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो ... पे०... तथा पटिपज्जि-
तव्वं ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजेय्या’ ति ?

B 443 “तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा
आनन्दो सत्थु चेव संवणितो सम्भावितो च विञ्चूनं सव्वहाचारीन ।
20 प्होति चायस्मा आनन्दो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स
वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजितु । यञ्चून मयं
येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्द
एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा आनन्दो व्याकरिस्सति
तथा नं धारेस्सामा’ ति ।

25 “अथ खो मयं, भन्ते, येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमिम्हा^४;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं एतमत्थं अपुच्छिम्हा^५” । तेसं नो, भन्ते,
आयस्मता आनन्देन इमेहि आकारेहि इमेहि पदेहि इमेहि व्यञ्जनेहि
अत्थो सुविभत्तो’ ति !

१ सी० पोत्वके नत्थि । २ व्याकरेय्य — स्था० । ३. भन्ते भगवा — सी०, स्था०, रो० ।

४. तेनुपसङ्कमिम्ह — सी० । ५. अपुच्छिम्ह — सी० ।

१५. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, आनन्दो । महापञ्चो, भिक्खवे, आनन्दो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्गमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चे तं एवमेव ब्याकरेय्यं यथा तं आनन्देन ब्याकतं । एसो चेव तस्स अत्थो एवं च नं धारेय्याथा” ति ।

४. अजितसुतं

१. अथ खो अजितो^१ परिब्बाजको येन भगवा तेनुपसङ्गमि ; 5
उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं^२ निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो अजितो R 230
परिब्बाजको भगवन्तं एतदवोच -

२. “अम्हाकं, भो गोतम, पण्डितो नाम सब्रह्मचारी । तेन
पञ्चमत्तानि चित्तट्टानसतानि चिन्तितानि^३, येहि अञ्जतित्थिया 10
उपारद्धा व^३ जानन्ति^३ उपारद्धस्मा^३” ति ।

३. अथ खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “धारेथ नो तुम्हे, B 444
भिक्खवे, पण्डितवत्थूनी” ति ?

“एतस्स, भगवा, कालो एतस्स, सुगत, कालो यं भगवा भासेय्य,
भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति । 15

“तेन हि, भिक्खवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोथ, भासिस्सामी”
ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा
एतदवोच -

४. “इध, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन अघम्मिकं
वादं अभिनिग्गहाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति । 20
तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासहमहासहा^४ होति - ‘पण्डितो वत्त, भो,
पण्डितो वत्त, भो’ ति ।

५. “इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन घम्मिकं
वादं अभिनिग्गहाति अभिनिप्पीळेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति ।
तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासहमहासहा होति - ‘पण्डितो वत्त, 25
भो, पण्डितो वत्त, भो’ ति ।

१. आगिनी - स्या० । २. स्या० पोत्वके नत्थि । ३-३. पजानन्ति - सी० ।
४. उपारद्धम्हा - सी०, रो० । ५. उच्चासहा महासहा - सी०, स्या०, रो० ।

६. "इष पन, भिक्खवे, एकच्चो अघम्मिकेन वादेन धम्मिकं च वादं अघम्मिकं च वादं अभिनिगण्हाति अभिनिप्पील्लेति, तेन च अघम्मिकं परिसं रञ्जेति । तेन सा अघम्मिका परिसा उच्चासद्द-महासद्दा होति - 'पण्डितो वत, भो, पण्डितो वत, भो' ति* ।

R. 231 5 ७. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अघम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितत्वं ।

८. "कतमो च, भिक्खवे, अघम्मो, कतमो च धम्मो, कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

९. "मिच्छासङ्कप्पो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासङ्कप्पो धम्मो .. मिच्छावाचा, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावाचा धम्मो .. मिच्छाकम्मन्तो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माकम्मन्तो धम्मो ... मिच्छाआजीवो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माआजीवो धम्मो .. मिच्छावायामो, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मावायामो धम्मो . मिच्छासति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्मासति धम्मो .. मिच्छासमाधि, भिक्खवे अघम्मो; सम्मासमाधि धम्मो .. मिच्छाज्जाणं, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माज्जाणं धम्मो ।

१०. "मिच्छाविमुत्ति, भिक्खवे, अघम्मो; सम्माविमुत्ति धम्मो; ये च मिच्छाविमुत्तिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्माविमुत्तिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R. 232 25 ११. "अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अघम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितत्वं' ति, इति यं तं दुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं" ति ।

* 'इष पन भिक्खवे एकच्चो धम्मिकेन वादेन अघम्मिकं वादं ... वत भो ती' ति सी०, त्या०, री० पीत्यकेसु अधिको पाठो विस्सति ।

५. सङ्गारवसुत्तं

१. अथ खो सङ्गारवो^१ ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सर्द्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सङ्गारवो
ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच - “किं नु खो, भो गोतम, ओरिमं तीरं, किं
पारिमं तीरं” ति ?

5

२. “मिच्छादिद्वि खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, सम्मादिद्वि पारिमं
तीरं; मिच्छासङ्कप्पो ओरिमं तीरं, सम्मासङ्कप्पो पारिमं तीरं; मिच्छा-
वाचा ओरिमं तीरं, सम्मावाचा पारिमं तीरं; मिच्छाकम्मन्तो ओरिमं
तीरं, सम्माकम्मन्तो पारिमं तीरं; मिच्छाआजीवो ओरिमं तीरं, सम्मा-
आजीवो पारिमं तीरं; मिच्छावायामो ओरिमं तीरं, सम्मावायामो 10
पारिमं तीरं; मिच्छासति ओरिमं तीरं, सम्मासति पारिमं तीरं; मिच्छा-
समाधि ओरिमं तीरं, सम्मासमाधि पारिमं तीरं; मिच्छाजाणं ओरिमं
तीरं, सम्माजाणं पारिमं तीरं; मिच्छाविमुत्ति ओरिमं तीरं, सम्मा-
विमुत्ति पारिमं तीरं ति । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं
तीरं ति ।

15

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म^२, विवेके यत्थ दूरमं ॥

20 B. 446

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लोसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधिज्जेसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।

R. 293

25

खीणासवा जुतिमन्तो^३, ते लोके परिनिब्बूता” ति ॥

१. सगारवो - स्या० । २. अनोक्कमागम्म - स्या० । ३. जुतीमन्तो - मी०

६. ओरिमतीरसुत्तं

१. "ओरिमं च, भिक्खवे", तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं ।
तं सुणाय, सावुकं मनसि करोय; मासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति
खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. "कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं तीरं ?
५ मिच्छादिट्ठिं ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठिं पारिमं तीरं .. पे०... मिच्छा-
विमुत्तिं ओरिमं तीरं, सम्माविमुत्तिं पारिमं तीरं । इदं खो, भिक्खवे,
ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

"अप्यका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावन्ति ॥
१० "ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥
"कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोक्कमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥
"तत्राभिरत्तिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
१५ परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥
"येसं सम्बोधिपङ्केसु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपाचाय ये रता ।
खीणासवा जुत्तिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता" ति ॥

७. पठमपच्चोरोहणीसुत्तं

B. 447

R. 234 20

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणिं^१ ब्राह्मणो तद्वहुपोसथे
सीसंन्हातो^२ नवं खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठिं^३ आदाय भगवतो
अविदूरे एकमन्तं ठितो होत्ति । अहसा खो भगवा जाणुस्सोणिं ब्राह्मणं
तद्वहुपोसथे सीसंन्हातं नवं खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठिं आदाय एकमन्तं^४
ठितं । दिस्वानं^५ जाणुस्सोणिं ब्राह्मणं एतदवोच -

२. "किं नु त्वं, ब्राह्मण, तद्वहुपोसथे सीसंन्हातो नवं खोमयुगं

१. वो भिक्खवे - नी०, स्था०, रो० । २. मिच्छादिट्ठिं भिक्खवे - सी०, स्था०,
रो० । ३. जानुस्सोणि - सी० । ४. नोसंन्हातो - सी०, रो०; मीसंन्हातो - स्था० । ५. मन्तं
कुसमुट्ठिं - सी०, रो० । ६. अविदूरे एकमन्तं - सी०, स्था०, रो० । ७. दिस्वा - सी०, रो० ।

निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं न्वज्ज ब्राह्मण-
कुलस्सा” ति ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तवहुपोसथे सीसंहाता नवं खोमयुगं 5
निवत्था अल्लेन गोमयेन पथवि ओपुञ्जित्वा हरितेहि कुसेहि पत्थरित्वा
अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्यागारं सेय्यं कप्पेन्ति । ते तं रत्ति तिवखत्तु
पञ्चुद्दय पञ्जलिका अग्गि नमस्सन्ति — ‘पञ्चोरोहाम भवन्तं, पञ्चो-
रोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन च सप्पित्तेलनवनीतेन अग्गि सन्तप्पेन्ति ।
तस्सा च रत्तिया अच्चयेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे 10
सन्तप्पेन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“अञ्जथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होति,
अञ्जथा च पन अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“यथा कथं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी
होति ? साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये 15
पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि;
भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो
पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

B. 448

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति — 20 R. 235
‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’
ति । सो इति पटिसङ्घाय मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पञ्चो-
रोहति ।

.. मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्घाय मिच्छासङ्कप्पं पजहति; 25
मिच्छासङ्कप्पा पञ्चोरोहति ।

... मिच्छावाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्घाय मिच्छावाचं पजहति;
मिच्छावाचाय पञ्चोरोहति ।

... मिच्छाकम्मन्तस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छाकम्मन्तं पजहति; मिच्छाकम्मन्ता पच्चोरोहति ।

... मिच्छाआजीवस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे
5 अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छाआजीवा पजहति;
मिच्छाआजीवा पच्चोरोहति ।

... मिच्छावायामस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छावायामं पजहति;
मिच्छावायामा पच्चोरोहति ।

10 ... मिच्छासतिया खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छासति पजहति,
मिच्छासतिया पच्चोरोहति । -

... मिच्छासमाधिस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छासमाधिं पजहति;
15 मिच्छासमाधिम्हा पच्चोरोहति ।

B. 449

... मिच्छाआणस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे
अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छाआणं पजहति;
मिच्छाआणम्हा पच्चोरोहति ।

20 “इध, ब्राह्मण, ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छाविमुत्तिया खो
पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति
पटिसङ्खाय मिच्छाविमुत्तिं पजहति, मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति ।
एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति ।

R. 256

25 ४. “अञ्जथा, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी, अञ्जथा
च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती । इमिस्सा च, भो गोतम,
अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं’ नाम्भति
सोळसि । अभिक्कन्तं, भो गोतम . . पे०... उपासकं सं भवं गोतमो
घारेतु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

८. द्दुतियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो भिक्खवे, पच्चोरोहणि देसेस्सामि । तं सुणाथ...
 कतमा च, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, भिक्खवे, अरियसावको
 इति पटिसञ्चिकखति - ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको - दिट्ठे
 चेव धम्मे अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्गाय मिच्छादिट्ठि
 पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । मिच्छासङ्कप्पस्स खो पापको 5
 विपाको ... मिच्छावाचाय खो ... मिच्छाकम्मन्तस्स खो ... मिच्छा-
 आजीवस्स खो ... मिच्छावायामस्स खो ... मिच्छासतिया खो ... मिच्छा-
 समाधिस्स खो ... मिच्छाञ्जाणस्स खो ... मिच्छाविमुत्तिया खो पापको
 विपाको - दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्गाय
 मिच्छाविमुत्ति पजहति; मिच्छाविमुत्तिया पच्चोरोहति । अयं वुच्चति, 10
 भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

९. पुब्बङ्गमसुत्तं

१. “सुरियस्स^१, भिक्खवे, उदयतो एतं पुब्बङ्गमं एतं पुब्ब-
 निमित्तं, यदिदं - अरुणुग्गं^२ । एवमेव खो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मनं
 एतं पुब्बङ्गमं एतं पुब्बनिमित्तं, यदिदं - सम्मादिट्ठि । सम्मादिट्ठिकस्स^३,
 भिक्खवे, सम्मासङ्कप्पो पहोति, सम्मासङ्कप्पस्स सम्मावाचा पहोति, 15
 सम्मावाचस्स सम्माकम्मन्तो पहोति, सम्माकम्मन्तस्स सम्माआजीवो
 पहोति, सम्माआजीवस्स सम्मावायामो पहोति, सम्मावायामस्स सम्मा-
 सति पहोति, सम्मासतिस्स सम्मासमाधि पहोति, सम्मासमाधिस्स
 सम्माञ्जाणं पहोति, सम्माञ्जाणस्स सम्माविमुत्ति पहोती” ति ।

B. 450

R. 237

१०. आसवक्खयसुत्तं

१. “दसयिणे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता आसवानं 20
 खयाय संवत्तन्ति । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मा-
 वाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मा-
 समाधि, सम्माञ्जाणं, सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा
 भाविता बहुलीकता आसवानं खयाय संवत्तन्ती” ति ।

पच्चोरोहणिवग्गो वारसमो ।

१ सुरियस्स - म० । २ अरुणुग्गं - सी०, रो०; अरुणुत्त - स्या० । ३. ० विट्ठिस्स -
 सी०, रो० ।

तत्सुद्धानं

तयो अघम्मा^१ अजितो, सङ्गारवो च ओरिमं ।
द्वे चेव पच्चोरोहणी, पुव्वज्जमं आसवक्खयो^२ ति ॥

— ० —

१३. परिसुद्धवग्गो

१. पठमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा परिसुद्धा परियोदाता, नाञ्जत्र
सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा,
5 सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि,
सम्माआणं, सम्माविमुत्ति — इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा परिसुद्धा
परियोदाता, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

२. दुतियसुत्तं

R. 298 १. “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र
सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति —
10 इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा अनुप्पन्ना उप्पज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगत-
विनया” ति ।

३. ततियसुत्तं

B. 451 १. “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा महप्फला महानिसंसा, नाञ्जत्र
सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति —
इमे खो, भिक्खवे, दस घम्मा महप्फला महानिसंसा, नाञ्जत्र
15 सुगतविनया” ति ।

४. चतुत्थसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, घम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति
दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र

१. अघम्मं — सी० । २. आसवो वा — सी०, रो० । ३. परिसुद्धवग्गो — स्वा० ।

सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्टि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

५. पञ्चमसुक्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्टि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय निव्वानाय संवत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

६. षड्सुक्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उपपज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्टि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता अनुप्पन्ना उपपज्जन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

R. 239

७. सप्तमसुक्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्टि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुलीकता महप्फला होन्ति महानिसंसा, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

15

८. अष्टमसुक्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता रागविनयपरियोसाना होन्ति दोसविनयपरियोसाना होन्ति मोहविनयपरियोसाना होन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्टि ... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता

B. 452

20

बहुलीकता रागविनयपरियोसाना ह्योन्ति दोसविनयपरियोसाना ह्योन्ति मोहविनयपरियोसाना ह्योन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

९. नवमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, धम्मा भाविता बहुलीकता एकन्त-
निव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय सम्बोधाय
5 निव्वानाय संबत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि
... पे०... सम्माविमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस धम्मा भाविता बहुली-
कता एकन्तनिव्विदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय अभिञ्जाय
सम्बोधाय निव्वानाय संबत्तन्ति, नाञ्जत्र सुगतविनया” ति ।

१०. दसमसुत्तं

R. 240

१. “दसयिमे, भिक्खवे, मिच्छता । कतमे दस ? मिच्छा-
10 दिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो,
मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाआणं, मिच्छा-
विमुत्ति - इमे खो, भिक्खवे, दस मिच्छता” ति ।

११. एकादसमसुत्तं

१. “दसयिमे, भिक्खवे, सम्मत्ता । कतमे दस ? सम्मादिट्ठि,
सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मा-
15 वायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माआणं, सम्माविमुत्ति - इमे
खो, भिक्खवे, दस सम्मत्ता” ति ।

परिसुद्धवगो तेरसमो ।

१४. साधुवग्गो

१. साधुसुत्तं

१. “साधुं च वो, भिक्खवे, देसेस्सायि’ असाधुं च । तं
सुणाय, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सायी” ति । “एवं, भन्ते” ति
खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

१. देसिस्सायि - सी०, स्या०, रो० ।

२. “कतमं च, भिक्खवे, असाधु^१? मिच्छादिट्ठि, मिच्छासङ्कप्पो, मिच्छावाचा, मिच्छाकम्मन्तो, मिच्छाआजीवो, मिच्छावायामो, मिच्छासति, मिच्छासमाधि, मिच्छाआणं, मिच्छाविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, असाधु । कतमं च, भिक्खवे, साधु^३? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा सम्माकम्मन्तो, सम्माआजीवो, सम्मावायामो, 5 सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माआणं, सम्माविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, साधु” ति ।

R. 241

२. अरियधम्मसुत्तं

१. “अरियधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो धम्मो? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो धम्मो । कतमो 10 च, भिक्खवे, अरियो धम्मो? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो धम्मो” ति ।

३. अकुसलसुत्तं

१. “अकुसलं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि कुसलं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, अकुसलं? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, अकुसलं । कतमं च, भिक्खवे, कुसलं? 15 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — इदं वुच्चति, भिक्खवे, कुसलं” ति ।

४. अत्थसुत्तं

१. “अत्थं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनत्थं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनत्थो? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनत्थो । कतमो च, भिक्खवे, अत्थो? 20 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अत्थो” ति ।

R. 242

५. धम्मसुत्तं

१. “धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो? मिच्छादिट्ठि .. पे०... मिच्छा-

B. 454

१. कतमो—सी० । २. असाधु—सी०, स्या०, रो० । ३. साधु—सी०, स्या०, रो० ।

विमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अघम्मो । कतमो च, भिक्खवे, घम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, घम्मो” ति ।

६. सासवसुत्तं

१. “सासवं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अनासवं च । तं
सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो घम्मो ? मिच्छादिट्ठि
5 ... पे०... मिच्छाविमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनासवो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो घम्मो” ति ।

७. सावज्जसुत्तं

१. “सावज्जं च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अनवज्जं च ।
तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो घम्मो ? मिच्छादिट्ठि
10 ... पे०... मिच्छाविमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो घम्मो” ति ।

८. तपनीयसुत्तं

243 १. “तपनीयं” च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अतपनीयं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो घम्मो ? मिच्छा-
15 दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो घम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो घम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो घम्मो” ति ।

९. आचयगामिसुत्तं

१. “आचयगामि च वो, भिक्खवे, घम्मं देसेस्सामि अपचयगामि
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी घम्मो ?
20 मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुक्ति — अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-

गामी धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? सम्मा-
दिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो” ति ।

B. 455

१०. दुक्खुद्वयसुत्तं

१. “दुक्खुद्वयं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखुद्वयं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खुद्वयो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि 5
... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खुद्वयो धम्मो ।
कतमो च, भिक्खवे, सुखुद्वयो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्मा-
विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखुद्वयो धम्मो” ति ।

११. दुक्खविपाकसुत्तं

१. “दुक्खविपाकं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ? 10
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ?
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
धम्मो” ति ।

R. 244

साधुवग्गो च्छुदसमी ।

१५. अरियवग्गो

१. अरियमगसुत्तं

१. “अरियमगं” च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनरिय- 15
मगं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ?
मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो
मग्गो । कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? सम्मादिट्ठि ... पे०...
सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो” ति ।

२. कण्हमग्गसुत्तं

१. “कण्हमग्गं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुक्कमग्गं
 R. 245 च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हमग्गो ? मिच्छादिट्ठि
 B. 456 ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हमग्गो । कतमो
 च, भिक्खवे, सुक्कमग्गो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं
 5 वुच्चति, भिक्खवे, सुक्कमग्गो” ति ।

३. सद्धम्मसुत्तं

१. “सद्धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्धम्मं च । तं सुणाथ
 ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छा-
 विमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्धम्मो । कतमो च, भिक्खवे,
 सद्धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
 10 सद्धम्मो” ति ।

४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं

१. “सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं
 च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? मिच्छा-
 दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिस-
 धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०...
 15 सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो” ति ।

५. उप्पादेतब्बसुत्तं

१. “उप्पादेतब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादे-
 तब्बं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न उप्पादेतब्बो
 धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
 न उप्पादेतब्बो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो धम्मो ?
 R. 246 20 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो
 धम्मो” ति ।

६. आसेवितव्वसुत्तं

१. “आसेवितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न आसेवि-
तव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न आसेवितव्वो
धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति,
भिक्खवे, न आसेवितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, आसेवितव्वो
धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, 5
आसेवितव्वो धम्मो” ति ।

७. भावेतव्वसुत्तं

१. “भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं
च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? मिच्छा-
दिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो
धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? सम्मादिट्ठि ... पे०... 10
सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो” ति ।

B. 457

८. बहुलीकातव्वसुत्तं

१. “बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुली-
कातव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो
धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
न बहुलीकातव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? 15
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुली-
कातव्वो धम्मो” ति ।

15

९. अनुस्सरितव्वसुत्तं

१. “अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न अनु-
स्सरितव्वं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न अनुस्सरितव्वो
धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०... मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
न अनुस्सरितव्वो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? 20
सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरि-
तव्वो धम्मो” ति ।

R. 247

१०. सच्छिकातब्बसुत्तं

१. “सच्छिकातब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सच्छिकातब्बं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सच्छिकातब्बो धम्मो ? मिच्छादिट्ठि ... पे०.. मिच्छाविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न सच्छिकातब्बो धम्मो । कतमो च, भिक्खवे, सच्छिकातब्बो धम्मो ?
- 5 सम्मादिट्ठि ... पे०... सम्माविमुत्ति - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सच्छिकातब्बो धम्मो” ति ।

अरियवणो पत्तरसमो ।
ततियो पण्णासको समत्तो ।

— ० —

१६. पुग्गलवग्गो

१. सेवितब्बसुत्तं

B. 458

R. 248

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न सेवितब्बो । कतमेहि दसहि ? मिच्छादिट्ठिको होति, मिच्छासङ्कप्पो होति, मिच्छावाचो होति, मिच्छाकम्मन्तो होति, मिच्छाआजीवो होति, मिच्छावायामो होति, मिच्छासति होति, मिच्छासमाधि होति, मिच्छाआणी
- 10 होति, मिच्छाविमुत्ति होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न सेवितब्बो ।

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो सेवितब्बो । कतमेहि दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो
- 15 होति, सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मासति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो सेवितब्बो” ति ।

२-१२. भजितब्बादिसुत्तानि

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो न भजितब्बो
- 20 ... पे०... भजितब्बो ... पे०... न पयिरुपासितब्बो ... पयिरुपासितब्बो ... पे०... न पुज्जो होति ... पुज्जो होति ... पे०... न पासंतो होति ...

पासंसो होति ... पे०... अगारवो होति ... सगारवो होति ... पे०... अप्प-
 तिस्सो^१ होति ... सप्पतिस्सो^२ होति ... पे०... न आराधको होति ...
 आराधको होति ... पे०... न विसुञ्जति ... विसुञ्जति ... पे०... मानं
 नाधिभोति ... मानं अधिभोति ... पे०... पञ्जाय न वड्ढति ... पञ्जाय
 वड्ढति ... पे०... ।

R. 249

5

२. “बहुं अपुञ्जं पसवति ... बहुं पुञ्जं पसवति । कतमेहि
 दसहि ? सम्मादिट्ठिको होति, सम्मासङ्कप्पो होति, सम्मावाचो होति,
 सम्माकम्मन्तो होति, सम्माआजीवो होति, सम्मावायामो होति, सम्मा-
 सति होति, सम्मासमाधि होति, सम्माआणी होति, सम्माविमुत्ति होति
 — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो बहुं पुञ्जं
 पसवती” ति ।

B. 459

10

पुग्गलवग्गो सोऽसमो ।

— ० —

१७. जाणुस्सोणिवग्गो

१. ब्राह्मणपञ्चोरोहणीमुत्तं

१. तेन खो पन समयेन जाणुस्सोणि ब्राह्मणो तदहुपोसथे
 सीसन्हातो नवं खोमयुगं निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय भगवतो
 अविद्वरे एकमन्तं ठितो होति । अहसा खो भगवा जाणुस्सोणि ब्राह्मणं
 तदहुपोसथे सीसन्हातं नवं खोमयुगं निवत्थं अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं
 ठितं । दिस्वान जाणुस्सोणि ब्राह्मणं एतदवोच —

15

२. “किं नु त्वं, ब्राह्मण, तदहुपोसथे सीसन्हातो नवं खोमयुगं
 निवत्थो अल्लकुसमुट्ठि आदाय एकमन्तं ठितो ? किं न्वज्ज ब्राह्मण-
 कुलस्सा” ति ?

“पञ्चोरोहणी, भो गोतम, अज्ज ब्राह्मणकुलस्सा” ति ।

20

“यथा कथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती” ति ?

R. 250

“इध, भो गोतम, ब्राह्मणा तदहुपोसथे सीसन्हाता नवं खोमयुगं
 निवत्था अल्लेन गोमयेन^१ पथविं ओपुञ्जित्वा हरितेहि कुसेहि पथरित्वा

१ अप्पतिक्खो — सी०, स्या०, रो० । २. सप्पतिक्खो — सी०, स्या०, रो० । ३. ति पुञ्छि
 — सी० । ४. गोमेन — सी० ।

अन्तरा च वेलं अन्तरा च अग्यागारं सेव्यं कल्पेन्ति । ते तं रत्तिं तिक्रञ्चत्तुं पञ्चद्वयं पञ्चलिका अग्निं नमस्सन्ति — ‘पञ्चोरोहाम भवन्तं, पञ्चोरोहाम भवन्तं’ ति । बहुकेन च सप्पित्तेल्लनवनीत्तेन अग्निं सन्तप्येन्ति । तस्सा च रत्तिया अञ्चयेन पणीत्तेन खादनीयेन भोजनीयेन ब्राह्मणे 5 सन्तप्येन्ति । एवं, भो गोतम, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती’ ति ।

“अञ्जया खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणानं पञ्चोरोहणी होती, अञ्जया च पन अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी होती” ति ।

B. 460

“यथा कथं पन, भो गोतम, अरियस्स विनये पञ्चोरोहणी होती ? साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा अरियस्स विनये 10 पञ्चोरोहणी होती” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासिस्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवतो पञ्चस्सोसि । भगवा एतदवोच —

३. “इध, ब्राह्मण, अरियसावको इति पटिसञ्चिकवति — 15 ‘पाणात्तिपातस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चें धम्मो अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय पाणात्तिपातं पजहति; पाणात्तिपाता पञ्चोरोहति ।

... अदिन्नादानस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चें धम्मो अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिन्नादानं पजहति; 20 अदिन्नादाना पञ्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चें धम्मो अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय कामेसुमिच्छाचारं पजहति; कामेसुमिच्छाचारा पञ्चोरोहति ।

... मुसावादस्स खो पापको विपाको — दिट्ठे चें धम्मो अभिसम्प- 25 रायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय मुसावादं पजहति; मुसावादा पञ्चोरोहति ।

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको — दिट्ठे चें धम्मो अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय पिसुणं वाचं पजहति; 30 पिसुणाय वाचाय पञ्चोरोहति ।

... फरसाय वाचाय खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय फरसं वाचं पजहति; फरसाय वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय सम्फप्पलापं पजहति; 5 सम्फप्पलापा पच्चोरोहति ।

... अभिञ्जाय खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अभिञ्जं पजहति; अभिञ्जाय पच्चोरोहति ।

B. 461

... ब्यापादस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं 10 चा ति । सो इति पटिसङ्खाय ब्यापादं पजहति; ब्यापादा पच्चोरोहति ।

“इध, ब्राह्मण ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । एवं खो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होती” ति । 15

! ४. “अञ्जथा खो, भो गोतम, ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी होति, अञ्जथा च पन अरियस्स विनये पच्चोरोहणी होति । इमिस्सा^१, भो गोतम, अरियस्स विनये पच्चोरोहणिया ब्राह्मणानं पच्चोरोहणी कलं नाग्घति सोळ्ळंसि । अभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेसु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति । 20

२. अरियपच्चोरोहणीसुत्तं

१. “अरियं वो, भिक्खवे, पच्चोरोहणिं देसेस्सामि । तं सुणाथ, साधुक मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति ।

“एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

२. “कतमा च, भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी ? इध, 25 R. 252 भिक्खवे, अरियसावको इति पटिसञ्चिक्खति - ‘पाणातिपातस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे चेव धम्मं अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय पाणातिपातं पजहति; पाणातिपाता पच्चोरोहति ।

१. इमिस्स च - वी०, स्या०, रो० ।

... अदिन्नादानस्स खो पापको विपाको - दिट्ठे च्चव धम्मो-अभि-
सम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्खाय अदिन्नादानं पजहति;
अदिन्नादाना पच्चोरोहति ।

... कामेसुमिच्छाचारस्स खो पापको विपाको ... पे०... कामेसु-
5 मिच्छाचारा पच्चोरोहति ।

B. 462

... मुसावादस्स खो पापको विपाको ... पे०... मुसावावा
पच्चोरोहति ।

... पिसुणाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... पिसुणाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

10 ... फरसाय वाचाय खो पापको विपाको ... पे०... फरसाय
वाचाय पच्चोरोहति ।

... सम्फप्पलापस्स खो पापको विपाको ... पे०... सम्फप्पलापा
पच्चोरोहति ।

... अभिज्जाय खो पापको विपाको ... पे०... अभिज्जाय
15 पच्चोरोहति ।

... ब्यापादस्स खो पापको विपाको ... पे०... ब्यापादा पच्चो-
रोहति ।

“इध, भिक्खवे ... पटिसञ्चिक्खति - ‘मिच्छादिट्ठिया खो पापको
विपाको - दिट्ठे च्चव धम्मो अभिसम्परायं चा’ ति । सो इति पटिसङ्खाय
20 मिच्छादिट्ठि पजहति; मिच्छादिट्ठिया पच्चोरोहति । अयं वुच्चति,
भिक्खवे, अरिया पच्चोरोहणी” ति ।

३. सङ्गारवसुत्तं

१. अथ खो सङ्गारवो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं
वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नोखो सङ्गारवो
25 ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

२. “किं नु खो, भो गोतम, ओरिमं तीरं, किं पारिमं तीरं” ति ?

“पाणातिपातो खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, पाणातिपाता बेरमणी
पारिमं तीरं । अदिन्नादानं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, अदिन्नादाना

वेरमणी पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसु-
मिच्छाचारा वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा ,
वेरमणी पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय
वेरमणी पारिमं तीरं । फरसा वाचा ओरिमं तीरं, फरसाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं 5
तीरं । अभिञ्जा ओरिमं तीरं, अलभिञ्जा पारिमं तीरं । ब्यापादो ओरिमं
तीरं, अब्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिट्ठि ओरिमं तीरं, सम्मादिट्ठि
पारिमं तीरं । इदं खो, ब्राह्मण, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।

B. 463,
R. 253

अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुवावति ॥

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मं धम्मानुवत्तिनो ।

ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुघेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।

ओका अनोकभागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।

15

परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधिपङ्गेषु, सम्मा चित्तं सुभावितं ।

आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ते रता ।

खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिब्बुता” ति ॥

४. ओरिमसुत्तं

१. “ओरिमं च, भिक्खवे, तीरं देसेस्सामि पारिमं च तीरं । 20
तं सुणाय ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, कतमं च पारिमं
तीरं ? पाणातिपातो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, पाणातिपाता वेरमणी
पारिमं तीरं । अदिन्नादानं ओरिमं तीरं, अदिन्नादाना वेरमणी
पारिमं तीरं । कामेसुमिच्छाचारो ओरिमं तीरं, कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणी पारिमं तीरं । मुसावादो ओरिमं तीरं, मुसावादा वेरमणी
पारिमं तीरं । पिसुणा वाचा ओरिमं तीरं, पिसुणाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । फरसा वाचा ओरिमं तीरं, फरसाय वाचाय वेरमणी
पारिमं तीरं । सम्फप्पलापो ओरिमं तीरं, सम्फप्पलापा वेरमणी पारिमं 25

तीरं । अभिज्ज्ञा ओरिमं तीरं, अनभिज्ज्ञा पारिमं तीरं । व्यापादो ओरिमं तीरं, अव्यापादो पारिमं तीरं । मिच्छादिद्वि ओरिमं तीरं, सम्मादिद्वि पारिमं तीरं । इदं खो, भिक्खवे, ओरिमं तीरं, इदं पारिमं तीरं ति ।

R. 254 5

“अप्पका ते मनुस्सेसु, ये जना पारगामिनो ।
अथायं इतरा पजा, तीरमेवानुधावति ॥

B. 464

10

“ये च खो सम्मदक्खाते, धम्मे धम्मानुवत्तिनो ।
ते जना पारमेस्सन्ति, मच्चुधेय्यं सुदुत्तरं ॥

“कण्हं धम्मं विप्पहाय, सुक्कं भावेथ पण्डितो ।
ओका अनोकमागम्म, विवेके यत्थ दूरमं ॥

“तत्राभिरतिमिच्छेय्य, हित्वा कामे अकिञ्चनो ।
परियोदपेय्य अत्तानं, चित्तक्लेसेहि पण्डितो ॥

“येसं सम्बोधिपङ्गुसु, सम्मा चित्तं सुमावितं ।
आदानपटिनिस्सग्गे, अनुपादाय ये रता ।

15

खीणासवा जुतिमन्तो, ते लोके परिनिव्वुता” ति ॥

५. पठमअधम्मसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो अनत्थो च; धम्मो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ? पाणाति-
पातो, अदिन्नादानं, कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरुसा
वाचा, सम्फप्पलापो, अभिज्ज्ञा, व्यापादो, मिच्छादिद्वि - अयं वुच्चति,
भिक्खवे, अधम्मो च अनत्थो च ।

३. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ? पाणातिपाता
वेरमणी, अदिन्नादाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा
वेरमणी, पिसुगाय वाचाय वेरमणी, फरुसाय वाचाय वेरमणी, सम्फ-
प्पलापा वेरमणी, अनभिज्ज्ञा, अव्यापादो, सम्मादिद्वि - अयं वुच्चति,
भिक्खवे, धम्मो च अत्थो च ।

४. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो अनत्थो च; धम्मो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा अनत्थं च, धम्मं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं” ति, इत्थं तं वृत्तं, इदमेतं पटिच्च वृत्तं” ति ।

६. द्वितीयअध्यायसुत्तं

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं” ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो उट्ठायासना विहारं पाविसि ।

२. अथ खो तेसं भिक्खूनं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि — “इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्घित्तेन उहेसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — ‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं’ ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उहेसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजेय्या” ति ?

३. अथ खो तेसं भिक्खूनं एतदहोसि — “अथं खो आयस्सा महाकच्चानो सत्थु चैव संवण्णितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सब्रह्मचारीनं । प्होति चायस्सा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उहेसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजित्तुं । यन्नून मयं येनायस्सा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पुच्छेय्याम । यथा नो आयस्सा महाकच्चानो व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा” ति ।

४. अथ खो ते भिक्खू येनायस्सा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता महाकच्चानेन सङ्घि सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिञ्जा खो ते भिक्खू आयस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोचुं —

५. “इदं खो नो, आवुसो कच्चान, भगवा सङ्घित्तेन उहेसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो

R. 256

— ‘अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितव्वो धम्मो च; अनत्थो च वेदितव्वो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितव्वं’ ति ।

B. 466

“तेसं नो, आवुसो; अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतदहोसि
5 — ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्टायासना विहारं पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे ... पे०... तथा पटिपज्जितव्वं’ ति । को नु खो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजेय्या’ ति ?

10 “तेसं नो, आवुसो, अम्हाकं एतदहोसि — ‘अयं खो आयस्मा महाकच्चानो सत्थु चेव संवणितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नहचारिणं । पहाति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजितुं । यन्नूयं यनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं
15 महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुञ्जेय्याम । यथा नो आयस्मा महाकच्चानो, व्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । विभजतु आयस्मा महाकच्चानो” ति ।

1. ६. “सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारगवेसी सार-
परियेसनं चरमानो महतो रुक्खस्स तिट्ठतो सारवतो अतिककम्मव मूलं
20 अतिककम्म खन्वं साखापलासे सारं परियेसितव्वं मञ्जेय्य । एवं सम्पदमिदं आयस्मन्तानं सत्थरि सम्मुखीभूते तं भगवन्तं अतिसित्वा अम्हे एतमत्थं पटिपुञ्चितव्वं मञ्जथ । सो हावुसो, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति चक्खुभूतो आणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्स निज्जेता अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स कालो अहोसि यं तुम्हे भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुञ्जे-
R. 257 25 व्याथ । यथा वो भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याथा” ति ।

७. “अद्धा, आवुसो कच्चान, भगवा जानं जानाति पस्सं पस्सति चक्खुभूतो आणभूतो धम्मभूतो ब्रह्मभूतो वत्ता पवत्ता अत्थस्स निज्जेता अमतस्स दाता धम्मस्सामी तथागतो । सो चेव पनेतस्स कालो अहोसि
30 यं मयं भगवन्तंयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुञ्जेय्याम । यथा नो भगवा व्याकरेय्य तथा नं धारेय्याम । अपि चायस्मा महाकच्चानो

सत्यु चेव संवणितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नहाचारीनं । पहीति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्घित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेण अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेण अत्थं विभजितुं । विभजतायस्मा महाकच्चानो अग्रवं करित्वा” ति ।

८. “तेन हावुसो, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासि- 5 B. 467
स्सामी” ति । “एवं, आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकच्चा-
नस्स पच्चस्सोसुं । अथायस्मा महाकच्चानो एतदवोच -

९. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्घित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा
वित्थारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदित्ठो ... पे०... तथा पटिपज्जितब्ब’ ति । कतमो चावुसो, 10
अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ?

१०. “पाणातिपातो, आवुसो, अधम्मो; पाणातिपाता वेरमणी
धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके
कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो । 15

११. “अदिसादानं, आवुसो, अधम्मो; अदिसादाना वेरमणी
धम्मो; ये च अदिसादानपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा
सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; अदिसादाना वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला
धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो । R. 258

१२. “कामेसुमिच्छाचारो, आवुसो, अधम्मो; कामेसुमिच्छा- 20
चारा वेरमणी धम्मो; ये च कामेसुमिच्छाचारपच्चया अनेके पापका
अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी-
पच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१३. “मुसावादो, आवुसो, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो;
ये च मुसावादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं 25
अनत्थो; मुसावादा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावना-
पारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१४. “पिसुणा वाचा, आवुसो, अधम्मो; पिसुणाय वाचाय
वेरमणी धम्मो; ये च पिसुणवाचापच्चया अनेके पापका अकुसला

धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पिसुणाय वाचाय वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

B. 468

१५. “फरसा वाचा, आवुसो, अधम्मो; फरसाय वाचाय वेरमणी धम्मो; ये च फरसावाचापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; फरसाय वाचाय वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१६. “सम्फप्पलापो, आवुसो, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी धम्मो; ये च सम्फप्पलापपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्फप्पलापा वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१७. “अभिज्झा, आवुसो, अधम्मो; अनभिज्झा धम्मो; ये च अभिज्झापच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; अनभिज्झापच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१८. “ब्यापादो, आवुसो, अधम्मो; अब्यापादो धम्मो; ये च ब्यापादपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; अब्यापादपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

१९. “मिच्छादिट्ठि, आवुसो, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो; ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूर्तिं गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R. 259

२०. “यं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्तारेण अत्थं अविभजित्वा उट्ठायासना विहारं पविट्ठो — अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो ... पे०.. तथा पटिपज्जितब्बं” ति । इमस्स खो अहं, आवुसो, भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिसस्स वित्तारेण अत्थं अविभत्तस्स’ एवं वित्तारेण अत्थं आजानामि । आकङ्कमाना च पन तुम्हे, आवुसो, भगवन्तयेव उपसङ्कमित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ । यथा नो भगवा ब्याकरोति तथा नं धारेय्याथा” ति ।

“एवमावुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो महाकच्चानस्स भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्टायासना येन भगवा तेनुप-
सङ्कमित्तु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु ।
एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचु -

B 469

२१. “यं खो नो, भन्ते, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा 5
वित्थारेन अत्थं अविभजित्वा उट्टायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च,
भिक्खवे, वेदितब्बो ... पे०... तथा पटिपज्जितब्बं’ ति ।

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं अचिरपक्कन्तस्स भगवतो एतद-
होसि - ‘इदं खो नो, आवुसो, भगवा सङ्खित्तेन उद्देसं उद्दिसित्वा वित्थारेन
अत्थं अविभजित्वा उट्टायासना विहारं पविट्ठो - ‘अधम्मो च, 10
भिक्खवे, वेदितब्बो ... पे०... तथा पटिपज्जितब्बं’ ति । को नु खो
इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स
वित्थारेन अत्थं विभजेय्या’ ति ?

“तेसं नो, भन्ते, अम्हाकं एतदहोसि - ‘अयं खो आयस्मा महा-
कच्चानो सत्थु चैव संवणितो, सम्भावितो च विञ्चूनं सन्नह्वाचारीनं । 15
पहोति चायस्मा महाकच्चानो इमस्स भगवता सङ्खित्तेन उद्देसस्स
उद्दिट्ठस्स वित्थारेन अत्थं अविभत्तस्स वित्थारेन अत्थं विभजित्तुं ।
यन्नून मयं येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमेय्याम; उपसङ्कमित्वा
आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं पटिपुच्छेय्याम । यथा नो आयस्मा
महाकच्चानो ब्याकरिस्सति तथा नं धारेस्सामा’ ति । 20

R. 260

“अथ खो मयं, भन्ते, येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्कमित्त्वा ;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं महाकच्चानं एतमत्थं अपुच्छिम्हा’ । तेसं नो,
भन्ते, आयस्मता महाकच्चानेन इमेहि अक्खरेहि^१ इमेहि पदेहि इमेहि
व्यञ्जनेहि अत्थो सुविभत्तो’ ति ।

२२. “साधु साधु, भिक्खवे ! पण्डितो, भिक्खवे, महाकच्चानो । 25
महापञ्चो, भिक्खवे, महाकच्चानो । मं चे पि तुम्हे, भिक्खवे, उपसङ्क-
मित्वा एतमत्थं पटिपुच्छेय्याथ, अहं पि चेतं एवमेव ब्याकरेय्यं यथा
तं महाकच्चानेन ब्याकतं । एसो चैव तस्स अत्थो । एवं च नं धारे-
य्याथा” ति ।

१. पुच्छिम्हा - सी०, स्या०, रो० । २. आकरेहि - सी०, आकरेहि - स्या०, रो० ।
३०५-५०

७. ततियअधम्मसुत्तं

L 470

१. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं” ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो, कतमो च धम्मो; कतमो च अनत्थो, कतमो च अत्थो ? पाणातिपातो, भिक्खवे, अधम्मो, पाणातिपाता वेरमणी धम्मो; ये च पाणातिपातपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; पाणातिपाता वेरमणीपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

R. 261 10 ३. “अदिग्घादानं, भिक्खवे, अधम्मो; अदिग्घादाना वेरमणी धम्मो ... कामेसुमिच्छाचारो, भिक्खवे, अधम्मो; कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी धम्मो ... मुसावादो, भिक्खवे, अधम्मो; मुसावादा वेरमणी धम्मो ... पिसुणा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो; पिसुणाय वाचाय वेरमणी धम्मो .. फरुसा वाचा, भिक्खवे, अधम्मो; फरुसाय वाचाय वेरमणी धम्मो ... सम्फप्पलापो, भिक्खवे, अधम्मो; सम्फप्पलापा वेरमणी धम्मो
15 ... अभिज्झा, भिक्खवे, अधम्मो; अनभिज्झा धम्मो ... व्यापादो, भिक्खवे, अधम्मो; अब्यापादो धम्मो ... ।

४. “मिच्छादिट्ठि, भिक्खवे, अधम्मो; सम्मादिट्ठि धम्मो, ये च मिच्छादिट्ठिपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति, अयं अनत्थो; सम्मादिट्ठिपच्चया च अनेके कुसला धम्मा भावनापारिपूरि
20 गच्छन्ति, अयं अत्थो ।

५. “अधम्मो च, भिक्खवे, वेदितब्बो धम्मो च; अनत्थो च वेदितब्बो अत्थो च । अधम्मं च विदित्वा धम्मं च, अनत्थं च विदित्वा अत्थं च यथा धम्मो यथा अत्थो तथा पटिपज्जितब्बं” ति, इति यं तं वुत्तं, इदमेतं पटिच्च वुत्तं” ति ।

८. कम्मनिदानसुत्तं

25

१. “पाणातिपातं पाहं”, भिक्खवे, तिविधं वदामि -- लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

१. पटिपज्जितब्ब ति - सी०, स्या०, रो० । २ पह - सी० स्या०, रो० ।

२. "अदिन्नादानं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभ-हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

B. 471

३. "कामेसुमिच्छाचारं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

४. "मुसावादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं 5 पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

५. "पिसुणवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

६. "फरुसवाचं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

10

७. "सम्फपलापं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभ-हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

८. "अभिच्छं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

R. 262

९. "व्यापादं पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभहेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि ।

15

१०. "मिच्छादिट्ठि पाहं, भिक्खवे, तिविधं वदामि - लोभ-हेतुकं पि, दोसहेतुकं पि, मोहहेतुकं पि । इति खो, भिक्खवे, लोभो कम्मनिदानसम्भवो, दोसो कम्मनिदानसम्भवो, मोहो कम्मनिदान-सम्भवो । लोभक्खया कम्मनिदानसङ्खयो, दोसक्खया कम्मनिदान-सङ्खयो, मोहक्खया कम्मनिदानसङ्खयो" ति ।

20

६. परिक्कमनसुत्तं

१. "सपरिक्कमनो अयं, भिक्खवे, धम्मो, नायं धम्मो अपरिक्कमनो । कथं च, भिक्खवे, सपरिक्कमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो अपरिक्कमनो ? पाणातिपातिस्स, भिक्खवे, पाणातिपाता वेरमणी परिक्कमनं होति । अदिन्नादायिस्स, भिक्खवे, अदिन्नादाना वेरमणी परिक्कमनं होति । कामेसुमिच्छाचारिस्स^१, भिक्खवे, कामेसुमिच्छा-

25

१. कामेसुमिच्छाचारिस्स - सी०, रो० ।

B. 472

- चारा वेरमणी परिक्रमनं होति । मुसावादिस्स, भिक्खवे, मुसावादा
वेरमणी परिक्रमनं होति । पिसुणवाचस्स, भिक्खवे, पिसुणाय
वाचाय वेरमणी परिक्रमनं होति । फरुसवाचस्स, भिक्खवे, फरुसाय
वाचाय वेरमणी परिक्रमनं होति । सम्फप्पलापिस्स^१, भिक्खवे, सम्फ-
५ प्पलापा वेरमणी परिक्रमनं होति । अभिज्झालुस्स, भिक्खवे, अनभिज्झा
परिक्रमनं होति । ब्यापन्नचित्तस्स^२, भिक्खवे, अब्यापादो परिक्रमनं
होति । मिच्छादिट्ठिस्स, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि परिक्रमनं होति । एवं
खो, भिक्खवे, सपरिक्रमनो अयं धम्मो, नायं धम्मो अपरिक्रमनो^३ ति ।

१०. चुन्दसुत्तं

R. 263

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा पावायं विहरति चुन्दस्स
१० कम्मरपुत्तस्स अम्बवने । अथ खो चुन्दो कम्मरपुत्तो येन भगवा तेनुप-
सङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नं खो चुन्दं कम्मरपुत्तं भगवा एतदवोच -

२. “कस्स नो त्वं, चुन्द, सोचेय्यानि रोचेसी^३” ति ?

- “ब्राह्मणा, भन्ते, पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका^४
१५ अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति; तेसाहं सोचे-
य्यानि रोचेमी” ति ।

“यथा कथं पन, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल-
मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ती^५” ति ?

- “इध, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका
२० अग्निपरिचारिका उदकोरोहका । ते सावक^६ एवं समादपेन्ति - ‘एहि त्वं,
अम्मो पुरिस, कालस्सेव^७ उट्टहन्तो^८ व^९ सयनम्हा पथावि आमसेय्यासि;
नो चे पथावि आमसेय्यासि, अल्लानि^{१०} गोमयानि^{११} आमसेय्यासि; नो चे
अल्लानि गोमयानि आमसेय्यासि, हरितानि तिणानि आमसेय्यासि;
नो चे हरितानि तिणानि आमसेय्यासि, अग्नि परिचरेय्यासि; नो चे
२५ अग्नि परिचरेय्यासि, पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि; नो चे पञ्ज-

१. सम्फप्पलापस्स - सी०, रो० । २. व्यापावस्स - सी०, रो०; व्यापवस्स - त्या० ।
३. रोचेय्यासी - सी० । ४. सेवालमालका - सी०, त्या०, रो० । ५. पञ्जापेन्ति -
म० । ६. सावके - त्या० । ७. सकालस्सेव - त्या० । ८-९. उट्टहन्तो - त्या०; वृद्धहन्तो
व - रो० । १०-११. अल्लगोमयानि - त्या० ।

लिको आदिच्चं नमस्सेय्यासि, सायततियकं उदकं ओरोहेय्यासी' ति ।
एवं खो, भन्ते, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवालमालिका
अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति; तेसाहं सोचे-
य्यानि रोचेमी" ति ।

B. 478

"अञ्जथा खो, चुन्द, ब्राह्मणा पच्छाभूमका कमण्डलुका सेवाल- 5
मालिका अग्निपरिचारिका उदकोरोहका सोचेय्यानि पञ्जापेन्ति,
अञ्जथा च पन अरियस्स विनये सोचेय्यं होती" ति ।

R. 264

"यथा कथं पन, भन्ते, अरियस्स विनये सोचेय्यं होति ? साधु
मे, भन्ते, भगवा तथा धम्मं देसेत्तु यथा अरियस्स विनये सोचेय्यं
होती" ति ।

10

"तेन हि, चुन्द, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-
स्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति खो चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवतो
पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच -

३. "तिविधं खो, चुन्द, कायेन असोचेय्यं होति; चतुब्बिधं
वाचाय असोचेय्यं होति; तिविधं मनसा असोचेय्यं होति ।

15

४. "कथं च, चुन्द, तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ?

"इध, चुन्द, एकच्चो पाणातिपाती होति जुद्धो' खोहितपाणि
हतपहते" निविट्ठो अदयापन्नो पाणभूतेसु" ।

"अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं
वा अरञ्जगतं वा तं अदिन्नं थ्येयसङ्घातं आदाता होति ।

20

"कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता
मातापितुरक्खिता' भानुरक्खिता भगिनिरक्खिता आतिरक्खिता गोत्त-
रक्खिता' धम्मरक्खिता ससामिका सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुळ-
परिक्खिता' पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, चुन्द,
तिविधं कायेन असोचेय्यं होति ।

25

५. "कथं च, चुन्द, चतुब्बिधं वाचाय असोचेय्यं होति ?
इध, चुन्द, एकच्चो मुसावादी होति । सभगतो' वा परिसगतो' वा

१. जुद्धो - स्या० । २. हतपहते - सी० । ३. सब्बपाणभूतेसु - सी०, रो० ।
४. स्या० पीत्यके नत्थि । ५. सी०, स्या०, रो० पीत्यकेसु नत्थि । ६. सी०, स्या०, रो०
पीत्यकेसु नत्थि । ७. मालागुणपरिक्खिता - सी०, रो०; मालागुणपरिक्खिता - स्या० ।
८-८. सभगतो वा परिसगतो - सी०, रो० ।

- B. 474 जातिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो^१ - 'एहम्मो^२ पुरिस, यं जानासि तं वदेही^३ ति, सो अजान वा आह^४ 'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति; अपस्सं वा आह 'पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु
- R. 265 5 वा आभिसक्किञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

"पिसुणवाचो होति - इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति सम्भगानं वा भेत्ता, भिन्नानं वा अनुप्पदाता, वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी वग्ग-
कराणं^५ वाचं भासिता होति ।

- 10 "फरुसवाचो होति - या सा वाचा अण्डका कक्कसा परकट्टुका पराभिसज्जनी कोषसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथारूपि वाच भासिता होति ।

- "सम्फप्पलायी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अधम्मवादी अविनयवादी; अनिधानवति वाचं भासिता होति अकालेन
15 अनपदेसं अपरियन्तवति अनत्यसंहितं । एवं खो, चुन्द, चतुब्बिघं वाचाय असोचेय्यं होति ।

६. "कथं च, चुन्द, तिविघं मनसा असोचेय्यं होति ? इध, चुन्द, एकच्चो अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरण तं अभिज्झता होति - 'अहो वत यं परस्स तं ममस्सा' ति ।

- 20 "व्यापन्नचित्तो होति पट्टुमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता हञ्जन्तु वा बज्जन्तु^६ वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेसु^७ ति ।

- "मिच्छादिट्टिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिघं, नट्ठि यिट्ठं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकटदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको, नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि सत्ता
25 ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपत्ता ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्चिक्कत्वा पवेदन्ती^८ ति । एवं खो, चुन्द, मनसा तिविघं असोचेय्यं होति ।

१ सक्खिपुट्ठो - स्या० । २. एहि मो - स्या० । ३. अह - रो० । ४. वग्गकराणं -

स्या० । ६. ० इति वा - सी० रो० ।

७. "इमे खो, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द, दसहि अकुसलेहि कम्मपथेहि समन्नागतो कालस्सेव उट्टुहत्तो व सयनम्हा पथावे चे पि आमसति, असुचियेव होति; नो चे पि पथाव आमसति, असुचियेव होति ।

"अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति; नो 5
चे पि अल्लानि गोमयानि आमसति, असुचियेव होति ।

"हरितानि चे पि तिणानि आमसति, असुचियेव होति; नो चे
पि हरितानि तिणानि आमसति, असुचियेव होति ।

"अग्निं चे पि परिचरति, असुचियेव होति, नो चे पि अग्निं
परिचरति, असुचियेव होति । 10

"पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति;
नो चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, असुचियेव होति ।

"सायततियकं चे पि उदकं ओरोहति, असुचियेव होति; नो
चे पि सायततियकं उदकं ओरोहति, असुचियेव होति । तं किस्स हेतु ?
इमे, चुन्द, दस अकुसलकम्मपथा असुचियेव^१ होन्ति^२ असुचिकरणा च । 15

"इमेसं पन, चुन्द, दससं अकुसलानं कम्मपथानं समन्नागमनहेतु
निरयो पञ्जायति, तिरच्छानयोनि पञ्जायति, पेत्तिविसयो पञ्जा-
यति, या वा पनञ्जा पि काचि दुग्गतियो^३ ।

८. "तिविषं खो, चुन्द, कायेन सोचेय्यं होति; चतुब्बिषं
वाचाय सोचेय्यं होति; तिविषं मनसा सोचेय्यं होति । 20

९. "कथं, च^३ चुन्द, तिविषं कायेन सोचेय्यं होति ? इध,
चुन्द, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहित-
दण्डो निहितसत्थो, लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

"अदिन्नादानं पहाय, अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं
तं परस्स परिवत्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिषं^२
थेय्यसङ्घातं आदाता होति । 25

"कामेसुमिच्छाचारं पहाय, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति
या ता भातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता
अगिनिरक्खिता ज्ञातिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता ससामिका

१-१ असुचि चैव - स्या० । २. दुग्गति होति - स्या० । ३ च - म० पोत्यके
नस्ति ।

R. 267

सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुलपरिक्खित्ता पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, चुन्द, तिविधं कायेन सोचेय्यं होति ।

१०. “कथं च, चुन्द, चतुब्बिधं वाचाय सोचेय्यं होति ? इध, चुन्द, एकच्चो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभग्गतो वा परिसग्गतो वा आतिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्टो — ‘एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्स वा आह ‘न पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

१० “पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति — न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, न अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्पदाता समग्गारामो सभग्गरतो सभग्गनन्दी समग्गकर्णि वाचं भासिता होति ।

१० “फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या सा वाचा नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजन-मनापा, तथारूपं वाचं भासिता होति ।

१० “सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्थवादी घम्मवादी विनयवादी; निधानवति वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्तवति अत्थसहितं । एवं खो, चुन्द, चतुब्बिधं वाचाय सोचेय्यं होति ।

B. 477

११. “कथं च, चुन्द, तिविधं मनसा सोचेय्यं होति ? इध, चुन्द, एकच्चो अनभिज्झालु होति । यं त परस्स परवित्तूपकरणं तं अनभिज्झता होति — ‘अहो वत यं परस्स तं ममस्सा’ ति ।

११ “अब्ब्यापच्चित्तो होति अप्पदुट्टमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता अब्बेरा होन्तु’ अब्ब्यापज्झा, अनीघा सुखी अत्तानं परिहरन्तू’ ति ।

R. 268

११ “सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो — ‘अत्थि दिस्सं, अत्थि यिट्ठं, अत्थि हुत्तं, अत्थि सुकट्टुक्कटानं कम्मनं फलं विपाको, अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, अत्थि पिता, अत्थि सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समण्णाहाणा सम्मग्गता सम्मापटिपन्ना

ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सञ्चिकत्वा पवेदेन्ती' ति ।
एवं खो, चुन्द, तिविधं मनसा सोचेय्यं होति ।

१२. "इमे खो, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा । इमेहि खो, चुन्द, दसहि कुसलेहि कम्मपथेहि समन्नागतो कालस्सेव उट्टहन्तो व सयनम्हा पथवि चे पि आमसति, सुचियेव होति; नो चे पि पथवि आमसति, सुचियेव होति । 5

"अल्लानि चे पि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे पि अल्लानि गोमयानि आमसति, सुचियेव होति ।

"हरितानि चे पि तिणानि आमसति, सुचियेव होति; नो चे पि हरितानि तिणानि आमसति, सुचियेव होति । 10

"अग्निं चे पि परिचरति, सुचियेव होति; नो चे पि अग्निं परिचरति, सुचियेव होति ।

"पञ्जलिको चे पि आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति; नो चे पि पञ्जलिको आदिच्चं नमस्सति, सुचियेव होति ।

"सायततियकं चे पि उदकं ओरोहति, सुचियेव होति; नो चे पि सायततियकं उदकं ओरोहति, सुचियेव होति । तं किस्स हेतु ? इमे, चुन्द, दस कुसलकम्मपथा सुचियेव होन्ति सुचिकरणा च । 15

"इमेसं पन, चुन्द, दसन्नं कुसलानं कम्मपथानं समन्नागमनहेतु देवा पञ्जायन्ति, मनुस्सा पञ्जायन्ति, था वा पनञ्जा पि काचि सुगतियो" ति' । 20

१३. एवं वुत्ते चुन्दो कम्मरपुत्तो भगवन्तं एतदवोच — "अभिककन्तं, भन्ते ... पे०... उपासकं मं, भन्ते, भगवा धारेतु अञ्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

११. जाणुस्तोणिसुत्तं

१. अथ खो जाणुस्तोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्तोणि ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — 25

R. 269

२. “भयमस्तु, भो गोतम, ब्राह्मण नाम । दानानि देम, सद्धानि करोम — इदं दानं पेतानं आतिसालोहितानं उपकप्सु, इदं दानं पेटा आतिसालोहिता परिभुञ्जन्तू’ ति । कच्चि तं, भो गोतम, दानं पेतानं आतिसालोहितानं उपकप्सति; कच्चि ते पेटा आतिसालोहिता तं दान परिभुञ्जन्ती” ति ?

“ठाने खो, ब्राह्मण, उपकप्सति, नो अद्धाने” ति ।

“कतमं पन, भो गोतम, ठानं, कतमं अद्धानं” ति ?

३ “इध, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुंसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्टिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा निरय उपपज्जति । यो नेरयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अद्धानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्सति ।

479 ४. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती . पे० मिच्छादिट्टिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा तिरच्छानयोनि उपपज्जति । यो तिरच्छानयोनिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अद्धानं यत्थ ठितस्स तं दानं न उपकप्सति ।

20 ५. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्टिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्सानं सहब्यतं उपपज्जति । यो मनुस्सानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि खो, ब्राह्मण, अद्धानं यत्थ ठितस्स. तं दानं न उपकप्सति ।

270 ६. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे० ... सम्मादिट्टिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं

सहव्यतं उपपज्जति । यो देवानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेत्ति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं पि, ब्राह्मण, अट्ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पति^१ ।

७. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिको होति । सो कायस्स भेदा परं मरणा पेत्तिविसयं उप- 5 पज्जति । यो पेत्तिवेसयिकानं सत्तानं आहारो, तेन सो तत्थ यापेत्ति, तेन सो तत्थ तिट्ठति, यं वा पनस्स इतो अनुप्पवेच्छन्ति मित्तामच्चा^२ वा आतिसालोहिता^३ वा, तेन सो तत्थ यापेत्ति, तेन सो तत्थ तिट्ठति । इदं खो, ब्राह्मण, ठानं यत्थ ठितस्स तं दानं उपकप्पती” ति ।

८. “सचे पन, भो गोतम, सो पेतो आतिसालोहितो तं ठानं 10 अनुपपन्नो होति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अञ्जे पिस्सं, ब्राह्मण, पेटा आतिसालोहिता तं ठानं उपपन्ना होन्ति, ते तं दानं परिभुञ्जन्ती” ति ।

९. “सचे पन, भो गोतम, सो चेव पेतो आतिसालोहितो तं ठानं अनुपपन्नो होत्ति अञ्जे पिस्स आतिसालोहिता पेटा तं ठानं 15 B. 480 अनुपपन्ना होन्ति, को तं दानं परिभुञ्जती” ति ?

“अट्ठानं खो एतं, ब्राह्मण, अनवकासो यं तं ठानं विवित्तं अस्स इमिना दीघेन अद्धुना यदिदं पेटेहि आतिसालोहितेहि । अपि च, 20 R 271 ब्राह्मण, दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“अट्ठाने पि भवं गोतमो परिकप्पं वदती” ति ?

१०. “अट्ठाने पि खो अह, ब्राह्मण, परिकप्पं वदामि । इध, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामसुमिच्छा- 25 चारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो^३ होति, सम्पफलापी होति, अभिज्जालु होति, ब्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-दिट्ठिको होति; सो दाता होत्ति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं^४ सेय्यावसथपदीपेय्यं । सो कायस्स भेदा परं मरणा हत्थीनं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो होत्ति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१ न उपकप्पति - सी०, स्या०, रो० । २-२. मित्ता वा अमच्चा वा आती वा सालो-
हिता - सी०, रो० । ३ फरुसावाचो - सी०, रो० । ४. मालागन्ध विलेपन - स्या० ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती अदिज्ञादायी कामेसुमिच्छा-
 चारी मुसावादी पिसुणवाचो फरुसवाचो सम्फप्पलापी अमिज्जालु
 व्यापन्नचित्तो मिच्छादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा हत्थीनं
 सहब्यतं उपपज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स
 5 वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन
 सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

११. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०...
 मिच्छादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्न
 पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं । सो कायस्स
 10 भेदा परं मरणा अस्सान सहब्यतं उपपज्जति ... पे०... गुधं सहब्यत
 उपपज्जति . पे०... कुक्कुरान सहब्यतं उपपज्जति । सो तत्थ लाभो
 होति अन्नस्स पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

B 481,
R. 272

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाती पे०... मिच्छादिट्ठिको,
 तेन सो कायस्स भेदा परं पर मरणा कुक्कुरानं सहब्यतं उपपज्जति ।
 15 यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं
 मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ लाभो होति अन्नस्स
 पानस्स मालानानालङ्कारस्स ।

१२. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
 20 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।
 सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्सान सहब्यतं उपपज्जति । सो तत्थ
 लाभो होति मानुसकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०...
 सम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा मनुस्सान सहब्यतं उप-
 25 पज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं
 पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ
 लाभो होति मानुसकानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

१३. “इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो
 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिको होति । सो दाता होति समणस्स वा
 30 ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं ।

सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उपपज्जति । सो तत्थ
लाभी होति दिब्बानं पञ्चन्नं कामगुणानं ।

R. 279

“यं खो, ब्राह्मण, इध पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०...
सम्मादिट्ठिको, तेन सो कायस्स भेदा परं मरणा देवानं सहव्यतं उप-
पज्जति । यं च खो सो दाता होति समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा अन्नं पानं 5
वत्थं यानं मालागन्धविलेपनं सेय्यावसथपदीपेय्यं, तेन सो तत्थ लाभी
होति दिब्बानं पञ्चन्नं कामगुणान । अपि च, ब्राह्मण, दायको पि
अनिप्फलो” ति ।

१४. “अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! यावञ्चिदं,
भो गोतम, अलमेव दानानि दातुं, अलं सद्धानि कातुं, यत्र हि नाम 10 B. 482
दायको पि अनिप्फलो” ति ।

“एवमेतं, ब्राह्मण, दायको पि हि, ब्राह्मण, अनिप्फलो” ति ।

“अभिककन्तं, भो गोतम, अभिककन्तं, भो गोतम ... पे०...
उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं” ति ।

जाणुस्सोणिवग्गो सत्तरसमो ।

— ० —

१८. साधुवग्गो

१. साधुसुतं

१. “साधुं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असाधुं च । तं सुणाथ, 15
साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते
भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच —

R. 274

२. “कतमं च, भिक्खवे, असाधु ? पाणातिपातो, अदिन्नादानं,
कामेसुमिच्छाचारो, मुसावादो, पिसुणा वाचा, फरसा वाचा, सम्फप्पलापो,
अभिज्झा, ब्यापादो, मिच्छादिट्ठि — इदं वुच्चति, भिक्खवे, असाधु । 20

३. “कतमं च, भिक्खवे, साधु ? पाणातिपाता वेरमणी, अदिन्ना-
दाना वेरमणी, कामेसुमिच्छाचारा वेरमणी, मुसावादा वेरमणी,
पिसुणाय वाचाय वेरमणी, फरसाय वाचाय वेरमणी, सम्फप्पलापा

१. ब्राह्मण एवमेतं ब्राह्मण — सी०, स्या० ।

वेरमणी, अनभिज्जा, अब्यापादो, सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति, भिक्खवे, साधू' ति ।

२. अरियधम्मसुत्तं

१. "अरियधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियधम्म च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ? पाणातिपातो
5 ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, अरियो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो धम्मो' ति ।

३. कुसलसुत्तं

B. 483 १. "कुसलं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अकुसलं च । तं
10 सुणाथ ... पे०... कतमं च, भिक्खवे, अकुसल ? पाणातिपातो .. पे० ..
मिच्छादिट्ठि - इदं वुच्चति, भिक्खवे, अकुसल ।

R. 275 २. "कतमं च, भिक्खवे, कुसलं ? पाणातिपाता वेरमणी
... पे०... सम्मादिट्ठि - इदं वुच्चति, भिक्खवे, कुसल" ति ।

४. अत्थसुत्तं

१. "अत्थं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनत्थ च । तं सुणाथ
15 ... पे० . कतमो च, भिक्खवे, अनत्थो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छा-
दिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनत्थो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, अत्थो ? पाणातिपाता वेरमणी
.. पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अत्थो" ति ।

५. धम्मसुत्तं

१. "धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अधम्मं च । तं सुणाथ
20 ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०...
मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अधम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी
... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मो” ति ।

६. आसवसुतं

१. “सासवं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनासवं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सासवो धम्मो ? पाणाति-
पातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सासवो 5
धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनासवो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनासवो
धम्मो” ति ।

R 276

७. वज्जसुतं

१. “सावज्जं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अनवज्जं 10 B. 484
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, सावज्जो धम्मो ? पाणा-
तिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सावज्जो
धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनवज्जो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनवज्जो 15
धम्मो” ति ।

८. तपनीयसुतं

१. “तपनीयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अतपनीयं च ।
तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ? पाणाति-
पातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, तपनीयो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अतपनीयो धम्मो ? पाणातिपाता 20
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अतपनीयो
धम्मो” ति ।

६. आचयगामिनुत्तं

१. “आचयगामिं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अपचय-
गामिं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, आचयगामी धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, आचय-
गामी धम्मो ।

R. 277 5 २. “कतमो च, भिक्खवे, अपचयगामी धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, अपचयगामी
धम्मो” ति ।

१०. दुक्खुद्रयसुत्तं

१. “दुक्खुद्रयं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखुद्रय च ।
तं सुणाय . पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ? पाणातिपातो
10 ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, दुक्खुद्रयो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुखुद्रयो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखुद्रयो
धम्मो” ति ।

११. विपाकसुत्तं

E. 485 १. “दुक्खविपाकं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि सुखविपाकं
15 च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, दुक्खविपाको धम्मो ?
पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे,
दुक्खविपाको धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, सुखविपाको धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि — अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुखविपाको
20 धम्मो” ति ।

सावुवन्नो अट्टारसमो ।

१६. अरियमग्गवग्गो

१. अरियमग्गसुत्तं

१. "अरियमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि अनरियमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनरियो मग्गो ।

R. 278

२. "कतमो च, भिक्खवे, अरियो मग्गो ? पाणातिपाता ५
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अरियो मग्गो" ति ।

२. कण्हमग्गसुत्तं

१. "कण्हमग्गं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि सुक्कमग्गं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, कण्हो मग्गो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, कण्हो मग्गो । 10

२. "कतमो च, भिक्खवे, सुक्को मग्गो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सुक्को मग्गो" ति ।

३. सद्धम्मसुत्तं

१. "सद्धम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असद्धम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असद्धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असद्धम्मो । 15

२. "कतमो च, भिक्खवे, सद्धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सद्धम्मो" ति ।

B. 486

४. सप्पुरिसधम्मसुत्तं

१. "सप्पुरिसधम्मं च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि असप्पुरिसधम्मं च । तं सुणाथ ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, असप्पुरिसधम्मो । 20

R. 279

२. “कतमो च, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सप्पुरिसधम्मो” ति ।

५. उप्पादेतब्बधम्मसुत्तं

१. “उप्पादेतब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न उप्पादे-
5 तब्बं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न उप्पादेतब्बो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
न उप्पादेतब्बो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, उप्पादेतब्बो
10 धम्मो” ति ।

“व्यापादेतब्बं* च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि अब्यापादे-
तब्बं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, अब्यापादेतब्बो
धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
अव्यापादेतब्बो धम्मो ।

१5 “कतमो च, भिक्खवे, व्यापादेतब्बो धम्मो ? पाणातिपाता
वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, व्यापादेतब्बो
धम्मो” ति* ।

६. आसेवितब्बधम्मसुत्तं

१. “आसेवितब्बं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि नासेवितब्बं
च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, नासेवितब्बो धम्मो ?
20 पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, नासेवि-
तब्बो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, आसेवितब्बो धम्मो ? पाणाति-
पाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे,
आसेवितब्बो धम्मो” ति ।

७. भावेतव्वधम्मसुत्तं

१. “भावेतव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न भावेतव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न भावेतव्वो धम्मो ।

R. 280

२. “कतमो च, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, भावेतव्वो धम्मो” ति ।

८. बहुलीकातव्वसुत्तं

१. “बहुलीकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न बहुलीकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न बहुलीकातव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, बहुलीकातव्वो धम्मो” ति ।

९. अनुस्सरितव्वसुत्तं

१. “अनुस्सरितव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि नानुस्सरितव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, नानुस्सरितव्वो धम्मो ।

२. “कतमो च, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, अनुस्सरितव्वो धम्मो” ति ।

१०. सच्छिकातव्वसुत्तं

१. “सच्छिकातव्वं च वो, भिक्खवे, धम्मं देसेस्सामि न सच्छिकातव्वं च । तं सुणाय ... पे०... कतमो च, भिक्खवे, न सच्छि-

R. 281

१. धम्मं च - रो ।

B. 488

कातव्वो धम्मो ? पाणातिपातो ... पे०... मिच्छादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, न सच्छिकातव्वो धम्मो ।

२. "कतमो च, भिक्खवे, सच्छिकातव्वो धम्मो ? पाणातिपाता वेरमणी ... पे०... सम्मादिट्ठि - अयं वुच्चति, भिक्खवे, सच्छिकातव्वो धम्मो" ति ।

अरियमगगवणो ऊनवीसत्तिमो ।

२०. अपरपुगगलवग्गो

१-१२. नसेवितव्वोदिसुत्तानि

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगगलो न सेवितव्वो । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, ब्यापन्नचित्तो होति, मिच्छादिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुगगलो न सेवितव्वो ।

R. 282 15 "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगगलो सेवितव्वो । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति - इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुगगलो सेवितव्वो" ।

२-११. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुगगलो न भजितव्वो ... पे०... भजितव्वो ... न पयिरुपासितव्वो ... पयिरुपासितव्वो ... न पुज्जो होति ... पुज्जो होति ... न पासंसो होति ... पासंसो होति ... अगारवो होति . गारवो' होति . अप्पतिस्सो' होति ... सप्पतिस्सो' होति ... न आराधको होति . . आराधको होति ... न विसुज्झति

१. सगारवो - सी०, स्वा०, रो० । २ अप्पतिक्खो - सी०, स्वा०, रो० । ३. सप्पतिक्खो - सी०, स्वा०, रो० ।

... विसुज्झति ... भानं नाधिभोति' ... भानं अधिभोति ... पञ्जाय न वड्ढति ... पञ्जाय वड्ढति ... पे०... पुग्गलो सेवितब्बो' ।

१२. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो बहुं अपुञ्जं पसवति ... बहुं पुञ्जं पसवति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्झालु होति, अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो पुग्गलो बहुं पुञ्जं पसवती' ति ।

अपरपुग्गलवग्गो वीसतिमो ।

चतुत्थो पण्णासको समत्तो ।

२१. करजकायवग्गो

१. पठमनिरयसग्गसुत्तं

१. "दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभत्तं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुहो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदयापन्नो सब्बपाणभूतेसु ।

२. "अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं" गामगतं वा अरञ्जगतं वा, तं अदिच्चं श्रेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

३. "कामेसुभिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता पितुरक्खिता मातापितुरक्खिता भातुरक्खिता भगिनिरक्खिता ज्ञातिरक्खिता गोत्तरक्खिता धम्मरक्खिता ससामिका सपरिदण्डा अन्तमसो मालागुळपरिक्खित्ता पि, तथारूपासु चारित्तं आपज्जिता होति ।

४. "भुसावादी होति । सभग्गतो^१ वा परिसग्गतो वा ज्ञाति-
मज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खि-
पुट्ठो — 'एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही' ति, सो अजानं वा आह
'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति, अपस्सं वा आह 'पस्सामी'

१. नाभिद्वोति — सी० । २. परवित्तूपकरण — त्या० । ३. सभागतो — सी०, रो० ।

ति, परस्सं वा आह 'न परस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिस-
किञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति ।

५. "पिसुणवाचो होति - इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं
भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति समग्गानं
5 वा भेत्ता भिन्नानं वा अनुप्पदाता वग्गाराभो वग्गरतो वग्गानन्दी, वग्ग-
करणं वाचं भासिता होति ।

६. "फरुसवाचो होति - या सा वाचा अण्डका कक्कसा पर-
कट्टुका परामिसज्जनी कोधसामन्ता असमाधिसंवत्तनिका, तथारूपि'
वाचं भासिता होति ।

B. 491 10 ७. "सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी
अधम्मवादी अविनयवादी, अनिधानवति वाचं भासिता होति अकालेन
अनपदेसं अपरियन्तवति अनत्यसंहितं ।

R. 284 ८. "अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अभिज्झता होति - 'अहो' वत यं परस्स तं मम अस्सा' ति ।

15 ९. "ब्यापन्नचित्तो होति पदुट्टमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता हञ्जन्तु
वा बज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनस्सन्तु वा मा वा अहेसुं' ति ।

१०. "मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिन्नं,
नत्थि यिद्धं, नत्थि हुतं, नत्थि सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको,
नत्थि अयं लोको, नत्थि परो लोको, नत्थि माता, नत्थि पिता, नत्थि
20 सत्ता ओपपातिका, नत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपत्ता
ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति ।
इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये ।

११. "दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
25 एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं
पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापत्तो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

१२. "अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं

तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिक्षं
थेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

१३. "कामेसुभिच्छाचारं पहाय कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो
होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खिता
पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति ।

5

१४. "मुसावादां पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभग्गतो
वा परिसग्गतो वा आतिमज्झगतो वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो
वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो - 'एहम्भो पुरिस, यं जानासि तं वदेही' ति,
सो अजानं वा आह 'न जानामी' ति, जानं वा आह 'जानामी' ति, अपस्सं
वा आह 'न पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'पस्सामी' ति । इति अत्तहेतु वा
परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

10

R 285

B. 492

१५. "पिसुणवाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति -
न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता
अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्यदाता
समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दी, समग्गकरणं वाचं भासिता होति ।

15

१६. "फरुसवाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति ।
या सा वाचा-नेला कण्णसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता
बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

१७. "सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति
कालवादी भूतवादी, अत्थवादी धम्मवादी विनयवादी, निधानवति
वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्तवति अत्थसंहितं ।

20

१८. "अनभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं
अनभिज्झता होति - 'अहो वत यं परस्स तं मम अस्सा' ति ।

१९. "अब्यापन्नचित्तो होति अप्पवुट्टमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता
अवेरा होन्तु अब्यापज्जा अनीघा, सुखी अत्तानं परिहरन्तु' ति ।

25

२०. "सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो - 'अत्थि दिक्षं,
अत्थि यिद्धं, अत्थि हुतं, अत्थि सुकटवुनकटानं कम्मामं फलं विपाको,
अत्थि अयं लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, अत्थि पिता, अत्थि
सत्ता ओपपातिका, अत्थि लोके समणब्राह्मणा सम्मग्गता सम्मापटिपत्ता
ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्चिक्त्वा पवेदेन्ती' ति ।

30

इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

२. दुतियनिरयसग्गसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे’, एकच्चो’ पाणाति-
5 पाती होति लुद्धो लोहितपाणि हतपहते निविट्ठो अदयापन्नो सब्बपाण-
भूतेसु ।

R. 286

B. 493

२. “अदिन्नादायी होति ... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसा-
वादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरुसवाचो होति ... सम्फप्पलापी
होति ... अभिज्झालु होति ... ब्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको
10 होति विपरीतदस्सनो — ‘नत्थि दिन्नं ... पे०... सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा
पवेदेन्ती’ ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभूतं
निक्खित्तो एवं निरये ।

३. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं
15 पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी
दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ।

४. “अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति ...
कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसा-
वादां पहाय मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय
25 वाचाय पटिविरतो होति ... फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटि-
विरतो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ...
अनभिज्झालु होति ... अब्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति
अविपरीतदस्सनो — ‘अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं
सयं अभिज्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती’ ति । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि
35 धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. मातुगामसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाती होति ... पे०... अदिन्नादायी होति ... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरुसावाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्जालु होति ... ब्यापन्नचित्तो होति .. मिच्छादिट्ठिको होति ...। इमेहि खो, भिक्खवे, 5 दसहि धम्ममेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

R. 287

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे०... अदिन्नादाना पटिविरतो होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति ... मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणाय वाचाय 10 पटिविरतो होति ... फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अनभिज्जालु होति ... अब्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति ...। इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्ममेहि समन्नागतो मातुगामो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

B. 494

४. उपासिकासुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं 15 निक्खित्ता एवं निरये । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... पे०... मिच्छादिट्ठिका होति ...। इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्ममेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं निरये ।

२. “दसहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता 20 होति ... पे०... सम्मादिट्ठिका होति ...। इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्ममेहि समन्नागता उपासिका यथाभतं निक्खित्ता एवं सग्गे” ।

५. विसारदसुत्तं

१. “दसहि, भिक्खवे, धम्ममेहि समन्नागता उपासिका अविसारदा अगारं अज्जावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपातिनी होति ... अदिन्नादायिनी होति ... कामेसुमिच्छाचारिनी होति ... मुसावादिनी

R. 288

होति ... पिसुणवाचा होति ... फरुसवाचा होति ... सम्फप्पलापिनी
होति ... अभिज्झालुनी होति ... व्यापन्नचित्ता होति ... मिच्छादिट्ठिका
होति ... । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका
अविसारदा अगारं अज्झावसति ।

- 5 २. “दसहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागता उपासिका विसारदा
अगारं अज्झावसति । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरता होति ..
अदिन्नादाना पटिविरता होति ... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरता होति ...
मुसावादा पटिविरता होति .. पिसुणाय वाचाय पटिविरता होति ..
फरुसाय वाचाय पटिविरता होति ... सम्फप्पलापा पटिविरता होति ...
10 अनभिज्झालुनी होति ... अब्यापन्नचित्ता होति ... सम्मादिट्ठिका
होति .. । इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मेहि समन्नागता उपासिका
विसारदा अगारं अज्झावसती” ति ।

६. संसप्पनीयसुत्तं

B 493

१. “संसप्पनीयपरियायं वो, भिक्खवे, धम्मपरियायं देसेस्सामि ।
तं सुणाथ, साधकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते”
15 ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चत्सोसुं । भगवा एतदवोच -
२. “कतमो च, भिक्खवे, संसप्पनीयपरियायो धम्म-
परियायो ? कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू
कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स
दायादा भवन्ति ।

R 289 20

३. “इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुहो बोहित-
पाणि हतपहते निविट्ठो, अदयापन्नो सब्बपाणभूतेसु । सो संसप्पति
कायेन, संसप्पति वाचाय, संसप्पति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्मं
होति, जिम्हं वचीकम्मं, जिम्हं मनोकम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति ।
“जिम्हुगतिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्विज
25 गतीं अञ्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा ससप्प-
जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संसप्पजातिका
तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिका सतपदी नकुला बिळारा^३ मूसिका
जलूका, ये वा पनञ्जे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्वा

१. सो भिक्खवे - सी०, रो० । २. बिळारा - सी० ।

संस्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

४. "इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिन्नादायी होति ... पे०... कामेसुमिच्छाचारी होति ... मुसावादी होति ... पिसुणवाचो होति ... फरुस- 5 वाचो होति ... सम्फप्पलापी होति ... अभिज्झासु होति ... ब्यापन्नचित्तो होति ... मिच्छादिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो - 'नत्थि दिन्नं' ... पे०... सयं अभिज्झा सच्छिकत्वा पवेदेन्ती' ति । सो संस्पत्ति कायेन, संस्पत्ति वाचाय, संस्पत्ति मनसा । तस्स जिम्हं कायकम्मं होति, जिम्हं वचीकम्मं, जिम्हं मनोकम्मं, जिम्हा गति, जिम्हुपपत्ति । 10 R. 290

"जिम्हातिकस्स खो पनाहं, भिक्खवे, जिम्हुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीं अञ्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तदुक्खा निरया या वा संस्प- जातिका तिरच्छानयोनि । कतमा च सा, भिक्खवे, संस्पजातिका तिरच्छानयोनि ? अहि विच्छिका सतपदी नकुला विळारा मूसिका 15 उलूका, ये वा पनञ्चे पि केचि तिरच्छानयोनिका सत्ता मनुस्से दिस्वा संस्पन्ति । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्ति होति, यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्म- दायादा सत्ता' ति वदामि । कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादा भवन्ति । 20

५. "इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो, लज्जी दयापन्नो सब्बपाण- भूतहितानुकम्पी विहरति । सो न संस्पत्ति कायेन, न संस्पत्ति वाचाय, न संस्पत्ति मनसा । तस्स उजु कायकम्मं होति, उजु वचीकम्मं, उजु मनोकम्मं, उजु गति, उजुपपत्ति । 25

"उजुगतिस्स खो पनाहं, भिक्खवे, उजुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीं अञ्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तसुखं सग्गा यानि वा पन तानि उच्चाकुलानि खत्तिमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गह- पतिमहासालकुलानि वा अट्ठानि महद्धनानि महाभोगानि पट्टतजातरूप- रजतानि पट्टतवित्तूपकरणानि पट्टतघनघञ्जानि । इति खो, भिक्खवे, 30

१. एवं पट्ट - सी० । २. चिन्न - सी० । ३. उजु - सी०, रो० ।

भूता भूतस्स उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति वदामि ।

६. "इष पन, भिक्खवे, एकच्चो अदिस्सादान पहाय अदिस्सादाना पटिविरतो होति ... पे०... कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति

- R. 291 5 ... मुसावादां पहाय मुसावादा पटिविरतो होति ... पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति ... फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति ... सम्फप्पलापं पहाय सम्फप्पलापा पटिविरतो होति ... अनभिज्झालु होति ... अब्यापन्नचित्तो होति ... सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो - 'अत्थि दिन्नं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती' ति । सो न संसप्पति कायेन, न संसप्पति वाचाय, न संसप्पति मनसा । तस्स उज्जु कायकम्म होति, उज्जु वचीकम्मं, उज्जु मनोकम्मं, उज्जु गतिं, उज्जुपपत्तिं ।

B. 497

- "उज्जुगतिकस्स खो पन अहं, भिक्खवे, उज्जुपपत्तिकस्स द्विन्नं गतीनं अञ्जतरं गतिं वदामि - ये वा एकन्तसुखा सग्गा यानि वा पन तानि उच्चाकुलानि खत्तियमहासालकुलानि वा ब्राह्मणमहासालकुलानि वा गहपतिमहासालकुलानि वा अड्ढानि महद्धनानि महाभोगानि पट्टत-जातरूपरजतानि पट्टतवित्तूपकरणानि पट्टतधनघञ्जानि । इति खो, भिक्खवे, भूता भूतस्स उपपत्तिं होति । यं करोति तेन उपपज्जति । उपपन्नमेनं फस्सा फुसन्ति । एवमहं, भिक्खवे, 'कम्मदायादा सत्ता' ति 20 वदामि ।

"कम्मस्सका, भिक्खवे, सत्ता कम्मदायादा कम्मयोनी कम्मबन्धू कम्मपटिसरणा, यं कम्मं करोन्ति - कल्याणं वा पापकं वा - तस्स दायादा भवन्ति । अयं खो सो, भिक्खवे, संसप्पनीयपरियायो^१ धम्मपरियायो^२ ति ।

७. पठमसञ्चेतनिकमुत्तं

- R. 292 25 १. "नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचित्तानं अप्पटिसंवेदित्वा^१ व्यन्तीभावं^२ वदामि । तं च खो विट्ठेव धम्मो

१. संसप्पतिपरियायो - स्या० । २ अप्पटित्तवित्त्वा - सी०, स्या०, रो० ।
३. व्यन्तिभावं - स्या०, रो० ।

उपपञ्जं^१ वा अपरे वा परिषयाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्म्यानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

२. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा^२ कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; चतुब्बिधा^३ वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका 5 होति; तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

३. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति लुद्धो लोहितपाणि हतपह्लो निविट्ठो अदया- 10 पन्नो सब्बपाणभूतेसु ।

“अदिन्नादायी होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, तं अदिन्नं थेय्यसङ्घातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारी होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खिता पि, तथारूपासु चारित्तं आपण्जिता 15 होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

४. “कथं च, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मुसावादी होति । सभग्गतो वा परिसग्गतो वा आतिमज्झगतो 20 वा पूगमज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्मो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘जानामी’ ति, जानं वा आह ‘न जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘पस्सामी’ ति, पस्सं वा आह ‘न पस्सामी’ ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा सम्पजानमुसा भासिता होति । 25

“पिसुणवाचो होति — इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति सभग्गानं वा भेत्ता भिन्नानं वा अनुप्पदाता वग्गारामो वग्गरतो वग्गनन्दी, वग्गकरणिं वाचं भासिता होति ।

१. उपपञ्ज - स्या० । २. तिविधं - स्या० । ३. चतुब्बिधं - स्या० ।

“फरुसवाचो होति । या सा वाचा अण्डका कक्कसा परकटुका पराभिसज्जनी कोधसामन्ता असंभाधिसंवत्तनिका, तथारूपि वाच भासिता होति ।

- 5 “सम्फप्पलापी होति अकालवादी अभूतवादी अनत्यवादी अधम्म-
वादी अविनयवादी, अनिधानवर्ति वाचं भासिता होति अकालेन अन-
पदेसं अपरियन्तवर्ति अनत्यसंहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुब्बिधा वची-
कम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका
होति ।

५. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
10 अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ? इध, भिक्खवे,
एकच्चो अभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं, तं अभिज्झता
होति — ‘अहो वत, यं परस्स तं मम अस्सा’ ति ।

B. 499

R. 294

15

“व्यापन्नचित्तो होति पटुट्टमनसङ्कप्पो — ‘इमे सत्ता हञ्जन्तु
वा बज्जन्तु वा उच्छिज्जन्तु वा विनसन्तु वा मा वा अहेसु’ ति । मिच्छा-
दिट्ठिको होति विपरीतदस्सनो” — ‘नत्थि दिव्हां ... पे०... ये इमं च
लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा पवेदेन्ती’ ति । एवं खो,
भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

६. “तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु
20 वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जन्ति; चतुब्बिधवचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेत-
निकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं
विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसल-
सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं
25 दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्धंखित्तो येन येनेव
पतिट्ठाति सुप्पतिट्ठित्थेव पतिट्ठाति; एवमेव खो, भिक्खवे, तिविध-
कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स
भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; चतुब्बिध-

वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; तिविधमनो कम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती ति ।

७. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

R. 295

B 500

९. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरतो होति निहितदण्डो निहितसत्थो लज्जी दयापन्नो, सब्बपाणभूतहितानुकम्पी विहरति ... पे०... ।

“अदिन्नादानं पहाय अदिन्नादाना पटिविरतो होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं गामगतं वा अरञ्जगतं वा, न तं अदिन्नं येय्यसह्वातं आदाता होति ।

“कामेसुमिच्छाचारं पहाय कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति । या ता मातुरक्खिता ... पे०... अन्तमसो मालागुळपरिक्खिता पि, तथारूपासु न चारित्तं आपज्जिता होति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

१०. “कथं च, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकच्चो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो होति । सभगगतो वा परिसगगतो वा ज्ञातिमज्जगतो वा पूगमज्जगतो वा राजकुलमज्जगतो वा अभिनीतो सक्खिपुट्ठो ‘एहम्मो पुरिस, यं जानासि तं वदेही’ ति, सो अजानं वा आह ‘न जानामी’ ति, जानं वा आह ‘जानामी’ ति, अपस्सं वा आह ‘न

पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'पस्सामी' ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसकिञ्चिक्खहेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति ।

R. 296 5 "पिसुणं वाचं पहाय पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति - न इतो सुत्वा अमुत्र अक्खाता इमेसं भेदाय, अमुत्र वा सुत्वा न इमेसं अक्खाता अमूसं भेदाय । इति भिन्नानं वा सन्धाता सहितानं वा अनुप्यवाता समग्गारामो समग्गरतो समग्गनन्दो, समग्गकरणं वाचं भासिता होति ।

"फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति । या सा वाचा नेला कणसुखा पेमनीया हृदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा, तथारूपि वाचं भासिता होति ।

B 501 10 "सम्फप्यलापं पहाय सम्फप्यलापा पटिविरतो होति कालवादी भूतवादी अत्यवादी धम्मवादी विनयवादी, निघानवति वाचं भासिता होति कालेन सापदेसं परियन्तवति अत्यसहितं । एवं खो, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

15 - ११. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ? इध, भिक्खवे, एकञ्चो अनभिज्झालु होति । यं तं परस्स परवित्तूपकरणं तं अनभिज्झता होति - 'अहो वत यं परस्स तं ममस्सा' ति ।

20 "अव्यापन्नचित्तो होति अप्पवुट्टमनसङ्कप्पो - 'इमे सत्ता अवेरा होन्तु अव्यापज्झा अनीधा, सुखी अत्तानं परिहरन्तू' ति ।

"सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो - 'अत्थि दिन्नं, अत्थि मिट्ठं ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्जा सञ्चिकरवा पवेदेन्ती' ति । एवं खो, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

25 १२. "तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; चतुब्बिधवचीकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; तिविधमनो-कम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा
30 परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्धंखित्तो येन येनेव पतिट्ठाति सुप्पतिट्ठितंयेव पतिट्ठाति; एवमेव खो, भिक्खवे, तिविधकाय-कम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; चतुब्बिधवचचीकम्मन्तसम्पत्तिकुसल-सञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति । नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि । तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचितानं अप्पटि-संवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामी” ति ।

R. 297

८. द्वुतीयसञ्चेतनिकसुत्तं

१. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मे उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मनं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

B. 502

२. “तत्र, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; चतुब्बिधा वची-कम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति; तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

15

20

३. “कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

25

४. “कथं च, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

R. 298

१. चतुब्बिधवाचा ० - सी० । २. अप्पटिसंवेदित्वा - से० ।

५. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति
अकुसलसञ्चेतनिका दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ... पे०... एवं खो,
भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति अकुसलसञ्चेतनिका
दुक्खुद्रया दुक्खविपाका होति ।

६. "तिविधकायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु
वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जन्ति, चतुब्बिधवचीकम्मन्त ... पे०... तिविधमनोकम्मन्त-
सन्दोसव्यापत्तिअकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा
परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति ।

७. "नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं
अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो विद्वेव धम्मो उपपज्ज
वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं
कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

८. "तत्र खो, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-
सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; चतुब्बिधा वचीकम्मन्त-
सम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति; तिविधा मनो-
कम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ।

९. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-
सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
तिविधा कायकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका
होति ।

१०. "कथं च, भिक्खवे, चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-
सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
चतुब्बिधा वचीकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका
होति ।

११. "कथं च, भिक्खवे, तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसल-
सञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका होति ... पे०... एवं खो, भिक्खवे,
तिविधा मनोकम्मन्तसम्पत्ति कुसलसञ्चेतनिका सुखुद्रया सुखविपाका
होति ।

१. सी०, स्या०, रो० पोत्थनेभु नत्थि । २. तिविधं - स्या०, रो० ।

१२. “तिविधकायकम्मन्तसम्पत्तिकुसलसञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति; चतुब्बिधवचीकम्मन्तसम्पत्ति ... पे०... तिविधमनोकम्मन्तसम्पत्तिकुसल-सञ्चेतनिकाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ति ... पे०...^१ ।

5

६. करजकायसुत्तं

१. “नाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा व्यन्तीभावं वदामि, तं च खो दिट्ठेव धम्मो उपपज्जं वा अपरे वा परियाये । न त्वेवाहं, भिक्खवे, सञ्चेतनिकानं कम्मानं कतानं उपचितानं अप्पटिसंवेदित्वा दुक्खस्सन्तकिरियं वदामि ।

२. “स खो सो, भिक्खवे, अरियसावको एवं विगताभिज्झो विगतब्यापादो असम्मूब्धो सम्पज्जानो पटिस्सतो मेत्तासहगतो चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुत्तियं तथा तत्तियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोकं मेत्तासहगतो चेतसा विपुलेन महग्गतो अप्पमाणेन अवरेण अब्यापज्झेन फरित्वा विहरति ।

10

B. 504

“सो एवं पजानाति - ‘पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि^२ अभावितं, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितं । यं खो पन किञ्चि पमाणकत्तं कम्मं, न तं तत्रावसिस्सति न तं तत्रावतिट्ठती’ ति ।

15

B. 300

“तं किं मञ्जथ, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो^३ अयं कुमारो मेत्तं चेतोविमुत्तिं^४ भावेय्य, अपि नु खो पापकम्मं करेय्या” ति ?

20

“नो हेतं, भन्ते” ।

“अकरोन्तं खो पन पापकम्मं अपि नु खो दुक्खं फुसेय्या” ति ?

“नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्खं फुसिस्सती” ति !

३. “भावेतब्बा खो पनायं, भिक्खवे, मेत्ताचेतोविमुत्ति इत्थिया वा पुरिसेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिसस्स वा नायं कायो आदाय

25

१ इय स्या० पोत्वके “नाहं भिक्खवे सञ्चेतनिकानं” इच्छादिना बुक्खमानवचनेन सह एकं सुत्तं पुरिससुत्तं वियं गहितं । २. होति - स्या० । ३. स्या० पोत्वके नत्व । ४-४. मेत्ता ० - सी०, स्या०, रो० ।

गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, भच्चो । सो एवं पजानाति -
 'यं खो मे इदं' किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कत्तं, सब्ब
 तं इध वेदनीयं; न तं अनुगं भविस्सती' ति । एवं भाविता खो,
 भिक्खवे, मेत्ता चेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इध पञ्जस्स
 5 भिक्खुनो उत्तरि^१ विमुत्ति अप्पटिविज्झतो ।

४. "करुणासहगतेन चेतसा ... मुदितासहगतेन चेतसा ...
 उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा इतियं तथा
 ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बा-
 वन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन
 10 अब्यापज्जेन फरित्वा विहरति ।

3. 301 "सो एवं पजानाति - 'पुब्बे खो मे इदं चित्तं परित्तं अहोसि
 अभावितां, एतरहि पन मे इदं चित्तं अप्पमाणं सुभावितां । यं खो पन
 किञ्चि पमाणकत्तं कम्मं, न तं तत्रावसिस्सति न तं तत्रावतिट्ठती' ति ।

3. 505 "तं कि मञ्जथ, भिक्खवे, दहरतग्गे चे सो अयं कुमारो
 15 उपेक्खं चेतोविमुत्ति भावेय्य, अपि नु खो पापकम्मं कदेय्या" ति ?
 "नो हेतं, भन्ते" ।

"अकरोन्तं खो पन पापकम्मं अपि नु खो दुक्खं
 फुसेय्या" ति ?
 "नो हेतं, भन्ते । अकरोन्तं हि, भन्ते, पापकम्मं कुतो दुक्ख
 20 फुसिस्सती" ति !

५. "भावेतब्बा खो पनायं, भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति
 इत्थिया वा पुरिसेन वा । इत्थिया वा, भिक्खवे, पुरिसस्स वा नायं कायो
 आदाय गमनीयो । चित्तन्तरो अयं, भिक्खवे, भच्चो । सो एवं पजा-
 नाति - 'यं खो मे इदं किञ्चि पुब्बे इमिना करजकायेन पापकम्मं कत्तं,
 25 सब्बं तं इध वेदनीयं; न तं अनुगं भविस्सती' ति । एवं भाविता खो,
 भिक्खवे, उपेक्खाचेतोविमुत्ति अनागामिताय संवत्तति, इध पञ्जस्स
 भिक्खुनो उत्तरि विमुत्ति अप्पटिविज्झतो" ति ।

१. इध - सी०, टी० । २. उत्तरि - सी०, स्वा०, टी० ।

१०. अधम्मचरियासुत्तं

१. अथ खो अञ्जलतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्गमि; उपसङ्गमित्वा भगवता सद्धिं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच -

२. “को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे 5 सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती” ति ?

“अधम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती” ति । 10

“को पन, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येनमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुग्गतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ती” ति ?

“धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुग्गतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ती” ति ।

R. 302

“न खो अहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्घित्तेन भासितस्स 15 वित्थारेण अत्थं आजानामि । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथाहं इमस्स भोतो गोतमस्स सङ्घित्तेन भासितस्स वित्थारेण अत्थं आजानेय्य” ति ।

“तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि- 20 स्सामी” ति । “एवं, भो” ति खो सो ब्राह्मणो भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतदवोच -

B. 506

३. “तिविधा खो, ब्राह्मण, कायेन अधम्मचरियाविसमचरिया होति; चतुब्बिधा वाचाय अधम्मचरियाविसमचरिया होति; तिविधा मनसा अधम्मचरियाविसमचरिया होति ।

४. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरियाविसम- 25 चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन अधम्मचरिया विसमचरिया होति ।

५. “कथं च, ब्राह्मण, चतुब्बिधा वाचाय अधम्मचरियाविसम- चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुब्बिधा वाचाय अधम्मचरिया विसमचरिया होति ।

६. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अघम्मचरियाविसम-
चरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा अघम्मचरिया-
विसमचरिया होति । एवं अघम्मचरियाविसमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण,
एवमिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपात
5 निरयं उपपज्जन्ति ।

७. “तिविधा ब्राह्मण, कायेन घम्मचरियासमचरिया होति;
चतुर्विधा वाचाय घम्मचरियासमचरिया होति; तिविधा मनसा
घम्मचरियासमचरिया होति ।

R. 303 10 ८. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा कायेन घम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा कायेन घम्मचरियासम-
चरिया होति ।

९. “कथं च, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय घम्मचरिया-
समचरिया होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, चतुर्विधा वाचाय
घम्मचरियासमचरिया होति ।

15 १०. “कथं च, ब्राह्मण, तिविधा मनसा घम्मचरियासमचरिया
होति ... पे०... एवं खो, ब्राह्मण, तिविधा मनसा घम्मचरियासमचरिया
होति । एवं घम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एवमिधेकच्चे सत्ता
कायस्स भेदा परं मरणा सुग्गतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ती” ति ।

20 ११. “अभिवक्कन्तं, भो गोतम, अभिवक्कन्तं, भो गोतम ... पे०...
उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अज्जतमो पाणुपेतं सरण गतं” ति ।
करजकायवग्गो एकवीसतिमो ।

२२. सामञ्जवग्गो

B. 507

१. “दसहि, भिक्खवे, घम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं निरये । कतमोहि दसहि ? पाणातिपाती होति, अदिन्नादायी होति,
कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो
होति, सम्फप्पलापी होति, अभिज्जालु होति, व्यापन्नचित्तो होति, मिच्छा-
25 दिट्ठिको होति - इमोहि खो, भिक्खवे, दसहि घम्मोहि समन्नागतो यथाभत
निक्खित्तो एवं निरये ।

“दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि दसहि ? पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिन्नादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, अनभिज्जालु होति, 5
अब्यापन्नचित्तो होति, सम्मादिट्ठिको होति — इमेहि खो, भिक्खवे, दसहि धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

R. 304

२. “वीसतिया, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति; अत्तना च अदिन्नादायी होति, परं च 10
अदिन्नादाने समादपेति; अत्तना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च कामेसुमिच्छाचारे समादपेति; अत्तना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति; अत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति; अत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति; 15
अत्तना च अभिज्जालु होति, परं च अभिज्जाय समादपेति; अत्तना च ब्यापन्नचित्तो होति, परं च ब्यापादे समादपेति; अत्तना च मिच्छादिट्ठिको होति, परं च मिच्छादिट्ठिया समादपेति — इमेहि खो, भिक्खवे, वीसतिया धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

“वीसतिया, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे । कतमेहि वीसतिया ? अत्तना च पाणातिपाता पटिविरतो होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति; 20
अत्तना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च मुसावादा पटिविरतो होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना च फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च 25
सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति; अत्तना च अनभिज्जालु होति, परं च अनभिज्जाय समादपेति; अत्तना च अब्यापन्नचित्तो होति, परं च 30

B. 508

R. 305

अव्यापादे समादपेति; अतना च सम्मादिद्विको होति, पर च सम्मा-
दिद्विया समादपेति — इमेहि खो, भिक्खवे, वीसतिया धम्मेहि समन्नागतो
यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

३. “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
५ एवं निरये । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपाती होति, पर
च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्चो होति; अतना
च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने
च समनुञ्चो होति; अतना च कामेसुमिच्छाचारी होति, परं च
कामेसुमिच्छाचारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्चो होति,
१० अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च
समनुञ्चो होति; अतना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय
समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्चो होति; अतना च फरुस-
वाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च
समनुञ्चो होति; अतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे
१५ समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्चो होति; अतना च अभिञ्जालु
होति, परं च अभिञ्जाय समादपेति, अभिञ्जाय च समनुञ्चो होति,
अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च
समनुञ्चो होति; अतना च मिच्छादिद्विको होति, परं च मिच्छा-
दिद्विया समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुञ्चो होति — इमेहि खो,
२० भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

B. 509

R. 306

- “तिसाय, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
एवं सग्गे । कतमेहि तिसाय ? अतना च पाणातिपाता पटिविस्तो
होति, परं च पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेर-
मणिया च समनुञ्चो होति; अतना च अदिन्नादाना पटिविस्तो होति,
२५ परं च अदिन्नादाना वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया
च समनुञ्चो होति; अतना च कामेसुमिच्छाचारा पटिविस्तो होति,
परं च कामेसुमिच्छाचारा वेरमणिया समादपेति, कामेसुमिच्छाचारा
वेरमणिया च समनुञ्चो होति; अतना च मुसावादा पटिविस्तो
होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा च समनुञ्चो
३० होति; अतना च पिसुणाय वाचाय पटिविस्तो होति, परं च पिसुणाय
वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो

होति; अतना च फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति; अतना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्चो होति; अतना च अनभिञ्जालु होति, परं च अनभिञ्जाय समादपेति, अनभि-⁵ञ्जाय च समनुञ्चो होति; अतना च अब्यापन्नचित्तो होति, परं च अब्यापादे समादपेति, अब्यापादे च समनुञ्चो होति; अतना च सम्मादिट्टिको होति, परं च सम्मादिट्टिया समादपेति, सम्मादिट्टिया च समनुञ्चो होति - इमेहि खो, भिक्खवे, तिसाय धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे" ति ।¹⁰

४. "चत्तारीसाय", भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि चत्तारीसाय ? अतना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समादपेति, पाणातिपाते च समनुञ्चो होति, पाणातिपातस्स च वण्णं भासति; अतना च अदिन्नादायी होति, परं च अदिन्नादाने समादपेति, अदिन्नादाने च समनुञ्चो होति, अदिन्ना-¹⁵दानस्स च वण्णं भासति; अतना च कामेसुमिञ्छाचारी होति, परं च कामेसुमिञ्छाचारे समादपेति, कामेसुमिञ्छाचारे च समनुञ्चो होति, कामेसुमिञ्छाचारस्स च वण्णं भासति; अतना च मुसावादी होति, परं च मुसावादे समादपेति, मुसावादे च समनुञ्चो होति, मुसावादस्स च वण्णं भासति; अतना च पिसुणवाचो होति, परं च²⁰ पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्चो होति, पिसुणाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्चो होति, फरुसाय वाचाय च वण्णं भासति; अतना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समादपेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्चो होति, सम्फप्प-²⁵लापस्स च वण्णं भासति; अतना च अभिञ्जालु होति, परं च अभिञ्जाय समादपेति, अभिञ्जाय च समनुञ्चो होति, अभिञ्जाय च वण्णं भासति; अतना च व्यापन्नचित्तो होति, परं च व्यापादे समादपेति, व्यापादे च समनुञ्चो होति, व्यापादस्स च वण्णं भासति; अतना च मिञ्छा-

१. चत्तारीसाय - त्या० । २. सम्फप्पलापाय - म० ।

दिट्टिको होति, परं च मिच्छादिट्टिया समादपेति, मिच्छादिट्टिया च समनुञ्चो होति, मिच्छादिट्टिया च वण्णं भासति - इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये ।

- “चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो
 5 एवं सग्गे । कतमेहि चत्तारीसाय ? अत्तना च पाणातिपात्ता पटि-
 विरतो होति, परं च पाणातिपात्ता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपात्ता
 वेरमणिया च समनुञ्चो होति, पाणातिपात्ता वेरमणिया च वण्ण
 भासति; अत्तना च अदिन्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिन्नादाना
 वेरमणिया समादपेति, अदिन्नादाना वेरमणिया च समनुञ्चो होति,
 10 अदिन्नादाना वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च कामेसुमिच्छाच्चार
 पटिविरतो होति, परं च कामेसुमिच्छाच्चार वेरमणिया समादपेति,
 कामेसुमिच्छाच्चार वेरमणिया च समनुञ्चो होति, कामेसुमिच्छा-
 च्चार वेरमणिया च वण्णं भासति, अत्तना च मुसावादा पटिविरतो
 होति, परं च मुसावादा वेरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया
 15 च समनुञ्चो होति, मुसावादा वेरमणिया च वण्णं भासति, अत्तना
 च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसुणाय वाचाय वेर-
 मणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति,
 पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च वण्णं भासति, अत्तना च फरुसाय
 वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समाद-
 20 पेति, फरुसाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्चो होति, फरुसाय वाचाय
 वेरमणिया च वण्णं भासति; अत्तना च सम्फप्पलापा पटिविरतो होति,
 परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया
 च समनुञ्चो होति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च वण्णं भासति, अत्तना
 च अनभिज्झालु होति, परं च अनभिज्झाय समादपेति, अनभिज्झाय
 25 च समनुञ्चो होति, अनभिज्झाय च वण्णं भासति; अत्तना च अब्यापन्न-
 चित्तो होति, परं च अब्यापादे समादपेति, अब्यापादे च समनुञ्चो
 होति, अब्यापादस्स च वण्णं भासति, अत्तना च सम्मादिट्टिको होति,
 परं च सम्मादिट्टिया समादपेति, सम्मादिट्टिया च समनुञ्चो होति,
 सम्मादिट्टिया च वण्णं भासति - इमेहि खो, भिक्खवे, चत्तारीसाय
 30 धम्मोहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सग्गे” ति ।

B. 511,
R. 308

१० २३.२]

रागपेय्यालं

५-८. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो खतं उपहृतं
अत्तानं परिहरति ... पे०... अक्खतं अत्तुपहृतं अत्तानं परिहरति ... पे०...
वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय,
भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो खतं उपहृतं अत्तानं परिहरति ... पे०...” ।

६-१२. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो इधेकच्चो 5
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जति
... पे०... इधेकच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गातिं समं लोकं उप-
पज्जति । वीसतिया, भिक्खवे ... पे०... तिसाय, भिक्खवे, ... पे०...
चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो इधेकच्चो कायस्स भेदा परं
मरणा अपायं दुर्गातिं विनिपातं निरयं उपपज्जति ... पे०... इधेकच्चो 10
कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गातिं समं लोकं उपपज्जति” ।

१३-१६. “दसहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो बालो वेदि-
तब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ... पे०... वीसतिया, भिक्खवे ... पे०...
तिसाय, भिक्खवे ... पे०... चत्तारीसाय, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो
बालो वेदितब्बो ... पे०... पण्डितो वेदितब्बो ... पे०... इमोहि खो, 15 B. 512
भिक्खवे, चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो” ति ।
सामञ्जसगो वावीसतिगो ।

२३. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस घम्मा भावेतब्बा ।
कतमे दस ? असुभसञ्जा, मरणसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सब्बलोकं अनभिरतिसञ्जा, अनिच्चसञ्जा, अनिच्चे दुक्खसञ्जा,
दुक्खे अनत्तसञ्जा, पहानसञ्जा, विरागसञ्जा, निरोधसञ्जा - 20
रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस घम्मा भावेतब्बा” ति ।

२. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस घम्मा भावेतब्बा ।
कतमे दस ? अनिच्चसञ्जा, अनत्तसञ्जा, आहारे पटिकूलसञ्जा,
सब्बलोकं अनभिरतिसञ्जा, अट्टिकसञ्जा, पुळुवकसञ्जा, विनीलक-

१. पटिकूलसञ्जा - सी०, त्या०, रो० । २. अनभिरत्तसञ्जा - सी०, त्या०, रो० ।

३. पुलवकसञ्जा - सी० ।

सञ्जा, विपुञ्चकसञ्जा, विच्छिद्दकसञ्जा, उद्धृमातकमञ्जा -
रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

३. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय दस धम्मा भावेतव्वा ।
कतमे दस ? सम्मादिट्ठि, सम्मासङ्कप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो,
5 सम्माआजीवो, सम्मावायामो, सम्मासति, सम्मासमाधि, सम्माजाप,
सम्माविमुत्ति - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे दस धम्मा
भावेतव्वा” ति ।

४-३०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... पे०... परिकल्पयाय
... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय’ .. चागाय
10 ... पटिनिस्सग्गाय ... पे०... इमे दस धम्मा भावेतव्वा ।

513

३१-५१०. “दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोधस्स ... उप-
नाहस्स ... मक्खस्स ... पळासस्स^१ ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय
... साठेय्यस्स ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय^२ ... परिञ्जाय ... परिकल्पयाय ...
15 पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय .. पे०... इमे दस धम्मा भावेतव्वा” ति ।

दसकनिपातपालि निट्ठिता ।

—:०:—

१ उपसमाय - ती०, स्था०, रो० । २. पलाग्ग्य - ती०, स्था०, रो० । ३ अ०,
रो० पोट्यकेणु नत्थि ।

११. एकादसकनिपातो

१. निस्सयवग्गो

१. किमत्थियसुत्तं

१. एवं मे सुत्तं । एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरति जेतवने अनाथपिण्डिकस्स आरामे । अथ खो आयस्सा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो खो आयस्सा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच —

B. 515,
R. 511

२. “किमत्थियानि, भन्ते, कुसलानि सीलानि किमानि- 5
संसानी” ति ?

“अविप्पटिसारत्थानि खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि
अविप्पटिसारानिसंसानी” ति ।

३. “अविप्पटिसारो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“अविप्पटिसारो खो, आनन्द, पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो” । 10

४. “पामोज्जं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“पामोज्जं खो, आनन्द, पीतत्थं पीतानिसंसं” ।

५. “पीति पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“पीति खो, आनन्द, पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा” ।

६. “पस्सद्धि पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

“पस्सद्धि खो, आनन्द, सुखत्था सुखानिसंसा” । 15

७. “सुखं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“सुखं खो, आनन्द, समाघत्थं समाघानिसंसं” ।

८. “समाधि पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“समाधि खो, आनन्द, यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथाभूतञ्जाण- 20
दस्सनानिसंसो” ।

B. 516

९. “यथाभूतञ्जाणदस्सनं पन, भन्ते, किमत्थियं किमानिसंसं” ?

“यथाभूतञ्जाणदस्सनं खो, आनन्द, निब्बिदत्थं निब्बिदा-
निसंसं” ।

१०. “निब्बिदा, पन, भन्ते, किमत्थिया किमानिसंसा” ?

R. 312

“निब्बिदा खो, आनन्द, विरागत्था विरागानिसंसा” ।

5

११. “विरागो पन, भन्ते, किमत्थियो किमानिसंसो” ?

“विरागो खो, आनन्द, विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाण-
दस्सनानिसंसो ।

१२. “इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसार-
त्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जा-
निसंसो, पामोज्जं पीतत्थं पीतानिसंसं, पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धा-
निसंसा, पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा, सुखं समाघत्थं समाघानिसंसं,
समाघि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथाभूतञ्जाणदस्सनानिसंसो, यथाभूत-
ञ्जाणदस्सनं निब्बिदत्थं निब्बिदानिसंसं, निब्बिदा विरागत्था विरागा-
निसंसा, विरागो विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो ।
इति खो, आनन्द, कुसलानि सीलानि अनुपुब्बेन अग्गाय^१ परेत्ती”^२ ति ।

२. चेतनाकरणीयमुत्तं

१. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स न चेतनाय करणीयं -
‘अविप्पटिसारो मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सीलवतो
सीलसम्पन्नस्स अविप्पटिसारो उप्पज्जति ।

२. “अविप्पटिसारिस्स^३, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं -
‘पामोज्जं मे उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं अविप्पटि-
सारिस्स पामोज्जं उप्पज्जति ।

३. “पमुदितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - ‘पीति मे
उप्पज्जतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पमुदितस्स पीति उप्पज्जति ।

४. “पीतिमनस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - ‘कायो मे
पस्सम्भतू’ ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पीतिमनस्स कायो
पस्सम्भति ।

१-२. अरहताय परिपूरेत्ती - स्या० । ३. अविप्पटिसारिस्स - ४० ।

५. "पस्सद्धकायस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - 'सुखं वेदियामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं पस्सद्धकायो सुखं वेदियति । B. 317

६. "सुखिनो, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - 'चित्तं मे समाधियतू' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं सुखिनो चित्तं समाधियति । R. 313

७. "समाहितस्स, भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - 'यथाभूतं जानामि' पस्सामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं समाहितो यथाभूतं जानाति पस्सति । 5

८. "यथाभूतं, भिक्खवे, जानतो पस्सतो न चेतनाय करणीयं - 'निब्बिन्दामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं यथाभूतं जानं पस्सं निब्बिन्दति । 10

९. "निब्बिन्नस्स', भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - 'विरज्जामी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं निब्बिन्नो विरज्जति ।

१०. "विरत्तस्स', भिक्खवे, न चेतनाय करणीयं - 'विमुत्तिञ्जाणदस्सनं सच्छिक्करोमी' ति । धम्मता एसा, भिक्खवे, यं विरत्तो विमुत्तिञ्जाणदस्सनं सच्छिक्करोति । 15

११. "इति खो, भिक्खवे, विरागो विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो विमुत्तिञ्जाणदस्सनानिसंसो, निब्बिदा विरागत्था विरागानिसंसा, यथाभूतञ्जाणदस्सनं निब्बिदत्थं निब्बिदानिससं, समाधि यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो यथाभूतञ्जाणदस्सनानिसंसो, सुखं समाघत्थं समाघानिससं, पस्सद्धि सुखत्था सुखानिसंसा, पीति पस्सद्धत्था पस्सद्धानिसंसा, पामोज्जं पीतत्थं पीतानिससं, अविप्पटिसारो पामोज्जत्थो पामोज्जानिसंसो, कुसलानि सीलानि अविप्पटिसारत्थानि अविप्पटिसारानिसंसानि । इति खो, भिक्खवे, धम्मा धम्मे अभिसन्देन्ति, धम्मा धम्मे परिपुरेन्ति अपारा" पारं गमनाया" ति । 20

३. पठमउपनिषासुतं

१. "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो । अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूप-

१ पजानामि - सी०, स्या०, रो० । २. निब्बिन्दस्स - सी०, रो० । ३ विरत्त चित्तस्स - स्या० । ४ च धम्मे - सी०, रो० । ५-५ अपारा पार० - स्या०; अपारा पर० - सी० ।

B. 518,
R. 314

निसं होति पामोज्जं । पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति । पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि । पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं । सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि । सम्मासमाधिम्ह
5 असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सण । यथाभूतञ्जाणदस्सणे असति यथाभूतञ्जाणदस्सणविपन्नस्स हतूपनिसा होति निब्बिदा । निब्बिदाय असति निब्बिदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो । विरागे असति विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्ति-
ञ्जाणदस्सणं ।

- 10 “सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका पि न पारिपूर्रि गच्छति, तच्चो पि .. फेगु पि ... सारो पि न पारिपूर्रि गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, दुस्सीलस्स सील-
विपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्ज .. पे०... विमुत्ति-
15 ञ्जाणदस्सणं ।

२. “सीलवतो, भिक्खवे, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्न होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्ना’ होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति
20 पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं,
सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
समाधिम्ह सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूत-
ञ्जाणदस्सणं, यथाभूतञ्जाणदस्सणे सति यथाभूतञ्जाणदस्सणसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्ना होति निब्बिदा, निब्बिदाय सति निब्बिदासम्पन्नस्स
25 उपनिससम्पन्नो होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सण ।

“सेय्यथापि, भिक्खवे, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पपटिका पि पारिपूर्रि गच्छति, तच्चो पि ... फेगु पि .. सारो पि पारि-
पूर्रि गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं” ति ।

४. द्वुत्तिपत्रपनिसासुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि — “आवुसो भिक्खवे” ति । “आवुसो” ति खो ते भिक्खू आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच —

B. 519,
R. 315

२. “दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सद्धि, पस्सद्धिया असति पस्सद्धिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुखविपन्नस्स हतूपनिसो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधिविपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं, यथाभूतञ्जाणदस्सने असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति निब्बिदा, निब्बिदाय असति निब्बिदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो, विरागे असति विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

“सेय्यथापि, आवुसो, रक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पपटिका^१ पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तत्रो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि न पारिपूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

३. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं^२ होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं, सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं,

१. भिक्खवो — सी०, स्या०, रो० । २. पपटिका — स्या० । ३. उपनिससम्पन्नो — सी०, स्या०, रो० ।

B. 520,
R. 916

यथाभूतञ्जाणदस्सने सति यथाभूतञ्जाणदस्सनसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना
होति निब्बिदा, निब्बिदाय सति निब्बिदासम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति
विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

- 5 “सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप-
टिका पि पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि .. फेग्गु पि .. सारो पि पारिपूर्तिं
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं ... पे०.. विमुत्तिञ्जाणदस्सनं” ति ।

५. ततियउपनिसासुत्तं

- 10 १. तत्र खो आयस्सा आनन्दो भिक्खू आमन्तेसि . पे०...
एतदवोच — “दुस्सीलस्स, आवुसो, सीलविपन्नस्स हतूपनिसो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स हतूपनिस
होति पामोज्जं, पामोज्जे असति पामोज्जविपन्नस्स हतूपनिसा होति
पीति, पीतिया असति पीतिविपन्नस्स हतूपनिसा होति पस्सड्ढि, पस्सड्ढिया
15 असति पस्सड्ढिविपन्नस्स हतूपनिसं होति सुखं, सुखे असति सुखविपन्नस्स
हतूपनिसो’ होति सम्मासमाधि, सम्मासमाधिम्हि असति सम्मासमाधि-
विपन्नस्स हतूपनिसं होति यथाभूतञ्जाणदस्सनं, यथाभूतञ्जाणदस्सने
असति यथाभूतञ्जाणदस्सनविपन्नस्स हतूपनिसा होति निब्बिदा, निब्बि-
दाय असति निब्बिदाविपन्नस्स हतूपनिसो होति विरागो, विरागे असति
20 विरागविपन्नस्स हतूपनिसं होति विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

- “सेय्यथापि, आवुसो, रुक्खो साखापलासविपन्नो । तस्स पप-
टिका पि न पारिपूर्तिं गच्छति, तच्चो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि न पारि-
पूर्तिं गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, दुस्सीलस्स सीलविपन्नस्स हतूप-
निसो होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे असति अविप्पटिसारविपन्नस्स
25 हतूपनिसं होति पामोज्जं ... पे०... विमुत्तिञ्जाणदस्सनं ।

२. “सीलवतो, आवुसो, सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति
अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स उपनिस-

सम्पन्नं होति पामोज्जं, पामोज्जे सति पामोज्जसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्ना होति पीति, पीतिया सति पीतिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्ना होति
पस्सद्धि, पस्सद्धिया सति पस्सद्धिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति सुखं,
सुखे सति सुखसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो होति सम्मासमाधि, सम्मा-
समाधिम्मिह सति सम्मासमाधिसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नं होति यथाभूत- 5
ज्जाणदस्सनं, यथाभूतज्जाणदस्सने सति यथाभूतज्जाणदस्सनसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्ना होति निब्बिदा, निब्बिदाय सति निब्बिदासम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नो होति विरागो, विरागे सति विरागसम्पन्नस्स उपनिस-
सम्पन्नं होति विमुत्तिज्जाणदस्सनं ।

“सेय्यथापि, आवुसो, इक्खो साखापलाससम्पन्नो । तस्स पप- 10
टिका पि पारिपूर्रि गच्छति, तच्चो पि ... फेग्गु पि ... सारो पि पारिपूर्रि
गच्छति । एवमेव खो, आवुसो, सीलवतो सीलसम्पन्नस्स उपनिससम्पन्नो
होति अविप्पटिसारो, अविप्पटिसारे सति अविप्पटिसारसम्पन्नस्स
उपनिससम्पन्नं होति पामोज्जं . . पे०... विमुत्तिज्जाणदस्सनं” ति ।

६. व्यसनसुत्तं

१. “यो” सो भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो 15
सब्रह्मचारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगतं नाधिगच्छति,
अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स न बोदायन्ति, सद्धम्मेषु वा अधिमानिको
होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं वा सङ्कलिट्ठं आपत्ति
आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति, गाब्हं वा रोगातङ्कं 20
फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा, सम्मूब्धो कालं करोति,
कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गीतं विनिपातं निरयं उपपज्जति —
यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको अरियूपवादो सब्रह्म-
चारीनं, ठानमेतं अवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं व्यसनानं अञ्जतरं
व्यसनं निगच्छेय्य ।

२. “यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको” परिभासको अरि- 25
यूपवादो सब्रह्मचारीनं, अट्टानमेतं अनवकासो यं सो एकादसन्नं व्यसनानं

१-१. अयं पाठो सी०, स्वा०, रो० पोत्यकेसु न विस्सति । २-२. अक्कोसक-
परिभासको अरियूपवादी - सी०, स्वा०, रो० ।

922

अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्य । कतमेसं एकादसन्नं ? अनधिगत
नाधिगच्छति, अधिगता परिहायति, सद्धम्मस्स न बोदायन्ति^१, सद्धम्मेषु
वा अधिमानिको होति, अनभिरतो वा ब्रह्मचरियं चरति, अञ्जतरं
वा सङ्कलित्तुं आपत्तिं आपज्जति, सिक्खं वा पच्चक्खाय हीनायावत्तति,
5 गाब्हं वा रोगात्तद्धं फुसति, उम्मादं वा पापुणाति चित्तक्खेपं वा^२,
सम्मूहो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गतिं विनिपातं
निरयं उपपज्जति - यो सो, भिक्खवे, भिक्खु अक्कोसको परिभासको
अरियूपवादो सब्रह्मचारीनं, अट्टानमेतं अनवकासो यं सो इमेसं एकादसन्नं
व्यसनानं अञ्जतरं व्यसनं न निगच्छेय्या^३ ति ।

७. सञ्ज्ञासुत्तं

10 १. अथ खो आयस्सा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्गमि;
उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
निसिन्नो खो आयस्सा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

२. "सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथाख्खो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पथवियं^४ पथविसञ्जी^५ अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी
15 अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स,
न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्जी अस्स, न विञ्जाण-
ञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जी अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने
आकिञ्चञ्जायतनसञ्जी अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेव-
सञ्जानासञ्जायतनसञ्जी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्जी अस्स,
20 न परलोके परलोकसञ्जी अस्स, यं^६ पिदं^७ दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं
पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्जी अस्स; सञ्जी
च पन अस्सा ति ?

३. "सिया", आनन्द, भिक्खुनो तथाख्खो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्जी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्जी अस्स, न
25 तेजस्मि तेजोसञ्जी अस्स, न वायस्मि वायोसञ्जी अस्स, न आकासा-

१. बोदायति - सी०, रो० । २. सी०, स्या०, रो०, पोट्ठकेसु वरिय ।
३-३. पठवियं पठविसञ्जी - सी०; पठविय पठवीसञ्जी - स्या०, रो० । ४-४. यमिदं -
स्या० । ५. यथाकथं सिया - सी० ।

नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतने नेवसञ्ज्ञानासञ्चायतनसञ्ज्ञी अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ज्ञी अस्स, न परलोके परलोकसञ्ज्ञी अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि न सञ्ज्ञी अस्स; सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ।

B. 523

5 R. 319

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ?

10

५. “इघानन्द, भिक्खु एवंसञ्ज्ञी होति - ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विराग्गो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स, न आपस्मि आपोसञ्ज्ञी अस्स ... सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ।

15

६. अथ खो आयस्मा आनन्दो भगवतो भासितं अभिनन्दित्वा अनुमोदित्वा उट्ठायासना भगवन्तं अभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपमङ्गमि; उपसङ्गमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो आयस्मा आनन्दो आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोच -

R. 320

20

७. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ?

B. 524

८. “सिया, आवुसो आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ज्ञी अस्स ... पे०... सञ्ज्ञी च पन अस्सा” ति ।

25

९. “यथा कथं पनावुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथारूपो

समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०...
सञ्ची च पन अस्सा' ति ?

१०. "इध, आवुसो आनन्द, भिक्खु एवंसञ्ची होति - 'एतं
सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सव्वसङ्कारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हा-
5 कखयो विरागो निरोधो निव्वानं' ति । एवं खो, आवुसो आनन्द, सिया
भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची
अस्स ... सञ्ची च पन अस्सा' ति ।

११. "अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो ! यत्र हि नाम
सत्थु चेव सावकस्स च अत्थेन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दिस्सति
10 समेस्सति न विग्गच्छिहस्सति, यदिदं अग्गपदस्सि ! इवानाहं, आवुसो,
भगवन्तं उपसङ्कमित्वा एतमत्थं अपुञ्छं । भगवा पि मे एतेहि^३
अक्खरेहि^३ एतेहि पदेहि एतेहि व्यञ्जनेहि एतमत्थं व्याकासि, सेय्यथापि
आयस्मा सारिपुत्तो । अच्छरियं, आवुसो, अब्भुतं, आवुसो, यत्र हि
नाम सत्थु चेव सावकस्स च अत्थेन अत्थो व्यञ्जनेन व्यञ्जनं संसन्दि-
15 स्सति समेस्सति न विग्गच्छिहस्सति, यदिदं अग्गपदस्सि' ति !

८. मनसिकारसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप-
सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो
खो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच -

२. "सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
B 525
20 यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य, न सोतं मनसि करेय्य,
न सहं मनसि करेय्य, न धानं मनसि करेय्य, न गन्धं मनसि करेय्य,
न जिह्वं मनसि करेय्य, न रसं मनसि करेय्य, न कायं मनसि करेय्य, न
फोट्टव्वं मनसि करेय्य, न पथविं मनसि करेय्य, न आपं मनसि करेय्य,
न तेजं मनसि करेय्य, न वायं मनसि करेय्य, न आकासानञ्चायतनं
25 मनसि करेय्य, न विञ्जाणञ्चायतनं मनसि करेय्य, न आकिञ्चञ्जा-
यतनं मनसि करेय्य, न नेवसञ्जानासञ्जायतनं मनसि करेय्य, न
इधलोकं मनसि करेय्य, न परलोकं मनसि करेय्य, यं पिदं दिट्ठं सुत्तं
१. च - सी०, स्वा०, रो० । २. अत्थं - सी०, स्वा०, रो० । ३-३ सी०, स्वा०,
रो० पाल्हेकु न दिस्सति ।

मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ?

३. “सिया, आनन्द, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति । 5

R. 322

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य ... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति ?

५. “इषानन्द, भिक्खु एवं मनसि करोति — ‘एतं सन्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा न चक्खुं मनसि करेय्य, न रूपं मनसि करेय्य ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि न मनसि करेय्य; मनसि च पन करेय्या” ति । 15

B. 526

६. सद्वसुतं

१. एकं समयं भगवा नातिके^१ विहरति गिञ्जकावसथे^२ । अथ खो आयस्मा सद्धो^३ येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सद्धं भगवा एतदबोच —

R. 323

२. “आजानीयझायितं खो, सद्ध, झाय^४; मा खलुङ्कझायितं^५ । कथं च, सद्ध^६, खलुङ्कझायितं होति ? अस्सखलुङ्को^७ हि, सद्ध, दोगिया बद्धो^८ ‘यवसं^९ यवसं’ ति झायति । तं किस्स हेतु ? न हि, सद्ध, अस्सखलुङ्कस्स दोगिया बद्धस्स एवं होति — ‘किं नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारणं कारेस्सति, किमस्साहं पटिकरोमी^{१०}’ ति । सो दोगिया बद्धो ‘यवसं

20

१. नातिके — सी०, स्या०; आतिके — रो० । २. गिञ्जावसथे — सी०; इञ्जकावसथे — स्या० । ३. सन्वो — सी०, स्या०, रो० । ४. झायथ — सी०, रो० । ५. खलुङ्कझायितं — सी०; खलुङ्कझायितं — स्या० । ६. सन्व — सी०, स्या०, रो० । ७. अस्सखलुङ्को — सी०; अस्सखलुङ्को — स्या० । ८. बन्वो — स्या० । ९-९. यवसस्य यवसस्य — स्या० । १०. पतिकरोमी — सी० ।

यवसं' ति ज्ञायति । एवमेव खो, सद्ब, इधेकच्चो पुरिसखलुद्धो अरञ्ज-
गतो पि रुक्खमूलगतो पि सुञ्जागारगतो पि कामरागपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति कामरागपरेतेन उप्पन्नस्स च कामरागस्स निस्सरणं यथाभूतं
नप्पजानाति । सो कामरागयेव अन्तरं' कत्वा' ज्ञायति पञ्जायति निञ्जा-
यति अवज्जायति', व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... थीनमिद्ध-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति ... उद्धच्चकुक्कुच्चपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति ... विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति विचिकिच्छा-
परेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं नप्पजानाति ।
सो विचिकिच्छंयेव अन्तरं कत्वा ज्ञायति पञ्जायति निञ्जायति अवज्जा-
यति । सो पथाव पि निस्साय ज्ञायति, आपं पि निस्साय ज्ञायति, तेज
पि निस्साय ज्ञायति, वायं पि निस्साय ज्ञायति, आकासानञ्चायतन पि
निस्साय ज्ञायति, विञ्जाणञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, आकिञ्च-
ञ्चायतनं पि निस्साय ज्ञायति, नेवसञ्जानासञ्जायतनं पि निस्साय
ज्ञायति, इधलोकं पि निस्साय ज्ञायति, परलोकं पि निस्साय ज्ञायति,
यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा,
तं पि निस्साय ज्ञायति । एवं खो, सद्ब, पुरिसखलुद्धज्ञायितं होति ।

३. "कथं च, सद्ब, आजानीयज्ञायितं होति ? भद्रो हि,
सद्ब, अस्साजानीयो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति । तं
किस्स हेतु ? भद्रस्स हि, सद्ब, अस्साजानीयस्स दोणिया बद्धस्स एवं
होति - 'कि नु खो मं अज्ज अस्सदम्मसारथि कारण कारेस्सति, किम-
स्साह पटिकरोमी' ति । सो दोणिया बद्धो न 'यवसं यवसं' ति ज्ञायति ।
भद्रो हि, सद्ब, अस्साजानीयो यथा इणं यथा बन्धं^३ यथा जानि यथा कलि
एवं पत्तोदस्स अज्जोहरणं समनुपस्सति । एवमेव खो, सद्ब, भद्रो पुरिसा-
जानीयो अरञ्जगतो पि रुक्खमूलगतो पि सुञ्जागारगतो पि न काम-
रागपरियुद्धितेन चेतसा विहरति न कामरागपरेतेन, उप्पन्नस्स च काम-
रागस्स निस्सरणं यथाभूतं पजानाति, न व्यापादपरियुद्धितेन चेतसा
विहरति ... न थीनमिद्धपरियुद्धितेन चेतसा विहरति ... न उद्धच्चकुक्कुच्च-
परियुद्धितेन चेतसा विहरति ... न विचिकिच्छापरियुद्धितेन चेतसा विहरति
न विचिकिच्छापरेतेन, उप्पन्नाय च विचिकिच्छाय निस्सरणं यथाभूतं

१-१. अनन्तर करित्वा - स्या०; ० करित्वा - सी०, रो० । २. अपज्जायति -
ही० । ३. बद्ध - सी०, रो० ।

पजानाति । सो नेव पथविं निस्साय झायति, न आपं निस्साय झायति, न तेजं निस्साय झायति, न वायं निस्साय झायति, न आकासानञ्चायतनं निस्साय झायति, न विञ्जाणञ्चायतनं निस्साय झायति, न आकिञ्चञ्चायतनं निस्साय झायति, न नेवसञ्जानासञ्जायतनं निस्साय झायति, न इधलोकं निस्साय झायति, न परलोकं निस्साय झायति, यं 5 R. 325
पिदं विट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि निस्साय न झायति; झायति च पन । एवं झारियं च पन, सद्व, भद्रं पुरिसाजानीयं सहन्दा देवा सब्हाका सपजापतिका आरका व नमस्सन्ति -
'नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।
यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय झायसी' ति ॥ 10

४. एवं वुत्ते आयस्मा सद्वो भगवन्तं एतदवोच - "कथं झायी पन, भन्ते, भद्रो पुरिसाजानीयो" सो नेव पथविं निस्साय झायति, न आपं निस्साय झायति, न तेजं निस्साय झायति, न वायं निस्साय झायति, न आकासानञ्चायतनं निस्साय झायति, न विञ्जाणञ्चायतनं निस्साय झायति, न आकिञ्चञ्चायतनं निस्साय झायति, न नेवसञ्जानासञ्जायतनं निस्साय झायति, न इधलोकं निस्साय झायति, न परलोकं 15
निस्साय झायति, यं पिदं विट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तं पि निस्साय न झायति; झायति च पन ? कथं झारियं च पन, भन्ते, भद्रं पुरिसाजानीयं सहन्दा देवा सब्हाका सपजापतिका आरका व नमस्सन्ति - 20

'नमो ते पुरिसाजञ्ज, नमो ते पुरिसुत्तम ।

यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय झायसी' ति ॥

५. "इध, सद्व, भद्रस्स पुरिसाजानीयस्स पथवियं" पथविंसञ्जा विभूता होति, आपस्मि आपोसञ्जा विभूता होति, तेजस्मि तेजोसञ्जा विभूता होति, वायस्मि वायोसञ्जा विभूता होति, आकासानञ्चायतने 25
आकासानञ्चायतनसञ्जा विभूता होति, विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्जा विभूता होति, आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्जा विभूता होति, नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा विभूता होति, इधलोके इधलोकसञ्जा विभूता

R. 326

१. झायती - स्या० । २. पुरिसाजानीयो झायति - सी०, स्या०, रो० ।
३. पथविया - सी०, स्या०, रो० ।

होति, परलोके परलोकसञ्ज्ञा विभूता होति, यं पिदं दिदुं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा, तत्रा पि सञ्ज्ञा विभूता होति । एवं ज्ञायी खो, सद्ध, भद्रो पुरिसाजानीयो नेव पथवि निस्साय ज्ञायति ... पे० .. यं पिदं दिदुं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनु-
 5 विचरितं मनसा, तं पि निस्साय न ज्ञायति; ज्ञायति च पन । एवं ज्ञायि च पन, सद्ध, भद्रं पुरिसाजानीयं सइन्दा देवा सन्नह्यका सपजापतिका आरका व नमस्सन्ति -

‘नमो ते पुरिसाजञ्जा, नमो ते पुरिसुत्तम ।

यस्स ते नाभिजानाम, यं पि निस्साय ज्ञायसी’ ति ॥

१०. मोरनिवापसुत्तं

10 १. एकं समयं भगवा राजगहे विहरति मोरनिवापे परिब्बाजका-
 रामे । तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवे” ति । “भदन्ते”
 ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा एतदवोच -

2. “तीहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो
 होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो
 329 15 देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? असेखेन सीलक्खन्धेन, असेखेन समाधि-
 क्खन्धेन, असेखेन पञ्जाक्खन्धेन - इमेहि, खो, भिक्खवे, तीहि
 327 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

3. “अपरेहि पि, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 20 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियो-
 सानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? इद्धिपाटिहारियेन, आदेसना-
 पाटिहारियेन, अनुसासनीपाटिहारियेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि
 धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्चन्तनिट्ठो होति, अच्चन्तयोगक्खेमी
 अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

25 4. “अपरेहि पि, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
 अच्चन्तनिट्ठो होति अच्चन्तयोगक्खेमी अच्चन्तब्रह्मचारी अच्चन्त-
 परियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? सम्मादिट्ठिया,
 सम्माज्जाणेन, सम्माविमुत्तिया - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मोहि

समन्नागतो भिक्खु अच्वन्तनिट्ठो होति अच्वन्तयोगक्खेमी अच्वन्त-
ब्रह्मचारी अच्वन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।

५. “द्वीहि, भिक्खवे, धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्वन्तनिट्ठो
होति अच्वन्तयोगक्खेमी अच्वन्तब्रह्मचारी अच्वन्तपरियोसानो सेट्ठो
देवमनुस्सानं । कतमेहि द्वीहि ? विज्जाय, चरणेन - इमेहि खो, 5
भिक्खवे, द्वीहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अच्वन्तनिट्ठो होति अच्वन्त-
योगक्खेमी अच्वन्तब्रह्मचारी अच्वन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं ।
ब्रह्मना पेसा, भिक्खवे, सनङ्कुमारेण गाथा भासिता -

‘खत्तियो सेट्ठो जनेतस्मि, ये गोत्तपटिसारिणो ।

विज्जाचरणसम्पन्नो, सो सेट्ठो देवमानुसे’ ति ॥ 10

“सा खो पनेसा, भिक्खवे, सनङ्कुमारेण’ गाथा भासिता’
सुभासिता, नो दुब्भासिता; अत्थसंहिता, नो अनत्थसंहिता; अनुभता
मया । अहं पि, भिक्खवे, एवं वदामि -

R 328

‘खत्तियो सेट्ठो जनेतस्मि, ये गोत्तपटिसारिणो ।

B. 530

विज्जाचरणसम्पन्नो, सो सेट्ठो देवमानुसे” ति ॥ 15

निस्सयवग्गो^३ पठमो ।

तस्सुहानं

किमत्थिया चेतना तयो, उपनिसा ब्यसनेन च ।

द्वे^४ सञ्जा मनसिकारो^५, सद्धो^६ भोरनिवापकं ति” ॥

२. अनुस्सतिवग्गो

१. पठममहानामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि निग्रोधा-
रामे । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं
करोन्ति - “निट्ठितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” 20
ति । अस्सोसि खो महानामो सक्को - “सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो

१. ब्रह्मना सनङ्कुमारेण - सी०, रो० । २. मुगीता नो दुग्गीता - सी०, स्या०,
रो० । ३. निस्सयवग्गो - स्या० । ४-५. सञ्जा मनसिकारा सेत्थो - सी०, रो०,
सञ्जा मनसिकारो सेत्थो - स्या० । ५-५. भोरनिवापनेन च - सी०, स्या०, भोरनिवापनेन
चा ति - रो० ।

चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्रितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्क-
मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिञ्चो
५ खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच - "सुतं मेतं, भन्ते- 'सम्बहुला
किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - निद्रितचीवरो भगवा तेमास-
च्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति । तेसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि
विहरतं केनस्स' विहारेन विहातव्वं" ति ?

R. 329

३. "सावु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं
१० पतिरूपं कुलपुत्तानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तेसं
नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातव्वं" ति ?
सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरियो
आराधको होति, नो कुसीतो; उपड्डितस्सति आराधको होति,
नो मुट्ठस्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा
१५ आराधको होति, नो दुप्पञ्जो । इमेषु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु
धम्मेषु पतिट्ठाय छं धम्मे उत्तरि भावेय्यासि ।

D. 531

४. "इध त्वं, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि - 'इति
पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो
लोकविद् अनुत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा'
२० ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको तथागतं अनुस्सरति,
नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुट्ठितं चित्तं होति, न दोसपरियुट्ठितं
चित्तं होति, न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं
समये चित्तं होति तथागतं आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महा-
नाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति
२५ धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो
पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समपत्तो
विहरति, सब्बापज्जाय पजाय अब्बापज्जो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो
बुद्धानुपस्सति भावेति ।

५. "पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि - 'स्वा-
 क्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको'
 पञ्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही' ति । यस्मिं, महानाम, समये अरिय-
 सावको धम्मं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुट्ठितं चित्तं
 5 होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं होति, न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति;
 उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति धम्मं आरब्भ । उजुगतचित्तो
 खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति
 धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो
 पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो
 10 विहरति, सब्यापज्जाय पजाय अब्यापज्जो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो
 धम्मानुस्सति भावेति ।

R. 330

६. "पुन च परं त्वं, महानाम, सङ्खं अनुस्सरेय्यासि - 'सुप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्खो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, जायप्पटिपन्नो
 भगवतो सावकसङ्खो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्खो, यदिदं
 15 चत्तारि पुरिसयुगानि अट्ठ पुरिसपुग्गला, एस भगवतो सावकसङ्खो आहु-
 नेय्यो पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्जकखेत्तं
 लोकस्सा' ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको सङ्खं अनुस्सरति,
 नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुट्ठितं चित्तं होति, न दोसपरियुट्ठितं चित्तं
 होति, न मोहपरियुट्ठितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं
 20 होति सङ्खं आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको
 लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदि-
 तस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं
 वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरिय-
 सावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्यापज्जाय पजाय
 25 अब्यापज्जो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सङ्खानुस्सति भावेति ।

B. 532

७. "पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो सीलानि अनुस्सरेय्यासि
 अखण्डानि अच्छिद्धानि असबलानि अकम्मासानि भुजिस्सानि विञ्जुप्प-
 ३ सत्थानि अपरामट्ठानि समाधिसंवत्तनिकानि । यस्मिं, महानाम, समये

अरियसावको सीलं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उज्जुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति सीलं आरब्भ । उज्जुगत-चित्तो खो पन, महानाम, अरियसोवको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो सीलानुस्सति भावेति ।

१० ८. “पुन च परं त्वं, महानाम, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि - ‘लाभा वत मे, शुलद्धं वत मे, योहं मच्छेरमलपरियुद्धिताय पजाय विगत-मलमच्छेरेण चेतसा अगारं अज्झावसामि मुत्तचापो पयतपाणि बोस्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो’ ति । यस्मिं, महानाम, समये अरियसावको चागं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मिं समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति; उज्जुगतमेवस्स तस्मिं समये चित्तं होति चागं आरब्भ । उज्जुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति । अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो विहरति, सब्बापज्झाय पजाय अब्बापज्झो विरहति, धम्मसोतसमापन्नो चागानुस्सति भावेति ।

१० ९. “पुन च परं त्वं, महानाम, देवता अनुस्सरेय्यासि - ‘सन्ति देवा चातुम्महाराजिका, सन्ति देवा तावतिसा, सन्ति देवा यामा, सन्ति देवा तुसिता, सन्ति देवा निम्मानरतिनो, सन्ति देवा परतिम्मितवस-वत्तिनो, सन्ति देवा ब्रह्मकायिका, सन्ति देवा तत्तुत्तिरि । यथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा सद्धा संविज्जति । यथारूपेण सीलेन समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं सीलं संविज्जति । यथारूपेण सुतेन समन्ना-गता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपं सुतं संविज्जति । यथारूपेण चागेण समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि

तथारूपो चागो संविज्जति । यथारूपाय पञ्जाय समन्नागता ता देवता
 इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा पञ्जा संविज्जती' ति । यस्मि,
 महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं
 च सुत्तं च चागं च पञ्जं च अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि समये रागपरि-
 युद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरियुद्धितं चित्तं 5
 होति, उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति देवता आरब्भ । उजुगत-
 चित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं, लभति धम्मवेदं,
 लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स
 कायो पस्समभति, पस्सद्धकायो सुखं देदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।
 अयं वुच्चति, महानाम, अरियसावको विसमगताय पजाय समप्पत्तो 10 B. 534
 विहरति, सब्यापञ्जाय पजाय अब्यापञ्जो विहरति, धम्मसोतसमापन्नो
 देवतानुस्सति भावेती' ति ।

२. द्वितीयमहानामसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्थुस्मि निग्रोधा-
 रामे । तेन खो पन समयेन महानामो सक्को गिलाना वुद्धितो होति
 अचिरवुद्धितो गेलञ्जा । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो 15
 चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्धितचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं
 पक्कमिस्सती" ति । अस्सोसि खो महानामो सक्को - "सम्बहुला
 किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - "निद्धितचीवरो भगवा
 तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती" ति ।

२. अथ खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; 20
 उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं
 निसिन्नो खो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच - "सुत्तं मेत्तं,
 भन्ते - 'सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - निद्धित-
 चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती' ति । तेसं नो, भन्ते,
 नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेण विहातब्बं" ति ? 25

३. "साधु साधु, महानाम ! एतं खो, महानाम, तुम्हाकं
 पतिरूपं कुलपुत्तानं यं तुम्हे तथागतं उपसङ्कमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तेसं
 नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेण विहातब्बं' ति ?

सद्धो खो, महानाम, आराधको होति, नो अस्सद्धो; आरद्धविरिखो
 आराधको होति, नो कुसीतो; उपद्धितस्सति आराधको होति, नो मुद्द-
 स्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्चवा आराधको
 होति, नो दुप्पञ्चो । इमेसु खो त्वं, महानाम, पञ्चसु धम्मेषु पतिट्ठाय
 5 छ धम्मे उत्तरि भावेय्यासि ।

४. “इध त्वं, महानाम, तथागतं अनुस्सरेय्यासि — ‘इति पि
 सो भगवा ... पे०... सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा’ ति । यस्मि,
 महानाम, समये अरियसावको तथागतं अनुस्सरति, नेवस्स तस्मि समये
 रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति, न मोहपरि-
 10 युद्धितं चित्तं होति; उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति तथागतं
 आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति अत्थवेदं,
 लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुद्धितस्स पीति
 जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति,
 सुखिनो चित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, बुद्धानुस्सतिं गच्छन्तो
 15 पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि, सयानो
 पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिट्ठहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्भाषसयनं
 अज्झावसन्तो पि भावेय्यासि ।

५. “पुन च परं त्वं, महानाम, धम्मं अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 सद्धं अनुस्सरेय्यासि .. पे०... अत्तनो सीलानि’ अनुस्सरेय्यासि ... पे०...
 20 अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि ... पे०... देवता अनुस्सरेय्यासि — ‘सन्ति
 देवा चातुम्महाराजिका ... पे०... सन्ति देवा तत्तुत्तरि । यथारूपाय
 सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि थारूपा
 सद्धा संविज्जति । यथारूपेन सीलेन ... सुतेन ... चागेन ... पञ्चाय
 समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थूपपन्ना, मय्हं पि थारूपा पञ्चा
 25 संविज्जती’ ति । यस्मि, महानाम, समये अरियसावको अत्तनो च तासं च
 देवतानं सद्धं च सीलं च सुत्तं च चागं च पञ्चं च अनुस्सरति, नेवस्स
 तस्मि समये रागपरियुद्धितं चित्तं होति, न दोसपरियुद्धितं चित्तं होति,
 न मोहपरियुद्धितं चित्तं होति, उजुगतमेवस्स तस्मि समये चित्तं होति
 देवता आरब्भ । उजुगतचित्तो खो पन, महानाम, अरियसावको लभति

अत्यवेदं, लभति धम्मवेदं, लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो वित्तं समाधियति । इमं खो त्वं, महानाम, देवतानुस्सतिं गच्छन्तो पि भावेय्यासि, ठितो पि भावेय्यासि, निसिन्नो पि भावेय्यासि, सयानो पि भावेय्यासि, कम्मन्तं अधिद्वहन्तो पि भावेय्यासि, पुत्तसम्बाध- 5
सयनं अज्जावसन्तो पि भावेय्यासी” ति ।

३. नन्दियसुत्तं

१. एकं समयं भगवा सक्केसु विहरति कपिलवत्युस्मिं निग्रोधारामे । तेन खो पन समयेन भगवा सावत्थियं वस्सावासं उपगन्तुकामो ह्हेति । अस्सोसि खो नन्दियो सक्को - “भगवा किर सावत्थियं वस्सावासं उपगन्तुकामो” ति । अथ खो नन्दियस्स 10 B. 536
सक्कस्स एतदहोसि - “यन्नूनाहं पि सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छेय्यं । तत्थ कम्मन्तं च व अधिद्वहिस्सामि, भगवन्तं च लच्छामि कालेन कालं दस्सनाया” ति । R. 325

२. अथ खो भगवा सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छिं । नन्दियो पि खो सक्को सावत्थियं वस्सावासं उपगच्छिं । तत्थ कम्मन्तं च व 15
अधिद्वहसिं, भगवन्तं च लमिं कालेन कालं दस्सनाय । तेन खो पन समयेन सम्बहुला भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - “निद्वित्तचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” ति । अस्सोसि खो नन्दियो सक्को - “सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - “निद्वित्तचीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती” ति । 20

३. अथ खो नन्दियो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभावेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो नन्दियो सक्को भगवन्तं एतदवोच - “सुत्तं मेत्तं, भन्ते - ‘सम्बहुला किर भिक्खू भगवतो चीवरकम्मं करोन्ति - निद्वित्त- 25
चीवरो भगवा तेमासच्चयेन चारिकं पक्कमिस्सती’ ति । तेषं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं केनस्स विहारेन विहातब्बं” ति ?

४. “साधु साधु, नन्दिय ! एतं खो, नन्दिय, तुम्हाकं पतिरूपं

१. उपगच्छिं - सी०, रो० । २. अधिद्वहय - स्या० । ३. लच्छति - स्या० ।

कुलपुत्रानं, यं तुम्हे तथागतं उपसङ्घमित्वा पुच्छेय्याथ - 'तिसं नो, भन्ते, नानाविहारेहि विहरतं' केनस्स विहारेण विहातब्बं' ति ? सब्बो खो, नन्दिय, आराधको होति, नो अस्सद्धो; सीलवा आराधको होति, नो दुस्सीलो; आरद्धविरियो आराधको होति, नो कुसीतो; 5 उपद्धितस्सति आराधको होति, नो मुट्टस्सति; समाहितो आराधको होति, नो असमाहितो; पञ्जवा आराधको होति, नो दुप्पञ्जो । इमेषु खो ते, नन्दिय, छसु धम्मेषु पतिट्ठाय पञ्चसु धम्मेषु अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा^१ ।

R. 336

५. "इष त्वं, नन्दिय, तथागतं अनुस्सरेय्यासि - 'इति पि

B. 537

10 सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकाविद्दु अणुत्तरो पुरिसदम्मसारथि, सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' ति । इति खो ते, नन्दिय, तथागतं आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा ।

६. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, धम्मं अनुस्सरेय्यासि - 'स्वान्छातो भगवता धम्मो सन्दिट्ठिको अकालिको एहिपस्सिको ओपनेय्यिको पच्चत्तं 15 वेदितब्बो विञ्चूही' ति । इति खो ते, नन्दिय, धम्मं आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा ।

७. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, कल्याणमित्ते अनुस्सरेय्यासि - 'लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, यस्स मे कल्याणमित्ता अनुकम्पका अत्थ- 20 कामा ओवावका अनुसासका' ति । इति खो ते, नन्दिय, कल्याणमित्ते आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा ।

८. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, अत्तनो चागं अनुस्सरेय्यासि - 'लाभा वत मे, सुलद्धं वत मे, योहं भच्छेरमलपरियुट्ठिताय पजाय विगतमलमच्छेरेण चेतसा अगारं अञ्जावसामि मुत्तचागो पयतपाणि 25 बोस्सग्गतो याचयोगो दानसंघिभागरतो' ति । इति खो ते, नन्दिय, चागं आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा ।

९. "पुन च परं त्वं, नन्दिय, देवता अनुस्सरेय्यासि - 'या^१ देवता अतिक्कम्ममेव कवळीकाराहारभक्खान^२ देवतानं^३ सहब्बतं अञ्जत्तं

१ विहरित - री० । २ उपट्ठपेतब्बा - स्या०, री० । ३ अद्भुतासिता - स्या० ।
४ या ता - सी०, स्या०, री० । ५ कवलिकारभक्खान - सी०, कवळीकारभक्खान -
स्या०, री० । ६. देवान - सी०, री० ।

मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । सेय्यथापि, नन्दिय, भिक्खु असमयविमुत्तो करणीयं अत्तनो न समनुपस्सति कतस्स वा पतिचयं; एवमेव खो, नन्दिय, या ता देवता अतिक्कम्मेव कबळीकाराहारभक्खानं देवतानं सहव्यतं अञ्जतरं मनोमयं कायं उपपन्ना, ता करणीयं अत्तनो न समनुपस्सन्ति कतस्स वा पतिचयं । इति खो ते, नन्दिय, देवता आरब्भ अञ्जत्तं सति उपट्ठापेतब्बा ।

१०. “इमेहि खो, नन्दिय, एकादसहि घम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले घम्मे, न उपादियति । सेय्यथापि, नन्दिय, कुम्भो निकुज्जो^१ वमतेव उदकं, नो वन्तं पच्चावमति^२; सेय्यथापि वा पन, नन्दिय, सुक्खे तिणदाये अग्नि मुत्तो डहञ्जेव गच्छति, नो दद्धं पच्चुदावत्तति; एवमेव खो, नन्दिय, इमेहि एकादसहि घम्मेहि समन्नागतो अरियसावको पजहतेव पापके अकुसले घम्मे, न उपादियती” ति ।

४. सुभूतिसुत्तं

१. अथ खो आयस्मा सुभूति सद्धेन भिक्खुना सद्धिं येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो आयस्मन्तं सुभूति भगवा एतदवोच —

२. “को नामायं, सुभूति, भिक्खू” ति ?

“सद्धो नामायं, भन्ते, भिक्खु, सुदत्तस्स^३ उपासकस्स पुत्तो, सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो” ति ।

“कच्चि पनायं, सुभूति, सद्धो भिक्खु सुदत्तस्स उपासकस्स पुत्तो सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो सन्दिस्सति सद्धापदानेसू” ति ?

“एतस्स, भगवा, कालो; एतस्स, सुगत, कालो, यं भगवा सद्धस्स सद्धापदानानि भासेय्य । इदानाहं जानिस्सामि यदि वा अयं भिक्खु सन्दिस्सति सद्धापदानेसु यदि वा नो” ति ।

१. निकुज्जो — ली०, स्या०, रो० । २. पच्चावमति — स्या०, पच्चावमति — ली० । ३. सद्धस्स — ली०, स्या०, रो० ।

“तेन हि, सुभूति, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो आयस्सा सुभूति भगवतो पच्चस्सोसि । भगवा एतद्वोच -

.. 398

३. “इध, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति, पातिभोक्खसंवर-
संवृतो विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावो,
समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । यं पि, सुभूति, भिक्खु सीलवा होति
... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धा-
पदानं होति ।

539

४. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु बह्वस्सुतो होति सुतषरो सुत-
सन्निकथो; ये ते धम्मा आदिकल्याणा मज्झेकल्याणा परियोसानकल्याणा
सात्थ्यं सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथा-
रूपास्स धम्मा बह्वस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खिता
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा । यं पि, सुभूति, भिक्खु बह्वस्सुतो होति ... पे०...
दिट्ठिया सुप्पटिविद्धा, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।”

15

५. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याण-
सहायो कल्याणसम्पवद्धो । यं पि, सुभूति, भिक्खु कल्याणमित्तो होति
कल्याणसहायो कल्याणसम्पवद्धो, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं
होति :

६. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु सुवचो होति सोवच्चस्सकरणेहि
धम्मोहि समन्नागतो खमो पदक्खिणग्गाही अनुसासनि । यं पि, सुभूति,
भिक्खु सुवचो होति सोवच्चस्सकरणेहि धम्मोहि समन्नागतो खमो पदक्खिण-
ग्गाही अनुसासनि, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

७. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु यानि तानि सब्रह्मचारीनं उच्चा-
वचानि किङ्करणीयानि तत्र दक्खो होति अनलसो तत्रुपायाय वीमंसाय
समन्नागतो अलं कातु अलं सविघातु । यं पि, सुभूति, भिक्खु यानि तानि
सब्रह्मचारीनं उच्चावचानि किङ्करणीयानि तत्र दक्खो होति अनलसो
तत्रुपायाय वीमंसाय समन्नागतो अलं कातु अलं सविघातुं, इदं पि, सुभूति,
सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

399

८ “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदा-

१. उच्चावचान - रो० । २ तत्त्व - सी०, रो० ।

हारो अभिघम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो । यं पि, सुभूति, भिक्खु
घम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिघम्मे अभिविनये उल्लारपामोज्जो,
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

९. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुस-
लानं धम्मानं पहानाय, कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय, थामवा दब्ध- 5
परक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु घम्मेसु । यं पि, सुभूति, भिक्खु
आरद्धविरियो विहरति अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं
उपसम्पदाय थामवा दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु घम्मेसु,
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

१०. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं 10
दिट्ठधम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिर-
लाभी । यं पि, सुभूति, भिक्खु चतुन्नं ज्ञानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठ-
धम्मसुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी, 15
इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्धापदानं होति ।

B. 540

११. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं 15
अनुस्सरति, संय्यधीदं — एकं पि जातिं द्वे पि जातियो तित्तसो पि
जातियो चत्तसो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो
वीसं पि जातियो तिसं पि जातियो चत्तारीसं पि जातियो पञ्जासं
पि जातियो जातिसतं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि
अनेके पि संवट्टकप्पे अनेके पि विवट्टकप्पे अनेके पि संवट्टविवट्टकप्पे — 20
‘अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटि-
संवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपादि; तत्रापसि
एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुखदुक्खप्पटिसंवेदी
एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो इधूपपन्नो’ ति । इति साकारं
सउद्देशं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु 25
अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ... इदं पि, सुभूति, सद्धस्स
सद्धापदानं होति ।

R. 340

१२. “पुन च परं, सुभूति, भिक्खु दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते
सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति — ‘इमे वत 30
भोन्तो सत्ता कायदुच्चरितेन समन्नागता वचीदुच्चरितेन समन्नागता

मनोदुश्चरितेन समज्ञागता अरियानं उपवादका मिच्छादिट्टिका मिच्छा-
 दिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गतिं विनिपात
 निरयं उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुचरितेन समज्ञागता
 वचीसुचरितेन समज्ञागता मनोसुचरितेन समज्ञागता अरियानं अनृप-
 5 वादका सम्मादिट्टिका सम्मादिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा पर
 मरणा सुगतिं सगं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन
 अतिक्कन्तमानुसकेन सत्ते पस्सति चवमाने 'उपपज्जमाने हीने पणीते
 सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । यं पि,
 सुभूति, भिक्खु दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते
 10 पजानाति, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्दापदानं होति ।

B. 541

१३. "पुन च परं, सुभूति, भिक्खु आसवान खया अनासव
 चेतोविमुत्तिं पञ्जाविमुत्तिं दिट्ठेव धम्मं सयं अभिञ्जा सच्छिक्त्वा
 उपसम्मज्जं विहरति । यं पि, सुभूति, भिक्खु आसवानं खया ... पे० ..
 सच्छिक्त्वा उपसम्मज्जं विहरति, इदं पि, सुभूति, सद्धस्स सद्दापदानं
 15 होती" ति ।

१४. एवं वुत्ते आयस्मा सुभूति भगवन्तं एतदवोच - "यानि-
 भानि, भन्ते, भगवता सद्धस्स सद्दापदानानि भासितानि, संबिज्जन्ति
 तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु सन्दिस्सति ।

20 "अयं, भन्ते, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसवुतो
 विहरति आचारगोचरसम्पन्नो अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय
 341 सिक्खति सिक्खापदेषु ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु बहुस्सुतो होति सुतधरो सुतसन्निचयो;
 ये ते धम्मा आदिकल्याणा सज्जेकल्याणा परियोसानकल्याणा सत्थ
 सब्यञ्जनं केवलपरिपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचरियं अभिवदन्ति, तथाल्पासं
 25 धम्मा बहुस्सुता होन्ति धाता वचसा परिचिता मनसानुपेक्खता दिट्ठिया
 सुप्पटिविद्धा ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु कल्याणमित्तो होति कल्याणसहायो कल्याण-
 सम्पवङ्को ।

"अयं, भन्ते, भिक्खु सुवचो होति ... पे० . अनुसासिं ।

30 "अयं, भन्ते, भिक्खु यानि तानि सन्नहाचारीण उच्चावचानि

किङ्करणीयानि तत्थ दक्खो होति अनलसो तत्रुपायाय वीमंसाय
समन्नागतो अलं कातुं अलं संविधातुं ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु धम्मकामो होति पियसमुदाहारो अभिधम्मो
अभिविनये उल्लारपामोज्जो ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति ... पे०... थामवा 5
दब्धपरक्कमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु धम्मेषु ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु चतुस्रं ध्यानानं आभिचेतसिकानं दिट्ठवम्म-
सुखविहारानं निकामलाभी होति अकिच्छलाभी अकसिरलाभी ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति,
सेय्यथीदं - एकं पि जातिं द्वे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउद्देशं 10
अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरति ।

B. 542

“अयं, भन्ते, भिक्खु दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्त-
मानुसकेन ... पे०... यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति ।

“अयं, भन्ते, भिक्खु आसवानं खया ... पे०... सच्छिक्कत्वा
उपसम्पज्ज विहरति । यानिमानि, भन्ते, भगवता सद्धस्स सद्धापदानानि 15
भासितानि, संविज्जन्ति तानि इमस्स भिक्खुनो, अयं च भिक्खु एतेसु
सन्दिस्सती” ति ।

१५. “साधु साधु, सुभूति ! तेन हि त्वं, सुभूति, इमिना च
सद्धेन भिक्खुना सद्धिं विहरेय्यासि । यदा च त्वं, सुभूति, आकङ्खेय्यासि
तथागतं दस्सनाय, इमिना सद्धेन भिक्खुना सद्धिं उपसङ्कमेय्यासि तथागतं 20
दस्सनाया” ति ।

५. भेत्तासुत्तं

१. “भेत्ताय, भिक्खवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुद्धिताय परिचिताय सुसमा-
रद्धाय एकादसानिसंसा पाटिकङ्का । कतमे एकादस ? सुखं सुपत्ति,
सुखं पटिबुज्जाति, न पापकं सुपिनं पस्सति, मनुस्सानं पियो होति, 25
अमनुस्सानं पियो होति, देवता रक्खन्ति, नास्स अग्गि वा विसं वा
सत्थं वा कमति, तुवट्ठं चित्तं समाधियति, मुखवण्णो विप्पसीदति,

R. 342

असम्मूब्धो कालं करोति, उत्तरि अप्पटिविज्जन्तो ब्रह्मलोकूपगो
होति । मेत्ताय, भिक्खवे, चेतोविमुत्तिया आसेविताय भाविताय
बहुलीकताय यानीकताय वत्थुकताय अनुट्ठिताय परिचिताय सुत्तमारद्दाय
इमे एकादसानिसंसा पाटिकङ्का” ति ।

६. अट्टकनागरसुत्तं

5 १. एकं समयं आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति वेलुव-
गामके^१ । तेन खो पन समयेन दसमो गहपति . अट्टकनागरो
पाटलिपुत्तं^२ अनुप्पत्तो होति केनचिदेव करणीयेन । अथ खो दसमो
5४३ गहपति अट्टकनागरो येन कुक्कुटारामो येन अञ्जतरो भिक्खु
तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा तं भिक्खुं एतदवोच -

10 २. “कहं नु खो, भन्ते, आयस्मा आनन्दो एतरहि विहरति ?
दस्सनकामा हि मयं, भन्ते, आयस्मन्तं आनन्दं” ति ।

“एसो, गहपति, आयस्मा आनन्दो वेसालियं विहरति वेलुव-
गामके” ति ।

३. अथ खो दसमो गहपति अट्टकनागरो पाटलिपुत्ते तं करणीयं
15 तीरेत्वा येन वेसाली वेलुवगामको येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कमि;
उपसङ्कमित्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
एकमन्तं निसिन्नो खो दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
एतदवोच - “अत्थि नु खो, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता
अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्प-
20 मत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुञ्चति,
अपरिकलीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खेमं अनुपापुणाती” ति ?

“अत्थि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता
सम्मासम्बुद्धेन एकधम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स
25 आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुञ्चति, अपरि-
क्लीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं
अनुपापुणाती” ति ।

१. वेळुवगामके - त्या०; वेळुवगामके - सी० । २. पाटलिपुत्तं - त्या० ।

४. “कतमो पन, भन्ते आनन्द, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकघम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाती” ति ?

5

५. “इव, गहपति, भिक्खु विविच्चवेव कामेहि विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - ‘इदं पि खो पठमं ज्ञानं अभिसङ्गतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्गतं अभिसञ्चेतयितं, तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ^१ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकघम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति, अपरिक्खीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति, अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

10

B. 544

15

६. “पुन च परं, गहपति, भिक्खु वितक्कविचारानं वूपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं ज्ञानं ... पे०... ततियं ज्ञानं ... पे०... चतुत्थं ज्ञानं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - ‘इदं पि खो चतुत्थं ज्ञानं अभिसङ्गतं अभिसञ्चेतयितं’ । ‘यं खो पन किञ्चि अभिसङ्गतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं’ ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियानं संयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मासम्बुद्धेन एकघम्मो सम्मदक्खातो, यत्थ भिक्खुनो अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो अविमुत्तं वा चित्तं विमुच्चति

20

R. 344

25

30

अपरिक्खीणा वा आसवा परिकखयं गच्छन्ति अननुप्यत्त वा अनुत्तर योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

७. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु भेत्तासहगतेन चेतसा एक दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं भेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अब्ब्यापज्जेण फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो भेत्ताघेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अब्बिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्च निरोधधम्म' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति, नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्न ओरम्भागियानं सयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे०... अननुप्यत्तं वा अनुत्तरं योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

८. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु करुणासहगतेन चेतसा ... पे०... सुदितासहगतेन चेतसा ... पे०... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरति तथा दुतियं तथा ततियं तथा चतुत्थं । इति उद्धमघो तिरियं सब्बधि सब्बत्ताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महग्गतेन अप्पमाणेन अव्वेरेण अब्ब्यापज्जेण फरित्वा विहरति । सो इति पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो उपेक्खाचेतोविमुत्ति अभिसङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अब्बिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं तदनिच्च निरोधधम्म' ति पजानाति । सो तत्थ ठितो आसवानं खयं पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेण ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्न ओरम्भागियानं सयोजनानं परिकखया ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता .. पे० .. अननुप्यत्तं वा अनुत्तर योगक्खेमं अनुपापुणाति ।

९. "पुन च परं, गहपति, भिक्खु सब्बसो रूपसञ्ज्ञानं समत्तिक्कमा पटिघसञ्ज्ञानं अत्थङ्गमा नानत्तसञ्ज्ञानं अमनसिकारा अनन्तो

आकासो' ति आकासानञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति पटि-
सञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकासानञ्चायतनसमापत्तिं अभिसङ्खता
अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभिसञ्चेतयितं
तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठित्तो आसवानं खयं
पापुणाति; नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्मरागेन ताय
धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियान संयोजनानं परिक्खया ओप-
पातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । अयं
पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता .. पे०... अननुप्पत्तं वा अनुत्तरं
योगक्खमं अनुपापुणाति ।

5 R. 946

१०. "पुन च परं, गहपति, भिक्खुं सब्बसो आकासानञ्चायतनं 10
समतिककम्म 'अनन्तं विञ्जाणं' ति विञ्जाणञ्चायतनं उपसम्पज्ज
विहरति ... पे०... सब्बसो विञ्जाणञ्चायतनं समतिककम्म 'नत्थि
किञ्ची' ति आकिञ्चञ्चायतनं उपसम्पज्ज विहरति । सो इति
पटिसञ्चिक्खति - 'अयं पि खो आकिञ्चञ्चायतनसमापत्तिं अभि-
सङ्खता अभिसञ्चेतयिता' । 'यं खो पन किञ्चि अभिसङ्खतं अभि- 15
सञ्चेतयितं तदनिच्चं निरोधधम्मं' ति पजानाति । सो तत्थ ठित्तो
आसवानं खयं पापुणाति, नो चे आसवानं खयं पापुणाति, तेनेव धम्म-
रागेन ताय धम्मनन्दिया पञ्चन्नं ओरम्भागियान संयोजनानं परिक्खया
ओपपातिको होति तत्थ परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका ।
अयं पि खो, गहपति, तेन भगवता जानता ... पे० . अननुप्पत्तं वा 20
अनुत्तरं योगक्खमं अनुपापुणाती" ति ।

20 B. 546

११. एवं वुत्ते दसमो गहपति अट्टकनागरो आयस्मन्तं आनन्दं
एतदवोच - "सेय्यथापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एकं निधिमुखं गवेसन्तो
सकिदेव एकादस निधिमुखानि अधिगच्छेय्य; एवमेव खो अहं, भन्ते, एकं
अमतद्वारं गवेसन्तो सकिदेव एकादसं अमतद्वारानि' अलत्थं सेवनाय^१ । 25
सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसस्स अगारं एकादसद्वारं । सो तस्मि अगारे
आदित्ते एकमेकेन पि द्वारेन सक्कुण्येय्य अत्तानं सोत्थि कातुं; एवमेव
खो अहं, भन्ते, इमेसं एकादसन्नं अमतद्वारानं एकमेकेन पि अमतद्वारेन
सक्कुणिससामि अत्तानं सोत्थि कातुं । इमे हि नाम, भन्ते, अञ्ज-

R. 947

१. एकादसन्नं अमतद्वारानं - सी०, स्या०, रो० । २. सेवनाय - स्या० ।

तिथिया आचरियस्स आचरियघनं परियेसिस्सन्ति । किं पनाहं आयस्मतो आनन्दस्स पूजं न' करिस्सामी" ति !

१२. अथ खो दसमो गहपति अट्टकनागरो वेसालिकं च पाटलि-
पुत्तकं च भिक्खुसङ्घं सन्निपातापेत्वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन
5 सहत्था सन्तप्पेसि सम्पवारेसि । एकमेकं च भिक्खु पच्चेकं दुस्सयुगेन
अच्छादेसि, आयस्मन्तं च आनन्दं तिचीवरेन । आयस्मतो आनन्दस्स
पच्चसतं विहारं कारापेसी ति ।

७. गोपालसुत्तं

१. "एकादसहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको
अभव्वो गोगणं^२ परिहरितुं फाति^३ कातुं^४ । कतमेहि एकादसहि ? इध,
10 भिक्खवे, गोपालको न रूपञ्चू होति, न लक्खणकुसलो होति, न
आसाटिकं हारेता^५ होति, न वणं पटिच्छादेता होति, न धूमं कत्ता होति,
न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं जानाति, न गोचरकुसलो
होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते
547 न अतिरेकपूजाय पूजेता होति । इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि
15 अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अभव्वो गोगणं परिहरितुं फाति कातु ।

२. "एवमेव खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो
भिक्खु अभव्वो इमस्मिं धम्मविनये बुद्धिं विरूढिं वेपुल्ल आपज्जितु ।
948 कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न रूपञ्चू होति, न
लक्खणकुसलो होति, न आसाटिकं हारेता होति, न वणं पटिच्छादेता
20 होति, न धूमं कत्ता होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथिं
जानाति, न गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते भिक्खु
थेरा रत्तञ्चू चिरपब्बजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते न अतिरेक-
पूजाय पूजेता होति ।

३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न रूपञ्चू होति ? इध,
25 भिक्खवे, भिक्खु यं किञ्चि रूपं चत्तारि महाभूतानि, चतुस्रं च महाभूतान
उपादायरूपं ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न
रूपञ्चू होति ।

१-१. करिस्सामी - स्या० । २ गोगण - सी० । ३-३. पाति कपु - सी०, फाति
कातु - स्या०, रो० । ४. सादेता - सी०, स्या०, रो० । ५. रूपं सर्वं तं रूपं - म० ।

४. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु 'कम्मलक्खणो बालो, कम्मलक्खणो पण्डितो' ति यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न लक्खणकुसलो होति ।

५. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पन्नं कामवितक्कं अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति, उप्पन्नं व्यापादवितक्कं ... उप्पन्नं विहिंसावितक्कं .. उप्पन्नूप्पन्ने पापके अकुसले धम्मे अधिवासेति नप्पजहति न विनोदेति न व्यन्तीकरोति न अनभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न आसाटिकं हारेता होति ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूपं दिस्वा निमित्तग्गाही होति अनु-व्यञ्जनग्गाही, यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटि-पज्जति; न रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये संवरं नापज्जति । सोतेन सद्दं सुत्वा ... घानेन गन्धं घायित्वा ... जिण्हाय रसं सायित्वा ... कायेन फोट्टब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्जाय निमित्तग्गाही होति अनु-व्यञ्जनग्गाही; यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं असंवृतं विहरन्तं अभिज्झा-दोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यं, तस्स संवराय न पटि-पज्जति; न रक्खति मनिन्द्रियं, मनिन्द्रिये संवरं नापज्जति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वणं पटिच्छादेता होति ।

७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु न यथाशुतं यथापरियत्तं धम्मं वित्थारेन परेसं देसेता होति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न धूमं कत्ता होति ।

८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू बहुस्सुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा, ते कालेन कालं उपसङ्कमित्वा न परिपुच्छति न परि-पच्छति - 'इदं, भन्ते, कथं, इमस्स को अत्थो' ति ? तस्स ते आयस्मान्तो अविबटं चेव न विवरन्ति, अनुत्तानीकत्तं च न उत्तानीकरोन्ति, अनेक-विहितेषु च कङ्काठानियेषु' धम्मेसु कङ्कं न पटिविनोदेन्ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न तित्थं जानाति ।

६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु तथागतप्पवेदिते धम्मविनये देसियमाने न लभति अत्थवेदं, न लभति धम्मवेदं, न लभति धम्मूपसंहितं पामोज्जं । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न पीतं जानाति ।

5 १०. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अरियं अट्टङ्गिकं मगं यथाभूतं नप्पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न वीथिं जानाति ।

R. 350

११. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु चत्तारो सत्तिपट्टाने यथाभूतं नप्पजानाति ।

10 एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु न गोचरकुसलो होति ।

१२. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खुं सद्धा गहपतिका अभिहट्ठुं पवारन्ति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारेहि । तत्र भिक्खुं मत्तं न जानाति पटिग्गहणाय । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु अनवसेसदोही

15 होति ।

B. 549

१३. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपब्बजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, ते न अतिरेकपूजाय पूजेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपब्बजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, तेसु न मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्टापेति आवि चेव रहो च, न मेत्तं वचीकम्मं .. न मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्टापेति आवि चेव रहो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपब्बजिता सङ्खपितरो सङ्खपरिणायका, न ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

25 "इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु अभब्बो इमस्सि धम्मविनये दुद्धिं विरुद्धिं वेपुल्लं आपज्जितुं ।

१४. "एकादसहि, भिक्खवे, अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको भब्बो गोमणं परिहरितुं फाति कातुं । कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, गोपालको रूपञ्जू होति, लक्खणकुसलो होति, आसाटिकं हारेता होति, वणं पटिच्छादेता होति, धूमं कत्ता होति, तित्थं जानाति,

पीतं जानाति, वीथि जानाति, गोचरकुसलो होति, सावसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो गोपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति - इमैहि खो, भिक्खवे, एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको भब्बो गोगणं परिहरित्तु फाति कात्तुं ।

१५. "एवमेव खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो 5
भिक्खु भब्बो इमस्मि धम्मविनये वृद्धि विरुद्धि वेपुल्लं आपज्जित्तु ।
कतमेहि एकादसहि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्चू होति, लक्खण-
कुसलो होति, आसाटिकं हारेता होति, वणं पटिच्छादेता होति, धूमं R 351
कत्तां होति, तित्थ जानाति, पीत जानाति, वीथि जानाति, गोचरकुसलो
होति, सावसेसदोही च होति, ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्चू चिरपब्बजिता 10
सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।

१६. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु रूपञ्चू होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु य किञ्चि रूपं 'चत्तारि महाभूतानि, चतुस्रं च महा-
भूतान उपादायरूपं' ति यथाभूतं पजानाति । एव खो, भिक्खवे, भिक्खु
रूपञ्चू होति । 15

१७. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति ? इध,
भिक्खवे, भिक्खु 'कम्मलक्खणो बालो, कम्मलक्खणो पण्डितो' ति यथा-
भूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु लक्खणकुसलो होति । B 550

१८. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु आसाटिकं हारेता होति ?
इध, भिक्खवे, भिक्खु उप्पस्रं कामवितक्कं नाधिवासेति पजहति विनोदेति 20
व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति, उप्पस्रं ब्यापादवितक्कं . . उप्पस्रं विहिंसा-
वितक्कं ... उप्पस्रुप्पस्रे पापके अकुसले धम्मे नाधिवासेति पजहति
विनोदेति व्यन्तीकरोति अनभावं गमेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु
आसाटिकं हारेता होति ।

१९. "कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वणं पटिच्छादेता होति ? 25
इध, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुना रूप दिस्वा न निमत्तग्गाही होति
नानुब्यञ्जनग्गाही; यत्वाधिकरणमेनं चक्खुन्द्रियं असंवुतं विहरत्तं
अभिञ्जादोमनस्सा पापका अकुसला धम्मा अन्वास्सवेय्यु, तस्स संवराय
पटिपज्जति; रक्खति चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रिये सवरं आपज्जति । सोतेन
सहं सुत्वा . . धानेन गन्धं घायित्वा ... जिह्वाय रसं सायित्वा ... कायेन 30

नोदृक्त्वं पुनित्वा ... नतना वन्नं विञ्जाय न निमित्तग्राही होति नानु-
 व्यञ्जनाग्राहीः अनाधिकारत्वेन ननिन्द्रियं असंभवं विहरणं अदिञ्ज-
 ३३३ वेननत्ता घानका अनुभवा वन्ना अन्दास्मद्व्ये नन्म संवरय न्ति-
 पञ्जतिः रक्तति ननिन्द्रियं, ननिन्द्रियं संवरं आपञ्चति । एवं हो,
 ५ निक्त्ववे, निक्त्वु वन्नं पटिच्छ वेत्ता होति ।

२८. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु वन्नं कता होति ? इह,
 निक्त्ववे, निक्त्वु यथाभूतं यथाभिरुच्यं वन्नं विचारते परसं वेत्ता
 होति । एवं हो, निक्त्ववे, निक्त्वु वन्नं कत. होति ।

२९. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु तित्थं जानाति ? इह,
 ३३३ निक्त्ववे, निक्त्वु ये ते निक्त्वु बहुभुता अगतागता वन्नवरा विनयरा
 नातिक, वरा, ते कालेन काले उपसङ्गमित्वा परिपुच्छति परिपुच्छति -
 'इदं, नन्ने, कथं, इतत्ता को अर्थो' ति ? तन्ना ते अदन्नात्तो अदिवं
 वेद विवर्त्ति. अनुत्तानीकत्वं च उत्तानीकरोन्ति, अनेकविहितेषु च
 कङ्काठान्दिषेषु वन्नेषु कङ्कं पटिविदोवेन्ति । एवं हो, निक्त्ववे, निक्त्वु
 ३५ तित्थं जानाति ।

३०. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु दीप्तं जानाति ? इह, निक्त्ववे,
 निक्त्वु लघागदपवेदिषे वन्नविनये वेत्तिवन्ने लनति अत्यवेदं, लनति
 वन्नवेदं, लनति वन्नूपसंहितं पन्नेञ्जं । एवं हो, निक्त्ववे, निक्त्वु दीप्तं
 जानाति ।

३१. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु वीधिं जानाति ? इह,
 ३३३ निक्त्ववे, निक्त्वु अरिपं अदुद्धिदं नन्म यथानुत्तं पजानाति । एवं हो,
 निक्त्ववे, निक्त्वु वीधिं जानाति ।

३४. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु गोचरकुजलो होति ? इह,
 निक्त्ववे, निक्त्वु चत्तारो अनिपट्टवे यथानुत्तं पचानाति । एवं हो,
 ३५ निक्त्ववे, निक्त्वु गोचरकुजलो होति ।

३५. "कथं च, निक्त्ववे, निक्त्वु नावसेनदोही होति ? इह,
 निक्त्ववे, निक्त्वु मद्धा गहपतिवा अदिहद्वे पवारन्ति चीवपरिपञ्ज-
 वेनासपगिलानपञ्चथमेसञ्चरिखारहि । तत्र निक्त्वु नेनं जानाति
 ३३३ पटिगहपाय । एवं हो, निक्त्ववे, निक्त्वु नावसेनदोही होति ।

२६. “कथं च, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिरपब्बजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु ये ते थेरा रत्तञ्जू चिरपब्बजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, तेषु मेत्तं कायकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि-
चेव रहो च, मेत्तं वचीकम्मं ... मेत्तं मनोकम्मं पच्चुपट्ठापेति आवि चेव 5
रहो च । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु ये ते भिक्खू थेरा रत्तञ्जू चिर-
पब्बजिता सङ्घपितरो सङ्घपरिणायका, ते अतिरेकपूजाय पूजेता होति ।
“इमेहि खो, भिक्खवे, एकादसहि धम्मोहि समन्नागतो भिक्खु
मब्बो इमस्मिं धम्मविनये वुद्धिं^१ विरुन्धि वेपुल्लं आपज्जितु” ति ।

८. पठमसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येन भगवा तेनुपसङ्कमिसु; उप- 10
सङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना
खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं -

२. “सिया नु खो, भन्ते, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो
यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपस्मि आपोसञ्ची अस्स,
न तेजस्मिं तेजोसञ्ची अस्स, न वायस्मिं वायोसञ्ची अस्स, न आकासा- 15 B. 552
नञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने
विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्च-
ञ्जायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जा-
नासञ्जायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न परलोके
परलोकसञ्ची अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं 20
अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन
अस्सा” ति ?

३. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा
नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं
पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची 25
च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-
पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं

१. वुद्धिं - स्था० ।

सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा ति” ?

५. “इध, भिक्खवे, भिक्खु एवसञ्ची होति - ‘एतं सत्तं एतं पणीत, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हावखयो विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपास्मि आपोसञ्ची अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्ची अस्स, न वायस्मि वायोसञ्ची अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अस्स, न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न परलोके परलोकसञ्ची अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

६. दुतियसमाधिसुत्तं

१. तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि - “भिक्खवो” ति । “भदन्ते” ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -
२. “सिया नु खो भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपास्मि आपोसञ्ची अस्स ... पे०.. न आकिञ्चञ्जायतने आकिञ्चञ्जायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्जायतने नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न परलोके परलोकसञ्ची अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ?
३. “भगवम्मूलका नो, भन्ते, घम्मा भगवन्नेतिका भगवम्पटिसरणा । साधु वत, भन्ते, भगवन्तयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स ग्रथो । भगवतो सुत्वा भिक्खू धारेस्सन्ती” ति ।
४. “तेन हि, भिक्खवे, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी” ति । “एवं, भन्ते” ति खो ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदवोच -

५. “सिया, भिक्खवे, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

६. “यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपे समाधि- 5 पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ?

७. “इध, भिक्खवे, भिक्खु एवंसञ्ची होति — ‘एतं सत्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हावखयो 10 विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, भिक्खवे, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

R. 356

१०. तत्तियसमाधिसुत्तं

१. अथ खो सम्बहुला भिक्खू येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्क- 15 मिसु; उपसङ्कमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धिं सम्मोदिसु । सम्मो- दनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू आयस्मन्तं सारिपुत्तं एतदवोचुं —

B. 554

२. “सिया नु खो, आवुसो सारिपुत्त, भिक्खुनो तथारूपो समाधि- पटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं 20 सुत्तं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ?

३. “सिया, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं सुत्तं मुत्तं विञ्जातं 25 पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

४. “यथा कथं पन, आवुसो सारिपुत्त, सिया भिक्खुनो तथा- रूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ... पे०...

यं पिदं दिद्वं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा" ति ?

R. 357

५. "इध, आवुसो, भिक्खु एवंसञ्ची होति - 'एतं सत्तं एतं पणीतं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो 5 विरागो निरोधो निब्बानं' ति । एवं खो, आवुसो, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ...पे०... यं पिदं दिद्वं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा" ति ।

११. चतुत्थसमाधिसुत्तं

१. तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खु आमन्तेसि - "सिया 10 नु खो, आवुसो, भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स, न आपस्मि आपोसञ्ची अस्स, न तेजस्मि तेजो-सञ्ची अस्स, न वायस्मि वायोसञ्ची अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाण-ञ्चायतनसञ्ची अस्स, न आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतन- 15 सञ्ची अस्स, न नेवसञ्जानासञ्चायतने नेवसञ्जानासञ्चायतन-सञ्ची अस्स, न इधलोके इधलोकसञ्ची अस्स, न परलोके परलोक-सञ्ची अस्स, यं पिदं दिद्वं सुतं मुतं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनु-विचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा" ति ?

B. 555

२. "द्वरतो पि खो मय, आवुसो, आगच्छेय्याम आयस्मतो 20 सारिपुत्तस्स सन्तिके एतस्स भासितस्स अत्थमञ्जातु । साधु वतायस्मन्तं-येव सारिपुत्तं पटिभातु एतस्स भासितस्स अत्थो । आयस्मतो सारिपुत्तस्स सुत्त्वा भिक्खु धारेस्सन्ती" ति ।

R. 358

३. "तेनहावुसो, सुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी" 25 ति । "एवमावुसो" ति खो ते भिक्खु आयस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चत्सोसु । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच -

४. "सिया, आवुसो भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथवियं पथविसञ्ची अस्स ...पे०... यं पिदं दिद्वं सुतं मुतं विञ्जातं

पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

५. “यथा कथं पनावुसो^१, सिया भिक्खुनो तथा रूपो समाधिपटि-
लाभो यथा नेव पथविद्यं पथविसञ्ची अस्स ... पे०... यं पिदं दिट्ठं
सुतं मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची 5
अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ?

६. “इध, आवुसो, भिक्खु एवंसञ्ची होति - ‘एतं सन्तं एतं
पणीत्तं, यदिदं सब्बसङ्खारसमथो सब्बूपधिपटिनिस्सग्गो तण्हाक्खयो
विरागो निरोधो निब्बानं’ ति । एवं खो, आवुसो, सिया भिक्खुनो
तथा रूपो समाधिपटिलाभो यथा नेव पथविद्यं पथविसञ्ची अस्स, न 10
आपास्मि आपोसञ्ची अस्स, न तेजस्मि तेजोसञ्ची अस्स, न वायस्मि
वायोसञ्ची अस्स, न आकासानञ्चायतने आकासानञ्चायतनसञ्ची
अस्स, न विञ्जाणञ्चायतने विञ्जाणञ्चायतनसञ्ची अस्स, न
आकिञ्चञ्चायतने आकिञ्चञ्चायतनसञ्ची अस्स, न नेवसञ्चा-
नासञ्चायतने नेवसञ्चानासञ्चायतनसञ्ची अस्स, न इधलोके इध- 15
लोकसञ्ची अस्स, न परलोके परलोकसञ्ची अस्स, यं पिदं दिट्ठं सुतं
मुत्तं विञ्जातं पत्तं परियेसितं अनुविचरितं मनसा तत्रा पि न सञ्ची
अस्स; सञ्ची च पन अस्सा” ति ।

अनुस्सतिदग्गो दुत्तियो ।

तस्सुद्धानं

द्वे^१ वुत्ता महानामेन^२, नन्दियेन सुभूतिना^३ ।

मेत्ता अट्ठको^४ गोपालो^५, चत्तारो च समाधिना^६ ति ॥

B 556

20

३. सामञ्जसवग्गो

१-८. “एकादसहि, भिक्खवे, अङ्गहेहि समन्नागतो गोपालको
अभब्बो गोगणं परिहरितुं फाति कातुं । कतमेहि एकादसहि ? इध,

R 359

१. पनावुसो सारिपुत्त - सी०, स्या०, रो० । २-२. द्वे महानामा च - सी०, स्या०;
द्वे महानामा - रो० । ३ सुभूतिना च - सी०, रो० । ४-४ दसमो द्वेव गोपालो - सी०
दसमो गोपालको - स्या०; दसमो चैव गोपालो - रो० । ५. नमाधिना - स्या०, रो० ।

भिक्षवे, गोपालको न रूपञ्चू होति, न लक्षणकुसलो होति, न आसाटिकं हारेता होति, न वर्णं पटिच्छादेता होति, न धूमं कृता होति, न तित्थं जानाति, न पीतं जानाति, न वीथि जानाति, न गोचरकुसलो होति, अनवसेसदोही च होति, ये ते उसभा गोपितरो
 5 गोपरिणायका ते न अतिरेकपूजाय पूजेता होति - इमेहि खो, भिक्षवे, एकादसहि अङ्गेहि समन्नागतो गोपालको अभव्वो गोगण परिहरितु फाति कातुं ।

“एवमेव खो, भिक्षवे, एकादसहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्षु अभव्वो चक्खुस्मि अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ... पे०... अभव्वो चक्खुस्मि
 10 दुक्खानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि अनत्तानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि खयानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि दयानुपस्सी विहरितुं .. अभव्वो चक्खुस्मि विरागानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि निरोधानुपस्सी विहरितुं ... अभव्वो चक्खुस्मि पटिनिस्सगानुपस्सी विहरितुं” ।

15 ६-४८. सोतस्मि ... धानस्मि ... जिह्वाय ... कार्यस्मि ... मनस्मि ... ।

४६-६६. रूपेसु ... सद्देषु ... गन्धेषु ... रससु ... फोटुब्बेषु .. धम्मेषु ... ।

६७-१४४. चक्खुविञ्जाणे ... सोतविञ्जाणे ... धान-
 20 विञ्जाणे ... जिह्वाविञ्जाणे ... कायविञ्जाणे ... मनोविञ्जाणे ... ।

१४५-१६२. चक्खुसम्फस्से ... सोतसम्फस्से ... धानसम्फस्से ... जिह्वासम्फस्से ... कायसम्फस्से ... मनोसम्फस्से ... ।

1. 537 १६३-२४०. चक्खुसम्फस्सजाय वेदनाय .. सोतसम्फस्सजाय वेदनाय . . धानसम्फस्सजाय वेदनाय ... जिह्वासम्फस्सजाय वेदनाय ...
 25 कायसम्फस्सजाय वेदनाय .. मनोसम्फस्सजाय वेदनाय ... ।

२४१-२८८. रूपसञ्जाय ... सद्दसञ्जाय ... गन्धसञ्जाय ... रससञ्जाय ... फोटुब्बसञ्जाय ... धम्मसञ्जाय ... ।
 360

२८९-३३६. रूपसञ्चेतनाय .. सद्दसञ्चेतनाय ... गन्धसञ्चेतनाय ... रससञ्चेतनाय .. फोटुब्बसञ्चेतनाय ... धम्मसञ्चेतनाय ... ।

३३७-३६४. रूपतण्हाय .. सहतण्हाय ... गन्धतण्हाय ...
रसतण्हाय ... फोट्टुब्बतण्हाय ... धम्मतण्हाय .. ।

३६५-४३२. रूपवितक्के ... सहवितक्के ... गन्धवितक्के ...
रसवितक्के ... फोट्टुब्बवितक्के ... धम्मवितक्के ... ।

४३३-४८०. रूपविचारे ... सहविचारे ... गन्धविचारे ... 5
रसविचारे ... फोट्टुब्बविचारे ... धम्मविचारे अनिच्चानुपस्सी विहरितुं ..
दुक्खानुपस्सी विहरितुं ... अनत्तानुपस्सी विहरितुं . खयानुपस्सी
विहरितुं ... वयानुपस्सी विहरितुं .. विरागानुपस्सी विहरितुं ...
निरोधानुपस्सी विहरितुं ... पटिनिस्सग्गानुपस्सी विहरितुं ... पे०... ।

४. रागपेय्यालं

१. “रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय एकादस धम्मा भावेतब्बा । 10
कतमे एकादस ? पठमं ज्ञानं, दुतियं ज्ञानं, ततियं ज्ञानं, चतुत्थं ज्ञानं,
मेत्ताचेतोविमुत्ति, करुणाचेतोविमुत्ति, मुदिताचेतोविमुत्ति, उपेक्खाचेतो-
विमुत्ति, आकासानञ्चायतनं, विञ्जाणञ्चायतनं, आकिञ्चञ्जा-
यतनं - रागस्स, भिक्खवे, अभिञ्जाय इमे एकादस धम्मा
भावेतब्बा” ति । 15

२- १०. “रागस्स, भिक्खवे, परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

११-१७०. “दोसस्स ... पे०... मोहस्स .. कोधस्स ... उपनाहस्स
... मवखस्स ... पळासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... 20
साठेय्यस्स ., धम्मस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... अतिमानस्स ...
मदस्स ... पमादस्स अभिञ्जाय ... पे०... परिञ्जाय ... परिक्खयाय ...
पहानाय ... खयाय .. वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...
पटिनिस्सग्गाय ... पे०. . इमे एकादस धम्मा भावेतब्बा” ति ।

इदमवोच भगवा । अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं 25
अभिनन्दुं ति ।

रागपेय्यालं निद्वित्तं ।

नव सुत्तसहस्सानि, भिद्यो पञ्चसतानि च ।
सत्तपञ्जास सुत्तन्ता, अङ्गुत्तरसमायुता त्ति ॥

एकादसकनिपातो निद्धितो ।

—:o:—

अङ्गुत्तरनिकायपालि निद्धिता ।

बिसेसपदानं

अनुवकमणिका

अ		अथम्मो, मिच्छासति	२८२
अकण्ठका, अरहन्तो	२०७	— मिच्छासमाधि	२८२
अकण्ठिगामी	२६	— मुत्तावादो	३११
अकुसलकम्मपया, दस	३१६	— सम्फप्पलापो	३१२
अकुसलानं धम्मानं उभापति	२७३	अविपञ्जाधम्मविपत्सना	११
अकुसलं, कतनं	२६७, ३२६	अनत्तसञ्जा, कतमा	१८६
अक्कोवनी, पुरिसपुगली	१६८	अनत्यो, कतमो	२८१, २६७, ३०८, ३२६
अजितो, परिव्वाजको	२८७	अनभिरति, सुखा	१६६
अञ्जनवने, मिगदाये	६६	अनरियो, धम्मो	२६७, ३२६
अट्टकनागरो, गहपति	३८४, ३८७, ३८८	— अगो	२६६, ३२६
अट्ट, अभिभावतनानि	१४६	अनवज्जवलं	१२, १३
— पुरिसपुगला	४७	अनवज्जो, धम्मो	३२७
— लोक्कवम्मा	१४१	अनायपिण्डकस्स आरामे, जेतवने	३, ६, २०, २४, ३५, ६६, ११८, १३७, १५०, १६६, १७२, १८५, २०१, २०२, २०४, २०६, २४१, २४८, ३५७
अट्टानं, कतमं	३२२	अनायपिण्डको, गहपति	३५, ४६, २४१, २४६, २५०, २५१
अतपनीयो, धम्मो	२६८, ३२७	अनासवो, धम्मो	३२७
अत्यो, कतमो	२८१, २६७, ३०८, ३२६	अनिच्चसञ्जा, कतमा	१८६
अवम्मचरियाविसमचरियाहेतु	३४६	अनुपनाही, पुरिसपुगलो	१६८
अवम्मो, अदिनादानं	३११	अनुपुब्बनिरोधा, नव	४६
— अभिञ्जा	३१२	अनुपुब्बनिरोधो	६०
— कतमो	२८१, २६७, ३२६	अनुपुब्बपत्सदि	६०
— कस्सेनुमिच्छाचारो	३११	अनुपुब्बविहारस्समापत्तियो, नव	५०, ५४
— पाणातिपाती	३११	अनुपुब्बविहारा, नव	५०
— पिसुणा.वाचा	३११	अनुपुब्बान्न धम्मा, दस	२६५
— फरसा वाचा	३१२	अनुत्सरित्तब्बो, धम्मो	३०१, ३३१
— व्यापादो	३१२	अनोत्तप्पी, पुरिसपुगलो	१६७
— मिच्छाआजीवो	२८२	अन्त उपपरिनिब्बायी	२६
— मिच्छाकम्मन्तो	२८१	अन्नवनास्मि	१०६
— मिच्छाआणं	२८२	अपचयगामी, धम्मो	२६६, ३२८
— मिच्छादिट्ठि	२८१, ३१२	अपरिहानधम्मो, पुग्गलो	१८०, १८१
— मिच्छावाचा	२८१	अप्यिच्छो, पुरिसपुगलो	१६८
— मिच्छावापामो	२८२		
— मिच्छाविमूत्ति	२८२		
— मिच्छासङ्कमो	२८१		

अध्यापदेतव्वो, धम्मो	३३०	असप्पुरिसवम्मो	३००, ३२६
अन्नह्मचारी, इंसिदत्तो	२०६, २१०	असप्पुरिसससेवो	१६०
अभयप्पत्तो	८६	असाधु, कत्तम	२६७, ३२५
अभय	८६	असुभसञ्जा, कत्तमा	१८६
अभिभायतनानि, अट्ट	१४६	असेखा, सम्मादिट्ठि	२८०
अभिभायतन, अट्टमं	१४८	- सम्मानावाचा	२८०
- चतुत्थं	१४७	- सम्माविमुत्ति	२८०
- छट्ठ	१४७	- सम्मासत्ति	२८०
- द्रुतिय	१४६	असेखिया धम्मा, वस	२८०
- तत्तिय	१४६	असेखो, सम्मानाणीवो	२८०
- पञ्चम	१४७	- सम्माकम्मन्तो	२८०
- षष्ठमं	१४६	- सम्मानायामो	२८०
- सप्तम	१४७	- सम्मासङ्कुप्पो	२८०
अभिरत्ति, सुखा	१६६	- सम्मासमाधि	२८०
अमत्तप्पत्तो	८६	असेस, सम्मानाण	२८०
अमत्त	८६	अस्सखळुक्खा, तयो	३६
अयोनिषो मनसिकारो	१८६, १६२	अस्सद्विय, साहार	१६०, १६३
अरहत्त सञ्छिकाटु	२६६	अस्सदो, पुरिसपुग्गलो	१६७, १६६
अरहत्तो, अकण्टका	२०७	अस्सपरस्ता, तयो	४०
- निकण्टका	२०७	अहिरिको, पुरिसपुग्गलो	१६७
अरियस्स विनये पच्चोरोहणी	२६१, ३०५		
- सोचेय्य	३१६		
अरिया, पच्चोरोहणी	२६३, ३०५, ३०६	आ	
अरियो, धम्मो	२६७, ३२६	आकासकसिण	१७५
- मग्गो	२६६, ३२६	आकासानञ्जायतनसञ्जा	५२
अरिय, धोवन	२७५	आकासानञ्जायतन	६७
- वमन	२७८, २७९	आकिञ्चञ्जायतनसञ्जा	५३
- विरेचनं	२७६, २७७	आकिञ्चञ्जायतन	६७
अरूपरागो	६३, ११२	आघातपटिविन्या, वस	२१६
अवन्तीसु विहरत्ति, महाकच्चानो	१३५	- नव	४६
अविज्जा	६३, ११२, १६२, २७३	आघातवत्थुनि, वस	२१६
- साहार	१८६	- नव	४६
अविष्पटिसारो, किमत्थियो	६६	आचयगामी, धम्मो	२६८, ३२७, ३२८
- पामीज्जत्थो	३५७	आजानीयझाथितं कथं	३६८
अविसारदा, सपासिका	३३७	आदीनवसञ्जा, कत्तमा	१८६
अवेच्चप्पसप्पा	१६५	आनन्दो, आयस्सा २१, ६५, ७५, ७५, ६६,	
असङ्खारपरिनिब्बायी	२६	१०३-१०५, १५८, १८८, २०६,	
असत्ता सम्पजञ्ज	१८६, १६२	२२०, ३६२, ३६५, ३६६, ३८५	
असद्धम्मस्सवन	१६०	आनापानस्सत्ति	१८८
असद्धम्मो, कत्तयो	३००	आनिसंसा, पञ्च	११, १२
		आपोकसिणं	१३५

आयस्मा भ्रानन्दो ('भ्रानन्दो आयस्मा' ति पदं दृष्ट्वां)

- उदायी	५४
- उपचालो	२०६
- उपालि	१५४, १५६
- कटिस्सहो	२०६
- कळिम्भो	२०६
- कुक्कुटो	२०६
- गिरिभानन्दो	१८५
- चन्द्रिकापुत्तो	४३, ४४
- बालो	२०६
- नन्दको	६, १०
- निकटो	२०६
- पुण्यियो	२२२
- महाकच्चानो	१३५, ३१०
- महाकस्सपो	२२६
- महाबुन्दो	१३१, २२५
- महाभोग्लालो	२१, २२३
- भेषियो	६, ७
- बाहो	२१६
- सटो	३६७
- समिद्धि	३०
- सारिपुत्तो	१४, २०, २१, २४, २५, २७, ३०, ४३, ५४, १०२, १०५, १७४, १८०, १६५, १६६, २३६, ३६५
- सुभूति	३७६
भारद्विरियो, पुरिसपुगलो	१६८
भारावना, नो विरावना	२७१
आवासमच्छरिय	६३
आसवान् स्याय धम्मा, दस	२६३
आसेवितब्बो धम्मो, कतमो	३०१, ३३०
आहारा धम्मा, दस	२०८

इ

इच्छा, पापिका	१३०
इत्थिपादा, वसारी	६७
इत्थिपादं, चित्तसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं	६७
- छन्दसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं	६६
- विरियसमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं	६६
- वीमंसासमाधिपधानसङ्कारसमन्नागतं	६७

इद्विविधं	५६, २६०
इन्द्रियप्रसंवरौ	१८६, १६२
इन्द्रियसंवरौ	१६१, १६४
इसिदत्तो, भ्रह्मचारी	२०६, २१०
इस्सा, पापिका	१३७

उ

उत्तमपुरिसो	१११
उत्तियो, परिव्वाजको	२५५
उदायी, आयस्मा	५४
उट्ठच्चकुक्कुच्चनीवरणं	६१
उट्ठच्चं	६३, ११२
उट्ठतो, पुगलो	२१३
उट्ठम्भाणियानि संयोजनानि, पञ्च	६३
उट्ठसीतो	२६
उपचालो आयस्मा	२०६
उपनिससम्भन्नो	३६०
उपहृच्चपरिनिब्बायी	२६
उपादानकखन्दा, पञ्च	६२
उपालि, आयस्मा	१५४, १५६
उपासकस्स सुदत्तस्स पुत्तो, सटो	३७६
उपासका, कजङ्कलका	१४२, १४५
उपासिका, अविसारदा	३३७
- दसहि धम्मेहि समन्नागता	३३७
- भिगसाला	२०६, २१३
- विसारदा	३३८
उपेक्खासन्नीज्जाङ्गी	२७१
उपोसयो, नवहि अङ्गेहि समन्नागतो	३३
उप्यादेतब्बो, धम्मो	३००, ३३०
उमत्तोभाणविमूत्तो	८६, ८७
उस्सेलकणं, मल्लानं निगमो	७४

ए

एकन्तदुक्खा, निरया	३३८, ३३६
एकन्तनिब्बिदाय धम्मा, दस	२६५, २६६
एकन्तसुखा, सन्ना	३३६
एकवीची	२६
एकादस, धम्मा	३६६

ओ

ओत्तप्पो, पुत्तिसपुगलो	१६८
------------------------	-----

श्रोदातकसिर्ण	१३५	कण्ठो, मग्गी	३२६
श्रोपपासिको	६४	कति भिक्खुनो वलानि	२४०
श्रोरम्भागियानि संयोजनानि, पञ्च २६, ४०, ६२, ३८५, ३८७		करथी, भिक्खु	२२५
श्रोरिम तीरं	२०६, ३०६	कथानत्पूति, दस	२०२
— अदिष्ठादान	३०६	कपिलवत्थुस्मि, निग्गीचारागे	१६४, ३७१, ३७४, ३७७
— अभिञ्जा	३०७	कम्मदायादा, सत्ता	३३६, ३४०
— कामेसुमिञ्जाचारो	३०७	कम्मरपुत्तो, बुन्दो	३१६, ३२१
— पाणातिपात्तो	३०६	कम्मं, अपरिपक्कवेदनियं	२८
— पिसुणा वाचा	३०७	— अप्पवेदनियं	२८
— फरसा वाचा	३०७	— अवेदनियं	२६
— व्यापादो	३०७	— दिट्ठवम्मवेदनिय	२६
— मिञ्जाआजीवी	२८६	— परिपक्कवेदनियं	२८
— मिञ्जाकम्मन्तो	२८६	— बह्वेदनिय	२८
— मिञ्जाअण्णं	२८६	— वेदनियं	२६
— मिञ्जादिट्ठि	२८६, ३०७	— सम्परायवेदनिय	२७, २८
— मिञ्जावाचा	२८६	— सुखवेदनियं	२८
— मिञ्जावायामो	२८६	कलन्दकनिदापे, वैट्ठयने	४३, ५४, २२६
— मिञ्जाविमुत्ति	२८६	कल्याणमित्तो, पुरिसपुग्गलो	१६८
— मिञ्जासङ्कप्पो	२८६	कसियायतनानि, दस	१३५, १४६
— मिञ्जासमाधि	२८६	कस्सपी, पूरणो	६७
— मुसावादो	३०७	कळिम्भो, आयस्मा	२०६
— सम्पल्पापी	३०७	काको, दसहि असद्धम्मोहि समन्नागतो	२१८
क		कामगुणा, पञ्च	५४, ६८, ६२
कजङ्गलायं विहरति, भगवा	१४२	कामच्छन्दो	६२
कटिस्सहो, आयस्मा	२०६	कामभोगी	२४१
करुटको, असुभनिमित्तानुयोगो	२०७	कामवितक्को	७
— चतुत्थसस धानस्स...	२०७	कायकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति, तिविधा	७
— सतियस्स धानस्स...	२०७	कायकम्मन्तसस्मत्ति, तिविधा	३४४, ३४४, ३४६
— द्रुतियस्स धानस्स...	२०७	कायसनिख	८५, ८६
— दोसो	२०७	कायेन, अवम्मचरियाविसमचरिया, तिविधा	३४६
— पठमस्स धानस्स...	२०७	— असोचेय्य तिनिध	३१७
— मात्तुगामूपचारे	२०७	— धम्मचरियासमचरिया, तिविधा	३४०
— मोहो	२०७	— सोचेय्य, तिनिध	३१६
— त्रिसूकदस्सनं	२०७	कालेन धम्मसाकञ्जाय, चतुत्थो आनिससो	१२
— वेदना	२०७	— त्तियो आनिससो	१२
— सङ्गणिकारामता	२०७	— दुत्तियो आनिससो	१२
— सञ्ज्जा	२०७	— पञ्च आनिससा	१२
कण्हमग्गी, कतयो	३००	— पञ्चमो आनिससो	१२
		— पठमो आनिससो	११

कालेन बम्भस्सवने, चतुर्थी आनिसंसो	१२	गहपति, अट्टकनागरो	३८४, ३८७
— तसियो आनिसंसो	१२	— अनाथापिण्डको	३५, २४१, २४६,
— दुसियो आनिसंसो	१२	— सपुस्ती	२५०, २५१
— पञ्च आनिसंसा	१२	— अञ्जियमाहिती	७४, ७५
— पञ्चमी आनिसंसो	१२	गामनिगमो, दुविघेन वेदितव्वो	२५२, २५५
— पठमो आनिसंसो	११	गिज्झकूटे, पब्बते	१४, १७
किमिकाळाय, नदिया	६	गिज्झकावसथे, नातिके	१७, १८
कुम्भकुटारामो	३८४	गिरिव्वजे, राजगहे	३६७
कुम्भकुटी, आयस्सा	२०६	गिरिमानन्दो, आयस्सा	१७, १९
कुलमञ्जरियं	६३	गोपालको, एकादसहि अञ्जेहि समन्नागतो	१८५
कुलं, नवहि अञ्जेहि समन्नागत	३३		३८८, ३९१, ३९७
कुसलानि सीलानि, किमत्थियानि	३५७		
— अविप्यटिसारत्थानि	६६, ३५७	घ	
कुसलानं धम्मानं समापत्ति	२७३	घटिक	२६४
कुसलेसु धम्भेसु ठित्ति	१७५	घोसितारामे	६५, ८३
— बुद्धि	१७५	च	
— हानि	१७५	चतस्ती, पटिपदा	१४८
कुसलं, कतमं	२६७, ३२७	— सञ्जा	१४८
कुसिनारयं विहरति, भगवा	१६१	चतुर्थं, क्षानं	५८, ९७, १५२
कुसीती, पुरिसपुग्गली	१६८	चतुन्निचा, वचीकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति	३४१, ३४५
कुटागारस्सालाय, महावने	१६७	— वचीकम्मन्तसम्पत्ति	३४३
केवली	१११	— वाचाय अथम्मचरियाविसमचारिया	३४९
कोकनुबो, परिब्बाजको	२५८	— धम्मचरियासमचरिया	३५०
कोकालिको, भिक्खु	२३६, २३७	चतुन्निघं, वाचाय सोचेय्यं	३१६, ३२०
कोवनो, पुग्गली	२१२	चतुसु, आहारेषु	१४०
— पुरिसपुग्गली	१६८	चतुहि सीतापत्तियञ्जेहि समन्नागतो	४६, २४७
कोलङ्कोली	२६, १६५	चत्तारि, पुरिसपुग्गानि	४७
कोसम्भिय विहरति, भगवा	६५, ८३	— महाराजसहस्सानि	१४५
कोसलान निगमो, नळकपानं	१६७	— महासमुद्दसहस्सानि	१४५
कोसलेसु चारिकं चरमानो, भगवा	१६७	चत्तारो, इद्धिपादा	६७
		— उपनिस्साय	५
ख		— धम्मा	६
खट्ठुसामयित	३६७	— सत्तिपट्टाना	६१, ६३, ६५, १६१, १६४
खेमपत्तो	८९	खन्दिकापुरी, आयस्सा	४३, ४४
खेम	८९	खम्पायं विहरति, भगवा	२१६, २५२
		खालुम्महाराजिका, देवा	३७४
		खालिकापब्बते	६
खगाराय, पोक्खरणिग्या तीरे	२१६, २५२	खालिकार्यं विहरति, भगवा	६
खतियो, पञ्च	६३	खाली, आयस्सा	२६०

विडपुलिकं	२६४		
चीवरकर्म	३७१, ३७७		
धुन्दो, कम्भारपुती	३१६, ३२१	ठानानि, तीणि	३८
चेतसोविनिवन्धा, पञ्च	६४, ६६, ६७	ठानं, कतमं	३२०
चेतसोविनिवन्धो, चतुर्थो	६४		
— ततियो	६४	त	
— द्रुतियो	६४	तण्हामूलका धम्मा, तव	४१
— पञ्चमो	६४	ततियं, ज्ञानं	५८, ६७, २६८, ३८३
— षष्ठो	६४	ततुत्तरि, देवा	३७४
चेतीसु विहरति, सहजातिर्यं	१३१, २२४	तयापवो, वसहि धम्मोहि निस्सदो	२२०
चेतीसीला, पञ्च	६३, ११३	तवङ्कनिव्वानं	८८
चेतीसीलो, चतुर्थो	६४	तपवीयो, धम्मो	२६८, ३२७
— ततियो	६४	तपुस्सो, गहपति	७४, ७५
— द्रुतियो	६४	तनीदारामे, राजगहे	२५७
— पञ्चमो	६४	तयो, अस्सबद्धका	३६
— षष्ठो	६३	— अस्सपरत्सा	४०
चेतोविमुत्तिया, चतुर्थो धम्मो	८	— धम्मा	२१४
— ततियो धम्मो	८	— पुरिसबद्धका	३६
— द्रुतियो धम्मो	८	— पुरिसपरत्सा	४०, ४१
— पञ्चमो धम्मो	८	तावात्तसा, देवा	३७४
— षष्ठो धम्मो	८	तिकिच्छका, विरेचनं केत्ति	२७६
छ		तिव्वरागो, पुग्गलो	२१२
छ धम्मा	३७२	तिरञ्चानयोनिका, सत्ता	३३८
छनु अञ्जसत्तिकेसु आयतनेसु	१४०	तिरञ्चानयोनि, संनप्पजाति	३३८, ३३९
		तिविवा, कायकम्मन्तसन्धोसव्यापति	३४१
		— कायकम्मन्तसम्पत्ति	३४३, ३४४
		— कायेन अवम्मचारियाविसमचारिया	३४६
		— धम्मचारियासमचारिया	३४६
		— मनसा अवम्मचारियाविसमचारिया	३५०
		— धम्मचारियासमचारिया	३५०
		— भगोकम्मन्तसन्धोसव्यापति	३४१, ३४२
जटिलवासका, भिनसुनी	६६	तिव्वं, अदिशादानं	३१५
जनपदपदेसो, द्रुविवेन वेत्तित्थो	१५, १७	— अमिच्छां	३१५
जापुत्तोणि, ब्राह्मणो	२६०, २८१, ३०३, ३२१	— कामिसुमिच्छाचारं	३१७
जेतवने, अनाथपिण्डिकस्स आरामे (अनाथपिण्डिकस्स आरामे) ति पदं वट्ठव्वं)	३४	— कायेन असीचेव्वं	३१६
जेतवनं		— सोचेव्वं	३१४
		— पाणतपिपातं	३१५
ज्ञानानं, चतुर्थं	१५२	— भिसुणुवाचं	३१५
ज्ञानं, चतुर्थं	५८	— फस्सवाचं	३१५
— ततियं	५८	— व्यापादं	३१५
— द्रुतियं	५८		
— षष्ठं	५८		

धम्मो, सम्पादिमुत्ति	२८२	निकटो, आयस्मा	२०६
— सम्पासङ्कप्पी	२८१	निक्कण्टका, अहरत्तो	२०७
— सम्पासति	२८२	निगण्ठा, अत्तुक्कसपरवम्भका	२१८
— सम्पासमाधि	२८२	— अनोत्तपिनो	२१८
— सावण्णो	२६८, ३२७	— असप्पुरिससम्मत्तिनो	२१८
— सासवो	२६८, ३२७	— अत्तसद्धा	२१८
— सुखाविपाको	२६६, ३२८	— अहिरिका	२१८
— सुखुद्रयो	२६६, ३२८	— कुहका	२१८
धोवन, अरिय	२७५	— दसहिं धम्मोहि समन्नागता	२१८
— दक्खिणेषु जनपदेषु	२७५	— दुप्पटिन्तस्सिग्गिनो	२१८
		— दुस्सीसा	२१८
		— पापमित्ता	२१८
		— पापिच्छा	२१८
		— सन्दिट्ठिपरमासा	२१८
न अनुस्सरित्तव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	निगण्ठो, नाटपुत्तो	६७
न आसेवित्तव्वो, धम्मो	३०१	निग्गोवारामे, कपिलवत्थुस्सिं	१६४, ३७१, ३७५, ३७७
न उप्पादेत्तव्वो, धम्मो	३३०	निज्जवरत्थयूनि, दस	२७३, २७५
न वहुल्लोकात्तव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	निट्ठं गता	१६५
न भावेत्तव्वो, धम्मो	३०१, ३३१	निट्ठमनीया धम्मा, दस	२७६
न सच्छिक्कात्तव्वो, धम्मो	३०२, ३३२	निब्बानं	६१, ६२, ६४, ६८
नदिया, किमिकाळाय	६	— सन्दिट्ठिकं	८७
नन्दिथो, सक्को	३७७	निब्बिदा, विरगात्था	३५८
नव, अनुपुब्बनिरोधा	४६	निब्बिदाविरागो, विमुत्तिञ्जाणदस्सनत्थो	१००
— अनुपुब्बविहारसमापत्तियो	५०, ५४	निम्मानरतिनो, देवा	३७१
— अनुपुब्बविहार	५०	निरया, एकन्तदुक्खा	३३८, ३३९
— आघातपटिवत्थूनि	४८, ४९	निरयो, पट्टमो	२३८
— आघातपटिविनया	४९	निरासवो, धम्मो	३२७
— ठानानि	१८, १९	निरोधसञ्जा, कतमा	१८७
— तण्हामूलका, धम्मा	४१	निरोधो	६०
— धम्मा	६०, ६७	निस्सयसम्पन्नो, भिक्खु	५
— पुगला	१६, २०, २५	नीलकसिणं	१३५
— सञ्जा	३२	नीवरणा, पञ्च	६१, १६२
— सत्तावासा	४२, १४१	नेवसञ्जानासञ्जायतनसञ्जा	५३
नळकपाने, पलासवने	१६७, १६९	नेवसञ्जानासञ्जायतन	६७
— विहरति, भगवा	१६७, १६९		
नळकपानं, कोमलानं निगमो	१६७		
नाटपुत्तो, निगण्ठो	६७		
नासिके, गिञ्जकानसये	३६७		
— विहरति, भगवा	३६७		
नायकरणा धम्मा, दस	११७-११९		
नासेवित्तव्वो, धम्मो	३३०		
नालकगामके, भगवेषु	१६५, १६६		
अ०४-५२			
		प	
		पञ्चेकन्नहा, सुक्क	२३७
		पच्चोरोहणी, अरियविनये	२६१, ३०५
		— अरिया	२६३, ३०५, ३०६

पञ्चोद्दीप्तौ, ग्राह्यगणकुलस्त	२६१	परनिम्पितवसवत्तितो, देवा	३७४
पञ्च, आनिससा	११, १२	परिपत्न्या धम्मा, दस	२०७
— उद्धम्भागियानि सयोजनानि	६३	परिव्वाजकारामे, भोरनिवापे	३७०
— उपादानकखन्वा	६२, १४०	परिव्वाजको, अजितो	२८७
— श्रीरम्भागियानि सयोजनानि	२६, ४०, ६२, ३८५, ३८७	— उत्तियो	२५५
— कामगुणा	५४, ६८, ६२	— कौकुन्दो	२५८
— गतियो	६३	— सुतवा	१७
— चेतसोविनिबन्वा	६४, ६६, ६७, ११२, ११४	परियोदाता धम्मा, दस	२६४
— चेतोखीला	६३	परिहानधम्मो, पुगलो	१८०, १८१
— उलानि	१८, १६	पलासवने, मळकपाने	१६७, १६६
— धम्मा	१६२	पसेनदि, कोसलो राजा	१४५, १५०, १५३
— नीवरणा	६१, १८६, १६२, २६७	पस्सद्धि	८६
— बलानि	१२, १४	— सुखत्वा, सुखानिससा	६६, ३५७
— भयानि, बेरानि	४६, ४७	पस्सद्धिसम्बोज्झङ्गी	२७०
— मच्छरियानि	६३	पहानसञ्जा, कतमा	१८७
— सिक्खाद्बुब्बल्यानि	६१, ६५, ६६	पाटलिपुत्र	३८४
पञ्जवा, पुरिसपुगलो	१६८	पातिमोक्खट्टपना, दस	१५४
पञ्जावल	१२, १३	पापक, बीज	२७२
पञ्जाविमुत्तो	८६	पापमित्तो, पुरिसपुगलो	१६८
पञ्हा, अट्ट	१४१	पापिका, हञ्जा	१३०
— चत्तारो	१४०	— इत्सा	१३०
— छ	१४०	— विट्ठि	२७२
— तयो	१३६	पापिच्छो, पुरिसपुगलो	१६८
— दस	१४१	पामोज्ज, पीतत्थ	६६, ३५७
— द्वे	१३६	पारिम, तीर	२६०, ३०६
— नव	१४१	— अदिशादाना वेरमणी	३०६, ३०७
— पञ्च	१४०	— अचसिञ्जा	३०७
— सत्त	१४०	— अय्यापादो	३०७
पञ्हो, एको	१३६	— कामेसुमिञ्जाचारा वेरमणी	३०७
पटिपदा, चतस्सो	१४८	— पाणातिपाता वेरमणी	३०६, ३०७
पठम क्षान	५८, ६७, २६७, ३८५	— फससय वाचाय वेरमणी	३०७
पण्डितवत्थूनि	२८७	— मुसावादा वेरमणी	३०७
पत्ताळ्हक	२६४	— सम्फण्णलापा वेरमणी	३०७
पथवीकसिण	१३५	— सम्माप्राजोवो	२८६
पट्टयो, निरयो	२३८	— सम्माकम्मन्तो	२८६
पव्वाचितेन पच्चवेक्सितव्वा		— सम्माजाण	२८६, ३०७
धम्मा, दस	१६८, १६६	— सम्मादिट्ठि	२८६
पव्वते, विञ्जकूटे	१७, १८	— सम्मावाचा	२८६
		— सम्मावायामो	२८६

पारिभं तीरं, सम्भावियुक्ति	२८६	पुरिसपुंगलो, श्रककोवनो	१६८
- सम्भासङ्कप्पी	२८६	- श्रनौत्तप्पी	१६७
- सम्भासमाधि	२८६	- अग्निच्छी	१६८
षावाय विहरति, भगवा	३१६	- अस्सद्धो	१६७, १६६
पारसंशानि ठानानि, दस	२०३	- अहिरिको	१६७
पीतकसिपं	१३५	- आरद्धविरयो	१६८
पीति, पस्सद्धत्या	६६, ३५७	- औत्तप्पी	१६८
पीतिसम्बोपञ्चङ्गो	२७०	- कल्याणमित्तो	१६८
पुगला, दस	११६, ११७, २१०	- कुसीतो	१६८
- नव	१६, २०, २५	- कोवनो	१६८
पुगलो, षट्ठमो	२६	- दुप्पञ्चो	१६८
- उद्धतो	२१३	- यञ्जवा	१६८
- उभतोभागवियुत्तो	११६	- पापमित्तो	१६८
- कोवनो	२१२	- पापिच्छो	१६८
- गोवम्	११६	- मिच्छादिट्टिको	१६८
- चतुल्लो	२६	- सम्भादिट्टिको	१६८
- छट्ठो	२६	- हिरीमा	१६८
- ततियो	२६	पूरणी, कस्सपी	६७
- तथागतो अरहं सम्भासम्बुद्धो	११६	पीक्खरणिया गगाराय तीरे	२१६
- तिच्चरागो	२१२		
- दसहिं वम्मोहिं समभागतो ३०२, ३३२, ३३३			
- विट्ठिप्पत्तो	११६		
- कुतियो	२६		
- दुत्तसीलो	२१०, २११		
- वम्मामुसारी	११६		
- नवमो	२६		
- पच्चकबुद्धो	११६		
- पञ्चमो	११६		
- पञ्चावियुत्तो	११६		
- पठमो	२६		
- परिहानवम्मो	१८०		
- सत्तमो	२६		
- सट्टानुसारी	११६		
- सट्टावियुत्तो	११६		
- सीचवा	२११		
पुणिण्यो, भायस्सा	२२२		
पुञ्जेनिवासं	२६१		
पुराणो, ब्रह्मचारी	२०६, २१०		
पुरिसल्लङ्का, तयो	३६		
पुरिसपरस्ता, तयो	४०, ४१		
		बलानि, पञ्च	१२, १४
		बहुलीकातब्बो, वम्मो	३०१, ३३१
		वीजं, पापकं	२७२
		- भहकं	२७३
		वेलुवगामके	३८४
		वोञ्जङ्गा, सत्त	१६१, २७०, २७१
		व्यापादनीवरणं	६१
		व्यापादवित्तको	७
		व्यापादेतब्बो, वम्मो	३३०
		व्यापादो	६२, १११
		ब्रह्मकायिका, देवा	३७४
		ब्रह्मचारी, पुराणो	२०६, २१०
		ब्रह्मा, सहम्पति	२३८
		ब्रह्मना, सनद्धुमारैज	३७१
		ब्राह्मणकुसस्स पच्चोदोहणी	२६१
		ब्राह्मणा, लोकायतिका	६६
		ब्राह्मणो, जाणुस्सोणि	२६०, २६१, ३०३, ३२१
		- बेलामो	३६, ३७
		- सङ्कारवी	३०६

भ	
भगवतो सावकसङ्घो, उजुप्पटिपत्तो	४७
- आद्यप्पटिपत्तो	४७
- सामीधिप्पटिपत्तो	४७
- सुप्पटिपत्तो	४७
भगवा अरह सम्भासम्भुद्धो	४७
भद्दक, वीजं	२७३
भद्दा पुरिसालानीया, तयो	४१
भद्दिका, दिट्ठि	२७२, २७३
भयानि वेरानि, पञ्च	४६, ४७
भवतग्हा, साहारा	१६२
भावेतव्वा धम्मा, वस	३५५, ३५६
भावेतव्वो, धम्मो	३०१, ३३२
भिक्षु, अक्कोवणो	२३४
- अक्कोसकपरिभासको	२३५
- अच्चन्तनिट्ठो	३७०
- अतिरेकपूजाय पूजेता	३६३
- अधिकरणिको	२३१
- अनवसेसदीही	३८६
- अपिच्छो	२३४
- अमक्खी	२३४
- अमाभावी	२३४
- असठी	२३४
- आरञ्जाको	१०७
- आरद्धविरियो	११८, १२०, ३८१
- आसाटिकं हारेता	३६१
- एवंसज्जी	३६६, ३६४-३६७
- कल्याणमित्तो	११७, ११६, ३८०
- कायेन अवीतरागो	११३
- वीतरागो	११४
- किङ्करणीयेसु दक्खो	३८०
- कोकालिको	२३६, २३७
- कोषणो	२३२
- खीणासवो	१८, १६
- गोचरकुसलो	३६२
- आणवादां वदमानो	१३२-१३४
- तित्थं जानाति	३६२
- तीहि धम्मोहि समन्नागतो	३७०
- दक्खो	११७, १२०

भिक्षु, वसहि धम्मोहि समन्नागतो	१०८, १५५, २६०, २६२
- द्वीहि धम्मोहि समन्नागतो	३७१
- धम्मकथिको	१०७
- धम्मकामो	१२०, ३८०, ३८२
- धम्मार्तं न निसामकजातिको	२३२
- निसामकजातिको	२३४
- धम्मो न कङ्कति	११४
- धूर्मं कत्ता	३६२
- न अतिरेकपूजाय पूजेता	३६०
- अधिकरणिको	२३३
- आसाटिकं हारेता	३८६
- गोचरकुसलो	३८६
- तित्थं जानाति	३८६
- धूर्मं कत्ता	३८६
- पटिसल्लानो	२३२
- पीतं जानाति	३६०
- रूपञ्चू	३८८
- लक्खणकुसलो	३८६
- धणं पटिच्छावेता	३८६
- वीथिं जानाति	३८६
- सिक्खाकामो	२३१
- निकामलाभी	३८१
- निस्सयसम्पत्तो	५
- पञ्चङ्गविप्यहीनो	१११
- पञ्चङ्गसमन्नागतो	११०
- पञ्जवा	११८
- पटिसल्लानो	२३४
- परिसावचरो	१०७
- पापिच्छो	२३१
- पीतं जानाति	३६२
- पुब्बेनिवास अनुस्सरति	३८१
- वहुस्सुतो	१०७, ११७, ११६, ३८०
- भावनावादां वदमानो	१३२-१३४
- मक्खी	२३२
- मायावी	३६१
- रूपञ्चू	११३
- रूपे अवीतरागो	३६१
- लक्खणकुसलो	

भिक्षु, वण पटिच्छादेता	३६१
- विनयधरो	१०७
- विसारदो	१०७
- वीथि जानाति	३६२
- सञ्चे न कल्लति	११४
- सचित्तपरियायकुसलो	१४२, १४५
- सठो	२३२
- सतिमा	११८
- सत्ते पस्सति	३८१
- सद्धो	१०७
- सन्तुट्ठो	११८, १२०
- सबह्मचारीन न पटिसन्धारको	२३२
- पटिसन्धारको	२३४
- सबह्मचारीसु न कुपितो	११४
- सावसेसदीही	३६२
- सिक्खाकामो	२३३
- सिक्खाय न कल्लति	११४
- सीलवा	१०७, ३८०
- सुवचो	११७, ११९, ३८०
भिक्षुना, उपसम्पादेतव्वो	१५५
- निस्सयो दातव्वो	१५६
- सामणेरो पेसेतव्वो	१५६
भिक्षुनी, कणङ्गलिका	१४२, १४५
- जटिलवासिका	६६
भिक्षुतो बलानि, कति	२४०
- दस	२४०
भिक्षू, धेरा	११०

म

मगघेसु विहरति, आयस्मा सारिपुत्तो	१६५, १६६
मगो, अनरियो	२६६, ३२६
- धरियो	२६६, ३२६
- कण्हो	३२६
- सुक्को	३२६
मच्छरियानि, पञ्च	६३
मनसा अन्नम्मचरियाविसमचरिया, तिविधा	३५०
- असोचेय्य, तिविध	३१८
- सोचेय्य, तिविध	३१९-३२१
मनोकम्मन्तसन्दोसव्यापत्ति, तिविधा	३४१, ३४२, ३४६

मत्तानं निगमो, उरुवेलकम्प	७४
मत्लेसु विहरति, भगवा	७४
महम्मला धम्मा, वस	२६४, २६५
महाकच्चानो, आयस्मा	१३५, ३१०
महाकत्सपो, आयस्मा	२२६
महाकोट्टितो, आयस्मा	२७
महाभुन्धो, आयस्मा	२२५
महानामो, सक्को	३७२
महान्ह्या	१४५
महामोगल्लानो, आयस्मा	२१, २२३
महावन, कूटागारसालाय	१६७, २०६
मातुगामो, वसहि धम्मोहि समन्नागतो	३३७
मानो	६३, ११२
मिगदावे, अञ्जनवने	६६
मिगसाला, उपासिका	२०९, २१३
मिच्छता, दस	२६६
मिच्छादिट्ठिको, पुरिसपुग्गलो	१६८
मैथियो, आयस्मा	६, ७
मोक्खचिक	२६४
मौरनिवापे, परिव्वाणकारामे	३७०
मोहविनयपरियोसाना धम्मा, दस	२६५

य

यथाभत निक्खित्तो एव निरये,	
चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५३,
	३५४
- तिसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५२
- वसहि धम्मोहि समन्नागतो	३५०
- वीसतिया धम्मोहि समन्नागतो	३५१
यथाभतं निक्खित्तो एव सगो,	
चत्तारीसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५४
- तिसाय धम्मोहि समन्नागतो	३५२, ३५३
- वसहि धम्मोहि समन्नागतो	३५१
- वीसतिया धम्मोहि समन्नागतो	३५१
यथाभूतज्जाणदस्सग, निव्विदत्त	३५८
- निव्विदाविरागत्य	१००
यामा, देवा	३७४
योनिस्सो मनसिकारो	१६४
र	
रयक	२६४

रामविनयपरियोसाना धम्मा, वस	२६४, २६५	वायीकसिण	
राजगहे, शिखिब्बजे	१७, १६	वाहनो, भायस्मा	१३५
- लपोदारामे	२५७	विगतपीनसिद्धो, शिनसुसद्धो	२१६
- विहरति, श्रानन्दो	२५७	विचिकिच्छा	१६६
- भगवा	१७, १८, ३७०	विचिकिच्छानीवरण	६२, १११
- महाकस्सपो	२२६	विज्जा, तिसो	६१
- सारिपुत्तो	४३ ५४	विज्जाविमुत्ति, साहारा	२७०, २७१
राजन्तेपुरप्पवेसेने आदीनवो, भट्टमो	१६४	विज्जाणकसिण	१६३, १६३
- चतुत्थो	१६३	विज्जाणकनायतनसञ्जा	१३५
- छट्ठो	१६४	विज्जाणकनायतन	५२
- ततियो	१६३	विज्जाणुपादानकखण्डो	६७
- दसयो	१६४	विमुत्तिज्जाणदस्सन	६२
- दुत्तियो	१६३	विरामसञ्जा, कत्तमा	३६०
- नवमो	१६४	विरामो, विमुत्तिज्जाणदस्सनत्पो	१८७
- पञ्चमो	१६३	विराधना, मिच्छर्त भागम्म	३५८
- पठमो	१६३	विरियवज	२७१
- सप्तमो	१६४	विरियसन्धोन्नाञ्जो	१२, १३
राजा, पसेनदि कोसलो	१४५, १५०, १५३	विरिचन, श्रिय	२७६, २७७
रूपरागो	६३, ११२	- देत्ति तिक्किच्छका	२७६
रूपसञ्जा	५२	विवादमूलानि, वस	१६०
रूपुपादानकखण्डो	६२	विसारदा, उपासिका	३३८
		विहिसावितक्को	७
		रुसितवा	१११
		वेदनुपादानकखण्डो	६२
		बेलामो, ब्राह्मणो	३६, ३७
		वेसालिय विहरति, भायस्मा श्रानन्दो	३८४
		- भगवा	१६७, २०६
		वेळुवने	१४२
		- कलन्दकनिवाये	४३, ५४, २२६
		सकदापामिपत्तो	२०६
		सकदागामी	२६
		सक्कायदिद्धि	६२, १११
		सक्केसु विहरति, भगवा	१६४, ३७१, ३७५, ३७७
		सक्को, मन्दियो	३७७
		- भहानामो	३७२
		सग्गा, एकत्तसुखा	३३६
		सङ्गाहपादानकखण्डो	६२
		सङ्कारवो, ब्राह्मणो	३०६

सङ्गाहबल	१२, १३	सप्पुरिसससेवो	१६१, १६४
सङ्घनेवो	१५७	सव्वलोको अनभिरत्तसञ्जा	१८७
सङ्घसामणी	१५७, १५८	सव्वसङ्कारेणु अनिच्छासञ्जा	१८८
सच्चित्तपरियायकुसलो, भिक्खु	१७२	सव्वे धम्मा, अमतोगया	१८४
सच्चिकासव्वो, धम्मो	३०२	- किआधिपत्तेय्या	१८३
सञ्चेतनिकाणि, कम्मानि	३४३, ३४५	- किलत्तरा	१८४
सञ्जा, चतस्सो	१४८	- किओगवा	१८४
- दस	१८३	- किपमुखा	१८३
- नव	३२	- किपरियोसाना	१८४
सञ्जावेदयितनिरोधी	६७	- किमूलका	१८३
सञ्जुपादानकसन्धो	६२	- किसमुदया	१८३
सत्तिपट्टाना, चत्तारो	६१-६३, ६५, १६१, १६४	- किस्सोसरणा	१८३
सत्तिसम्भजञ्ज	१६१, १६४	- किस्सम्भवा	१८३
सत्तिसम्बोञ्जङ्को	२७०, २७१	- छ्खमूलका	१८४
सत्तकलत्तुपरमो	२७	- निव्वानपरियोसाना	१८४
सत्त, धम्मा	२७०	- पञ्चुत्तरा	१८४
- वोज्जाङ्गा	१६१, २७०	- फत्ससमुदया	१८४
- साहारा	१६४	- मनसिकारस्सम्भवा	१८४
- विञ्जाणट्टित्तियो	१४१	- विमृत्तिसारा	१८४
सत्ता, आभस्सरसवत्तनिका	१४५	- वेदनासमोसरणा	१८४
- तिरच्छानयोगिका	३३८	- सत्ताधिपत्तेय्या	१८४
सत्तावासा, नव	४२	- समाधिप्यमुखा	१८४
सत्तावासो, अट्टमो	४२	समणसञ्जा, तित्तो	२७०
- चतुत्थो	४२	समणो, गौतमो	२४६
- छट्ठो	४२	समाधि, यथाभूतञ्जाणदस्सनत्थो	६६, ३५७
- त्तित्तियो	४२	- यथाभूतञ्जाणदस्सनानिस्सो	६६, ३५७
- दुत्तियो	४२	समाधिसम्बोञ्जङ्को	२७१
- पञ्चमो	४२	समिद्धि, आयस्सा	३०
- षष्ठमो	४२	सम्भावो	८४, ८५
- सत्तमो	४२	सम्बोधिपक्खिकानं धम्मानं, चतुत्थी उपनिसा	४
सद्धम्भस्सवन, साहार	१६४	- त्तित्थिया उपनिसा	४
सद्धम्भो, कतमो	३००, ३२६	- दुत्तिया उपनिसा	४
सद्धा	१६१	- पञ्चमी उपनिसा	४
सद्धो, आयस्सा	३६७	- षष्ठमा उपनिसा	३
सद्धो, पुरिसपुग्गलो	१६८, १६९	सम्मत्ता, दस	२६६
- भिक्खु	२२२	सम्मप्यधाना, चत्तारो	६६
सनद्धकुमारिन, ब्रह्मजा	३७१	सम्माविट्ठिको, पुरिसपुग्गलो	१६८
सन्धिट्ठिको, धम्मो	८७	सरीरुद्धा धम्मा, दस	१६६
सन्धिट्ठिक, निव्वान	८७	ससङ्कारपरिनिव्वायी	२६
सप्पुरिसधम्मो, कतमो	३००, ३३०	सहम्पत्ति, ब्रह्मा	२४८

सहस्री, लोकधातु	१४५	साहारा, भवतण्हा	१६३
सहस्र, अपरयोगानान	१४५	- विज्जाविमुत्ति	१६१
- उत्तरकुल्लं	१४५	सिक्खानुव्वल्यानि, पञ्च	६१, ६५, ६६
- चात्तुम्भहारजिकान	१४५	सीलव्वत्तरामासो	६२, १११
- जम्बूदीपानं	१४५	सीलवा, पुग्गलो	२११
- सार्वतिसान	१४५	सुकमग्गो, कतमो	३००
- सुसितान	१४५	सुकको, मग्गो	३२६
- निम्मानरत्तीन	१४५	सुखविपाको, धम्मो	२६६, ३२८
- परनिम्मितवसवत्तीनं	१४५	सुखुद्दयो, धम्मो	२६६, ३२८
- पुव्वविदेहान	१४५	सुख समावत्थ, समाधानिसस	६६, ३५७
- ब्रह्मलोकान	१४५	सुचरितानि, तीणि	१६१
- यामान	१४५	- साहारानि	१६५
- सिनेशपव्वत्तराजान	१४५	सुतवा, परिब्बाजको	१७
साकेते	६६	सुदत्तस्स उपासकस्स पुत्तो, सवो	३७६
साधु, कतम	२६७, ३२५	सुभूति, आयस्मा	३७६
सामण्डकानि, परिब्बाजको	१६५, १६६	सोचम्य, अरियस्स विनये	३१७
सारणीया धम्मा, दस	१६६, १७१	स्वावसातो धम्मो भगवता	५७
सारिपुत्तमोग्गल्लाना, पेसला	२३६	सयोजनानि, तीणि	२६
सारिपुत्तो, आयस्मा ('आयस्मा सारिपुत्तो' ति पद द्वयञ्च)		- दस	१११, ११२
सावज्जो, धम्मो	२६८, ३२७	- पञ्च उट्ठम्मागियानि	१११, ११२
सावत्थियं	१०६, १०७	- ओरम्मागियानि	१११
- विहरति, भगवा ३, ६, २०, २४, ३५, ११८, १३७, १५०, १६६, १७२, १८५, २०१, २०२, २०४, २०६, २४१, २४८, ३५१		ससम्पजातिका, तिरच्छानयोगिनि	३३८, ३३९
सासवो, धम्मो	२६८, ३२७	ससम्पनीयपरियायो, धम्मपरियायो	३३८
साहारा, अविज्जा	१८६		

ह

हिरीमा, पुरिसुपुग्गलो १६८

गाथायो

अथस्स पत्ति हृदयस्स सर्त्ति	१३५, १३६	नमो ते पुरिसाजञ्ज	३६६, ३७०
अप्पका ते मनुस्सेसु	३०७, ३०८	पुरिसस्स हि जातस्स	२३७, २३६
अप्पमत्तको अय कलि	२३७, २३६	ये च लो सम्मदन्नकालो	३०७, ३०८
असेखेन च सीलेन	१११	येस सन्धोधिपज्जेसु	३०७, ३०८
आपायिको नेरयिको	१५८	यो निन्दिय पससति	२३७, २३६
कण्ह धम्मं विप्पहाय	३०७, ३०८	सत्त सहस्सान निरब्बुदान	२३७, २३६
कामच्छन्दो च व्यापावो	१११	सद्दाय सीलेन च योष वड्ढति	२०६
खत्तियो सेट्ठो जनेत्तस्मि	३७१	स वे पञ्चङ्गसम्पवो	१११
तत्राभिरत्तिमिच्छेम्य	३०७, ३०८	सुखा सङ्कत्स सामग्गी	१५६
वनेन धञ्जेन च योष वड्ढति	२०८		

उपमाथो

सुरियस्स, भिक्खवे, उदयतो एतं पुब्बङ्गम .	२६३
सेय्यथापि आकासे	२६०
सेय्यथापि, आनन्द, सुखिनो दुक्खं उप्पज्जेय्य .	७६-८१
सेय्यथापि, आवुसो उत्तिय, रज्जो पञ्चन्तिम नगर	२५७
सेय्यथापि, आवुसो, काळपन्खे चन्त्स्स या रत्ति वा	१६७, २००, २०१
सेय्यथापि, आवुसो पुरिसो भद्दो व समानो अङ्गुवाद वदेय्य	१३४
सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो दल्लिहो व समानो अङ्गुवाद वदेय्य	१३२
सेय्यथापि, आवुसो, पुरिसो सारत्थिको सारजवेत्ती	२८४, ३१०
सेय्यथापि, आवुसो, रक्खो साखापलासविपसो .	१०२, १०३, ३६०-३६२
सेय्यथापि, आवुसो, रक्खो साखापलाससम्पन्नो	१०३, १०४, ३६०, ३६२, ३६३
सेय्यथापि, आवुसो, सहायको सहायकं एव वदेय्य	२२६
सेय्यथापि, आवुसो, सिलामूपी सोळसज्जुकुको	४५
सेय्यथापि, आवुसो, सुखिनो दुक्ख उप्पज्जेय्य .	५४-५६
सेय्यथापि उदके	२६०
सेय्यथापि, उपालि, दहरो कुमारो मन्वो उत्तानसेय्यको . .	२६४
सेय्यथापि, उपालि, महाउक्कण्हवो .	२६३
सेय्यथापि ता पुरिमिका देवता .	३५
सेय्यथापि, नन्दक, पाणको चतुप्पादको अस्स ..	१०
सेय्यथापि, नन्दिय, भिक्खु असमयविमूतो करणीय अत्तनो न समनुपस्सति	३७६
सेय्यथापि नाम दब्बहम्ममा वनूमाहो सिक्खितो . .	६७
सेय्यथापि नाम पक्खी सकुणो येन येनेव वेत्ति ..	२६६
सेय्यथापि पक्खी सकुणो	२६१
सेय्यथापि पथविद्यं	२६१
सेय्यथापि पुब्बे अगारियमूतो ...	१८, १९
सेय्यथापि, ब्राह्मणा, चत्तारो पुरिसा चतुहिसा ठिता	६७
सेय्यथापि, भन्ते आनन्द, पुरिसो एक निधिं गवेसन्तो . .	३८७
सेय्यथापि, भन्ते, आपास्मि सुधिं पि निक्खिपन्ति ...	२२
सेय्यथापि, भन्ते, इत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा ..	२३
सेय्यथापि, भन्ते, उसमो खिन्नविसाणो सूरतो ...	२३
सेय्यथापि, भन्ते, चण्डालकुमारको कलोपिहृत्यो . .	२३
सेय्यथापि, भन्ते, वैजो सुधिं पि उहति असुधिं पि उहति ...	२२
सेय्यथापि, भन्ते, पठविय सुधिं पि निक्खिपन्ति असुधिं पि निक्खिपन्ति	२१
सेय्यथापि, भन्ते, पुरिसो मेवकथालिकं परिहरेय्य	२३
सेय्यथापि, भन्ते, रजोहरणं सुधिं पि पुञ्छति असुधिं पि पुञ्छति	२२
सेय्यथापि, भन्ते, बायो सुधिं पि उपवायति असुधिं पि उपवायति	२२
सेय्यथापि, भिक्खवे, अपण्णको मणि उद्विखितो येन येनेव पत्तिट्ठाति .	३४२, ३४५
सेय्यथापि, भिक्खवे, अस्सखल्लुत्स फिञ्चापि एव इच्छा उप्पज्जेय्य .	२३३
सेय्यथापि, भिक्खवे, आवित्तचेत्तो वा आवित्तसीसो वा ...	१७३, १७८, १८२

सेव्यथापि, भिन्नखवे, प्रत्थी वा पुरिसो वा दहरो युवा	१७२, १७४, १७६, १७७, १८१
सेव्यथापि, भिन्नखवे, इस्सासो वा इस्सासन्तेवासी वा तिणपुरिसरूपवेः वा मत्तिकापुञ्जे वा	६१-६४
सेव्यथापि, भिन्नखवे, उच्छुबीज वा साविबीज वा	२७२
सेव्यथापि, भिन्नखवे, उपपरिपव्वत्ते पुल्लफुसित्तवेः देवे वत्सन्ते	१६०-१६४
सेव्यथापि, भिन्नखवे, काळपमसो चन्दस्स या रत्ति वा	११३
सेव्यथापि, भिन्नखवे, कूटागारस्स या काचि गोपानसियो	११५
सेव्यथापि, भिन्नखवे, गण्डो अनेकवत्सगणिको	३२
सेव्यथापि, भिन्नखवे, गावी पव्वतेय्या पण्हिता व्यत्ता .	५७
सेव्यथापि, भिन्नखवे, गावी पव्वतेय्या वासा अब्यत्ता .	५७
सेव्यथापि, भिन्नखवे, जुण्हपक्खे चन्दस्स या रत्ति वा	११५
सेव्यथापि, भिन्नखवे, निम्बबीज वा कोसातकिबीज वा . .	२७२
सेव्यथापि, भिन्नखवे, भट्ठस्स अस्साजानीयस्स किञ्चापि न एव इच्छा ..	२३५
सेव्यथापि, भिन्नखवे, या काचि तारकरूपान पमा, सव्वा ता .	११६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, या काचि महानदियो .	११६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, याचि कानिचि जङ्गलानं पाणानं पदवातानि .	११५
सेव्यथापि, भिन्नखवे, ये केचि खुद्दाजानो, सव्वे ते	११६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, ये केचि पुप्फगन्था .	११६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, ये केचि मूलगन्था	११५
सेव्यथापि, भिन्नखवे, ये केचि सारगन्था .	११६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, सरदसमये विद्धे विगतवत्ताहणे देवे .	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति अट्टा निरया .	२३८
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति भववा निरया ..	२३८
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति अब्बुदा निरया ...	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति अहहा निरया ..	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति उप्पलका निरया .	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति कुमुदा निरया . .	२३८
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसतिस्वारिको कोसलको तिलवाहो ..	२३८
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति निरब्बुदा निरया	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति पुण्डरीका निरया ...	२३६
सेव्यथापि, भिन्नखवे, वीसति सोगण्डिका निरया . .	४२
सेव्यथापि मनुस्सा एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपात्तिका	

सुद्धिपण्यं

पिट्टे	पन्तिथ	असुद्धपाठो	सुद्धपाठो	पिट्टे	पन्तिथं	सुद्धपाठो	असुद्धपाठो
१५	४	असवितब्धो	असेवितब्धो	१६३	१०	० असवर	० असवर
१५	२४	तेनावसो	तेनावसो	१६५	३, १३	एकबीजिस्स	एकबीजिस्स
१६	५	असवितब्धो	असेवितब्धो	२३२	(सिरो)	१३२	२३२
१६	२६	सेवि-	सेवि-	२४५	१८	अत्तान	अत्तान
३४	१३, १८	हीन	हीन	२५७	२६	गत्तानि	गत्तानि
३५	१	अत्थ	अत्थं	२८०	१६	मिच्छादिट्ठि-	मिच्छादिट्ठि,
३५	१४	विप्पटिसारिणो	विप्पटिसारिणो	३४४	६	समग्गानन्दी	समग्गानन्दी
४७	२७	पन्नोहमस्मि	पन्नोहमस्मि	३६६	२२	करय्य	करय्य
४९	१८	समापपन्नस्स	समापपन्नस्स	३७२	२९	बुद्धानुपस्सति	बुद्धानुपस्सति
१०६	१४	सय्यथीदं	सय्यथीद	३८४	१५	वेसाली	वेसाली
११३	१६	इम	उमे	"	"	बेलुवगामको	बेलुवगामको
११५	२	तस्सा	तस्स	३८६	१८	उपक्खा ०	उपक्खा ०
११६	१५	थरा	थेरा	"	१६	अप्पमाणेन	अप्पमाणेन
१३४	२६	सक्कोति	सक्कोति	३८७	९	योगक्खमं	योगक्खमं
१३६	५	पनत्तं	पनेत्तं	३९६	२१	सारिपुत्त	सारिपुत्त
१६१	१८	चोदितुकामेन	चोदितुकामेन	३९८	१७	रसमु	रसेमु
१६७	१	इ	इ				

